༄༅། །བོད་དང་ཕྲུ་ནུ་བར་གྱི་འབྲེལ་བའི་བགྲོ་གླེང་
ཚོགས་འདུའི་གསུང་བཤད་དང་
དཔྱད་རྩོམ་ཕྱོགས་བསྒྲིགས།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་ནས་རྩོམ་སྒྲིག་བྱས།

Proceedings of the Seminar on Tibet-Kinnaur Relations

Published by:

Tibet Policy Institute
Central Tibetan Administration
District Kangra, Dharamsala-176215
(H.P.)India

Editorial Team:

DawaTsering, Tenzin Desal,
Tenzin Tsultrim, Tsering Samdup

First Edition: December 2022
No. of Copies: 700
ISBN: 9788195344505

Printed by:

Sarah Printing & Publications
V.O.P Sarah, Telsil Dharamsala
District Kangra, Dharamsala-176213
(H.P.)India

སྦྱི་ཏིའི་ཡུལ་དུ་ཆགས་པའི་ཏ་པོ་དགོན་པའི་རྟེན་གཙོ་དང་གནའ་བོའི་རྒྱ་གར་
བཟོ་བཀོད་ལུགས་ཀྱི་ལྷེབས་རིས་ཁག་ཅིག་བཞུགས་སོ། །

རྟེན་གཙོ་རྣོར་དབྱིངས་རྣམ་པར་སྣང་མཛད། འདུ་ཁང་དབུས། འཛིམ་སྐུ། སྤྱི་ལོ། ༡༠༩༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་བློ་གྲོས་མཐའ་ཡས།

སྐོར་ལམ་ལྷོའི་ལྷེབས་རིས་རིམ་པ་འོག་མ། སྤྱི་ལོ་ ༡༠༩༢།

སློབ་མ་ཤེས་རབ་ཅན་གྱི་མཆོག་འཕགས་པ་ཤཱ་རིའི་བུ།

སྐོར་ལམ་ནུབ་ཀྱི་ལྡེབས་རིས་རིམ་པ་གསུམ་པ། སྤྱི་ལོ། ༡༠༩༢

རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་པོ། འདུ་ཁང་ལྷོ་ཕྱོགས། འཛིམ་སྐུ། སྤྱི་ལོ། ༡༠༥༢

བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཚོང་དཔོན།

སྐོར་ལམ་ལྷོའི་ལྡེབས་རིས་རིམ་པ་འོག་མ། སྤྱི་ལོ། ༡༠༩༢

རྡོ་རྗེ་བཞད་པ་དང་རྡོ་རྗེ་ཕྲེང་བ་མ། འདུ་ཁང་ལྷོ་ཕྱོགས་དང་ནུབ་ཕྱོགས། འཇིམ་སྐུ། སྤྱི་ལོ། ༡༠༥༢

སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡུམ་སྒྱུ་མ་ལྷ་མཛེས་ཡབ་ཡུམ་གཉིས་ཀྱི་ཕོ་བྲང་དུ་ཕེབས་བཞིན་པ།

གཙུག་ལག་ཁང་བྱང་གི་ལྷེབས་རིས་རིམ་པ་ཐ་མ། སྤྱི་ལོ། ༡༠༥༢

གྲོང་ཁྱེར་སྐྱིད་པའི་འབྱུང་གནས་སུ་ཚོང་དཔོན་གྱི་བུ་ནོར་བཟང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་འཇམ་དཔལ་གཞོན་ནུར་གྱུར་པ་དང་མཇལ་བ། འདུ་ཁང་ཤར་གྱི་ལྷེབས་རིས་རིམ་པ་དང་པོ། སྤྱི་ལོ། ༡༠༤༢

དབུས་སུ་ཕལ་ཆེར་ལྷ་བཙུན་བྱང་ཆུབ་འོད། གཡས་སུ་གཟིའ་མལ་དབང་ཕྱུག་སོགས་མཁར་རྡུམ་གུ་གེའི་སྡེ། གཡོན་དུ་གནས་བརྟན་འདུལ་བ་བྱང་ཆུབ་སོགས་ཏ་པོའི་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་ཆེན་པོ། གཤམ་དུ་སྤྱིའུའི་ལོར་མེས་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱིས་གཙུག་ལག་ཁང་འདི་བཞེངས་ནས་ལོ་ཞེ་དྲུག་རྗེས་(སྤྱི་ལོ་༡༠༤༢)ལོར་དབོན་ལྷ་བཙུན་པ་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱིས་ཉམས་གསོ་མཛད་པའི་སྐབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡི་གེ། དྲི་གཙང་ཁང་གི་གྱང་གདོང་གཡས།

ཏ་པོའི་ཐོག་མའི་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་དང་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་རྒྱལ་བློན་འཁོར་འབངས་དང་བཅས་པ། སྒོ་ཁྱམས་ལྷོའི་ལྡེབས་རིས་རིམ་པ་བཞི་པ། སྤྱི་ལོ། ༡༩༨

ཏ་པོའི་བཀའ་འགྱུར་བྲིས་མ། ཤེར་ཕྱིན་སྟོང་ཕྲག་ཉི་ཤུ་ལྔ་པའི་ཤོག་གྲངས།

དུས་རབས་དགུ་པ་ནས་བཅུ་པ།

རྡོ་རྗེ་བདུག་པ་མ། རྡོ་རྗེ་སྙིག་མོ། རྡོ་རྗེ་སེམས་པ། རྡོ་རྗེ་རྒྱལ་པོ། འདུ་ཁང་། འཇིམ་སྐུ། སྤྱི་ལོ། ༡༠༩༢

འོད་དཔག་མེད། གཡས་སུ་སྤྱན་རས་གཟིགས། གཡོན་དུ་ཕྱག་ན་རྡོ་རྗེ། འོག་ཏུ་སྲུང་མ་རྡོ་རྗེ་ཆེན་མོ་གཙོ་འཁོར། འདུ་ཁང་ཤར་སྒོའི་སྟེང་། སྤྱི་ལོ། ༡༠༩༢

སངས་རྒྱས་སྐུ་བལྟམས་ནས་ཕྱོགས་བཞིར་གོམ་པ་བདུན་བདུན་བོར་ནས་མེ་ཏོག་པདྨ་འཁྲུངས་བཞིན་པ། གཙུག་ལག་ཁང་བྱང་གི་ལྡེབས་རིས་རིམ་པ་ཐ་མ། ཕྱི་ལོ། ༡༠༤༢

གསལ་བཤད། གོང་གསལ་པར་རིས་དེ་དག་ཏ་པོ་དགོན་གྱི་འབྲེལ་ཡོད་ལས་སྣེ་ནས་མགོ་འདོན་བྱས། པར་དབང་ཡོད་ཚད་ཏ་པོ་དགོན་པར་ཡོད།

Published by Tabo Monastery, V.P.O.Tabo, Distt, Lahaul Spiti H.P
Email:tabomonastery@yahoo.com

ཁྲུ་ནུའི་ཡུལ་དུ་ཆགས་པའི་དགོན་པ་གྲགས་ཅན་འགའི་པར་རིས།

ཁྲུ་ནུའི་བླ་བྲང་རྒྱལ་མཁར། ཕྱི་ལོ་༡༨༥༠ཙམ།

(པར་ཁུངས། དབྱིན་ཇིའི་སྐྱེར་ཊེ་ཤི་དཔེ་མཛོད་ཁང་།)

ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་ཕྱག་བཏབ་པའི་རྩ་རང་རང་རིག་རྩེ་དགོན། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཁང་བརྒྱ་རྩ་བརྒྱད་ཀྱི་ཡ་གྱལ་རིག་ལྡིའི་ལྷ་ཁང་།

ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

ལིད་པ(ལི་ཐང་)དགའ་ལྡན་ཆོས་འཁོར་དགོན་པ། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

ཕྲང་རྒྱས་ (ठंगी) དགོན་པ། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

ར་རང་དགོན། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་නු།

ན་ཀོ་(གནས་སྒོ)དགོན། ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་དགོན་པ་དང་ལྷ་ཁང་གསར་པ།

ལོ་ངོ་ཆིག་སྟོང་གི་ལོ་རྒྱུས་ལྡན་པའི་གནས་ཆེན་སོ་སོཽརཕྟ། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

ལིད་(Lippa) ཀྱི་བཀའ་འགྱུར་ལྷ་ཁང་། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

བཙུན་དགོན་བྱང་སེམས་གླིང་། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

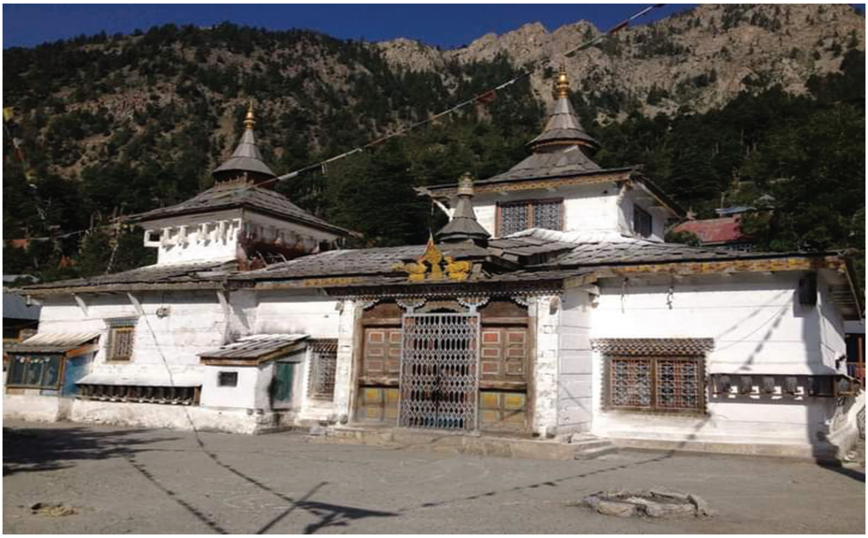

བསམ་གཏན་ཆོས་གླིང་། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

ཆོས་འཁོར་གླིང་། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

བཀྲ་ཤིས་ཆོས་གླིང་དགོན། ཆགས་ཡུལ། ཁུ་ནུ།

སྤྱི་ཏིའི་ཡུལ་དུ་ཆགས་པའི་དགོན་པ་གྲགས་ཅན་འགའི་པར་རིས།

སྔར་སྤྱི་ཏིའི་ཡུལ་དུ་ཆགས་པའི་བསྟན་འགྱུར་དགོན། ༡༩༡༧ ལོར་པར་བླངས། དགོན་པ་འདི་ ༡༩༧༥ ལོར་ཁུ་ནུའི་ཡུལ་ས་ཡོམ་བྱུང་སྐབས་འཇིག་ཟིན།

དཀྱིལ་དགོན་པ། ཆགས་ཡུལ། སྤྱི་ཏི།

བྲག་མཁར་དགོན། ཚགས་ཡུལ། སྤི་ཏི།

ཏ་པོ་དགོན། ཚགས་ཡུལ། སྤི་ཏི།

གོང་མིག་དཀར་མཛེས་ས་སྐྱ་དགོན། ཆགས་ཡུལ། སྤི་ཏི།

དབྱངས་ཅན་ཆོས་གླིང་དགོན། ཆགས་ཡུལ། སྤི་ཏི།

ཀྱིང་མ་དགོན། ཆགས་ཡུལ། སྤི་ཏི།

པར་ཁྲུངས། གོང་གསལ་ཁྲུ་ནུ་དང་སྤི་ཏིའི་དགོན་པ་ཁག་གི་པར་རིས་རྣམས་ཡུལ་དེའི་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྣ་ཁ་ཅིག་གིས་པར་དབང་དང་བཅས་མཐུན་འགྱུར་སྐྱོལ་བ་ཡིན།

པར་དབང་། དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་།

༢༠༡༦/༡༢/༢༢ ཉིན་གོང་ས་མཆོག་གིས་བོད་ཀྱི་དགེ་བཤེས་མ་ཐོན་དང་པོ་བཙུན་མ་ཉི་ཤུ་ལ་བསླབ་པ་མཐར་སོན་གྱི་ཕྱག་འཁྱེར་ཕུལ་བའི་ནང་ཁུ་ནུའི་དགེ་བཤེས་མ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྡན་དང་། དགེ་བཤེས་མ་བསྟན་འཛིན་བཟང་མོ། སྤྱི་ཏིའི་དགེ་བཤེས་མ་བློ་བཟང་ཆོས་སྒྲོན་བཅས་བཞུགས།

རྩོམ་སྒྲིག་པའི་གཏམ།

ཁྲུ་ནུ་ནི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཞང་ཞུང་དང་དེ་ནས་མངའ་རིས་ཀྱི་ཆ་ཤས་སུ་གཏོགས་ཤིང་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པའི་སྐབས་སུ་བོད་དང་ཁྲུ་ནུའི་བར་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་འབྲེལ་བ་ཆགས། དེང་འདིར་རྒྱ་གར་ཧི་མ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་ཁུངས་གཏོགས་ཀྱི་ཁྲུ་ནུ་དང་། སྤི་ཏི། གར་ཞ་བཅས་ནི་ས་འབྲེལ་ཡིན་ཏེ། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་འབྲེལ་བ་ཡང་སོ་སོར་དབྱེ་ཐབས་མེད་ཅིང་། ལྷག་པར་དུ་བསྟན་པ་ཕྱི་དར་གྱི་སྐབས་མངའ་རིས་ཆོས་རྒྱལ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་དང་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་རྣམ་གཉིས་ཀྱིས་སྔར་མངའ་རིས་ཕྱོགས་སུ་གཙུག་ལག་ཁང་སོགས་བསྟན་པའི་གནས་གཞི་ཁག་མང་པོ་ཕྱག་བཏབ་མཛད་པའི་ཁྲོད་ནས། ཁག་ཅིག་དེང་ཡང་ཁྲུ་ནུ་དང་སྤི་ཏིའི་ཡུལ་དུ་ཉམས་ཆག་ཕྱིན་མེད་པར་རྩ་ཆེའི་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གི་བསྟི་གནས་གལ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད་པ་སོགས། ལོ་རྒྱུས་སྟེང་ཆོས་རྒྱལ་ལོ་པཎ་དེ་དག་གིས་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་ཉམས་པ་སླར་གསོ་དང་མི་ཉམས་གོང་སྤེལ་ཐད་མཛད་རྗེས་བླ་མེད་བཞག་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། ༡༩༥༩ལོར་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ས་ཡོངས་རྫོགས་བཙན་བཟུང་དང་ལྷག་པར་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་སྐད་ཡིག་སོགས་རྩ་མེད་བཟོས་པའི་སྲིད་བྱུས་ངན་པ་རབ་དང་རིམ་པ་སྤེལ་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ། བསྟན་པ་ཕྱི་དར་གྱི་གཞི་རྩ་མངའ་རིས་གུ་གེའི་ནང་བྱུང་བ་དེ་བཞིན་མ་འོངས་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་རྒྱུད་འཛིན་དང་[1] གོང་ས་མཆོག་གི་བཀའ་དགོངས་བཞིན་རྒྱ་གར་གནའ་རབས་ཀྱི་རིག་གཞུང་བསྐྱར་གསོ་སོགས་ཀྱི་ཐད་ཧི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ཀྱི་ཡུལ་ལུང་ཁག་ནི་གནས་གཞི་གཙོ་བོར་གྱུར་པ་དང་འགན་འཁྲི་ཞིང་དམིགས་བསལ་ནུས་པ་འདོན་མཁན་དུ་ཆགས་ཡོད།

དཔེ་དེབ་འདི་ལོ་སྔོན་མར་མཁས་དབང་ཐན་ཛོ་སྲུས་བཀྲ་ཤིས་ཚེ་རིང་ལགས་ཀྱིས་ལམ་སྟོན་གནང་བ་བཞིན། འདི་ག་ལས་ཁུངས་ནས་རྒྱ་གར་ཧི་མ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་སྤྱི་ཁྱབ་བློན་ཆེན་ཟུར་པ་སྐྱི་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་བོད་དང་ཁྲུ་ནུའི་བར་ཆིངས་ཡིག

འཇོག་མཁན་ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེཊྜེའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཞིང་གཤེགས་དམ་པ་ནཱ་ཏྲཱ་པྲིར་ཏྲཱ་དྲ་སིཏྲ་(༡༩༣༥-༢༠༢༡)མཆོག་གི་དགོངས་ཇོགས་ཞེ་དགུའི་སློན་ལམ་དང་བསྟུན་ནས། "ཁུ་ནུ་དང་བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་གླེང་བ"ཞེས་པའི་ཚོགས་འདུ་ཞིག་གོ་སྒྲིག་ཞུས་ཏེ། ཁུ་ནུའི་ཡུལ་གྱི་མཁས་དབང་དང་། སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ། དགེ་བཤེས་མ་སོགས་གནད་ཡོད་མི་སྣ་ཁག་ཅིག་གི་ཚོགས་འདུའི་གསུང་བཤད་དང་། དཔྱད་རྩོམ། བཅར་འདྲིའི་ནང་དོན་རྣམས་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན།

གློག་པ་པོ་རྣམས་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱབ་ལྗོངས་རགས་ཙམ་ངོ་སྤྲོད་བྱ་ཆེད། ཧི་མ་ལ་ཡའི་རི་ངོགས་སུ་ཆགས་པའི་གོང་གསལ་ཡུལ་ལུང་ཁག་གི་ལོ་རྒྱུས་གནད་བསྡུས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་རྩོམ་ཡིག་གང་ཙུང་དང་། ཁུ་ནུའི་ཡུལ་དུ་ཐོར་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་དང་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་སྐབས་སུ་བཞེངས་པའི་གནའ་བོའི་དགོན་སྡེ་དང་ལྷ་ཁང་ཁག་གི་རྩ་ཆེའི་པར་རྙིང་སོགས་འཚོལ་སྡུད་བྱེད་པར་ཐབས་ཤེས་འབད་བརྩོན་ཅི་ནུས་བགྱིས་ཀྱང་། འདི་གའི་ཉམས་ཞིབ་པ་རྣམས་ཡུལ་ལུང་དངོས་སུ་ཉམས་ཞིབ་བྱེད་པར་བསྐྱོད་པའི་དུས་ཚོད་ཁོམ་ལོང་མ་བྱུང་བའི་རྐྱེན་པས། འབྲེལ་ཡོད་དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་དེ་རིགས་དུས་ཡུན་ཐུང་ངུའི་ནང་འཚོལ་སྡུད་ལག་སོན་འབྱུང་རྒྱུའང་དཀོན་པོ་ཆགས་སོང་། ཡིན་ནའང་སྐབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ། སྤྱི་ཧྲི་ཏ་པོ་དགོན་པའི་མཁན་པོ་མཆོག་ནས《ཏ་པོ། དུས་རབས་བཅུ་པ་ནས་ཉི་ཤུ་པའི་བར་གྱི་སྟ་མོའི་རྒྱ་གར་དང་བོད་ཀྱི་ལྡེབས་རིས་དང་ཡི་གེ། ནུབ་ཧི་མ་ལ་ཡའི་གནའ་བོའི་དགོན་གྲོང་ཞིག》[2] ཅེས་པའི་དཔེ་དེབ་མཐུག་པོ་ཞིག་མཁོ་འདོན་གནང་ཞིང་། དེ་ལས་ལེའུ་གསུམ་པ་ནས་བཞི་པའི་བར་སྤྱི་ཧྲི་དང་། གར་ཞ། ཁུ་ནུ་སོགས་ཀྱི་ཡུལ་ལུང་ངོ་སྤྲོད་ཡོད་པ་དེ་ཡང་དཔེ་དེབ་འདིའི་སྔོན་འགྲོའི་ནང་ངོ་སྤྲོད་ཀྱི་ཚུལ་དུ་བཀོད་ཆོག་པར་ཏ་པོ་དགོན་པའི་འབྲེལ་ཡོད་ལས་སྣེ་ནས་བཀའ་འཁྲོལ་

2. ནཱ་ཧུ་ལ་དགེ་འདུན་བསོད་ནམས་ཀྱིས་མཛད། ཏ་པོ་དགོན་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་དཔར་སྐྲུན་འགྲེམས་སྤེལ་བྱས།

ཐོབ་པ་བཞིན། རྩོམ་པ་པོ་ནཱ་ཏུ་ལ་དགེ་འདུན་བསོད་ནམས་མཆོག་ལ་གོང་གསལ་ཡུལ་ལུང་ངོ་སྤྲོད་སྐོར་གྱི་ལེའུ་དེ་གཉིས་ལ་བསྐྱར་དུ་འཕྲི་སྣོན་བཟོ་བཅོས་གང་ཉུང་གཏོང་དགོས་མིན་བཀའ་འདྲི་ཞུ་ཐབས་བགྱིས་ཉུང་བཀའ་ལན་མ་བྱུང་བས། འདིར་གློག་བརྡེ་བའི་ཆེད་དང་ཡིག་ཚོགས་མི་འཕེལ་བའི་སླད་དུ། དཔེ་དེབ་ལས་ཕོལ་དུ་ཕྱུང་བའི་ལེའུ་གསུམ་པ་དང་བཞི་པའི་ནང་དོན་ལ་ཁ་ཡིག་གསར་སྣོན་དང་ནང་དོན་ཁག་ཅིག་ཉུང་འཕྲི་གཏོང་དགོས་ཐུག་པའང་གསལ་བཤད་ཞུ་འདོད་བྱུང་།

མཐའ་དོན། མཁས་དབང་རྒན་རྗེ་སྲས་བཀྲ་ཤིས་ཚེ་རིང་ལགས་ནས་ཐུགས་ཞེན་ཆེན་པོས་ལམ་སྟོན་གནང་བ་དང་། ཁ་པོ་དགོན་པའི་འབྲེལ་ཡོད་ལས་སྣེ་ནས་དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་མཁོ་འདོན་གནང་བ། ཁུ་ནུའི་དགེ་བཤེས་མ་བསྟན་འཛིན་བཟང་མོ་ལགས་ཀྱིས་འབྲེལ་ཡོད་པར་རིས་ཁག་ཅིག་འཚོལ་ཐབས་བགྱིས་ནས་པར་དབང་དང་བཅས་པ་གནང་། གཞན་ཡང་འདི་གའི་བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་འགན་འཛིན་བ་རི་ཟླ་བ་ཚེ་རིང་ལགས་ནས་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་གྱི་ཡུལ་ལུང་དང་། དགོན་སྡེ་ལྷ་ཁང་། ཁ་འབབ་ཆུ་བོ་སོགས་ས་ཁྲའི་གནས་ཐིག་ལྟར་ཆད་གསབ་ཁ་སྐོང་བགྱིས་ནས། གློག་པ་པོ་རྣམས་ལ་སྟབས་བདེ་ཡོང་བའི་ཕན་འགྱུར་རོགས་འདེགས་སྤུལ་པར་བཀའ་དྲིན་ཞུ་འོས་པ་དང་བཅས། མ་འོངས་པར་བོད་དང་ཁུ་ནུའི་བར་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་བརྗེ་རེས་བྱེད་པའི་མདུན་ལྗོངས་སྟེང་ལས་ཡངས་ཤིང་། མཛའ་མཐུན་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་རྒྱུན་གནས་ཡོང་བ། དེ་བཞིན་དཔེ་དེབ་འདིས་ཀྱང་གློག་པ་པོ་དོན་གཉེར་ཅན་རྣམས་ཀྱི་དགོས་འདུན་ངེས་ཅན་ཞིག་སྐོང་བར་ཕན་འགྲོར་ཆེ་ངེས་ཡོང་བའི་སྨོན་འདུན་ཞུའོ། །

རིག་སྨོན་ཚེ་རིང་བསམ་གྲུབ་ནས།

བོད་རྒྱལ་ལོ་༢༡༤༩རབ་གནས་ཆུ་སྟག་ཕྱི་ལོ་༢༠༢༢ལོའི་ཟླ་༩ ཚེས་༡༠ཉིན།

དཀར་ཆག

ཁུ་ནུ་དང་། སྤི་ཏི། གར་ཞྭ་བཅས་ཀྱི་ཡུལ་ལུང་ངོ་སྤྲོད་བསྡུས་པ། 1

ནཱ་ཏུ་ལ་དགེ་འདུན་བསོད་ནམས།

ཁུ་ནུ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གྱི་མཛད་རྣམ་སྙིང་བསྡུས། 80

དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་མཆོག་གི་སྐུ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས་སྙིང་བསྡུས། 86

དགེ་བཤེས་རྡོ་རྗེ་དགྲ་འདུལ།

ཁུ་ནུའི་ནང་དགེ་ལུགས་དགོན་པ་ཁག་དང་གདན་ས་ཆེན་པོ་
བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་དང་འབྲེལ་བའི་སྐོར། 97

དགེ་རྒན་ཆེན་མོ་སེམས་དཔའ་རྡོ་རྗེ།

འཕགས་ཡུལ་གདན་ས་དཔལ་སྤུངས་ཤེས་རབ་གླིང་དང་
ཁུ་ནུའི་ཡུལ་མིའི་དབར་ཆོས་དམ་གྱི་འབྲེལ་ལམ། 105

མཁན་པོ་རྒྱལ་མཚན་ཕུན་ཚོགས།

བོད་དུ་ཁུ་ནུ་ནས་གྲྭ་རྒྱུན་འགྲོ་སྲོལ་དང་སློབ་གཉེར་གནང་སྟངས། 109

མཁས་དབང་དབང་ཕྱུག་རྡོ་རྗེ་ནེ་གི།

ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་མཛད་རྗེས་རོབ་ཙམ་བརྗོད་པ། 121

པ་རི་ཟླ་བ་ཚེ་རིང་།

སྤི་ཏི་(Spiti) ཞེས་པའི་མིང་ལ་དཔྱད་པ། 135

གཞན་ཕན།

ཁུ་ནུའི་དགེ་བཤེས་མ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྡན་དང་

བསྟན་འཛིན་བཟང་མོ་གཉིས་ལགས་སུ་བཅར་འདྲི། 146

The life and achievements of Reverend Babu Tharchin,

the Tibetan scholar from Kinnaur 155

Françoise WANG-TOUTAIN

नेगीरिन्पोछेतनज़िनग्यलछ़न:उनसेसम्बद्धऐतिहासिकतिथियोंकाक्रमवारविवरण.............163

डॉ. रमेशचन्द्रनेगी

बुशहररियासतऔरतिब्बतकेबीचऐतिहासिकसम्बन्ध 169

भगतसिंहकिन

भगतसिंहकिनभोट-संस्कृतकोशकार :प्रो. जीतासेननेगीकाव्यक्तित्वएवंकृतित्व 173

डॉ.विश्वप्रकाशत्रिपाठी

ཁུ་ནུ་དང་། སྤྱི་ཏི། གར་ཞ་བཅས་ཀྱི་ཡུལ་ལུང་ངོ་སྤྲོད་བསྡུས་པ།

སྣ་ཧུ་ལ་དགེ་འདུན་བསོད་ནམས།

དང་པོ། ཐོག་མའི་ཆགས་རིམ།

འཛམ་གླིང་ཤར་ནུབ་ཀྱི་ས་གཤིས་རིག་པར་མཁས་པ་མང་པོས་བོད་དང་ཧི་མ་ལ་ཡའི་ས་གཤིས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱས་ཏེ་བཤད་པ་ལྟར་ན། མི་ལོ་ཁྲི་ཕྲག་དུ་མའི་སྔོན་དུ་བོད་དང་ཧི་མ་ལ་ཡའི་ཡུལ་འདི་ཚང་མ་རྒྱ་མཚོ་ཡིན་པ་དང་། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་མཚོ་མར་བྲི་ནས་སྐམ་སར་གྱུར་ཏེ་བོད་ཀྱི་མི་རིགས་འདི་ཆགས་པར་བཤད་ཅིང་། བོད་ཀྱི་སྔ་མོའི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ཁག་གི་ནང་ཡང་འདི་ལྟར་འཁོད་ཡོད། སྤྲེལ་ཏེ་དང་། ལ་དྭགས། སྤུངས་སྐྱིད། བོད་སོགས་དང་། གར་ཞ། སྤྱི་ཏི། ཁུ་ནུ། ཆུ་མོ་གང་གཱའི་ཆུ་མགོའི་གཡོན་ཕྱོགས་ན་ཡོད་པའི་ནང་གླིང་སོགས་དང་། བལ་ཡུལ་གྱི་ས་མཚམས་ཕྱོགས་ན་ཡོད་པའི་དོལ་པོ་དང་། ཡོལ་མི། ཤར་པ། ཧྲ་མང་སོགས་དང་། འབྲས་ལྗོངས་པ། མོན་པ། འབྲུག་པ། འབར་མའི་སྟོད་ཀྱི་བོད་རིགས་ཚོ་དང་། བོད་པ་སོགས་ནི་མི་རིགས་གཅིག་པ་ཡིན་པའི་ཁར་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ཡང་གཅིག་ཡིན་ལ། བོད་དང་འབར་མ་གཉིས་སྐད་ཁུངས་གཅིག་པ་ཡིན་ཚུལ་འཛམ་གླིང་མཁས་པའི་ཁྲོད་ཡོངས་གྲགས་རེད། ལྷག་པར་དུ་ཨ་མདོ་ཟ་བ་ཕྱོགས་ཀྱི་རྣན་རབས་པ་ཚོའི་སྔ་མོའི་ངག་རྒྱུན་གྱི་གཏམ་དཔེར། སྟོད་མངའ་རིས་ཆད་གི་ཟ་པ། མངའ་རིས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོའི་གདུང་རྒྱུད།[2] ཅེས་ཟེར་སྲོལ་འདུག་པ་ལྟར། ཨ་མདོ་ཟ་པ་སྟོད་མངའ་རིས་ནས་ཆད་པ་དང་ཟ་པའི་དམེ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོ་མངའ་རིས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོའི་གདུང་རྒྱུད་ཡིན་ཚུལ་གྱི་གཏམ་རྒྱུད་ད་ལྟའི་བར་དུ་གནས་ཡོད།

---

2. ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་འདི། ས་སྤྱང་ ༢༠༠༩ ལོའི་ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༤ ཉིན་རང་ལོ་ ༦༡ སོན་པའི་ཨ་མདོ་ཟ་བའི་ཇོ་ནང་སྲས་དགོན་པའི་ཨ་ཁུ་ཀུན་དགའ་ལགས་ནས་གསུངས་པ་ལྟར་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་ས་ལྡི་ལིར་ཇི་བཞིན་བཀོད་པ་ཞིག་ཡིན་ནོ། །

ལ་དྭགས་ཨལ་ལྕི་ཆོས་འཁོར་མདུན་གྱི་རིའི་སྟེང་སོགས་དང་། སྤྱི་ཏིའི་གཙང་པོ་བཞུར་སའི་ལུང་གཞུང་གི་གཡས་གཡོན་གྱི་ས་ཆའི་ཆགས་བབ་སོགས་ལ་བརྟག་དཔྱད་ཡག་པོ་བྱས་ན་རྒྱ་མཚོའམ་ཆུའི་ཤུལ་ཡིན་པ་མངོན་སུམ་དུ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་ཅིང་། ཏ་པོའི་རིན་ཆེན་སྒང་གི་ཕུག་པ་ཁག་ཡོད་ས་དེར་རྒྱ་མཚོ་ཆགས་པའི་ཤུལ་གྱི་ས་ཡི་རིམ་པ་དང་རྡོའི་རིམ་པ་གསལ་པོ་དེང་སང་ཡང་མངོན་སུམ་དུ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། ས་ཡི་རིམ་པ་ཁག་གི་ས་དེ་ནི་མང་ཆེ་བ་ཡུལ་མི་ཚོས་གྲུ་བ་ཟེར་བའི་ས་དེ་ཡིན་པ་དང་། ས་འདི་མདོག་སེར་སྐྱ་ཡིན་ཞིང་། གྲུ་བ་ནི་སྲབ་ཐུག་ཤོག་བུ་ལྟ་བུའི་རིམ་པ་མང་པོ་བརྩེགས་ནས་འདུག་པ་ཆུའི་ནང་དུ་སྦངས་པའམ་བཀོག་ནས་ཡག་པོ་བལྟས་ན་གསལ་པོ་མཐོང་ཐུབ། དེ་ནི་རྒྱ་མཚོའི་ནང་གི་ས་རྡུལ་ཕྲ་མོ་རྣམས་རིམ་གྱིས་བསགས་ནས་རིམ་པ་བཞིན་ཆགས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་པོ་རེད། ཨལ་ལྕི་ཆོས་འཁོར་དང་ཏ་པོ་དགོན་སྙིང་སོགས་ཀྱི་ཀྱུང་དང་འཛིམ་སྐྱ་ཚང་མ་ས་འདིས་བཟོས་པ་ཞིག་ཡིན། རྒྱ་མཚོའི་ནང་གི་རྡེའུ་དཀར་ནག་སོགས་ས་ཡི་རིམ་པའི་འོག་ཏུ་རྡོ་ཡི་རིམ་པ་བྱས་ཏེ་ཆགས་འདུག་ཅིང་། མི་རྣམས་ནས་དོ་སྣང་བྱ་དགོས་པ་ཞིག་ནི་རྒྱ་མཚོའི་ས་རྡུལ་ཕྲ་མོ་རྣམས་བསགས་ནས་ཆགས་པའི་ས་ཡི་རིམ་པ་དང་རྡེའུ་རྣམས་རྡོ་དང་བྲག་ལ་མ་འགྱུར་བར་ད་ལྟའང་སོ་སོར་གནས་འདུག་ཀྱང་། རྒྱ་མཚོའི་རྡེའུ་དང་ས་རྡུལ་དང་བྱེ་མ་བཅས་མཉམ་དུ་འདྲེས་ནས་རྡོ་ཕ་བོང་ཆགས་པ་ཁག་ཅིག་ཏ་པོ་ཡི་རིན་ཆེན་སྒང་གི་ཕུག་པའི་འགྲམ་དང་གཙང་པོའི་འགྲམ་སོགས་ན་ཡོད་པ་དེ་ཡིན། ཕ་བོང་དེ་དག་གི་སྟེང་ན་རྡེའུ་རྣམས་ཀྱི་གཟུགས་རིས་རྒྱན་ཆའི་ཕྲ་བཞིན་ད་ལྟའང་གསལ་པོ་འདུག་ཅིང་། རྒྱ་མཚོའི་ནང་གི་རྡེའུ་རྣམས་ས་རྡུལ་དང་ཆུ་རྡུལ་མཉམ་དུ་འདྲེས་ནས་རྡོ་ཕ་བོང་ཆགས་པར་མི་ལོ་ས་ཡ་མང་པོ་འགོར་དགོས་པ་ཞིག་ཡིན་སྟབས། ཕ་བོང་འདི་ཚོ་ནི་མི་ལོ་དུང་ཕྱུར་གོང་གི་ཡིན་སྲིད་པ་ཞིག་རེད།

ཉུབ་ཧི་མཱ་ལ་ཡའི་ས་ཁུལ་འདིར་མི་ལོ་ས་ཡའི་གོང་གི་རྒྱ་མཚོའི་ནང་གི་འབུ་སྲིན་གྱི་རིགས་རྡོ་ཆགས་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་གཟུགས་རིས་ཡིན་པའི་རྡོ་མང་པོའང་ཐོབ་པ་

ཡིན། ཡུལ་མི་ཚོས་འདི་ལ་བྱ་རྗོ་བ་ཟེར་བ་དང་། སྤྱི་ཧྲིའི་མ་ཧེ་དང་། སྟེང་ཡུལ་གསུམ་སྟེ་རྒྱ་དཀྱིལ་དང་། ལང་ཙ་དང་། གོང་མིང་སོགས་སུ་མི་ལོ་ས་ཡའི་གོང་གི་མཚོའི་ནང་གི་འབྲུ་སྲིན་རྗོ་ཆགས་པ་མང་པོ་ཐོབ་པ་ཡིན། ཧ་པོའི་བསོད་ནམས་ནས་མ་ཧེ་ཡི་རིའི་སྟེང་ནས་མི་ལོ་ས་ཡའི་གོང་གི་འབྲུ་སྲིན་རྗོ་ལ་གྱུར་པ་ཞིག་རྙེད་འདུག་པ་དེ་ཡི་སྐལ་པའི་སྟེང་གི་གཟུགས་རིས་ནི་ཉུས་སྤྲུལ་གྱི་སྐལ་པའི་སྟེང་གི་གཟུགས་རིས་གྲུ་བཞི་འདྲ་བོ་འདུག་ཅིང་། གཟུགས་པོའི་མཐའ་ན་ཛ་མ་སྐོར་སྐོར་བྱས་ཧེ་འཁྱིལ་ནས་འདུག

འགྲོ་བ་མི་ཐོག་མར་བྱུང་བའི་སྐོར་ལ་ཤར་ནུབ་ཀྱི་ཡུལ་གྲུ་ཁག་གི་ནང་མི་རིགས་རང་རང་གི་རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་ནས་བཤད་སྟངས་འདྲ་མིན་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡོད། སྤྲ་མོའི་གཏམ་རྒྱུད་ཅིག་དང་འབྲེལ་པའི་བོད་ཀྱི་དཔག་རྒྱུན་ལོ་རྒྱུས་ནང་། འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ནི་ཕ་སྤྲེལ་རྒན་དང་མ་བྲག་སྲིན་མོ་གཉིས་འདུལ་པ་ལས་བྱུང་བར་བཤད་པ་འདི་ད་ལྟ་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཤིག་ཏུ་གྱུབ་ཡོད། ད་ལྟ་འཛམ་གླིང་གི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་མཁས་ཅན་ཚོའི་བརྩམས་ཆོས་ནང་། མི་ནི་སྤྲེར་སྤྲ་མོའི་སྤྲ་མི་ལས་བྱུང་བ་གསལ་པོར་བཤད་ཡོད་པ་འདི་འཛམ་གླིང་གི་མི་མང་ཆེ་བས་ཁས་ལེན་ཞིང་། འདི་དང་བོད་མིའི་འབྱུང་ཁུངས་ཀྱི་བཤད་སྲོལ་གཉིས་ལ་མཐུན་པའི་ཆ་ཡོད་པ་འདི་ལ་ཐུགས་སྣང་བྱ་དགོས་པ་ཡོད། ཚན་རིག་པ་རྣམས་ཀྱིས་ངོས་འཛིན་གནང་བ་ལྟར་ན། འཛམ་བུ་གླིང་འདིའི་ནང་རྩི་ཤིང་དང་སྲོག་ཆགས་ནས་ད་ལྟ་བར་དུ་མི་ལོ་དུང་ཕྱུར་བཅུ་ཙམ་སོང་ཞིང་། འཛམ་བུ་གླིང་གི་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་འཕེལ་ནས་ད་ལྟ་བར་དུ་མི་ལོ་ས་ཡ་གཉིས་ལྷག་སོང་བར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

བསྐལ་པ་དང་པོའི་དུས་ཀྱི་མི་རྣམས་ལ་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་མེད་ཅིང་། ཁོང་ཚོས་ལས་ཀ་བྱེད་མི་ཤེས་པས་ཟས་སུ་མ་རྨོས་ལོ་ཏོག་དང་། ཤིང་གི་འབྲས་བུ། རི་དྭགས་བསད་པའི་ཤ་སོགས་ཟ་བ་ཡིན་ཞིང་། ལུས་ལ་ཤིང་གི་ལོ་མ་གྱོན་པ་ཡིན། འདུག་སའི་ཁང་པ་བཟོ་མི་ཤེས་པས་བྲག་ཕུག་ནང་བསྡད་དེ་གཅན་གཟན་རི་དྭགས་ལྟ་བུའི་མི་ཚེ་བསྐྱལ་

བ་རེད། དེང་སང་གི་གཡག་དང་། ལུག ར། རྟ། ཁྱི་སོགས་ནི་གནའ་སྔ་མོའི་དུས་གཅན་གཟན་དང་རི་དྭགས་ཤ་སྟག་ཡིན་པ་དང་། འདི་དག་ཚང་མ་རིམ་བཞིན་བཏུལ་ནས་སྒོ་ཕྱུགས་ལ་བསྒྱུར་ཏེ་ཉམ་ཆུང་དུད་འགྲོ་རྣམས་མིའི་འཚོ་བའི་དགོས་མཁོ་ཁོ་ནའི་ཆེད་དུ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཡ་ང་བའི་ལམ་སྲོལ་འདི་དར་བ་ཞིག་རེད།

དེ་ནས་རིམ་བཞིན་མིའི་རང་བཞིན་ལྡན་སྐྱེས་ཀྱི་བསམ་བློའི་རྩལ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་ཐོག་ནས་མི་ཐོག་བར་རིམ་བཞིན་གོམ་གཤིས་བཟང་པོ་རྣམས་བསྡུ་ལེན་དང་རྒྱུན་འཛིན་བྱས་ཏེ་རིག་གཞུང་དར་བ་དང་། ཡུལ་སོ་སོའི་ནང་རིག་གཞུང་སོགས་བརྡ་སྤྲོད་བྱེད་ཀྱི་ཡི་གེ་ཡང་ཐོག་མར་གསར་དུ་བཟོས་ཤིང་། ཡི་གེ་བཟོས་པ་ནས་མི་རིགས་སོ་སོའི་རིག་གཞུང་དང་ལོ་རྒྱུས་རིམ་བཞིན་ཡིག་ཐོག་ཏུ་བཀོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ད་ལྟའི་འཛམ་གླིང་ནང་གི་ཆོས་ལུགས་ཆེན་པོ་ཁག་གིས་གཙོས་པའི་མི་རིགས་སོ་སོའི་རིག་གཞུང་དང་ལོ་རྒྱུས་མི་འདྲ་བ་ཁག་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། ཡིན་ནའང་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པའི་ཡར་རྒྱས་ཅན་གྱི་མི་རིགས་གཅིག་དང་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་གང་ཡང་མེད་པའི་རྗེས་ལུས་ཅན་གྱི་མི་རིགས་གཅིག་བཅས་གཉིས་ཡོད་པ་ལས། བོད་དང་ཧི་མ་ལ་ཡའི་བོད་རིགས་རྣམས་ནི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་མཁན་གྱི་ཡར་རྒྱས་ཅན་གྱི་མི་རིགས་ཡིན། ཡར་རྒྱས་ཅན་གྱི་མི་རིགས་རྣམས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་ནང་ལོ་རྒྱུས་དང་། རྩིག་རིག ཆོས། ལྟ་གྲུབ། བཟོ་རིག་པ། གླུ་གར་སོགས་ཡོད།

བོད་ཀྱི་གདོད་མའི་བོན་པོའི་རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་གཞི་ལ་བཞག་ནས་བལྟས་ན། ང་ཚོས་མི་ལོ་བཞི་སྟོང་ལྷག་གི་གོང་ནས་བོད་དང་ཧི་མ་ལ་ཡའི་ས་ཁུལ་དུ་རིག་གཞུང་དང་ལོ་རྒྱུས་དར་ཡོད་པ་ངོས་འཛིན་ཐུབ་ཅིང་། དེ་ལས་ཀྱང་རྩ་ཆེ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔྱད་གཞི་བཟང་པོ་ཞིག་ནི་ད་ལྟ་བོད་དང་ཧི་མ་ལ་ཡའི་ཡུལ་ལུང་ཁག་གི་ས་འོག་ནས་གནའ་རྫས་ཅ་ལག་སྣ་ཚོགས་ཐོན་བཞིན་པ་དེ་རེད། གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་པ་ཚོས་བརྗོད་ན། བོད་དུ་རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་དར་ནས་ད་བར་མི་ལོ་ཁྲི་གཅིག་ལྷག་སོང་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

བོད་དང་ཧི་མ་ལ་ཡའི་རྒྱུན་སྤྱོད་ཅ་ལག་གནའ་རྫས་ཀྱི་ནང་ནས་གཟི་དང་གནམ་ལྕགས་སམ་ཐོག་ལྕགས་གཉིས་ནི་རིན་ཐང་བྲལ་བའི་གནའ་རབས་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་དཔྱད་གཞིའི་རྒྱུ་ཆ་ཞིག་རེད། ༢༠༠༧ལོའི་སྟོན་མཇུག་ཏུ། སྤི་ཏིའི་ཏ་པོའི་འོག་གི་ཕྱོགས་ནས་ཆགས་པའི་རྒྱའུ་ཟེར་བའི་ཡུལ་དུ་གཟི་དང་ཁྲུང་བསྒོམས་པས་ལྷ་བཙུ་ལྷག་དང་རྫ་མའི་ཕོར་པ་གཅིག་སོགས་ཐོན་པ་འདི་ལ་ཐུགས་སྣང་བྱ་དགོས་པ་ཡོད་ཅིང་། འདི་དང་འདྲ་བའི་ལོ་འགའི་གོང་དུ་གར་ཞྭའི་ཡུལ་ནས་ཀྱང་། མེས་མེས་རྙན་པོ་ཞིག་གིས་གཟི་རྫ་མ་གང་རྙེད་ཡོད་པ་རེད། འདས་པའི་ལོ་འགའི་གོང་དུ་ལ་དྭགས་ཕྱོགས་ནས་གཟི་ཡི་དཀར་ཡོལ་ཞིག་ཀྱང་ཐོན་ཡོད། ཏ་པོ་དང་ལ་རི་སོགས་སུ་མི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་གི་གོང་དུ་བཀོད་པའི་རྡོ་བརྐོས་རི་མོ་དང་ཡི་གེ་ཡོད་པ་དེ་དག་ནི་རིན་ཐང་བྲལ་བའི་རིག་གཞུང་དང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔྱད་གཞིའི་དངོས་པོ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འདི་དག་སྲུང་སྐྱོབ་བྱ་རྒྱུ་ཧ་ཅང་གལ་ཆེན་པོ་རེད།

གཉིས་པ། ཡུལ་གྱི་མིང་བྱུང་ཚུལ།

ཏ་པོ་དགོན་དཔལ་ལྡན་བཀྲ་ཤིས་བདེ་གནས་གཙུག་ལག་ཁང་ནི་སྤྱི་ཏི་ཞེས་པའི་ཡུལ་འདིའི་ཏ་པོ་ཡི་ཡུལ་དུ་ཡོད་པས་ན། ཡུལ་གྱི་མིང་འདི་གཉིས་བྱུང་ཚུལ་འབྲེལ་ཡོད་སྔོན་མའི་བོད་ཀྱི་ཡིག་ཚང་ཁག་གི་ནང་གང་གསལ་བ་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་གླེང་རྒྱུ་ཡིན། སྔོན་མའི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ཁང་གི་ནང་སྤྱི་ཏིའམ་སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་ཡུལ་འདིའི་མིང་གི་ཡིག་གཟུགས་འབྲི་ཚུལ་ལ་སྤྱི་ཏི་ཞེས་པ་ཞིག་དང་། སྤི་ཏི་ཞེས་པ་དང་། པི་ཏི་ཞེས་པ་གཅིག་བཅས་གསུམ་འདུ་ཅིང་། སྤྱི་ཏི་ཞེས་པའི་མིང་འདི་ཐོག་མར་གསལ་ས་ནི་སྤི་ཏི་ཡུལ་གྱི་ལྷ་ལུང་གསེར་ལྷ་ཁང་གི་སྒོའི་གཡོན་གྱི་ལྡེབས་རིས་ནང་སྤྱི་ཏི་ཞེས་གསལ་བ་དེ་ཡིན། འོན་ཀྱང་བློ་ཕམ་པ་ཞིག་ལ། འདས་པའི་ལོ་འགའ་ཤས་ཀྱི་སྔོན་དུ་ལྷ་ལུང་གི་ཡུལ་མི་ཚོས་ལྷ་ལུང་གསེར་ལྷ་ཁང་གི་སྣ་མོའི་སྒོ་རྙིང་ཆུང་བ་དེ་གཏོར་ནས་སྒོ་ཆེ་ཙ་གཏོང་སྐབས། མི་ལོ་ཆིག་སྟོང་གོང་གི་ལྷ་ལུང་གསེར་ལྷ་ཁང་གི་སྒོའི་གཡོན་གྱི་རིན་ཐང་བྲལ་བའི་ལོ་རྒྱུས

ཀྱི་ལྡེབས་རིས་ཡི་གེ་ཡང་གཏོར་ནས་མི་དམིགས་པའི་དབྱིངས་སུ་བཏང་སྟེ་ཟུར་ཙམ་ལས་ལྷག་མི་འདུག་པས། ད་ལྟ་ཇི་བཞིན་ཀློག་ཐབས་མེད་པ་ཞིག་རེད། 《ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་》ནང་། མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ། ཀུ་ཀེ་(གུ་གེ)། ཙ་ཐོག མང་ཡུལ། སྤྱི་ཏི། ཟངས་དཀར་ཞེས་གསལ་འདུག་པའི་ཁར། སྤྱི་ཏི་ཞེས་པའི་འབྲི་སྲོལ་ཡང་གསལ།

དུས་རབས་བཅོ་ལྔ་པའི་ནང་བྱོན་པའི་རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་དངོས་སློབ་བསྟན་པ་ཕྱོགས་མཐར་སྐྱོང་བའི་དར་ཆེན་དྲུག་གི་ནང་ཚན་གུ་གེ་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་མཛད་པའི་《མངའ་རིས་ཆོས་འབྱུང་རྒྱལ་རབས་》ནང་། "གཞན་ཡང་སྤུ་ཧྲངས་སུ་ཁ་ཆར་ཡིད་བཞིན་ལྷུན་གྱི་(གྱིས་)གྲུབ་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་དུ་བྱམས་པའི་སྐུ་བཞེངས། མར་ཡུལ་ཉར་མའི་གཙུག་ལག་ཁང་དུ་མར་མེ་མཛད་ཀྱི་སྐུ་བཞེངས། པི་ཏིར་[3]ཏ་པོ་ཙོག་ལ་བརྒྱན། མཐའ་འདུལ་གྱི་གཙུག་ལག་ཁང་ལ་ང་རའི་ཀ་ནམ་གྱི་ལྷ་ཁང་། རི་སག་གི་མོ་ནང་གི་ལྷ་ཁང་། རོ་ཆུང་གི་སྤུའི་ལྷ་ཁང་། པི་ཤར་དཀར་སག་གི་ལྷ་ཁང་ལ་སོགས་པ་གཙུག་ལག་ཁང་བརྒྱ་རྩ་དང་། མཆོད་རྟེན་དཔག་ཏུ་མེད་པ་བཞེངས་སོ། །[4]ཞེས་གསལ་བ་འདི་དང་། ཡང་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས་པའི་《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར་》ནང་། "པི་ཏིར་ཏ་སོ་ཆོས་སྡེ་ནི་ལོ་ཆེན་བཟང་པོས་བཏབ། བླ་རབས་ངེས་ཁུངས་མ་རྙེད་ཀྱང་། པི་ཏི་སློབ་དཔོན་དགེ་འཕེལ།" ཞེས་དང་། ཡང་《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར་》ནང་། དགའ་ལྡན་ཁྲི་རབས་རིམ་བྱོན་འཆད་པའི་སྐབས་སུ། "དགའ་

3. གུ་གེ་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་མཛད་པའི་《མངའ་རིས་ཆོས་འབྱུང་》ནང་། པི་ཏི་ཏ་པོ་ཙོག་ལ་བརྒྱན་ཞེས་གསལ་བ་དང་། "དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུརྱ་སེར་པོ》·ཡི་ནང་། "པི་ཏིར་ཏ་སོ་ཆོས་སྡེ་ནི་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་བཏབ། བླ་རབས་ངེས་ཁུངས་མ་རྙེད་ཀྱང་། པི་ཏི་སློབ་དཔོན་དགེ་འཕེལ་" ཞེས་དང་། ཡང་《དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུརྱ་སེར་པོ》ཡི་ཤོག་གྲངས་༡༢ན། "ཁྲི་ཐོག་བཞི་བཅུ་པ་དཔལ་ལྡན་རྒྱལ་མཚན་ནི། སྟོད་མངའ་རིས་ཀྱི་ཚ་སྤི་ཏི་གྲང་མཁར་དུ་བལྟམས་" ཞེས་གསལ་ཡང་འདིར་པི་ཏི་ཞེས་བཀོད་ཡོད།

4. མངའ་རིས་ཆོས་འབྱུང་། གུ་གེ་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་མཛད། ཤོག་ངོས་༥༣ནས་༥༤བར་གསལ།

ལྷན་ཁྲི་ཐོག་བཞི་བཅུ་པ་དཔལ་ལྷན་རྒྱལ་མཚན་ནི། སྟོད་མངའ་རིས་ཀྱི་ཆ་སྤི་ཏི་གྲང་(བྲང་) མཁར་དུ་བལྟམས།" ཞེས་པི་ཏི་དང་སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་འབྲི་སྟོལ་གཉིས་ཀ་གསལ་བ་དང་། སུམ་པ་མཁན་པོ་ཡེ་ཤེས་དཔལ་འབྱོར་གྱིས་མཛད་པའི་《ཆོས་འབྱུང་དཔག་བསམ་ལྗོན་བཟང་》ནང་། སྟོད་མངའ་རིས་རྒྱུད་དུ་དགེ་བསྟན་དར་ཚུལ་བཤད་པའི་སྐབས་སུ། "པི་ཏི་རུ་སོ་ཆོས་ནི་ལོ་ཆེན་རིན་བཟང་བས་བཏབ་པར་མཛད།"[5] ཅེས་གསལ་བ་ལྟར། སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བཻ་སེར་ནང་བཤད་པ་ཇི་བཞིན་ཞལ་བཤུས་གནང་འདུག་པ་འདིའི་ནང་དུའང་པི་ཏི་ཞེས་པའི་འབྲི་སྟོལ་འདི་གསལ། གང་ལྟར་ལྷ་ལུང་གསེར་ལྷ་ཁང་གི་སྐོའི་གཡོན་གྱི་ལྡེབས་རིས་ཀྱིས་གཙོས་པའི་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་སོགས་ཀྱི་ནང་སྤྱི་ཏི་ཞེས་པའི་འབྲི་སྟོལ་འདི་གསལ་འདུག་པའི་ཁར། ཁུ་ནུ་དང་སྤི་ཏིའི་ངག་རྒྱུན་གྱི་གཏམ་དཔེར་ཡང་། སྤྱི་ཏི་ཀུན་གྱི་པི་མ་ཡིན། ནམ་ཞིག་ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོའི་བཅོལ་མ་ཡིན། [6]ཞེས་པའི་ནང་ཡང་། སྤྱི་ཏི་ཞེས་གསལ་འདུག་པ་ལྟར། སྤྱི་ཏི་ཞེས་པའི་ཡིག་གཟུགས་འདིའི་འབྲི་སྟོལ་ངོ་མ་ལ་འགྱུར་བ་སོང་ནས་སྤི་ཏི་ཞེས་བྲིས་པ་དང་། དེ་ནས་པི་ཏི་ཞེས་པར་འགྱུར་བ་སོང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་པོར་མཐོང་ཐུབ་པ་ཞིག་རེད། གོང་གི་ཚིག་ཕང་དང་པོའི་ནང་གི་པི་མ་ཞེས་པ་ནི་ཡུལ་སྐད་ཡིན་ཏེ་སྤྱི་མ་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན། འོན་ཀྱང་བཻ་སེར་གྱི་ལུང་ཁྱི་མ་འདིའི་ནང་། སྡེ་པ་དང་པོའི་པ་ལ་མགོ་ཅན་ས་སྦྲུར་ནས་སྤི་ཏི་ཞེས་གསལ་བ་འདི་ཐོ་ཞིང་དང་མཐོ་ལྡིང་ཞེས་པའི་འབྲི་སྟོལ་ལྟར་ཡིག་ནོར་རྒྱུན་འཁྱམས་སུ་སོང་བའམ་འབྲི་སྟོལ་གཞན་ཞིག་ཡིན། དེ་གཉིས་གང་ཞིག་བརྗོད་ཀྱང་འགལ་བ་མེད་པར་མངོན་ཞིང་། དེང་སང་དབྱིན་ཡིག་ནང་། སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་ཡུལ་འདིའི་མིང་ལ་འབྲི་སྟོལ་གསུམ་"Spiti, Piti, Spyiti"འདུག་པ་འདི་ནི་གོང་གི་བོད་ཡིག་ཐོག་མིང་འབྲི་སྟོལ་གསུམ་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་བྲིས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་མཁྱེན་རྒྱུའང་ཤིན་ཏུ་གལ་ཆེའོ། །དབྱིན་ཡིག་ནང་འབྲི་སྟོལ་གསུམ་

---

5. ཆོས་འབྱུང་དཔག་བསམ་ལྗོན་བཟང་། སུམ་པ་ཡེ་ཤེས་དཔལ་འབྱོར་གྱིས་མཛད། ཤོག་གྲངས་༨༤༧ན་གསལ། ཀན་སུའུ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། *༡༩༩༢* ལོ།

6. ཁུ་ནུ་དང་སྤི་ཏིའི་ཐན་རབས་ཚོའི་ངག་རྒྱུན་ལས་བླངས།

ཡོད་པ་ལས་“Spiti”ཞེས་པའི་འབྲི་སྲོལ་འདི་ད་ལྟའི་ཆར་ཁྱབ་ཆེ་ཤོས་ཡིན།

སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་སྤི་ཡི་ཚིག་གྲོགས་ཏི་ཞེས་པ་འདི། སྔ་མོའི་ཞང་ཞུང་སྐད་དུ་ཆུ་ཡི་མིང་ཡིན་ཚུལ་བཤད་མཁན་འདུག་ཀྱང་། ཆུ་ལ་ཏི་ཟེར་བ་འདི་ཁུ་ནུ་སྨད་ཀྱི་ཏམ་སྐད་ཡིན་པ་ལས་སྤི་ཏིའི་ཡུལ་སྐད་མིན། ཏི་ནི་བདག་སྒྲ་པ་ལྟར་མིང་གི་ཚིག་གྲོགས་ལ་འཇུག་པ་མང་པོ་འདུག་སྟེ། དཔེར་ན། སྤི་ཏི། ཁུང་ཏི། གླིང་ཏི། སྟེང་ཏི། སྦལ་ཏི། བྲང་ཏི། པོ་ཏི། སྲ་ཏི། [7]ཞེས་པའི་དང་པོ་ལྔ་ནི་ཡུལ་གྱི་མིང་ཡིན་ལ། ཡུལ་འདི་མང་ཆེ་བ་ཆུའི་འགྲམ་ན་ཆགས་ཡོད་པའི་ཆ་ནས་ཏི་ཞེས་པའི་ཚིག་གྲོགས་སྦྱར་བ་མིན་ནམ་སྙམ་པའང་འདུག་པས་དཔྱད། དེ་ཡང་སྔོན་སྤི་ཏི་བ་ཚོས་ད་ལྟའི་གྲོང་བརྡལ་མ་ནཱ་ལི་ཆགས་སའི་ཡུལ་འདི་དང་ཀུ་ལུ་ཀླ་ཀུ་ལླ་བྲུཙས་ལ་ཁུང་ཏི་ཟེར། གླིང་ཏི་དང་སྟེང་ཏི་ཞེས་པ་གཉིས་ནི་སྤི་ཏི་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་མིང་ཡིན། སྦལ་ཏི་ནི་གོང་དུ་བཤད་ཟིན། སྤི་ཏི་བ་ཚོས་སྲ་ཞིང་མཁྲེགས་པའི་དོན་ལ་སྲ་ཏི་ཟེར་ཞིང་། ཨ་མདོ་བ་ཚོས་སྲ་མོ་ཟེར། པོ་ཏི་ནི་གསུང་རབ་དཔེ་ཆ་ཡི་མིང་ཡིན་ནོ། །

བྲང་ཏི་ཞེས་པ་འདི་ནི་དུས་རབས་བརྒྱད་པའི་ནང་བྱོན་པའི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་མེས་ཨག་ཚོམ་དང་ཁོང་གི་བུ་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་སྲོང་ལྡེ་བཙན་གཉིས་ཀའི་བླ་སྨན་བྲང་ཏི་རྒྱལ་མཉེར་མཁར་ཕུག་ནས་བཟུང་ས་སྐྱ་སྨན་གྲོང་པའི་བར་སྨན་པ་མཁས་པ་བར་མ་ཆད་དུ་བྱོན་པའི་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་མིང་ཡིན་ཡང་། ཐོག་མ་མེད་པའི་རྟག་པ་རང་བྱུང་གི་ཐ་སྙད་ཅིག་མེད་པས་ན། བྲང་ཏི་ཞེས་པ་འདི་ཡང་ཐོག་མར་ཡུལ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་མིང་ཡིན་པ་ལ་བྲང་ཏི་རྒྱལ་མཉེས་མཁར་ཕུག་གི་མི་རྒྱུད་ལ་ཐོག་པ་མིན་ནམ་སྙམ་པ་ཡང་འདུག་པས་དཔྱད།

ཏ་པོ་ཞེས་པའི་འབྲི་སྲོལ་འདི་ཐོག་མར་གསལ་ས་ནི་ཏ་པོ་དགོན་དཔལ་ལྡན་བཀྲ་ཤིས་བདེ་གནས་གཙུག་ལག་ཁང་གི་ཀྱང་ངོས་ཀྱི་ལྡེབས་བྲིས་ཡིན། དེ་ཡང་གཙུག་ལག་ཁང་འདིའི་ཕུག་ན་ཡོད་པའི་དྲི་གཙང་ཁང་གི་སངས་རྒྱས་སྟོང་སྐུའི་ལྡེབས་བྲིས་ཀྱི་གཤམ་དུ་ལྟ

7. སྲན་ཏི་ཞེས་རྗེས་འཇུག་ན་ཡོད་པ་ལྟ་བུའི་སྒྲ་ཞིག་ཐོན་གྱིན་འདུག་ཀྱང་སྲ་ཏི་ཞེས་པ་འདི་ཡིན་པར་མངོན།

བླ་མ་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱི་ལྡེབས་བྲིས་བཀོད་ཡོད་ལ། ལྷ་བླ་མ་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱི་ལྡེབས་བྲིས་ཀྱི་གཡོན་དུ་ན་བཟའ་དཀར་པོ་དང་དམར་པོ་བསྣུབས་པའི་དགེ་འདུན་པ་བཅུ་བདུན་གྱི་ལྡེབས་བྲིས་ཡོད་ས་དེར། ཏ་པོ་ཡི་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་ཆེན་པོ་ཞེས་གསལ་ཞིང་། འོག་ཏུ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡི་གེ་ལྡེབས་བྲིས་ལ་བཀོད་ཡོད། ལྷ་བཙུན་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱིས་རབ་བྱུང་དང་པོའི་ཆུ་ཕོ་རྟ་ལོར་ (ཕྱི་ལོ་༡༠༥༣) ཉམས་གསོ་མཛད་པ་ནས་ད་ལྟའི་རབ་བྱུང་བཅུ་བདུན་པའི་ས་བྱི་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ བར་ལ་མི་ལོ་ ༩༨༨ སོང་བས། སྡེ་པ་གསུམ་པའི་དང་པོ་ཏ་རྒྱང་གི་ཚིགས་གྲོགས་སྡེ་པ་བཞི་པའི་དང་པོ་པ་ལ་དཔྱངས་ན་རོ་སྦྱར་ནས་ཏ་པོ་ཞེས་པ་གསལ་བའི་འབྲི་སྲོལ་ངོ་མ་འདི་ལ་བརྩོས་སྒྱུར་མཁན་གྱི་སྒྱུ་གུའི་རྩེ་ཡིས་མ་རེག་པ་འབྲི་སྲོལ་འདི་ཡིག་ལམ་དུ་འཁོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡིག་ཚང་རྙིང་ཤོས་ཤིག་རེད། འདི་དང་མཐུན་པར་གུ་གེ་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་ཀྱང་《མངའ་རིས་ཆོས་འབྱུང་》ནང་། “མར་ཡུལ་ཉར་མའི་གཙུག་ལག་ཁང་དུ་མར་མེ་མཛད་ཀྱི་སྐུ་བཞེངས། པི་ཏིར་ཏ་པོ་ཙིག་ལ་རྒྱན།”[8] ཞེས་བཀོད་འདུག་འོན་ཀྱང་རྟ་ཕོ་ཞེས་པའི་འབྲི་སྲོལ་གཅིག་དང་རྟ་སོ་ཆོས་སྡེ་ཞེས་པའི་འབྲི་སྲོལ་གཅིག་བཅས་འབྲི་སྲོལ་གསུམ་ཙམ་ཡོད་པ་ལས། རྟ་ཕོ་ཞེས་པའི་འབྲི་སྲོལ་ནི་དུས་རབས་བཅུ་གཅིག་པའི་ནང་མཛད་པའི་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་ནང་། ལ་རི། རྟ་ཕོ། ཤངས། རྩ་རང་། དྲིལ་ཆུང་ཡུལ་ཆུང་འདི་རྣམས་སུ་གཙུག་ལག་ཁང་རེ་རེ་དང་མཆོད་ཆ་ཚང་བ་རེ་བཞུགས་སོ། །[9] ཞེས་སྡེ་པ་གསུམ་པའི་དང་པོ་ཏ་ལ་མགོ་ཅན་ར་སྦྱར་ནས་སྡེ་པ་བཞི་པའི་གཉིས་པ་ཕ་ལ་དཔྱངས་ན་རོ་བཅས་སྦྱར་ཏེ་རྟ་ཕོ་གསལ་བ་འདི་ཡིན་ཞིང་། ལོ་ཙྪ་བའི་རྣམ་ཐར་ཤིང་དཔར་དུ་མ་འཁོད་པའི་མི་རབས་གཅིག་ནས་གཅིག་བརྒྱུད་དེ་ལག་བྲིས་ཁོ་ན་ལ་བརྟེན་ནས་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་བར་ཕབ་བཤུ་བྱས་ཡོད་པས། ཡིག་ནོར་རྒྱུན་འབྱམས་ལ་འགྲོ་བའམ་སྟོན་མའི་འབྲི་སྲོལ་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་སྲིད་པ་ནི་བརྗོད་མ་དགོས་པ་ཞིག་རེད། རྟ་སོ་ཆོས་སྡེ་ཞེས་པའི་འབྲི་སྲོལ་

8. མངའ་རིས་ཆོས་འབྱུང་། ཤོག་གྲངས་༤༣ནས་༥༩ན་གསལ།

9. ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར། ཤོག་གྲངས་༢༨ན་གསལ།

གསལ་ས་ནི་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས་པའི་དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར་ཡིན། དེ་ཡང་ཆོས་འབྱུང་དེ་ཉིད་ལས། “པི་ཏི་ཧ་སོ་ཆོས་སྡེ་ནི་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་བཏབ། སླ་རབས་ངེས་ཁུངས་མ་རྙེད་ཀྱང་། པི་ཏི་སློབ་དཔོན་དགེ་འཕེལ། ཕྱག་རྡོར། ཐང་བ་རིན་བཟང་། ཧ་སོ་གཡང་འཕེལ། ཨ་ན་ཆོས་རྗེ། ལ་རི་བ་སྲིན་བུ། ཧ་སོ་རབ་འབྱམས་པ་དམག་ཐོར། ད་ལྟ་ཧ་སོ་རབ་འབྱམས་པ་བློ་བཟང་ཚེ་རིང་གི་སྐབས་”[10] ཞེས་སོགས་གསལ་འདུག་པ་ལྟར། སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་སྐབས་དེའི་ཏ་པོའི་མཁན་པོ་རབ་འབྱམས་པ་བློ་བཟང་ཚེ་དབང་སོགས་ཀྱི་ངག་ལ་ཉན་ནས། མ་དག་པའི་ལོ་རྒྱུས་འདི་ལྟར་བྲིས་པར་སྣང་ཞིང་། སུམ་པ་མཁན་པོས་འདི་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས་ཁོང་གི་ཆོས་འབྱུང་ནང་ཡང་ཧ་སོ་ཆོས་སྡེ་ཞེས་པ་སོགས་ལད་ཟློས་བྱས་ཏེ་བཀོད་པ་ཙམ་ཞིག་རེད། འབྲི་སྲོལ་ཕྱི་མ་འདི་གཉིས་ཀྱང་ཐོ་ལིང་དང་མཐོ་ལྡིང་ཞེས་པའི་འབྲི་སྲོལ་ལྟར་ཡིག་ནོར་རྒྱུན་འབྱམས་ལ་སོང་བའམ་འབྲི་སྲོལ་གཞན་ཞིག་ཡིན་གང་ཞིག་བརྗོད་ཀྱང་འགལ་བ་མེད་པར་མངོན་ནོ། །

གསུམ་པ། མངའ་རིས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱིས་མཚམས་སྦྱོར་བ།

འདིར་མངའ་རིས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་ཤིག་གི་སྤྱི་ཏི་ཞེས་པའི་ཡུལ་འདི་མཚམས་སྦྱར་ནས་རིམ་པས་སྤྱི་ཏིའི་ཡུལ་སྲོལ་དང་ཏ་པོའི་དགོན་རྙིང་གི་སྐོར་གླེང་རྒྱུ་ཡིན། དུས་རབས་བཅུ་པ་དང་བཅུ་གཅིག་པའི་ནང་བྱོན་པའི་མངའ་རིས་ཆོས་རྒྱལ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཁུ་དབོན་ཚོའི་གོང་གི་མི་ལོ་སུམ་སྟོང་ལྷག་གི་རིང་གི་སྤྱི་ཏིའི་གནའ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ནི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་གཅིག་པ་ཡིན་པ་ལས་ཧེ་བག་གང་ཡང་མེད།

དུས་རབས་བཅུ་གསུམ་པའི་ནང་སྟེ། ས་སྐྱའི་དུས་སྐབས་ཙམ་ནས་དར་བའི་བོད་ཀྱི་ཡུལ་ལུང་ཕྱེ་ཚུལ་ལྟར་ན་གངས་ཅན་ལྗོངས་ལ་ཆོལ་ཁ་གསུམ་དུ་དབྱེ་ཞིང་། དེ་ཡང་ཁམས་

---

10. དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར། ཤོག་ངོས་༢༧༨ན་གསལ།

དང་། ཨ་མདོ། དབུས་གཙང་བཅས་རེད། དབུས་གཙང་ལ་མངའ་རིས་དང་། གཙང་། དབུས་བཅས་ནང་གསེས་ཡུལ་ལྗོངས་གསུམ་དུ་ཕྱེས་ཡོད་ལ་བོད་ཀྱི་ནུབ་ཕྱོགས་ཡིན་ཞིང་། མདོ་ཁམས་གཉིས་ནི་ཤར་ཕྱོགས་ཡིན། དེའི་ནང་ནས་མངའ་རིས་ནི་ཉེ་དུས་ཀྱི་མཁས་པའི་དེང་དཔོན་དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་མཆོག་གིས་《དེབ་ཐེར་དཀར་པོ་》ནང་། "མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་བྱ་བའི་མངའ་རིས་ནི་རྒྱལ་པོའི་ཆབ་འབངས་ཀྱི་མིང་སྟེ། རྒྱལ་པོ་ལ་མངའ་བདག་དང་། འབངས་ལ་མངའ་རིས་སུ་གྲགས་ཤིང་། དེ་ཡང་དུས་ཕྱིས་ཆོས་རྒྱལ་གྱི་གདུང་རྒྱུད་མགོན་གསུམ་སོགས་ཀྱི་ཡུལ་དེ་ཙམ་ཞིག་ལ་དབང་མཛད་པ་ན། ཆབ་འབངས་ཀྱི་ཡུལ་དེ་ཁོ་ན་ལ་མངའ་རིས་ཞེས་ཟུར་དུ་མིང་བཏགས་པ་ཡིན་ནོ། །"[11] ཞེས་གསུངས་འདུག་པ་ལྟར་རོ། །

དུས་རབས་དགུ་པའི་ནང་སྨད་དར་མས་རང་གི་གཙུང་པོ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ཞེ་གསུམ་པ་བཙན་པོ་ཁྲི་རལ་པ་ཅན་[12] བཀྲོངས་ཏེ་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་ནས། སངས་རྒྱས་པའི་བསྟན་པ་བསྣུབས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་འབངས་རྣམས་ཞེ་ལོག་ནས་མཐར་སྨད་དར་མ་ལྷ་ལུང་དཔལ་གྱི་རྡོ་རྗེས་བཀྲོངས་ཤིང་། དེ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཆོས་བོད་སྤྱི་ལ་དབང་བསྒྱུར་བའི་ལམ་སྲོལ་དེ་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་མཇུག་བསྒྲིལ་ནས་བོད་ཁམས་སིལ་བུར་འཐོར།[13] སྨད་དར་མ་ལ་སྲས་གནམ་ལྡེ་འོད་སྲུངས་བྱུང་། དར་མའི་རྒྱལ་སྲས་གནམ་ལྡེ་འོད་སྲུང་འདི་ལ་སྲས་དཔལ་འཁོར་བཙན་འཁྲུངས། དཔལ་འཁོར་བཙན་ལ་སྲས་ཁྲི་བཀྲ་ཤིས་

11. དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱི་གསུང་རྩོམ། དེབ་གསུམ་པ། ཤོག་གྲངས་༢༡༥ན་གསལ། བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། ༡༩༩༠ལོ།

12. ཁྲི་རལ་པ་ཅན་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ཞེ་གསུམ་པར་བརྩི་སྲོལ་འདི། དུས་རབས་བཅོ་ལྔ་པའི་ནང་འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ་གྱིས་མཛད་པའི་དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ་སྟོད་ཆའི་ཤོག་གྲངས་༥༠ནས་༦༣བར་ན་གསལ་བ་ལ་གཞི་བཅོལ་བ་ཡིན། ༡༩༨༦ལོར་སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གིས་དཔར་དུ་བཏབ།

13. དུས་རབས་དགུ་པའི་དུས་དཀྱིལ་དུ་བཙན་པོ་འུ་དུམ་སྨད་དར་མ་བཀྲོངས་པ་ནས་དུས་རབས་བཅུ་གསུམ་པའི་དུས་དཀྱིལ་དུ་བོད་ཡོངས་ལ་མངའ་དབང་བསྒྱུར་བའི་ས་སྐྱའི་སྲིད་གཞུང་མ་བཙུགས་པའི་བར་གྱི་དུས་སྐབས་དེར་བོད་སིལ་བུའི་དུས་སྐབས་ཟེར།

རྩིགས་པ་དཔལ་དང་། སྐྱིད་ལྡེ་ཉི་མ་མགོན་གཉིས་འཁྲུངས། དཔལ་འཁོར་ཙན་འབངས་ཀྱིས་བཀྲོངས་ཏེ་དབུས་གཙང་མཐིལ་གྱི་རྒྱལ་སྲིད་ཤོར་ནས་སྲས་ཁྲི་བཀྲ་ཤིས་རྩིགས་པ་དཔལ་གཙང་སྟོད་དུ་བཞུགས། སྐྱིད་ལྡེ་ཉི་མ་མགོན་མངའ་རིས་སུ་བྱོན་ནས་མངའ་རིའི་རྒྱལ་པོ་བྱས་ཤིང་།[14] སྐྱིད་ལྡེ་ཉི་མ་མགོན་འདི་ལ་སྲས་བཀྲ་ཤིས་མགོན་དང་། དཔལ་གྱི་མགོན། ལྡེ་གཙུག་མགོན་གསུམ་བྱུང་བ་ལ་སྟོད་ཀྱི་མགོན་གསུམ་ཞུ།[15] མངའ་རིས་རྒྱལ་པོ་སྐྱིད་ལྡེ་ཉི་མ་མགོན་གྱིས་རང་གི་སྲས་ཆེ་བ་དཔལ་གྱི་མགོན་ལ་མར་ཡུལ་ལ་དྭགས་གནས་སྡེ་སྲིད་དབང་བཙུང་བ་ནས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རྒྱུད་[16] བྱུང་ཞིང་། སྲས་ཆུང་བ་ལྡེ་གཙུག་མགོན་ལ་མང་ཡུལ་གུང་ཐང་གནང་པས་དེ་ནས་གུང་ཐང་རྒྱལ་རྒྱུད་བྱུང་། ཟངས་དཀར་མཚོ་ཡིས་བསྐོར་བ་དང་། པུ་རངས་གངས་ཀྱིས་བསྐོར་བ། མངའ་རིས་ཞང་ཞུང་སྡེ་གུ་གེ་གཡའ་ཡིས་བསྐོར་བ་བཅས་ལ་སྤྱི་མོའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ཁང་གི་ནང་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་ཞེས་གྲགས།[17] མངའ་རིའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱིད་ལྡེ་ཉི་མ་མགོན་གྱི་སྲས་གསུམ་གྱི་ནང་ནས་བཀྲ་ཤིས་མགོན་ནི་གུ་གེའམ་ཞང་ཞུང་གི་རྒྱལ་རབས་རྗེས་མའི་རྒྱལ་ཐོག་དང་པོ་ཡིན། རྒྱལ་པོ་འདི་ལ་སྲས་མངའ་བདག་ཁོ་རེ་དང་སྲོང་ངེ་གཉིས་བྱུང་ཞིང་། སྲས་ཁོ་རེ་ཡིས་གུ་གེའི་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་། གུ་གེའི་རྒྱལ་ཐོག་གཉིས་པ་རྒྱལ་པོ་ཁོ་རེའམ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ལ་སྲས་དེ་བ་ནཱ་ཛ་དང་། ནཱ་ག་ནཱ་ཛ་གཉིས་བྱུང་། རྒྱལ་པོ་ཁོ་རེས་སྤྱི་མོའི་ཡབ་མེས་ཚོའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡིག་ཚང་མཐོང་སྟེ་ཐུགས་སྐྱོ་ནས་རྒྱལ་སྲིད་རང་གི་གཅུང་སྲོང་ངེ་ལ་སྤྲད་དེ་རྒྱལ་པོ་ཁོ་རེ་ཕ་བུ་གསུམ་ཀ་རབ་ཏུ་བྱུང་ནས་རྒྱལ་པོ་ཁོ་རེའི་རབ་བྱུང་གི་མཚན་ལ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཞུ། རྒྱལ་པོ་སྲོང་ངེ་ལ་སྲས་ལྷ་ལྡེ་བྱུང་། ལྷ་ལྡེ་ལ་སྲས་གསུམ་བྱུང་

---

14. དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ། སྟོད་ཆ། ཤོག་གྲངས་༤༣དང་། བཀའ་གདམས་ཕ་ཆོས་ཤོག་གྲངས་༡༡༡ནས་༡༡༣བར་ན་གསལ། ༡༩༩༣ལོར་མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གིས་དཔར་དུ་བཏབ།

15. བཀའ་གདམས་ཕ་ཆོས་༡༡༢ན་གསལ།

16. ལ་དྭགས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་སྐོར་ཞིབ་རྒྱས་《ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་》ནང་གསལ་བས་དེར་གཟིགས།

17. བཀའ་གདམས་ཕ་ཆོས། ཤོག་གྲངས་༡༡༢ན་གསལ།

བའི་ནང་ནས་སྲས་འོད་ལྡེ་ཡིས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་། དེའི་གཅུང་པོ་ལྷ་བཙུན་པ་བྱང་ཆུབ་འོད་དང་ཞི་བ་འོད་གཉིས་རབ་ཏུ་བྱུང་། དེ་ཡང་ཚལ་པ་ཀུན་དགའ་རྡོ་རྗེས་《དེབ་ཐེར་དམར་པོ་》ལས། "མངའ་རིས་སུ་རྒྱལ་རྒྱུད་དང་ཆོས་ལུགས་དར་ཚུལ་བཤད་པའི་སྐབས། (སྐྱིད་ལྡེ་)ཉི་མ་མགོན་ལ་སྲས་གསུམ། བཀྲ་ཤིས་མགོན། དཔལ་ལྡེ། གཙུག་མགོན་གསུམ་ཐེར། བཀྲ་ཤིས་མགོན་ལ་སྲས་གཉིས། འཁོར་རེ་དང་། སྲོང་ངེ་། འཁོར་རེ་ལ་སྲས་གཉིས། ན་ག་ར་ཙ། དེ་བ་ར་ཙའོ། །ཡབ་སྲས་འདི་རྣམས་ཀྱིས། མཐོ་ལྡིང་གི་ལྷ་ཁང་བཞེངས། བོད་ཕྱུག་ཉི་ཤུ་རྩ་བདུན་རྒྱ་གར་དུ་བཙྔས། ཕལ་ཆེར་ཤི། ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་དང་། ལོ་ཆུང་ལེགས་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱིས་ཆོས་ལོབས་ཤིང་མང་དུ་བསྒྱུར། པཎྜིཏ་སྨྲྀ་ཏི་ལ་སོགས་སྤྱན་དྲངས། གཙུག་ལག་ཁང་བཞི་བཏབ། དེའི་སྲས་གསུམ། ཕོ་བྲང་ཞི་བ་འོད། ལྷ་བཙུན་པ་བྱང་ཆུབ་འོད། འོད་ལྡེའོ། །"[18] ཞེས་གསུངས་འདུག་པ་ལྟར་དང་། གུ་གེའི་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་མཛད་པའི་《མངའ་རིས་ཆོས་འབྱུང་རྒྱལ་རབས་》ནང་། "ལྷའི་སྤྲུལ་པ་སྲོང་ངེས་བཙུན་མོ་སེང་དཀར་མ་ཁབ་ཏུ་བཞེས་པའི་སྲས། དེ་བ་ནཱ་ཛ་དང་། ནཱ་ག་ནཱ་ཛ་གཉིས་ཏེ། མཆན་ཕྲི་སྐྱེ་མགོན་དང་། ལྷ་འཁོར་བཙན་ཡང་ཐེར། ཡབ་སྲས་འདི་གསུམ་རིམ་པ་བཞིན། བྱང་ཆུབ་སེམས་པ་ཉི་མ་ལྟར་སྣང་བྱེད་དཀར་པོ་དང་ཟླ་བ་ལྟར་གསལ་བྱེད་ཀྱི་སྤྲུལ་པར་གྲགས་སོ། །བཙུན་མོ་གཅིག་ཤོས་ལ་སྲས་མི་གཅིག་སྐྱེ། ལྷ་ཡི་མེ་ཏོག་ཅེས་བྱའོ། །" ཞེས་གསལ་འདུག་པ་ལྟར། མངའ་རིས་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ནང་འདིར་སྲས་དེ་བ་ནཱ་ཛ་དང་ནཱ་ག་ནཱ་ཛ་གཉིས་རྒྱལ་པོ་སྲོང་ངེའི་སྲས་ཡིན་པ་གསལ་བ་དང་། གོང་དུ་བཀོད་ཟིན་པ་ལྟར་དུས་རབས་བཅུ་བཞི་པའི་ནང་ཚལ་པ་ཀུན་དགའ་རྡོ་རྗེས(༡༣༠༩ནས་༡༣༦༤)བརྩམས་པའི་《དེབ་ཐེར་དམར་པོའི་》ནང་སྲས་དེ་ནཱ་ཛ་དང་ནཱ་ག་ནཱ་ཛ་གཉིས་རྒྱལ་པོ་ཁོ་རེའམ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་སྲས་ཡིན་སྐོར་གསལ་བཅས་སྔ་མོའི་བོད་ཀྱི་ཡིག་ཚང་ཁག་ཞལ་མི་མཐུན་པས་དཔྱད་དགོས་པ་ཡོད།

18. ཚལ་པ་ཀུན་དགའ་རྡོ་རྗེས་མཛད་པའི་དེབ་ཐེར་དམར་པོ། ཤོག་གྲངས། ༤༢ནས་༤༥བར་ན་གསལ། ༡༩༨༡མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གིས་པར་བཏབ་པ།

མངའ་རིས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོའི་སྐོར་ལ། འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ་(༡༣༩༢ནས་༡༤༨༡)གྱིས། 《དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ་》ལས། བསྟན་པ་ཕྱི་དར་བཤད་པའི་ནང་གི་དུས་མཚུངས་བསྒྲིགས་པའི་སྐབས། “འོད་སྡེའི་རིང་ལ་ཛོ་བོ་རྗེ་སྤྱན་དྲངས་ནས་བསྟན་པ་ལ་ཞུས་དག་མཛད་པ་དང་། དེའི་སྲས་རྩེ་ལྡེ་རིང་ལ། མེ་ཕོ་འབྲུག་གི་ཆོས་འཁོར་ཞེས་བྱ་བ་དབུས་གཙང་ཁམས་གསུམ་གྱི་སྡེ་སྣོད་འཛིན་པ་ཆེན་པོ་ཕལ་ཆེ་བ་ཡང་འདུས། ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་ལེགས་པར་སོ་སོར་བསྐོར། ཟངས་དཀར་ལོ་ཙཱ་བས་ཚད་མ་རྒྱན་ཡང་དེའི་དུས་སུ་བསྒྱུར་བར་མཛད་དེ། སྤྱིར་ན་མངའ་རིས་སྟོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དེ་རྣམས་ཀྱིས་བསྟན་པའི་ཞབས་ཏོག་བགྱིས་པ་དེ་ལྟ་བུ་ནི་ཡུལ་གཞན་གང་ན་ཡང་མ་མཆིས།”[19] ཞེས་གསུངས་པ་ནི་དོན་ལ་གནས་པའི་གཏམ་སོ། །

ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཁུ་དབོན་ཚོ་དང་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ནི་ཏ་པོ་དགོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ལྡེབས་བྲིས་ཡི་གེ་དེའི་ཡིག་ཕྲེང་དང་པོ་དང་གཉིས་པ་བཅས་ནའང་། (༡)སྤྲེའུའི་ལོ་(ཕྱི་ལོ་༩༩༦)ལ་སྔོན་མེས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔས། གཙུག་ལག་ཁང་འདི་བཞེངས་ནས་ལོ་བཞི་བཅུ་རྩ་དྲུག་གི་འོག་ཏུ་(ཕྱི་ལོ་༡༠༤༢)དབོན་ལྷ་བཙུན་པ་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཐུགས་སྔོན་དུ་འགྲོ་བས། གཙུག་ལག་ཁང་འདི་གསོ་བ་མཛད་དེ། དེའི་བཀའ་རིན་པོ་ཆེས་བསྐུལ་བ་སྔོན་དུ་འགྲོ་བས། བདག་ཅག་སུག། (༢)…………དེས་ན་དྲི་གཙང་ཁང་གི་རི་མོ་ཟྲིནད་པ་ལ་དགེ་སློང་ཤེས་རབ………བདག་ལོ་རྒྱུས་དང་བསྟོ་བ་བྱེད་པར་འདོད་པ་སྐྱེས་ཏེ་བརྗོད་པ་ནི། ཞེས་གསལ་འདུག་པ་ལྟར། གཙུག་ལག་ཁང་འདིའི་ལྡེབས་བྲིས་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་དུ་དྲི་གཙང་ཁང་གི་ལྡེབས་བྲིས་རི་མོ་མཇུག་གྲུབ་ཟྲིན་ནས། དགེ་སློང་ཤེས་རབ་མིང་ཅན་ནས་ལོ་རྒྱུས་ལྡེབས་བྲིས་སུ་ཡིག་ཐོག་ཏུ་བཀོད་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། མི་ལོ་༩༨༨རིང་བཙོས་སྒྱུར་མཁན་གྱི་སྨྱུ་གུ་རྩེས་མ་རེག་པའོ། །ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ལྡེབས་བྲིས་ཡི་གེ་འདིའི་ཐོག་ནས་གསལ་པོ་མཐོང་ཐུབ་པ་ཞིག་ནི། གུ་གེའི་རྒྱལ་རབས་རྗེས་མའི་རྒྱལ་ཐོག་དང་པོ་

19. དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ། འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ་གྱིས་མཛད། སྟོད་ཆ། ཤོག་གྲངས་༡༧བར་ན་གསལ། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། ༡༩༨༤ལོ།

བཀྲ་ཤིས་མགོན་དང་། རྒྱལ་ཐོག་གཉིས་པ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་སུ་སྤྲལ་ཏི་དང་། ལ་དྭགས། ཟངས་དཀར། གར་ཞྭ། སྤྱི་ཏིའམ་སྤི་ཏི། ཁུ་ནུ། གུ་གེ་སོགས་མངའ་རིས་ས་ཁུལ་ཡོངས་བོད་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་མངའ་རིས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོའི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་པ་དང་། སྤྲེའུའི་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་༩༩༨ལོར་ཏ་པོ་དགོན་མངའ་རིས་རྒྱལ་རྒྱུད་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱིས་ཐོག་མར་ཕྱག་བཏབ་པ་དང་། ལོ་བཞི་བཅུ་ཙ་དྲུག་གི་འོག་ཏུ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་༡༠༤༢ལོར་དཔོན་ལྷ་བཙུན་པ་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱིས་ཉམས་གསོ་མཛད་པ་བཅས་ནི་ཏ་པོའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ལྡེབས་རིས་རི་མོ་དང་ལྡེབས་རིས་ཡི་གེ་བཅས་ཀྱིས་བདེན་པ་ར་སྤྲོད་གསལ་བོ་གཏོང་ཐུབ་པས་ན་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིན་པས་རྩོད་པ་གང་ཡང་མེད། འོན་ཀྱང་གཤམ་དུ་དྲངས་པའི་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལུང་དུམ་བུ་དེའི་ནང་སྲས་ཆུང་བ་ལྡེ་གཙུག་མགོན་གྱིས་ཟངས་དཀར་སྒོ་གསུམ་དང་། སྤི་ཏི། སྤི་ལྕོགས་དང་བཅས་པ་ལ་མངའ་མཛད་པ་དང་། རྗེས་སུ་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོ་སེང་གེ་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་སྐབས་སུའང་ཁོང་གི་སྲས་ཆུང་བ་བདེ་མཆོག་རྣམ་རྒྱལ་ལ་སྤྱི་ཏི་དང་། ཟངས་དཀར་བཏད་(གཏད་)ནས། མངའ་མཛད་སྐོར་སོགས་བཤད་འདུག་པ་ལྟར་ན། མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་སོ་སོར་བགོས་རྗེས་མངའ་རིས་རྒྱལ་པོ་སྐྱིད་ལྡེ་ཉི་མ་མགོན་གྱི་སྲས་ལྡེ་གཙུག་མགོན་ནི་ཟངས་དཀར་སྒོ་གསུམ་དང་སྤི་ཏིའི་རྒྱལ་པོ་ཐོག་མ་ཡིན་པ་དང་། སྤི་ཏི་དུས་སྐབས་དེ་ནས་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ལོ་རབས་སུམ་ཅུ་དང་བཞི་བཅུ་པའི་ནང་བར་དུ་མངའ་རིས་རྒྱལ་རྒྱུད་དུ་གཏོགས་པའི་ཟངས་དཀར་དང་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོའི་མངའ་ཁོངས་སུ་གནས་པ་ནི་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིན་པར་མངོན།

གོང་དུ་བཀོད་ཟིན་པ་ལྟར། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་(༩༥༧ནས་༡༠༣༨)ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་རང་གི་གཅུང་སྲོང་ངེ་ལ་སྤྲད་དེ། ཡབ་སྲས་གསུམ་ག་རབ་ཏུ་བྱུང་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་སླར་གསོའི་བྱ་བ་རླབས་ཆེན་མཛད་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། རང་ཉིད་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་ཀྱི་འཕྲིན་ལས་ཁྱབ་པའི་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་གྱི་ཁུལ་དུ་ཏ་པོ་དགོན་དཔལ་ལྡན་བཀྲ་

ཤིས་བདེ་གནས་གཙུག་ལག་ཁང་སོགས་བཞེངས། རྒྱལ་པོ་སྲོང་ངེ་ལ་སྲས་ལྷ་ལྡེ་བྱུང་ནས་དེས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུང་། རྒྱལ་པོ་ལྷ་ལྡེ་ལ་སྲས་གསུམ་བྱུང་བའི་ནང་ནས་སྲས་འོད་ལྡེས་རྒྱལ་སྲིད་བཟུངས། དེའི་གཅུང་པོ་ལྷ་བཙུན་པ་བྱང་ཆུབ་འོད་དང་ཞི་བ་འོད་གཉིས་རབ་ཏུ་བྱུང་། ལྷ་བཙུན་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱིས་རང་གི་མེས་པོ་དམ་པ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེ་འོད་ཀྱི་བཀའ་དགོངས་བཞིན་དུ་རབ་བྱུང་དང་པོའི་ཆུ་ཕོ་རྟ་ལོ་སྟེ། ཕྱི་ལོ་༡༠༤༢ལོར་མདོ་སྔགས་གཞུང་ལུགས་རྒྱ་མཚོའི་སྡེ་སྣོད་འཛིན་པ་ཇོ་བོ་རྗེ་དཔལ་ལྡན་ཨ་ཏི་ཤ་བོད་ལ་གདན་དྲངས་ཏེ་སྒྱུར་སྒྲོལ་ཟེར་བ་སོགས་ཆོས་ལོག་མཐའ་དག་སུན་དབྱུངས་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་རྨང་ནས་གསོ་བ་མཛད་ཅིང་། ཇོ་བོ་རྗེ་བོད་ལ་ཕེབས་པའི་ལོ་འདིར་ཧ་པོ་དགོན་དཔལ་ལྡན་བཀྲ་ཤིས་བདེ་གནས་གཙུག་ལག་ཁང་སོགས་དགོན་སྡེ་དང་ལྷ་ཁང་ཁག་ཉམས་གསོ་མཛད་པ་བཅས། བོད་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཡང་བསྐྱར་དར་རྒྱས་ཡོང་བ་ལ་མཛད་རྗེས་བླ་ན་མེད་པ་བཞག་ཡོད་དོ། །

རྗེས་སུ་རིམ་བཞིན་གུ་གེའི་རྒྱལ་རབས་ཉམས་རྒུད་ལ་འགྲོ་བ་མགོ་ཚུགས་པ་དང་མཉམ་དུ་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོའི་སྟོབས་ཤུགས་རྒྱས་མགོ་ཚུགས་ནས། དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་པའི་མགོར་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོའི་དབང་སྒྱུར་གྱི་སྟོབས་ཤུགས་ཧ་ལམ་མངའ་རིས་ཡོངས་ལ་སླེབས་ཡོད། དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ལོ་རབས་བདུན་ཅུའི་མཇུག་དང་བརྒྱད་ཅུ་པའི་མགོར་བོད་གཞུང་གི་དམག་སྤྱི་ཡིན་པ་སོག་པོ་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དཔལ་བཟང་དང་། སྐབས་དེའི་ཁྲུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེར་གཉིས་ནས་བོད་དང་ཁྲུ་ནུའི་དབར་ལ་ཆིངས་ཡིག་འདི་འདྲ་ཞིག་བཞག་ཡོད་འདུག་སྟེ། "རྒྱལ་པོ་ཕན་ཚུལ་འབྲེལ་ལམ་ཡག་པོ་གནང་རྒྱུའི་(རྒྱུ་)མ་ཧཱ་གུ་རུ་པདྨ་སུ་ནི་དཔང་བཙུགས་ཀྱི་(ཀྱིས་)མནའ་དམ་བཅའ་པ་ནི་འདི་ལྟ་སྟེ། གངས་དཀར་ཏི་སེ་ནམ་བཞུ་དང་། མ་ཕམ་གཡུ་མཚོ་ནམ་ཟད། འདབ་ཆགས་ཕོ་རོགས་ནག་པོར་སྐྲ་དཀར་ནམ་སྐྱེ། བསྐལ་བ་ནམ་སྟོངས་ཀྱི་བར་དུ་དཀར་ཚོ་གཅིག་པ་བྱས་ཏེ་ཚོང་དང་། གནས་སྐོར་བ་ལ་ཕན་ཚུན་གཉིས་ཀས་

ཁྲལ་དང་། བསྡུན་གཙེར་མེད་པར་ཞི་བདེར་གནས་རྒྱུ།"[20] ཞེས་བཀོད་འདུག

འདིར་ལ་དྭགས་རྒྱལ་ཐོག་ཚོའི་དུས་ནས་རིམ་བཞིན་ཡིག་ཐོག་ཏུ་བཀོད་ནས་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་གོང་དུ་མཇུག་ཡོངས་གྲུབ་པའི་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་ལ་གཞི་བཅོལ་ནས། སྤྱི་ཏིའི་ཡུལ་འདི་བསྟན་པ་ཕྱི་དར་གྱི་མགོ་ཙམ་ནས་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ལོ་རབས་བཞི་བཅུ་པའི་བར་དུ་ལྷ་བླ་མ་ཁུ་དཔོན་ཚོ་དང་མངའ་རིས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རྒྱུད་སོགས་ནས་དབང་ལུང་བསྒྱུར་བ་སོགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རགས་རིམ་ཞིག་བརྗོད་ནས་ས་བཅད་འདི་མཇུག་བསྡུ་རྒྱུ་ཡིན་ཞིང་། ཀ་ཐོག་ཚེ་དབང་ནོར་བུས་མཛད་པར་གྲགས་པའི་མངའ་རིས་རྒྱལ་རབས་ཀྱང་འདི་རང་རེད། དེ་ཡང་《ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་》ཀྱི་ནང་། བསྟན་པ་ཕྱི་དར་གྱི་ཚུལ་ནི། སྨད་དར་མའི་སྲས་འོད་སྲུང་། ཁོང་གིས་ལྷ་ལུང་དཔལ་གྱི་རྡོ་རྗེ་ནས། སྨན་བླའི་ཆོས་ཐོག་ཞུས་ནས། སྨོན་ལམ་བཏབ། སྨན་བླའི་བྱིན་རླབས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྲིད་ཀྱང་འཛིན། མེས་པོང་མ་རྣམས་ཀྱི་བཀའ་དྲིན་ལྟར། ཆོས་ཁྲིམས་དང་། ཆོས་རྩིགས། དམ་དུ་བཞེས་ཏེ། མངའ་རིས་ཆོས་བཞིན་དུ་བསྐྱངས་སོ། །གཞན་ཡང་། རྩད་(གཙང་)རབ་གསལ་དང་། ཡོ་གེ་འབྱུང་བ་(གཡོ་དགེ་འབྱུང་)དང་། དགེ་བ་རབ་གསལ་དང་། སྨ་རབ་(སྨ་ཚུལ་)སོགས་བཅུས་བསྙེན་པར་རྫོགས་ནས། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་ཞིང་རྒྱས་པར་གྱུར་ཏོ། གཞན་ཡང་། གཙུག་ལག་ཁང་གནམ་གྱི་སྐར་མ་ལྟ་བུ་བཞེངས་སོ། །

དེའི་སྲས་ལྷེ་དཔལ་འཁོར་ཙན་(བཙན་)། རྒྱལ་པོ་འདི་རིང་ལ། སྟོད་མངའ་རིས་ཀྱི་

---

20. བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས། སྟོད་ཆ། ཤོག་གྲངས་༥༥༨ནང་གསལ་ཞིང་། (༡༩༧༨ལོར་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་ས་དེལླི་ནྲ་པར་བཏབ།) འདི་ལ་ཨང་རྟགས་༢༤ཡི་ཟུར་མཆན་ཞིག་བཀོད་འདུག་པའི་ནང་། དེའི་སྐོར་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དཔལ་བཟང་གཤེགས་རྗེས་སྐུ་ཚབ་གཟིམ་དཔོན་དཔལ་བཟང་ལ་ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་གིས་ལྷ་སར་འབུལ་རྒྱུའི་ཡི་གེ་ཞིག་བསྐུར་བའི་ནང་གསལ་འདུག་པ་དེའི་སྐོར་མཁས་དབང་ཏཱན་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་རིན་པོ་ཆེར་བཀའ་འདྲི་ཞུས་པ་ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེར་ཞེས་མི་ཐོག་བརྒྱ་ཕྲག་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་བྱུས་ཤིང་། དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དང་གྲོས་ཆོད་བཞག་པའི་ཡིག་ཆ་དེ་འདྲ་ཞིག་སྔར་ངའི་སྐྱིས་ཁང་དེར་ཡང་ཡོད་པ་མཐོང་མྱོང་ཞེས་ཡིག་བརྗོད་རྣམས་གསལ་བར་གསུངས་བྱུང་། ཞེས་གསལ།

གཙུག་ལག་(ཁང་)སོགས་པ་བརྒྱད་བཞེངས་སོ། འབུམ་ལ་སོགས་པའི་གསུང་རབ་ཀྱང་མང་དུ་བཞེངས་སོ། ཆོས་རྫིགས་ཀྱི་དབུ་སྙུང་བ་(དབུ་བསྙེས་པ་)ཡིན་ནོ། དེའི་སྲས་སྲིད་ལྡེ་ཉི་མ་མགོན་དང་། ཁྲི་བཀྲ་ཤིས་རྩེགས་(པ་)དཔལ་དང་གཉིས། སྐྱིད་ལྡེ་ཉི་མམགོན་ནི་བོད་ཁྱིང་(ཁྱིང་)ཡོག་གི། འབལ་མ་ཟུག་བཙན། ཁུང་མོ་ཉག་པ། ཨཱ་ཀཱ་བཛྲ་གསུམ་གྱིས་གཙོ་བྱས་པའི་རྟ་པ་བརྒྱ་(དཔལ་མ་ཟུར་གར། ཁྱུང་དཔལ་ལྡན་གྲུབ་པ་དང་། མེ་ཉག་པ་ཨཱ་ཀཱ་མཛ་གཉིས་ཀྱིས་གཙོ་བྱས་པའི་རྟ་པ་བརྒྱ)། སྟོད་མངའ་རིས་སུ་བྱོན་པའི་ལམ་ཁར། ཉ་དང་སྒོ་ང་གསོ་དགོས་བྱུང་ནས། དེར་རས་ཀྱི་ཕུར་ནས་དྲངས་པས། ད་ལྟ་ཁ་གྱུད་རས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོའི་ལུགས་སུ་སོང་བ་ཡིན་ནོ། དེ་ནས་ར་ལའི་རྒྱུད་དུ་ཕེབས། རྟའི་ལོ་ལ་ར་ལ་མཁར་དམར་(རྩིགས་)བརྩིགས། ལུག་གི་ལོ་ལ་རྩེ་ཤོ་རྒྱ་རི་རྩིགས་(རྩེ་ཐོ་རྒྱ་རི་བརྩིགས་)ནས། དམ་ལག་གི་གཞུང་རྣམས་ལ་ཡུལ་དང་གྲོང་ཁྱེར་མང་པོ་བཏབ་དགོངས། མར་ཡུལ་ལ་གནོད་པ་མ་མཛད། དེའི་དུས་མར་ཡུལ་ལ་དྭགས་གེ་སར་འགྱུར་(རྒྱུད་)པས་འཛིན། སྣད་རྣམས་རང་དགེའི་སིལ་བུར་ཡོད་པ་ཡིན་ནོ། དེའི་ཚེ་དགེ་བཤེས་བཙན་(དགེ་བཤེས་བཀྲ་ཤིས་བཙན་)གྱིས་པུ་ཧྲངས་སུ་ཞུ་སྟེ། འབྲོ་ཟ་འཁོར་སྐྱོང་བཙུན་མོར་ཕུལ་བ་ཁབ་ཏུ་བཞེས་པ་ལ། སྲས་གསུམ་བྱུང་ཞིང་། སྐུ་མཁར་ཉི་ཟུངས་རྩིག་སྟེ། རྒྱལ་ས་བཏབ་ནས། མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་ཆབ་འོག་ཏུ་བསྡུས་ནས། རྒྱལ་སྲིད་ཆོས་བཞིན་དུ་བསྐྱངས་སོ། །

སྲས་གསུམ་ནི། ལྷ་ཆེན་དཔལ་གྱི་མགོན། བར་པ་བཀྲ་ཤིས་མགོན། ཆུང་བ་ལྡེ་གཙུག་མགོན་དང་གསུམ་མོ། དེ་ནས་སྲས་གསུམ་ལ་མངའ་རིས་སོ་སོར་[21] གནང་སྟེ། ཆེ་བ་དཔལ་གྱི་མགོན་ལ་མངའ་རིས་མར་ཡུལ། འབངས་གཞུ་ནག་ཅན། ཤར་རུ་ཐོག་དང་། གསེར་ཁ་

21. གུ་གེ་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་མཛད་པའི་མངའ་རིས་ཆོས་འབྱུང་གི་ཤོག་གྲངས་༥༧ན། མངའ་བདག་བཀྲིས་མགོན་ལ་བཙུན་མོ་ཟངས་ཁ་མ་ཁབ་ཏུ་བཞེས་པ་སྲས། ཁོ་རེ་དང་། སྲོང་ངེ་གཉིས་སོ། སྲོང་ངའི་ (ངེའི་) མཚན་ཁྲི་ལྡེ་སྲོང་གཙུག་བཙན་ཀྱང་ཟེར། གཅེན་ཁོ་རེས་སྤུ་ཧྲངས་ལ་མངའ་མཛད། གཅུང་སྲོང་ངེས་གུ་གེ་ལ་མངའ་མཛད། ཅེས་གསལ་བས་སྔ་མོའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་འདི་དག་ཞལ་མི་མཐུན་པས་དཔྱད་དགོས་པ་ཡོད།

འགོག་ལྡད་ཀྱི་སྡེ་མཆོད་དཀར་པོ། མཚམས་ཀྱི་ར་བ་དམར་པོ། ལྷམ་ལེ་ཡི་མིག་ཕ་བོང་ལ་མགོ་བར་ (གཡག་༡༥ཞིར་)ནུབ་ཁ་ཆེའི་ལ་རྩ། རྗོ་བུག་པ་ཅན་ཡན་ཆད། བྱང་གསེར་ཁ་འགོག་(མགོན་)པོ་ཚུན་ཆད་ཀྱི་ས་རྒྱ་ལ་གཏོགས་པ་རྣམས་ཡིན་ནོ། བར་པ་བཀྲ་ཤིས་མགོན་ལ། གུ་གེ་(དང་)པུ་ཧྲངས། རྩེ་དང་བཅས་པ་ལ་མངའ་མཛད། ཚུང་བ་ལྡེ་གཙུག་མགོན་ལ། ཟང་(ཟངས་)དཀར་སྒོ་གསུམ། སྤི་ཏི། སྤི་ལྕོགས་དང་བཅས་པ་ལ་མངའ་མཛད། ཆེ་བ་དཔལ་གྱི་མགོན་གྱི་སྲས་འགྲོ་མགོན་དང་ཆོས་མགོན་གཉིས། འགྲོ་མགོན་གྱི་སྲས་ལྷ་ཆེན་གྲགས་པ་ལྡེ། དེའི་སྲས་ལྷ་ཆེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ། དེའི་སྲས་ལྷ་ཆེན་རྒྱལ་པོ། རྒྱལ་པོ་དེའི་དུས་སུ། བླ་དཀྱིལ་གྱི་མགོན་པ་བཏབ་ནས། དགེ་འདུན་གྱི་ལྡེ་(སྡེ་)བཙུགས། གངས་རི་མཚོ་གསུམ་དུ་མང་དུས་ལྔ་བརྒྱ། ཉུང་དུས་བརྒྱ་ཙམ་རེ་སྒྲུབ་པ་མཛད་པ་ལ། འཚོ་བའི་ཡོ་བྱད་སྐྱོ་དུབ་མེད་པར་ཡུན་རིང་མཛད་དོ། །

དེའི་སྲས་ལྷ་ཆེན་ཨུར་པ་ལ་(ཨུཏྤལ)། རྒྱལ་པོ་དེའི་(དེས་)ལ་དྭགས་སྟོད་གཤམ་གཉིས་ཀྱི་དམག་བསྫོངས་ནས། ཉུང་ཏི་ལ་བརྒྱབ། ཉུང་ཏིའི་རྒྱལ་པོས། ཏི་སི་ནམ་ཁྱུ་(ཞུ་) དང་། མ་ཕམ་(མཚོ་མ་ཕམ་)ནམ་སླམས་(སླམ་)བར་དུ། མཛོ་དང་ལུགས་ལ་སོགས་པའི་ཁྲལ་དང་དཔྱ་འབུལ་བའི་གནའ་བྱས་ནས། དུས་ད་ལྟའི་བར་དུའང་ཡོད་དོ། གཞན་ཡང་། བློ་བོ། པུ་ཧྲངས་(ལྷོ་བོ་པུ་ཧྲངས་)མན་ཆོད། ལྷོ་ཕྱོགས་བྲེ་སྲང་གི་ཡུལ། ཆུ་ལ་མེ་འབར་ཚུན་ཆོད། ནུབ་ཕྱོགས་ར་གན་འབྲིང་ཞིང་། སྟག་ཁྱུ་ཚུར་ཡན་ཆོད། བྱང་ཕྱོགས་ཀ་ཤུལ་ཡན་(ཀ་བླུས་ཕན་)ཆོད་ཆབ་འོག་ཏུ་བསྡུ་སྟེ། ལོ་རེ་ལ་ཁྲལ་སོགས་འབུལ་ཞིང་། ཞལ་རྒྱུ་ཡོང་བ་ཡོད་དོ། །[22] ཞེས་གསལ་འདུག་པ་ལྟར། བསྟན་པ་ཕྱི་དར་གྱི་སྐབས་ཏེ་དུས་རབས་དགུ་པའི་མཇུག་ནས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཡིན་པའི་སྐྱིད་ལྡེ་ཉི་མ་མགོན་དང་ཁོང་གི་གདུང་རྒྱུད་ཚོས་ལ་དྭགས་དང་། ཟངས་དཀར། སྤྱི་ཏིའམ་སྤི་ཏི། གུ་གེ་སོགས་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ

22. 《ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་》ཤོག་གྲངས་༡༠ནས་༢༣བར་གསལ། ༡༩༨༧ལོར། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གིས་པར་བཏབ། དཔེ་དེབ་འདི་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་གོང་དུ་བརྩམས་པའི་མངའ་རིས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་གལ་ཆེའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡིག་ཚང་རྙིང་པ་ཞིག་ཡིན།

ལ་དབང་བསྒྱུར་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་རགས་རིམ་ཞིག་གསལ་པོ་མཐོང་ཐུབ་པ་མ་ཟད་མངའ་རིས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོས་སྐབས་དེའི་རྒྱ་གར་གྱི་ཤུང་ཉིའི་རྒྱལ་པོ་འབངས་དང་བཅས་པའང་མངའ་འོག་ཏུ་བསྡུས་ནས་དཔྱ་ཁྲལ་བླངས་པ་གསལ་པོ་འདུག

ཡང་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ནང་། དེ་ནས་སེང་གེ་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་དགོངས་པ་ལ། ཡབ་ཆེན་ཚེ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་ཤར་བྱང་ངམ་རིང་ཚུན་ལ་མངའ་མཛད་ཀྱང་། སྐུ་ཚེ་ཐུང་བས། ཡབ་འཇམ་དབྱངས་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་དུས་སུ་རྒྱལ་ཕྲན་ཐམས་ཅད་ལངས་འདུག སླར་ཡང་། བྱང་ངམ་རིང་ཐུག་དམག་ལ་ཆས་པས། ཤེ་རི་དཀར་མོར་ཆགས། དེ་ནས་བོད་ནས་ཕོ་ཉ་འཕྱོར་ནས། སྟར་གྱི་གཙོད་མཚམས་ན་དབུས་གཙང་པོ་ཚུན་མངའ་ཞབས་སུ་བསྡུས། ཕྱིར་ལོག་ཕེབས་སྐབས་སུ་ལྷམ་ལེར་སྐུ་བདེ་བར་གཤེགས་སོ། རྒྱལ་པོ་དེའི་དུས་སུ་ལྷས་ཉིའི་རྒྱལ་པོ་ཨ་དམ་མཁན་གྱིས་པད་ཆ་ཤ་འཇན་གྱི་དམག་ཁྲིད་ངས་ནས། མཁར་བུ་ལ་འཐབ་མོ་མང་པོ་སོང་ནས། ཧོར་མང་པོ་བསད་ནས། དགྲ་ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བ་ཡིན། གུ་གེ་ལ་དམག་བརྒྱབ་ནས། ཛོ་བོ་བདག་པོ་ཕབ་ནས། གུ་གེ་རྩ་བྲང་(རྟངས་)དང་ལོས་ལོང་ཕྱག་ཏུ་བཞེས། ཙ་ཐོག་གི་ཨང་པ་ཡང་ཕབ་ནས། ཙ་ཐོག་ཡང་ཕྱག་ཏུ་བཞེས། དབུས་གཙང་ལ་དམག་མཛད་ནས། ཤེ་རི་དང་ཀྱར་ཀྱར་སླར་ཆག་ལ་བཏང་ནས། དབུས་གཙང་གི་རྒྱལ་པོ་སྡེ་པ་གཙང་པས་[23]གསེར་དངུལ་ཇ་སོགས་པ་དྲེའུའི་སྐལ་མང་པོ་ཕུལ་བ་ལ། ཐུགས་མགུ་ནས་ལ་དྭགས་ཀྱི་དམག་དང་བཅས་ཕྱིར་ཕེབས་ཀྱི་ལྗོ་མོ་སྟང་(ལྗོ་མོན་ཐང་)མངའ་འོག་ཏུ་བཙུག བུ་རང་ (པུ་རྟངས་)གུ་གེ། ཟངས་དཀར། སྤྱི་ཏི་བུ་རིག་ཡན་ཆོད། ཤར་གྱི་མར་ཡུལ་ལ་མན་ཆོད། ཙ་ཐོག་དང་གསེར་ཁ་ཕན་ཆོད་མངའ་འོག་ཏུ་བསྡུས་ནས། ལ་དྭགས་དར་ཞིང་རྒྱས་པ་ཡིན།

---

23. འདི་གཙང་སྡེ་སྲིད་ཀརྨ་ཕུན་ཚོགས་རྣམ་རྒྱལ་ (༡༥༥༠ནས་༡༦༢༠) དང་ཁོང་གི་བུ་ཀརྨ་བསྟན་སྐྱོང་དབང་པོ་ (༡༦༠༦ནས་༡༦༤༣) གཉིས་ཀྱིས་བོད་དབུས་གཙང་གཉིས་ལ་༡༦༡༨ནས་༡༦༤༢བར་མི་ལོ་ཉི་ཤུ་ལྷག་གི་རིང་དབང་བསྒྱུར་བྱས་པའི་སྐབས་ཡིན་ཡང་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོར་སྐྱེས་འབུལ་མཁན་ཕ་བུ་གཉིས་སུ་ཡིན་དཔྱད།

དེའི་སྲས་བདེ་ལྡན་རྣམ་རྒྱལ། ཨིན་ཊ་རྫོ་ཏི་(ཧྲི་)རྣམ་རྒྱལ། བདེ་མཆོག་རྣམ་རྒྱལ་གསུམ་འཁྲུངས་སོ། བདེ་ལྡན་རྣམ་རྒྱལ་རྒྱལ་སྲས་ལ་དབང་བསྐུར། སློབ་དཔོན་སྟག་ཚང་གི་(གིས་)བཀའ་གནང་བ་བཞིན། གུ་གེ་ལ་མངའ་མཛད། སྲས་ཆུང་བ་བདེ་མཆོག་རྣམ་རྒྱལ་ལ་སྤྱི་ཏི་དང་། ཟངས་དཀར་བཏད་(གཏད་)ནས། མངའ་མཛད། དེ་ནས་བདེ་ལྡན་རྣམ་རྒྱལ་དབྱར་དུས་ཏུ་ཐོག་དང་། དགུན་ཐོག་ལ་དྭགས་ལ་བཞུགས། བུ་རིག་ནས་མར་ཡུལ་ཐུག་ལ་མངའ་མཛད། མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ། ཀུ་ཀེ(གུ་གེ)། ཏུ་ཐོག། །མང་ཡུལ། སྤྱི་ཏི། ཟངས་དཀར། བུ་རིགཉེམ་བབ། སྐར་རྫོ། ཤེ་གར། ཧྣ་ལྡི་ཡུལ་ཐམས་ཅད་དབང་དུ་འདུས་སོ། །[24] ཞེས་གསལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་འདིའི་ཐོག་ནས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རྒྱུད་སེང་གེ་རྣམ་རྒྱལ་དང་དེའི་སྲས་བདེ་ལྡན་རྣམ་རྒྱལ་བཅས་ཀྱི་སྐབས་སུའང་ཟངས་དཀར་དང་། སྤྱི་ཏིའམ་སྤི་ཏི། གུ་གེ། ཏུ་ཐོགསོགས་མངའ་རིས་ས་ཁུལ་འདི་དག་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོའི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཡོད་པ་གསལ་པོ་འདུག་ཅིང་། ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོ་སེང་གེ་རྣམ་རྒྱལ་འདིས་ཁོང་གི་ཡུལ་གྱི་དགོངས་རྫོགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་པཎ་ཆེན་བློ་བཟང་ཆོས་རྒྱན་(༡༥༧༠ནས་༡༦༨༢)ལ་གསེར་དངུལ་གྱི་བུམ་ཚང་སོགས་འབུལ་བ་མང་པོ་ཕུལ་སྐོར་གསལ་བ་ན། འདི་དང་ཁོང་གི་བུ་བདེ་ལྡན་རྣམ་རྒྱལ་གཉིས་ཀྱི་དུས་སྐབས་ནི་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པ་དང་བཅོ་བརྒྱད་པའི་སྟོད་ཡིན།

ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོ་ཚེ་བརྟན་རྣམ་རྒྱལ་རྒྱལ་སྲིད་ལ་བཀོད་ཀྱང་དགུང་ལོ་ཉེར་བཞིའི་ཐོག་སྐུ་གཤེགས་རྗེས་ཁོང་གི་གཅུང་ཚེ་དཔལ་རྣམ་རྒྱལ་སྲིད་ལ་བཀོད་པ་དང་། རྒྱལ་པོ་ཚེ་དཔལ་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་སྲིད་འཛིན་པའི་སྐབས་སུ་ཟངས་དཀར་རྒྱལ་པོ་སོགས་ལ་དྭགས་སུ་བཙོན་དུ་བཞག་པའི་སྐོར་ཟུར་ཙམ་ཞིག་གསལ་བ་འདི་ལ་ཐུགས་སྣང་དགོས་པ་ཡོད། དེ་ཡང་《ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་》དེ་ཉིད་ལས། ཏེ་མི་སྐྱབས་མགོན་རྒྱལ་སྲས་དང་། སྐུ་དྲག་རྣམས་བཀའ་གྲོས་བྱས། རྒྱལ་སྲས་ཚེ་བརྟན་རྣམ་རྒྱལ་བུ་(བུར་)རིག་པས་ཀུམ་མཁར་ནས་འདུན་མ་ཞུས། དེ་(དེས་)སྲིད་ལ་དབང་བསྐུར། དེ་སྐབས་བོད་ནས་

24. ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས། ༥༨ནས་༥༧བར་ན་གསལ།

འབྲུག་པ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཀུན་གཟིགས་ཆོས་ཀྱི་སྣང་བ་ཕེབས་ནས། ཧེ་མི་དགོན་དུ་བཞུགས། རྒྱལ་པོ་ཚེ་བརྟན་རྣམ་རྒྱལ་ནས་འབུལ་ཚན།

དེ་སྐབས་ཡུལ་དུ་འབྲུམ་བུའི་ནད་འབྱུང་བར། མི་སྡེ་བསོད་ནམས་ཀྱི་མཐུ་དམན་པས། (རྒྱལ་པོ་ཚེ་བརྟན་རྣམ་རྒྱལ་)དགུང་ལོ་ཉེར་བཞི་(བཞིའི་)ནང་ཀར་ཟུར་སྐུ་གཤེགས། དེ་དུས་འབྲུག་པ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཧེ་མི་ན་བཞུགས་པ། རྒྱལ་པོའི་དགོངས་རྫོགས་རྣམ་རྒྱལ་ཐུབ་པ། དེ་ནས་ཧེ་མི་ཚེ་དཔལ་རྣམ་རྒྱལ་གྲ་(གྲྭ)པ་ལོག་ཏུ་བཙུག་སྟེ། རྒྱལ་སྲིད་ལ་བསྐོས། '''ཟངས་དཀར་རྒྱལ་པོ་དང་བུ་རིག་གི་བཀའ་བློན་སོགས་ལ་དྭགས་སུ་བཙོན་དུ་བཞག[25] ཅེས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོ་འདིའི་སྐབས་ཟངས་དཀར་རྒྱལ་པོ་བཙོན་དུ་བཞག་པ་གསལ་ཡང་རྗེས་སུ་ཅི་བྱུས་མི་གསལ།

རྗེས་སུ་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོའི་སྟོབས་ཤུགས་ཉམས་པའི་སྐབས་དང་བསྟུན་ནས་ཙུང་ཧྲིའི་རྒྱལ་པོ་སོགས་ནས་ཟངས་དཀར་དང་སྤྱི་ཧྲིའམ་སྤྱི་ཏི་ལ་དམག་དྲངས་པའི་སྐོར་ཡང་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་དེ་ཉིད་ལས། དེ་ནས་ཙུང་ཧྲི་(ཧྲིའི་)དམག་སྤྱི་ཏིར་བརྒྱབ་ནས། ཡུལ་སོགས་བཤིག་སྟེ། ནོར་ཡོད་དགུ་ཁྱེར་ཏེ་ལོག་ཕྱིན། དམག་ལན་མཇལ་དགོས་ཞུས་ལན་དུ། (རྒྱལ་པོས་)ཁྱོད་རང་རྣམས་གོ་མ་ཆོད་པ་ཡིན་ནོ། ཆད་པ་བཏང་། དེ་རྗེས་ཡང་ཙུང་ཏི་དང་དཀར་ཞྭའི་ཁྲུབུ་གཉིས་གྲོས་དག་གིཟངས་དཀར་(དཔལ་འདུམ་མཁར་)གཞུང་འཁོར་རྣམས་བཅག་སྟེ། སྐུ་སྲུང་(གསུངས་)ཐུགས་རྟེན་རྣམས་བཤིགརྟ་གཡག་རྒྱུ་ནོར་རྣམས་ཁྲིགས་(འཁྲིགས་)ཏེ་ལོག་ཕྱིན། དེ་རྗེས་པ་ཏར་གྱི་ར་ཏན་ཤེར་ཁན་གྱིས་དམག་བརྒྱབ་སྟེ། ཨ་ཏིང་ནས་དཔལ་འདུམ་བར་གྱི་ཡུལ་རྣམས་བཤིགདཀར་ཞྭ་དང་གཞུང་འཁོར་ཚུའི་ཕན་ཚུན་དུ་འཐབ། རྗེས་སུ་བཟང་བསྒྲིགས་ནས་ལོག་ཡོང་། ཡང་རྒྱལ་པོས་ཁྱོད་རང་རྣམས་གོ་མ་ཆོད་པ་ཡིན། ཞེས་ཆད་པ་བཅད། དེ་རྗེས་ལོ་ངོ་གཅིག་ནང་དུ་མན་ཊེ་ཕ་རན་པའི་དམག་ཡོངས་ནས། ཟངས་དཀར་སྟོང་དུང་རིང་(ལ་)ཐུག་(གི་བར་གྱི་དགོན་གྲོང་)

---

25. ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས། ༢༠ནས་༢༣བར་ན་གསལ།

བཤིགཡུལ་རྣམས་མི་ལ་བསྐྲིགས། ནོར་ཕྱུགས་རྣམས་ཙམ་བརྫེད་ཁྱེར་ཏེ་ལོག་སོང་། རྒྱལ་པོ་དེ་ཡང་རྟོག་ཞིབ་མ་མཛད་པར། སྐུ་མདུན་གྱི་ཕྱག་རྫས་ཡོད་རིགས་(གཞན་)གྱི་དབང་དུ་སོང་།[26] ཞེས་གསལ་བ་འདིའི་ཐོག་ནས་མཐོང་ཐུབ་པ་ཞིག་ནི། དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པ་དང་བཅུ་དགུ་པའི་སྟོད་དུ་ཙུང་ཏིའམ་ཀུ་ལླའི་རྒྱལ་པོའི་དམག་དང་། དཀར་ཞྭའི་ཁྲུ་བུ་གཉིས་བཅས་དང་། མན་ཏེ་ཕ་རན་གྱི་དམག་སོགས་ནས་སྟ་རྗེས་སུ་སྤྱི་ཏིའམ་སྤི་ཏི་དང་ཟངས་དཀར་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་ཏེ་དགོན་གྲོང་བཤིགས་པ་དང་། མི་ལ་བསྐྲིགས་པ། རྒྱུ་ནོར་འཕྲོག་བཅོམ་ཚད་མེད་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོའི་སྟོབས་ཤུགས་ཀྱང་ཉམས་རྒུད་དུ་གྱུར་ནས་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ནུས་པ་ཐོན་ཐུབ་མེད་པ་གསལ་པོ་རེད།

དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་མགོ་སྟོད་དུ་སླེབས་སྐབས། ལ་དྭགས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོའི་སྟོབས་ཤུགས་ཀྱང་ཡོངས་སུ་ཉམས་ནས་ཇམ་མུའི་རྒྱལ་པོ་མ་ཧཱ་རཱ་ཇཱ་གུ་ལབ་སིང་གི་དམག་དཔུང་གིས་ལ་དྭགས་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་ཏེ་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་སྣན་གྲགས་ཡོད་པའི་གཉེར་མ་དགོན་པ་སོགས་གཏོར་ནས་འཕྲོགས་བཅོམ་ཚད་མེད་བྱས་ཤིང་། དུས་སྐབས་དེ་ཙམ་ནས་ལ་དྭགས་ཀྱི་ཇམ་མུའི་རྒྱལ་པོ་མ་ཧཱ་རཱ་ཇཱ་གུ་ལླབ་སིང་གི་མངའ་འོག་ཏུ་སོང་བ་ཡང་《ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་》དེ་ཉིད་ལས། "ལ་དྭགས་ལ་མ་ཧཱ་རཱ་ཛ་གུ་ལླབ་སིང་གིས་མངའ་མཛད་པ་ནས་ཕྱིན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་བཞུགས་སོ། སྤྱི་མ་ཧཱ་རཱ་ཛ་གུ་ལླབ་སིང་གི་སྐུ་ཐོག་རྒྱལ་ཁབ་ཇམ་མུ། (Jammu)ཀ་ཤིར། ལ་དྭགས། ཕལ་ཏི་ཡུལ། བུ་རིག་ཟངས་དཀར། གས་ཏྲ་ཕར། བདུར་ཀ། །(ཛ་དྲོད་དྲི།)སྤྱི་ཏི། བཅས་ལ་མངའ་མཛད་ནས།"[27] ཞེས་སོགས་ཁྲལ་ཅི་འཇལ་སོགས་ཀྱང་ཞིབ་རྒྱས་གསལ་བས་དེར་གཟིགས་པར་བྱའོ། །འདིར་《ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་》ནང་གསལ་བ་ལྟར། སྤྱི་ཏིའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་ཤིག་བཀོད་པ་ཡིན་ཞིང་། སྤྱི་ཏིའི་སྔ་རབས་དང་ཉེ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་གསལ་མཁྱེན་པར་འདོད་ན་《ལ་དྭགས་རྒྱལ་

26. ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས། ༧༤ནས་༧༥བར་ན་གསལ།

27. ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས། ༨༠ན་གསལ།

རབས་》དེ་ཉིད་དང་། 《ཟངས་དཀར་གྲུབ་ཆེན་གྱི་རྣམ་ཐར་》ཁག་དང་། རང་རིག་རས་པའི་རྣམ་ཐར་སོགས་སྔ་མོའི་ཆོས་འབྱུང་ལོ་རྒྱུས་ཁག་དང་། ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་མཁྱེན་ལྡན་མ་མཁས་པ་ཊེ་བྷོ་ར་(Deborah)ནས་བྲིས་པའི་《ཏ་པོ་》ཞེས་པའི་དེབ་དང་། སྐུ་ཞབས་ཕེ་རེང་ཀེ་དང་། (A.H.Francke)ཏུ་ཅི། (Tucci)སོགས་ནུབ་ཕྱོགས་མཁས་པའི་དེབ་རིགས་ལའང་མཁྱེན་པའི་སྤྱན་ཞགས་གཡོ་བར་འཚལ་ལོ། །

གོང་དུ་བཀོད་ཟིན་པ་ལྟར། དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་དུས་མགོ་བར་དུ་སྤྱི་ཏིའམ་སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་ཡུལ་འདི་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོའི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་ཡང་། དུས་སྐབས་དེའི་ནང་སྐབས་རེར་ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོས་དབར་སྒྱུར་བྱས་པ་ཡང་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། དེ་འདྲའི་རྒྱུ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་སྤི་ཏི་དང་ཁུ་ནུའི་ངག་རྒྱུན་གྱི་གཏམ་དཔེར་ཡང་། སྤྱི་ཏི་ཀུན་གྱི་པི་མ་ (སྤྱི་མ་) ཡིན། ནམ་ཞིག་ (ནམ་རྒྱུན་) ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོའི་བཙོལ་མ་ཡིན།[28] ཞེས་ཟེར་སྲོལ་ཡོད། རབ་བྱུང་བཅུ་བཞི་པའི་ལྕགས་བྱི་ཕྱི་ལོ་ ༡༤༥༠ ལོའི་རྗེས་སུ་འགྲིམ་འགྲུལ་དང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་བདེ་བའི་ཆེད་དུ་རྒྱ་གར་དབྱིན་ཇི་རྒྱལ་པོའི་སྲིད་གཞུང་ནས་སྤྱི་ཏིའམ་སྤི་ཏིའི་ཡུལ་འདི་ཉང་ཏིའམ་ཀུ་ལླུའི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཟླ་བསྒྲིལ་བཏང་ཞིང་། དེ་ནས་མེ་ཕག་ ༡༤༥༧ ལོའི་བར་དུ་དུས་རབས་གཅིག་ཙམ་རིང་ནོ་ནོ་ཚེ་དབང་སྟོབས་རྒྱལ་དང་། ནོ་ནོ་རྡོ་རྗེ་དབང་ཕྱུག་སོགས་སྤི་ཏིའི་ནོ་ནོ་[29]རྒྱལ་རྒྱུད་ཆོས་ཡུལ་འདི་བསྐྱངས་པ་ཞིག་རེད། ནོ་ནོ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཆོས་སྲིད་སྐྱོང་ལུགས་ནི། ནོ་ནོ་ཡི་འོག་ཏུ་བཀའ་བརྟེན་ཞེས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ནོ་ནོའི་མངའ་འོག་གི་བློན་ཆེན་ཨང་དང་པོ་ཡིན་ཞིང་། བཀའ་བརྟེན་འདི་ཡོན་ཏན་ཅན་གྱི་མི་ཞིག་ནོ་ནོ་རང་ནས་ཐད་བསྐོས་བྱས་པ་ཡིན། འདིའི་འོག་ཏུ་ལྷ་བཅུ་ཏད་པོ་ཟེར་བའི་སྤི་ཏིའི་སྟོད་སྨད་བར་གསུམ་ཡུལ་ཁག་བཞིར་ཕྱེས་ནས་ཡུལ་ཁག་རེ་རེ་ནས་ནོ་ནོའི་བློན་

28. ཁུ་ནུ་དང་སྤི་ཏིའི་ཏན་རབས་ཚོའི་ངག་རྒྱུན་ལས་བླངས།

29. ལ་དྭགས་དང་གར་ཞ་སྤི་ཏི་སོགས་སུ་ནོ་ནོ་ཞེས་པ་འདི་ཏན་པ་ཚོས་བུ་ལོ་གཞོན་ཚོར་ཉེ་བའི་ཚིག་གིས་འབོད་པའི་མིང་ཞིག་ཡིན་པ་ཙམ་ལས་དམིགས་བསལ་གྱི་ནང་དོན་གང་ཡང་མེད། འོན་ཀྱང་སྔ་མོའི་སྤི་ཏིའི་རྒྱལ་རྒྱུད་དམ་དཔོན་རྒྱུད་ཚོར་ནོ་ནོ་ཞེས་ཉེ་བའི་གཅེས་མིང་གིས་བོས་པ་ཙམ་དུ་སེམས།

པོའམ་ནོ་ནོའི་མངའ་འོག་ཏུ་ཡུལ་ལ་ལྷ་རྟོག་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕྱག་ཕྱད་པོ་རེ་བསྐོ་གཞག་བྱས་པ་ཡིན། ཡུལ་ཁག་བཞི་ཡི་བློན་པོའམ་ཕྱག་ཕྱད་པོ་བཞི་དང་། མཆོད་གཞིས་ཕྱག་ཕྱད་པོ་བཅས་ལྷ་ལ་ལྷ་ཚུ་ཕྱག་ཕྱད་པོ་ཟེར་ཞིང་། དེ་ནི་སྟོད་ལྷ་ཚུ་ཕྱག་ཕྱད་པོ། བར་ལྷ་ཚུ་ཕྱག་ཕྱད་པོ། གཤམ་ལྷ་ཚུ་ཕྱག་ཕྱད་པོ། ཁྲིན་ལྷ་ཚུ་ཕྱག་ཕྱད་པོ། མཆོད་གཞིས་ཕྱག་ཕྱད་པོ་བཅས་ལྷ་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ནང་ནས་མཆོད་གཞིས་ཕྱག་ཕྱད་པོ་ནི་སུ་མོའི་སྤྱི་ཏིའི་དགོན་ཁག་ལྷ་ཡི་མཆོད་གཞིས་ཁག་ལ་ལྟ་རྟོག་བྱེད་མཁན་གྱི་བློན་པོའམ་ཕྱག་ཕྱད་པོ་ཡིན། ཡུལ་འདིའི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་དོན་གང་ཡིན་ཡང་རྒྱལ་པོ་ནོ་ནོའི་འོག་ཏུ་བཀག་བཀྱེན་དང་ལྷ་བཙུ་ཕྱག་ཕྱད་པོ་བཅས་ལྷན་དུ་འཛོམས་ཏེ་ཡུལ་ཁྲིམས་ལག་ལེན་བསྟར་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ་ཡིན་ཞིང་།[30] སུ་མོ་ཁོང་ཚོས་གྱིད་བཤད་ལུགས་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་རིང་ལ་ངོ་མཚར་ཅན་མང་པོ་འདུག་ཀྱང་འདིར་འཁོད་མེད།

འདིར་མཇུབ་སྟོན་གསལ་བོ་བྱ་དགོས་པ་ཞིག་ལ། སྤྱི་ཏིའི་ཡུལ་འདི་ཡང་སྟོད་སྨད་ཏེ་དང་། ལ་དྭགས། གར་ཞ། ཁུ་ནུ། ཤར་པ། ཏ་མང་སོགས་དང་། འབར་མའི་སྟོད་ཀྱི་བོད་རིགས་ཚོ་དང་། ལྗོ་ཡི་འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་སོགས་དང་འདྲ་བར་མི་རིགས་གཅིག་པ་ཡིན་པའི་ཁར། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་དར་བའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན་ནའང་། ཤིང་མོ་བྱ་ལོའི་གོང་སྟེ་ ༡༩༥༥ ལོའི་གོང་དུའང་བོད་གཞུང་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་[31]གི་སྟངས་འཛིན་གྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་མིན།

30. ལྷ་ཚུ་ཕྱག་ཕྱད་པོ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་རིའི་སྐུ་ཞབས་བླ་མ་དང་ཕུན་ཚོགས་རབ་བརྟན་གཉིས་དང་། པོ་ཡི་ནོར་རྒྱས་དང་བློ་བཟང་མགར་ཕྱུག་བཅས་ནས་སྤྱི་ཏིའི་ཕྱན་རབས་ཆོས་སྤྱི་ཏིའི་དག་རྒྱུན་ལོ་རྒྱུས་བཤད་པ་ལྟར་བཀོད།

31. བོད་གཞུང་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་ཟེར་བ་ནི་རྒྱལ་བ་ལྔ་པའི་ཡོན་བདག་སོག་པོའི་རྒྱལ་རིགས་གུ་ཤྲི་བསྟན་འཛིན་ཆོས་རྒྱལ་གྱིས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཡོངས་མངའ་འོག་ཏུ་བསྡུས་ནས་ ༡༦༤༢ ལོར་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱིས་གཙོས་རྒྱལ་པོ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལུས་སྲོག་སྲུས་རྒྱུད་འབངས་དང་བཅས་པ་རྒྱལ་བ་ལྔ་པར་ཕུལ་ཞིང་། འབྲས་སྤུངས་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་བ་ལྔ་པའི་བླ་བྲང་དང་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གི་མིང་སྲིད་གཞུང་གི་མིང་ལ་བཏགས་ནས། བོད་གཞུང་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་ཟེར་བ་བྱུང་ཞིང་། ༡༦༤༢ ནས་ ༡༩༥༩ བར་མི་ལོ་སུམ་བརྒྱ་ལྷག་གི་རིང་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་གྱིས་གཙོས་པའི་དགེ་ལུགས་ཕྱོགས་ཀྱི་བླ་དཔོན་ཆོས་ཆོས་སྲིད་ཟུང་འབྲེལ་གྱི་ལམ་ལུགས་ལག་བསྟར་གྱིས་བོད་ལ་མངའ་དབང་བསྒྱུར་ཞིང་། ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་སོགས་སུ་བོད་སྡེ་པ་གཞུང་ཟེར་བ་ནི་འདི་ལ་ཟེར་བ་རེད།

ཡུལ་འདི་རྒྱལ་གར་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་(Republic of India)ཀྱི་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཚུད་པ་ནི་སྐལ་བ་བཟང་པོ་ཞིག་རེད་ལ། སྤྱི་ཏི་བ་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་སྲུང་སྐྱོབ་དང་། དེང་རབས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་དང་དཔལ་འབྱོར་མདོན་འགྱུར་ཡོང་བ་བྱས་ཏེ། ཨེ་ཤི་ཡཱའི་རང་དབང་དམངས་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེ་ཤོས་འདིའི་ནང་ཤེས་འབྱོར་གཉིས་ལྡན་གྱི་རང་དབང་གི་བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་འཚོ་བ་ལ་ལོངས་སུ་སྤྱོད་རྒྱུ་ནི་ཁོང་ཚོའི་མཐར་ཐུག་གི་འགྲོ་ལམ་ཡིན་པར་ངས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

བཞི་པ། སྤྱི་ཏིའི་དེང་རབས་ལོ་རྒྱུས།

སྤྱི་ཏིའི་དེང་རབས་ལོ་རྒྱུས་ནི་རྒྱ་གར་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་འཕེལ་འགྲིབ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་ཁ་འབྲལ་ཐབས་མེད་པ་ཞིག་ཡིན་པས་འདིར་ཟུར་དུ་བརྗོད་པའི་ངལ་བ་མ་བྱས། འཛམ་གླིང་ཞི་བདེའི་དེད་དཔོན་རྒྱ་གར་གྱི་མེས་པོ་དམ་པ་གཱན་དྷི་(Mahatma Gandhi 1869-1948)སོགས་ཀྱིས་དབུ་ཁྲིད་པའི་འོག་ཏུ་རྒྱ་གར་བ་ས་ཡ་དུ་མའི་འབད་པ་གནང་བ་ལ་བརྟེན་ནས། མི་ཕག་༡༩༤༧ལོར་རྒྱ་གར་ལ་དབྱིན་ཇིའི་འོག་ནས་རང་བཙན་ཐོབ་སྟེ་རྒྱ་གར་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་(Republic of India)བཙུགས་པ་དང་། རྒྱལ་རྒྱུད་རིང་ལུགས་མེད་པར་བཟོས་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལམ་ལུགས་རང་དབང་དམངས་གཙོའི་ལམ་སྲོལ་ཅན་དུ་བསྒྱུར་བ་རེད། དུས་སྐབས་དེ་ནས་བཟུང་རང་དབང་དམངས་གཙོའི་ལམ་སྲོལ་གཞི་རྩར་བཟུང་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་གཏན་འབེབ་གནང་བ་ཞིག་རེད།

སྤྱི་ཏིའི་ཡུལ་དུའང་རང་དབང་དམངས་གཙོའི་(Demorcracy)ལམ་སྲོལ་ཅན་གྱི་རྩ་ཁྲིམས་འདི་ལག་ལེན་དུ་བསྟར་ནས་མི་དམངས་ནས་དམངས་གཙོའི་ལམ་སྲོལ་ནང་རང་ཐག་རང་གཅོད་སོགས་ཞི་བདེ་དང་རང་དབང་གི་བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་འཚོ་བ་ལ་ལོངས་སུ་སྤྱོད་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་གར་རང་བཙན་ཐོབ་པའི་ཐོག་མའི་སྐབས་སུ་ད་ལྷའི་ཧི་མཱ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་རྫོང་ཕལ་ཆེ་བ་པཉྫ་བ་མངའ་སྡེའི་མངའ་ཁོངས་ཡིན། རྗེས་སུ་ད་ལྷའི་ཧི་མཱ་ཅལ་མངའ་

སྡེའི་རྫོང་ཁག་རྣམས་པཱ་ཧྲབ་མངའ་སྡེ་ལས་ཡོགས་སུ་དགར་ནས་ཧི་མ་ཅལ་མངའ་སྡེ་བཙུགས་པ་དང་། དེ་ནས་སྤྱངས་སྐྱིད་བོད་སོགས་དང་། གར་ཞྭ། སྤྱི་ཏི། ཁུ་ནུ་བཅས་ཀྱང་ད་ལྟའི་བར་ཧི་མ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་མངའ་ཁོངས་སུ་གནས་པ་ཡིན།

ལྕགས་བྱི་ ༡༩༦༠ ལོ་ཙམ་ལ། རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་བློན་(Prime Minister)[32] དམ་པ་ནེ་ཧ་རུ་(Pandit Jawaharlai Nehru,1889-1964)མཆོག་གིས་བཀའ་ཆེན་འབྲུག་རྒྱལ་སོགས་སྤྱི་ཏིའི་སྐྱ་སེར་གྱི་མི་སྣ་གཙོ་བོ་ཁག་ཅིག་མཇལ་ཕྲད་གནང་ཡོད་ཅིང་། འདིས་ནི་སྤྱི་ཏི་བ་ཚོར་རྩ་ཆེའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ལེའུ་གསར་པ་ཞིག་བསྐྲུན་པ་རེད། དེའི་རྗེས་སུ་ས་སྤྲེ་ ༡༩༦༨ ལོ་དང་། ཆུ་བྱི་ ༡༩༧༢ ལོ། ཤིང་བྱི་ ༡༩༨༤ ལོ་བཅས་སོ་སོར་སྲིད་བློན་དམ་པ་ནེ་ཧ་རུ་མཆོག་གི་སྲས་མོ་རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་བློན་ལྕམ་སྐུ་ཨིན་དི་ར་གཱན་དྷི་(Prime Minister Indira Gandhi 1917-1984)མཆོག་སྤྱི་ཏི་ལ་གཟིགས་སྐོར་དུ་ཐེངས་གསུམ་ཕེབས་ཡོད། མི་རྣམས་བློ་ཕམ་སྐྱོ་དགོས་པ་ཞིག་ལ། ཤིང་བྱིའི་ལོ་འདིར་སྲིད་བློན་ལྕམ་སྐུ་དམ་པ་ཨིན་དི་ར་གན་དྷི་ཏིར་ཕེབས་པ་འདི་ནི་ཁོ་མོའི་མི་ཚེའི་ནང་གི་གཟིགས་སྐོར་མཐའ་མ་དེ་ཡིན།

རྒྱ་གར་དབུས་གཞུང་གིས་མེ་ཕག་ ༡༩༤༧ ལོའི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༣ (March, 23, 1947) ཉིན་རྒྱལ་ས་དེལླིར་ཨེ་ཤི་ཡའི(Asia)ཞི་བདེའི་ཚོགས་འདུ་ཆེན་མོ་བསྐོང་འཚོགས་གནང་ཞིང་། བོད་གཞུང་གི་སྐུ་ཚབ་ཐའི་ཇི་བསམ་འགྲུབ་ཕོ་བྲང་པ་ཚེ་དབང་རིག་འཛིན་དང་། མཁན་ཆུང་བློ་བཟང་དབང་རྒྱལ་གཉིས་ཀྱང་ཞི་བདེའི་དེད་དཔོན་མེས་པོ་དམ་པ་གཱན་དྷི(Mahatma Gandhi 1869-1948)མཆོག་ཚོགས་མགོན་དུ་བཞུགས་པའི་ཨེ་ཤི་ཡའི་ཞི་བདེའི་ཚོགས་འདུ་འདིར་མཉམ་ཞུགས་གནང་ཡོད།[33] འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པ་

32. སྲིད་བློན་དམ་པ་ནེ་ཧ་རུ་མཆོག་ནི། རྒྱ་གར་མི་དམངས་ནས་དམངས་གཙོའི་ལམ་སྲོལ་ལྟར་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་རྒྱལ་གར་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་བློན་དང་པོ་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་གིས་སྲིད་བློན་གྱི་ལས་འགན་འཁུར་བའི་དུས་ཡུན་ནི་ ༡༩༤༧ ལོའི་ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༡༥ ནས་ ༡༩༦༤ ལོའི་བར་ཡིན།

33. སྲིད་བློན་དམ་པ་ནེ་ཧ་རུ་མཆོག་གི་སྲས་མོ་ཨིན་དི་ར་གཱན་དྷི་མཆོག་གིས་རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་བློན་གྱི་ལས་འགན་འཁུར་བའི་དུས་ཡུན་ནི་ ༡༩༦༦ ནས་ ༡༩༧༧ བར་དང་། ༡༩༨༠ ནས་ ༨༤ བར་བཅས་ཡིན། ༡༩༨༤ ལོའི་ཕོ་

མཇུག་བསྒྲིལ་ནས་ལོ་གཅིག་ལྷག་ཕྱིན་པའི་སྐབས་འདིར། རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་ཨེ་ཤི་ཡའི་ཞི་བདེའི་ཚོགས་འདུ་ཆེན་མོ་བསྐོང་འཚོགས་གནང་བ་དེ་ཡིས་ཨེ་ཤི་ཡའི་མངའ་ཁུལ་དུ་རང་དབང་དང་ཞི་བདེ་མཉམ་གནས་ཡོང་བའི་ཕུག་བསམས་བཟང་པོ་ཞིག་བཅངས་ཡོད་པ་ནི་བརྗོད་མ་དགོས་པ་ཞིག་རེད།

ལྔ་པ། སྲི་ཧྲིའི་ཡུལ་གྲོང་།

སྔ་མོའི་དུས་སུ་སྲི་ཧྲིའི་ཡུལ་ལ་སྟོད་དང་། བར། སྨད། གསུམ་བཅས་ཡུལ་ཁག་བཞིར་ཕྱེས་པ་ཡིན་ཡང་། སྟོད་སྨད་གཉིས་སུ་ཕྱེས་ན་ངོས་འཛིན་བདེ་བོ་ཡིན། སྲི་ཧྲི་སྟོད་སྨད་གཉིས་ཀྱི་ཡུལ་གྲོང་ཚང་མ་སྲི་ཧྲིའི་གཙང་པོ་བཞུར་ཡུལ་གྱི་ལུང་གཞུང་ནང་གཙང་པོའི་གཡས་གཡོན་དང་གཙང་པོའི་གཡས་གཡོན་གྱི་ལུང་གཞུང་ཁག་གི་ནང་དུ་ཆགས་ཡོད། མཐོ་ཚད་ལ་མི་ཏར་ ༥༥༠༠ ཡོད་པའི་"ཀུན་འཛོམས་ལ་མོ"ནི་ཡུལ་འདིའི་སྙན་གྲགས་ཅན་གྱི་ལ་མོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ལ་མོ་འདི་ཡི་སྟེང་ན་ནང་པའི་མཆོད་རྟེན་དང་། དར་ལྕོག་ཅེས་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཚིག་འབྲུ་དཔར་པའི་རས་སྲབ་མོ་རྣམས་ཧི་མ་ལ་ཡའི་རླུང་གིས་རབ་ཏུ་གཡོ་བཞིན་འདུགསྙན་གྲགས་ཅན་གྱི་ལ་མོ་འདིའི་རི་རྒྱུད་ནི་སྲི་ཧྲིའི་གཙང་པོ་དང་གར་ཞྭ་གཙང་པོ་གཉིས་ཀྱི་ཆུ་མགོ་ཡིན། ལ་མོ་འདིའི་བྱང་ཕྱོགས་ན་ཀུན་འཛོམས་ལ་མོའི་མཚོ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། ལ་མོ་འདི་ཡི་སྟེང་ནས་ངོ་མཚར་ཅན་གྱི་མཚོ་མོ་དེ་མཐོང་ཐུབ་རྒྱུ་རེད།

ལ་མོ་འདི་ཡི་རི་འདབས་ན་ཀློ་གསར་ཞེས་པའི་གྲོང་ཚོ་དེ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། གར་ཞྭ་དང་གྲོང་བརྡལ་མ་ནཱ་ལི་ཕྱོགས་ནས་འགྲོ་ན་སྲི་ཧྲིའི་ཡུལ་གྲོང་ཐོག་མ་དེ་ཡིན། མོན་གྲོང་། གཅིག་གྲོང་། ཁོ་ལག སྐྱི་མོ། ཨེམ་ཆི་དགེ་སློང་བཟོད་པ་ཡུལ་འདི་ནས་ཡིན། ཏཱན་སེ། ཨ་ལགས་བཀྲ་ཤིས་ཕུན་ཚོགས་དང་། རབ་འབྱམས་པ་དགེ་སློང་སྦྱིན་པ་དང་། རབ་འབྱམས་མ་ཀློ་བཟང་ཆོས་སྒྲོན་བཅས་ནི་ཏཱན་སེ་ཞེས་པའི་ཡུལ་འདི་ནས་ཡིན་ལ། ཡུལ་

མོའི་མཐའ་མའི་སྲིད་བློན་གྱི་ལས་འཁུར་སྐབས་སུ་སྲི་ཧྲིར་མཐའ་མའི་གཟིགས་སྐོར་གནང་དུ་ཕེབས་ཡོད།

འདིར་པཎ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མས་བསྐུལ་བའི་བཀའ་ཡིག་ཁག་གཉིས་ཡོད། སྐྱོ་གྲོགས། ཡུལ་འདིར་ཡང་པཎ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མས་བསྐུལ་བའི་བཀའ་ཡིག་གཅིག་ཡོད། སྤང་མོ། འལ། མོ་རང་། གསུམ་གླིང་། ཡུལ་འདིར་པཎ་ཆེན་བསྟན་པའི་དབང་ཕྱུག་གི་བཀའ་ཡིག་གཅིག་དང་། པཎ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མའི་བཀའ་ཡིག་གཉིས་བཅས་ཡོད།ཁྲུ་རིགད་ལྷ་བོད་ནང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོར་བཞུགས་པའི་ཁྲུ་རིག་པ་ཨ་ལགས་བསོད་ནམས་དོན་གྲུབ་ཡུལ་འདི་ནས་ཡིན། རང་རིག ཡུལ་འདིར་པཎ་ཆེན་བསྟན་པའི་ཉི་མའི་བཀའ་ཡིག་གཅིག་དང་། པཎ་ཆེན་བསྟན་པའི་དབང་ཕྱུག་གི་བཀའ་ཡིག་གཅིག་བཅས་ཡོད། དཀྱིལ། སྐྱིད་སྤར། ཡུལ་འདིར་པཎ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མའི་བཀའ་ཡིག་གཅིག་དང་ལྷན་དུ་ཐམ་ག་ཆེ་ཆུང་གསུམ་དང་། སྐབས་དེའི་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོའི་དགེ་འདུན་པ་ཚོའི་མཚན་གཞུང་བཅས་ཡོད། ཅི་ཅམ། ཡུལ་འདིར་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱི་བཀའ་ཡིག་ཁག་གསུམ་ཙམ་ཡོད། རྒྱལ་སྡེ། བཀྲ་ཤིས་སྒང་བཅས་ཡུལ་གྲོང་འདི་རྣམས་ལ་སྤྱི་ཧྲི་སྟོད་ཅེས་ཟེར་ཞིང་། ཡུལ་གྲོང་ཐ་མ་བཞི་པོ་དེ་གཙང་པོའི་གཡོན་ཕྱོགས་ཀྱི་རིའི་སྟེང་ན་ཆགས་ཡོད་ལ། སྐྱིད་སྤར་ནི་འཛམ་གླིང་གི་ཡུལ་གྲོང་མཐོ་ཤོས་ཀྱི་གྲས་ཤིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་རེད། འདི་ཚང་མ་དཀྱིལ་དགོན་པའི་མངའ་ཁོངས་ཀྱི་ཡུལ་སྡེ་ཡིན། དཀྱིལ་གྲོང་ཚོའི་རྒྱབ་རིའི་ངོས་ཀྱི་རི་མཐེ་བོ་འདྲ་བ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དགེ་འཕེལ་ཆགས་འདུག་ཅིང་། ཆགས་དབྱིབས་ལེགས་པས་ཡིད་དབང་འཕྲོག་པ་ཞིག་འདུག

རང་རིག་ནི་སྤྱི་ཧྲི་སྟོད་ཀྱི་ཡུལ་གྲོང་མཐའ་མ་དེ་ཡིན་ལ། ཡུལ་འདི་ནི་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་གྲུབ་ཆེན་རང་རིག་རས་པ་ཀུན་དགའ་རྒྱ་མཚོའི་(༡༧༡༩ནས་༡༧༨༣)འཁྲུངས་ཡུལ་ཡིན་པ་དང་། རྗེ་བཙུན་རང་རིག་རས་པའི་སྒྲུབ་ཕུག་ད་ལྟའང་ཡུལ་འདིར་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད། ཕྱུག་ཇོགས་གཉིས་ག་ལ་ཉམས་རྟོགས་ཆེ་བའི་རང་རིག་རས་པ་འདི་རྒྱལ་བ་ལྔ་པ(༡༧༡༦ནས་༡༧༨༢)དང་དུས་མཉམ་པའི་གྲུབ་ཆེན་ཁྱད་དུ་འཕགས་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ལྔ་པ་ཆེན་པོའི་རང་རྣམ་ནང་ཡང་། གྲུབ་ཆེན་རང་རིག་རས་པ་དང་མཇལ་འཕྲད་གནང་བའི་

སྐོར་གསལ། ཡུལ་འདིའི་གྲོང་པ་ཁྱིམ་ཚང་ཞིག་གི་ནང་བོད་ཀྱི་རྒྱ་མོའི་སྐར་ཐང་གི་དཔར་མ་ཡིན་པའི་འབུམ་པོ་ཏི་བཅུ་གཉིས་ཤིག་འདུག་པའི་གླེགས་ཤིང་གི་སྟེང་ན། རང་རིག་རིན་ཆེན་དོན་འགྲུབ་ཀྱིས་ཞུས། ཞེས་པའི་བོད་ཡིག་དབུ་ཅན་གྱི་བཀོས་རིས་བཀོད་འདུག

ད་ལྟ་ཡུལ་འདིའི་ནང་དུ་མུན་སེལ་གླིང་སློབ་གྲྭ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། མུན་སེལ་གླིང་ནི་སྤི་ཏིའི་ནང་གི་སྒེར་གཉེར་སློབ་གྲྭ་གལ་ཆེ་ཤོས་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་རེད། སློབ་གྲྭ་འདི་རབ་འབྱམས་པ་བཀྲ་ཤིས་རྣམ་རྒྱལ་མཆོག་ནས་༡༩༩༤ལོར་གསར་དུ་གཙུགས་ཤིང་། སློབ་གྲྭའི་མིང་དེ་ནི་༸གོང་ས་རྒྱལ་དབང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོས་བསྩལ་པ་ཞིག་རེད། ཁོང་ནི་ཡུལ་འདིའི་ཤེས་ཡོན་དང་རིག་གཞུང་བཅས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གལ་ཆེའི་མི་སྣ་ཞིག་རེད། ད་ལྟ་སློབ་གྲྭ་འདིའི་ནང་སློབ་མ་ལྔ་བརྒྱ་ལྷག་ཡོད་ཅིང་། སློབ་གྲྭ་འདིའི་ནང་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ཡིག་དང་། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིགརྒྱ་གར་གྱི་ཧིན་དི་སྐད་ཡིག་བཅས་སྐད་ཡིག་གསུམ་སློབ་བཞིན་ཡོད་ལ། ཨང་རྩིས་དང་། ཚན་རིག་སོགས་དེང་རབས་ཤེས་ཡོན་གྱི་སློབ་ཚན་ཁག་ནི་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ཡིག་གི་ཐོག་ནས་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་པ་རེད། མི་ལོ་བཅོ་ལྔའི་རྗེས་ཀྱི་དེ་རིང་སློབ་གྲྭ་འདི་ནས་སློབ་མཐར་སོན་པ་རྣམས་རྒྱལ་ས་དིལླི་དང་། སྙན་གྲགས་ཅན་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཅན་དྷི་གར་(Chandigarh)སོགས་ཀྱི་མཐོ་སློབ་ཁག་འགྲིམ་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། ཁོང་ཚོས་མཐོ་སློབ་ཁག་གི་ནང་སྨན་པ་དང་། ཁྲིམས་ལུགས་རིག་པ། ཨང་རྩིས་རིག་པ་སོགས་ལ་ཆེད་གཉེར་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་བཞིན་ཡོད། དེ་རིང་མུན་སེལ་གླིང་ནི་མི་རྣམས་ལ་ཤེས་ཡོན་སྦྱིན་པའི་མུན་པ་སེལ་བའི་གླིང་ངོ་མ་དེ་ཆགས་ཡོད། སྤི་ཏི་དང་ཁུ་ནུའི་ཕྲུ་གུ་རྣམས་ལ་དེང་རབས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་དང་ལྷན་དུ་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་བཅས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་སའི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ཡོད་པ་ནི་སློབ་གྲྭ་འདི་དང་ཏ་བོའི་སློབ་གྲྭ་གཉིས་གཅིག་པོ་རེད། སློབ་གྲྭ་འདི་གཉིས་བཙུགས་པའི་རྗེས་སུ་ཡུལ་འདིའི་ནང་དེང་རབས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་གོང་འཕེལ་དང་། རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་སྲུང་སྐྱོབ་བཅས་ཀྱི་ཐད་ལ་གཟིངས་སུ་ཐོན་པའི་གྲུབ་འབྲས་ངེས་ཅན་ཞིག་ཐོན་ཡོད་དོ། །

དཀར་མཛེས་སམ་ཀཱ་ཛ་(Kaza)ནི་རང་རིག་གི་འོག་ཏུ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། མཐོ་ཚད་ལ་སྨི་༣༨༨༠ཡོད། ཀཱ་ཛ་(Kaza)ནི་ཡུལ་འདིའི་ལྟེ་གནས་རེད། གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཁག་དང་། སྨན་ཁང་། དངུལ་ཁང་སོགས་འདིར་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཉེར་མཁོའི་དངོས་རིགས་ཉོ་སའི་ཁྲོམ་ར་གཙོ་བོའང་འདིར་ཡོད་ཅིང་། ཧི་མ་ལ་ཡི་ཁྲོམ་ར་འདི་ཡི་ནང་རྒྱ་གར་དང་རྒྱ་ནག་གཉིས་ཀའི་ཅ་དངོས་ཀྱིས་ཁེངས་འདུག་ལ། རྒྱ་ནག་གི་ཇ་དམ་དང་དཀར་ཡོལ་ནི་ཡུལ་འདིར་ཉེར་མཁོ་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་རེད་འདུག པོ་ཏ་ལ་མགྲོན་ཁང་དང་། མི་ལ་རས་པའི་མགྲོན་ཁང་། ཛམ་ཐྭ་ལ་མགྲོན་ཁང་། ས་ཆེན་ཀུན་དགའ་སྙིང་པོའི་མགྲོན་ཁང་། ལྷ་མོའི་མགྲོན་ཁང་། གངས་སེང་མགྲོན་ཁང་སོགས་མགྲོན་ཁང་དང་ཟ་ཁང་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད་ལ། རྣམ་པ་འདྲ་ལ་ཆ་ལུགས་མི་འདྲ་བའི་མི་ཚོགས་ཆེན་པོ་འཛོམས་ས་ཞིག་ཀྱང་རེད། དཀའ་ཆེན་འབྲུག་རྒྱལ་གྱི་དྲན་རྟེན་སློབ་མའི་སྡོད་ཁང་ཡང་འདིར་ཡོད་པ་དང་། ལྷུམ་བུའི་སློབ་གྲྭའང་འདིར་ཡོད་ལ། རྗེ་རྗེ་ཚེ་རིང་ནས་བཙུགས་པའི་ཕྲུ་གུ་ཆུང་ཆུང་གི་སློབ་གྲྭ་ཞིག་རེད། ས་སྐྱའི་སྙིང་རྒྱུད་དགོན་པ་གསར་པ་འདིར་ཡོད་ཅིང་། སྙིང་རྒྱུད་དགོན་རྙིང་ནི་ཀཱ་ཛའི་རིའི་སྙིང་གི་རྒྱུད་ཡུལ་དུ་ཡོད་ལ། ས་སྐྱ་གོང་མ་རྣམ་ལྔའི་རིང་ལུགས་སྐྱོང་བཞིན་མཆིས། དཀར་མཛེས་ན་ཡེ་ཤུ་ཆོས་སྤེལ་བའི་སློབ་གྲྭ་གཅིག་དང་། ཧིན་རྡུ་ལྷ་ཁང་གཅིགརང་རིག་དང་ཧོར་གླིང་བཅས་ནའང་ཧིན་རྡུ་ལྷ་ཁང་རེ་རེ་བཅས་ཡོད་པ་ནི་ཡུལ་འདིར་གསར་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཧི་མ་ལ་ཡའི་གནའ་གྲོང་འདིའི་འགྱུར་འགྱུར་ནི་ཚོད་དཔག་དཀའ་བ་ཞིག་རེད།

དཀར་མཛེས་མདུན་གྱི་གཙང་པོའི་གཡས་ཕྱོགས་ན་སྐྱིད་གླིང་ཞེས་པའི་ཡུལ་གྲོང་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། སྤི་ཏིའི་བར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡུལ་དང་པོ་ཡིན། སྤི་ཏི་ནོ་ནོ་རྒྱལ་རྒྱུད་མཐའ་མ་ཚོ་ཡུལ་འདིར་གཞི་ཆགས་པ་ཞིག་ཡིན། ད་ལྟའི་ནོ་ནོ་བསོད་ནམས་དབང་འདུས་(ནོ་ནོ་ཚེ་རིང་ཡང་ཟེར་)མཆོག་གི་ཁང་པ་གཙོ་བོའང་ཡུལ་འདིར་ཡོད། ནོ་ནོ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོའི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་ལས་དོན་སྒྲུབ་སའི་སྔོན་མའི་ཕོ་བྲང་ངོ་མ་ནི་བྲང་དཀར་རམ་བྲང་མཁར་

ཡིན། རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་ལ་དཀར་རྩེ་གཏོང་སྲོལ་འདུག་ཕྱིར་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་དཀར་པོའམ་ཡང་ན་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་གི་མཁར་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་བྲང་མཁར་ཞེས་འདི་གཉིས་གང་ཞིག་བྲིས་ཀྱང་འགལ་བ་མེད་པར་སྙམ་ཞིང་། ཡུལ་མི་ཚོའི་གནའ་སྔ་མོའི་གཏམ་དཔེར། བྲག་མཁར་ས་མ་བྲག་ལ་མི་མ་སྲིན་ཞེས་ཟེར་སྲོལ་འདུག་པས། བྲག་གི་མཁར་ཏེ་བྲག་མཁར་ཞེས་ཀྱང་འབྲི་སྲོལ་ཡོད་པ་འདྲ། ནོ་ནོ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚེ་ནི་མེ་མོ་ཕག༡༩༤༧ལོའི་གོང་བར་དུ་སྤྱི་ཏིའི་ཡུལ་གྱི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀ་སྐྱོང་མཁན་གྱི་ཡུལ་འདིའི་ས་སྐྱོང་དམ་པ་དེ་རེད།

གཙང་པོའི་གཡོན་ཕྱོགས་ཀྱི་རིའི་སྟེང་ན་སྟེང་རྒྱུད་དང་། ཡུལ་སྐྱེམས། གོང་མིག་ལང་ཅེ། རྒྱ་དངུལ་བཅས་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་དངུལ་གྱི་མདུན་ཕྱོགས་ཀྱི་ལུང་གཞུང་ནང་ལྷ་ལུང་ཡོད། ཡུལ་འདིར་དུས་རབས་བཅུ་པའི་ནང་ལྷ་བླ་མ་ཁུ་དབོན་ཚོས་བཞེངས་པའི་ལྷ་ལུང་གསེར་ཁང་ཡོད། གསེར་ཁང་འདིའི་ཀྱང་ངོས་ན་རྒྱུད་སྡེའི་ལྷ་ཚོགས་ཀྱི་སྐུ་དང་། རྩ་ཆེའི་ལྡེབས་བྲིས་སྣ་ཚོགས་བཞུགས་པ་དེ་དག་ནི་སྔ་མོའི་རྒྱ་གར་གྱི་བཟོད་བཀོད་ཡིན། ལྷ་ཁང་གི་གཡོན་ཕྱོགས་ཀྱི་ལྷ་སྐུ་ཚོའི་འོག་གི་ཀྱང་ངོས་ན་མངའ་རིས་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོ་མིན་ནམ་སྙམ་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྩ་ཆེའི་ལྡེབས་བྲིས་ཁག་ཅིག་ཀྱང་ཡོད། ལྷ་ལུང་དང་། ར་མ། སྲིན། བྲང་དཀར། གཤེར་ཆེ་གླིང་། མ་ཧེ་བཅས་ནི་ཁད་ཉེར་ཡོད། བྲང་དཀར་ནི་དགའ་ལྡན་ཁྲི་རབས་བཞི་བཅུ་པ་རྗེ་དཔལ་ལྡན་རྒྱལ་མཚན་གྱི་འཁྲུངས་ཡུལ་རེད། བྲང་དཀར་དགོན་གསར་རྙིང་གཉིས་དང་། ནོ་ནོ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོའི་མཁར་རྙིང་པ་བཅས་ནི་བྲང་དཀར་གྱི་ཡུལ་འདིར་ཡོད་ཅིང་། བྲང་དཀར་གྱི་རི་སྟེང་དུ་མཚོ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། ཕྱོགས་བཞི་གངས་རིས་བསྐོར་བའི་ས་མཐོའི་མཚོ་འདི་ཡི་ནང་ཉ་མོ་ཡོད་ཅིང་། ཁ་དོག་སེར་བའི་ཉ་མོ་དེ་ཚོ་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་གསོ་སྐྱོང་གནང་བ་ཞིག་རེད། ཡུལ་འདིའི་མདུན་ཕྱོགས་སམ་ཤར་ལྷོའི་ཕྱོགས་ན་མཛེས་སྡུག་ལྡན་པའི་གངས་རི་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ནི་མ་ཧེའི་གངས་རི་ཡིན་ལ། སྤི་ཏིའི་སྟོད་ཕྱོགས་ཀྱི་ལུང་གཞུང་ནང་ནས་གཟི་བརྗིད་ལྡན་པའི་གངས་རི་འདི་ཡི་མཛེས་སྡུག་མཐའ་ཐུབ་པ་ཞིག་རེད།

ཕྱིན་ནམ་སྤྱིན་ཞེས་པ་ནི་སྤྱི་ཏིའི་གོང་དཀར་ལྗང་ལོ་ཅན་གྱི་སྡེ་རྣམས་གནས་པའི་ཡུལ་སྤྱིའི་མིང་ཞིག་ཡིན་ལ། གཙང་པོའི་གཡས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལུང་གཞུང་ནང་ཡོད། ཐུབ་བསྟན་ཕྱིན་དགོན་གསང་སྔགས་ཆོས་གླིང་ཡུལ་འདིའི་གོང་རི་གྲོང་ཚོ་ན་ཡོད་ཅིང་། སྤྱི་ཏིའི་སྔགས་པ་རྣམས་ཀྱི་དགོན་པ་གཙོ་བོ་དེ་རེད། སྟེང་ཏི་གོང་འོག་གཉིས་དང་། གུ་གླིང་། བར། སེར་གླིང་། ཙུད། གུ་རི། མཁར། གསང་ནམ། ཏི་གླིང་། སྟོད་ནམ། རྒྱུད་བཅས་ནི་ཡུལ་སྡེ་གཙོ་བོ་ཁག་ཡིན་ཡང་རི་ཞིང་ཞིག་པ་གྲོང་ཚོ་ཆུང་ཆུང་མང་པོ་ཡོད། སྤྱིན་གྱི་ཡུལ་འདི་ན་ཡོད་པའི་འང་ལ་ཞེས་པའི་ལ་བརྒྱལ་ན་ཁུ་ནུའི་འང་ཕུ་ཞེས་པའི་ཡུལ་དུ་སླེབས་པ་ཡིན། མ་ཏེ་ནི་གཙང་པོའི་གཡས་ཕྱོགས་ཀྱི་མ་ཏེའི་གངས་རིའི་འདབས་ན་ཆགས་ཡོད། སྤྱིན་གྱི་ལུང་མདོའི་གཡས་ཕྱོགས་ན་ཡོད། ཡུལ་འདིར་ནང་གསེས་མ་ཏེ་གོང་མ་དང་མ་ཏེ་འོག་མ་ཞེས་ཡུལ་གཉིས་ཡོད་ཅིང་། གྲོང་ཚོ་འདི་ཡི་སྐང་གི་མ་ཏེའི་གངས་རིའི་སྙིད་པ་ན་མཚོའུ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། མཚོའུ་འགྲམ་གྱི་ལ་བརྒྱལ་ན་ཁུ་ནུའི་རོ་པག་གི་ཡུལ་དུ་སླེབས་པ་ཡིན། འདི་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་ནང་ལྷ་ཁང་བརྒྱ་རྩ་བརྒྱད་བཞེངས་པར་གསལ་བའི་ནང་གསེས་རོ་པག་ཅེས་པ་དེ་རེད་ལ། སྔོན་མའི་ལྷ་ཁང་དང་ལྡེབས་བྲིས་སོགས་མ་ཉམས་པར་ད་ལྟའང་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད། སྤྱི་ཏིའི་སྔོན་མའི་གཏམ་དཔེར། མ་ཏེའི་ཡང་མཚོ་བརྫོལ་ན། ཕྱོགས་ལ་ཡུལ་གསུམ་དེད་ཡོང་ཞེས་ཟེར་སྲོལ་འདུག་པ་བདེན་མིན་ཇི་ལྟར་ཡང་། གངས་རིའི་ཆུ་མར་བབས་ནས་འཁྱིལ་བའི་རྫིང་བུ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་འདུགན་སོ་རྒས་པའི་སྔགས་པ་ཨོ་རྒྱན་དར་རྒྱལ་མཆོག་ཡུལ་འདི་ནས་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་ནི་གར་ཞྭ་དང་། སྤྱི་ཏི། ཁུ་ནུ། བལ་ཡུལ་སོགས་སུ་སྙན་གྲགས་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཏི་སྔགས་པ་ཞིག་རེད།

སྐྱིད་གླིང་དང་། སྟེང་རྒྱུད། ཡུལ་སྐྱེམས། གོང་མིགལང་ཙ། རྒྱུ་དཔྱལ། ཤེལ་སྒོ། ལ་ར། ལོ་ཐང་། གླིང་ཏི། སྤྱིན། ལྷ་ལུང་། ར་མ། བྲང་དཀར། གཤེར་ཆེ་གླིང་། སེར་ལུགས་ཏེ། ག་ལས། སྤོའམ་པོ། པོ་མ་རང་། ན་ལྡང་ངམ་ནག་ཐང་། སྐྱིད་ཏུ། ཏ་པོ། ལ་རི། སུམ་ར། ཧོར་གླིང་། རྒྱའུ། སུམ་མདོ་བཅས་ནི་སྤྱི་ཏི་སྨད་ཡིན་ཞིང་། སྤྱི་ཏིའི་ལུང་གཞུང་ནང་གཙང་པོའི་

གཡས་གཡོན་དང་གཙང་པོའི་གཡས་གཡོན་གྱི་ལུང་གཞུང་ཁག་གི་ནང་དུ་ཆགས་ཡོད། སྤོའམ་པོ་མན་ཆད་ཀྱི་སྤི་ཏིའི་ཡུལ་རྣམས་སུ་ཀུ་ཤུ་སྐྱེ་བ་ཡིན་ཞིང་། སྤི་ཏི་དང་། ཁུ་ནུའི་ཀུ་ཤུ་ནི་རོ་བཅུད་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པོ་ཡོད་པས། ཡུལ་འདི་གཉིས་ཀྱི་ཀུ་ཤུ་ནི་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་ནང་སྙན་གྲགས་ཡོད་པ་ཞིག་རེད།

ན་ལྷུང་ངམ་ནགས་ཐང་ན་ལྷ་བླ་མ་ཁུ་དབོན་ཚོས་བཞེངས་པར་གྲགས་པའི་ལྷ་ཁང་རྙིང་པ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། ལྷ་ཁང་འདིའི་ནང་ལྡེབས་བྲིས་རྙིང་པ་ཁག་ཅིག་བཞུགས་ཡོད། བོད་ལུགས་བཟོད་བཀོད་ཡིན། ལྷ་ཁང་འདིའི་བཟོ་བཀོད་ནི་ཏ་པོའི་ལྷ་ཁང་གི་བཟོ་བཀོད་དང་འདྲ་བོ་ཡོད། སྤོ་མ་རང་ངམ་པོ་མ་རང་གཙང་པོའི་གཡས་ཕྱོགས་ན་ཡོད་ཅིང་། སྤོའམ་པོ་ནི་གཙང་པོའི་གཡོན་ཕྱོགས་ན་ཡོད།

ཏ་པོ་ནི་ན་ལྷུང་ངམ་ནགས་ཐང་དང་སྐྱིད་རྡུ་གཉིས་ཀྱི་འོག་ཏུ་གཙང་པོའི་གཡོན་ན་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་མཚོ་ལས་མཐོ་ཚད་ལ་སྨི་༣༠༥༠ཡོད། ལྷ་བླ་མ་ཁུ་དབོན་ཚོས་བཞེངས་པའི་ཏ་པོའི་དགོན་དཔལ་ལྡན་བཀྲ་ཤིས་བདེ་གནས་གཙུག་ལག་ཁང་ཡུལ་འདིར་ཡོད། ཏ་པོའི་འོག་ཏུ་ལ་རི་ཡོད་ཅིང་། ཡུལ་འདི་གཉིས་ཁད་ཉེར་ཡོད། 《ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་》ནང་གསལ་བའི་ལ་རིའི་གསེར་ལྷ་ཁང་ད་ལྟ་འཛིག་ནས་མེད། ཕུན་ཚོགས་རབ་བརྟན་ཞུ་བའི་གློན་ཆེན་ཟུར་པ་ཁོང་ཡུལ་འདི་ནས་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་གར་པ་ཚོས་ཁོང་གི་མཚན་ལ་ཕུན་ཚོགས་ནྟ་ཡེ་ཞུ། ཁོང་ནི་ཧི་མྰ་ཙལ་མངའ་སྡེའི་བློན་ཆེན་ཟུར་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། མངའ་སྡེ་འདིའི་ནང་སྙན་གྲངས་ཡོད་པའི་མི་སྣ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། ཡུལ་འདིའི་གལ་ཆེའི་མི་སྣ་ཞིག་ཀྱང་རེད། གསེར་གོང་མཚན་ཞབས་སྐུ་གོང་མའི་མཆོག་སྤྲུལ་བསྟན་འཛིན་ཐུབ་བསྟན་ངག་དབང་བློ་བཟང་མཆོག་ཡུལ་འདིར་སྐུ་བལྟམས་ཤིང་། ཁོང་ནི་དབུ་ཕར་རྣམ་གསུམ་སོགས་ལ་སྦྱངས་པ་མཐར་ཕྱིན་མཛད་པའི་རབ་འབྱམས་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཁར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ཡིག་བཅས་ཀྱང་བྱང་ཆུབ་པ་ཞིག་ཡོད། དབུས་གཞུང་གི་ནབ྄ོ་དཡ་ཞེས་པའི་སློབ་གྲྭ་གསར་པ་ཡུལ་འདིར་ཡོད། ཡུལ་འདིའི་

འོག་གི་གཙང་པོའི་གཡས་ཕྱོགས་ན་སྤུམ་ར་ཡོད། སྤུམ་རའི་ཡུལ་འདི་ཁུ་ནུའི་ཏང་ལ་གྱེན་ཐུར་ཞེས་པའི་རྐྱིད་རྡུག་གི་ཁོངས་སུ་འདྲེན་ཡང་སའི་ཆགས་བབ་ཀྱི་ཆ་ནས་སྤི་ཏིའི་ཁོངས་སུ་བཞག་ན་འོས་པར་སེམས། ཧོར་གླིང་དང་རྒྱའུ་ནི་སྤུམ་རའི་འོག་ཏུ་གཙང་པོའི་གཡོན་ཕྱོགས་ན་ཡོད་ཅིང་། རྒྱའུ་ནི་གཙང་པོའི་གཡོན་ཕྱོགས་ཀྱི་ལུང་གཞུང་ནང་ཡོད། ཡུལ་འདིའི་ལ་མོའི་ཕར་རྒྱབ་ནི་མངའ་རིའི་ས་ཁུལ་རེད། འདས་པའི་མི་ལོ་དྲུག་ལྷག་གི་གོང་དུ་ཡུལ་འདིའི་ས་འོག་ནས་ངོ་མཚར་ཆེ་བའི་སྔོན་མའི་བོད་ཀྱི་སྒོམ་ཆེན་པ་ཞིག་གི་སྐུ་གདུང་ཐོན་པ་ད་ལྟ་ཡུལ་འདིར་ལྷ་ཁང་ཆུང་ཆུང་གསར་པ་ཞིག་བཞེངས་པའི་ནང་བཞུགས་ཡོད་ཅིང་། ཡུལ་མི་ཚོས་འདིའི་མིང་ལ་རྒྱའུ་བླ་མ་སྐམ་པོ་ཞུ། རྒྱ་གར་གྱི་འབྲེལ་ཡོད་གསར་འགྱུར་ཁག་ནས་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། མི་ལོ་ལྔ་བརྒྱ་ནས་དྲུག་བརྒྱའི་བར་སོང་ཡོད་པ་གླེང་། སྤུམ་མདོ་ནི་གཙང་པོའི་གཡོན་ཕྱོགས་ན་ཡོད་ཅིང་། སྤི་ཏིའི་གཙང་པོ་དང་ལ་དྭགས་དང་བོད་ནས་ཡོང་བའི་ཆུ་དམར་རམ་པ་ར་ཆུ་ཞེས་པ་གཉིས་འདྲེལ་མཚམས་ཡིན་པས་སྤུམ་མདོ་ཟེར་ཞིང་། སྤི་ཏིའི་ཡུལ་མཐའ་མ་འདི་ཡིན་ནོ།།

དྲུག་པ། གར་ཞྭའི་ལོ་རྒྱུས་བསྡུས་པ།

གར་ཞྭ་ནི་ལ་དྭགས་དང་སྤི་ཏི་གཉིས་ཀྱི་བར་ན་ཡོད་ཅིང་། གར་ཞྭ་འཕགས་པ་ཞེས་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་རྣམས་ལ་ཡོངས་སུ་གྲགས་པའི་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་སྐུ་རང་བྱོན་ངོ་མཚར་ཅན་དང་། དྲིལ་བུ་རི་ཞུ་བའི་དཔལ་འཁོར་ལོ་སྡོམ་པ་བདེ་མཆོག་གི་གནས་ཆེན་ཁྱད་པར་ཅན་དང་། རྗེ་བཙུན་མ་དཔལ་རྡོ་རྗེ་ཕག་མོའི་སྐུ་སོགས་བཞུགས་པའི་ཡུལ་ཡིན་ཞིང་། 《ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་ཤེལ་ཕྲེང་ལུ་གུ་རྒྱུད》ཀྱི་ནང་། ཁུ་ནུ་ནས་གར་ཞ་ལ་ཐོན་ཏེ་གཤེགས་པ་ལ། བསོད་སྙོམས་བཙད་ཅིང་གཤེགས་སོ། །[34]ཞེས་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ཐོག་མར་ཁ་ཆེར་སློབ་གཉེར་ལ་བྱོན་པའི་སྐབས་

34. ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་ཤེལ་ཕྲེང་ལུ་གུ་རྒྱུད། ༡༩༩༨ལོར་ཏ་པོའི་དུས་དྲན་ལ་པར་བཏ་པ། ཤོག་གྲངས། ༧ན་གསལ།

སུ་ཁུ་ནུ་དང་གར་ཞ་བརྒྱུད་ནས་ཕེབས་པ་གསལ་ཞིང་། གར་ཞ་དང་ཁུ་ནུ་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་སྤྱི་ཏི་ཡོད་པས་ན་སྤི་ཏི་བརྒྱུད་ནས་གར་ཞ་ལ་ཕེབས་ཡོད་པ་ནི་བརྗོད་མ་དགོས། གར་ཞའི་སྐོར་ཞིག་ཉེ་དུས་ཀྱི་མཁས་པའི་དེད་དཔོན་དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱིས་མཛད་པའི་《རྒྱ་གར་གྱི་གནས་ཡིག་བསྡུས་པའི་》ནང་། བུ་སྟོན་གྱི་བདེ་མཆོག་སྤྱི་རྣམ་དུ་གར་ཞའི་རྒྱལ་ཁུང་དེའི་(ཏིའི་)ཕྱུག་ཅེས་ཤིན་ཏུ་གསལ་བར་བཤད། ཅེས་དང་། དེའི་འོག་ཏུ། ཀུ་ལུ(kullu) བྱང་དུ་རོ་ཐང་ལ་བརྒལ་ན་བོད་ཀྱི་ཡུལ་གར་ཞ་མཁའ་འགྲོའི་གླིང་ཞེས་འབྲི་གུང་སྐྱོབ་པས་བསྟགས་པ་དེར་སླེབས། དེར་དྲིལ་བུ་རི་དང་། ལུང་སྨད་དུ་འཕགས་པ་འཇིག་རྟེན་གསུམ་མགོན་བྱ་བའི་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་སྣང་བརྙན་ངོ་མཚར་ཅན་དེ་བཞུགས། འཕགས་པའི་བཞུགས་ས་ནས་མར་ལ་ཚ་ལམ་ཙམ་གྱི་སར་རྙ་བ་ཏི་བྱ་བ་ལྷ་མོ་བསྒྲོད་དཀའི་གནས་ཤིན་ཏུ་གཉན་པ་དེ། གནས་ཆེན་ཉེར་བཞིའི་མ་ཧུ་ཏ་ཡིན་ཞེས་བླ་མ་འགའ་རེས་གསུངས། [35]ཞེས་གསལ་ཞིང་། རྗེ་བཙུན་མི་ལའི་སྐུ་ཁྲུད་པར་ཅན་ཞིག་སྟོད་ཁང་གསར་མཁར་གྱི་ལྷ་ཁང་དུ་བཞུགས་ཡོད། སྟོད་ཡུལ་དགེ་སློན་བསམ་གཏན་ཆོས་གླིང་ཞེས་པའི་དགོན་པ་འདིར་རྟེན་གྱི་གཙོ་བོ་རྡོ་རྗེ་འཆང་དང་རྡོ་རྗེ་ཕག་མོའི་སྐུ་ཆེན་པོ་གཉིས་བཞུགས་པ་དང་། དེ་མིན་དགོན་པ་འདིར་སྐུ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་བྱིན་རླབས་ཅན་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་བཞུགས་ཡོད། དགོན་པ་འདིར་ལོ་རེར་འཆམ་ཐེངས་གཉིས་དང་དུས་མཆོད་ཐེངས་མང་པོ་མཛད་སྲོལ་ཡོད། གོང་ས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་མཆོག་ཀྱང་དྲིལ་བུ་རི་ལ་ཐེངས་གཉིས་སྐོར་བ་ལ་ཕེབས་གནང་མཛད་ནས་སྐྱེ་ལངས་ལ་ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོའི་བཀའ་དབང་དང་བདེ་མཆོག་གི་ཚོགས་མཆོད་ཀྱང་འབུལ་གནང་མཛད་ཡོད། སྔ་མོ་ནས་བོད་དང་། ལ་དྭགས། སྤི་ཏི། ཁུ་ནུ་བཅས་ནས་མི་རྣམས་གར་ཞའི་ཡུལ་དུ་འཕགས་པ་མཇལ་དུ་འགྲོ་བ་ཡིན། ང་རོ་ཐང་དང་ཀུན་འཛོམས་ལ་མོ་བརྒྱུད་ནས་སྤི་ཏི་ལ་འགྲོ་སྐབས་སྐང་ཕྱུག་དང་ཀུན་འཛོམས་ལ་མོའི་བར་གྱི་གཙང་པོ་བཞུར་ཡུལ་གྱི་ལུང་གཞུང་ནང་སྤི་ཏི་དང་

35. གནས་ཡིག་ཕྱོགས་བསྒྲིགས། ༡༩༩༨ལོར་སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གིས་པར་བཏབ། ཤོག་གྲངས། ༣༥༠ནས་༣༥༡བར་གསལ།

ཁུ་ནུའི་རྒན་པ་ཚོ་གར་ཞྭ་འཕགས་པ་མཇལ་དུ་འགྲོ་བ་ཐེངས་མང་མཐོང་སྲོང་ཞིང་། ཁོང་ཚོ་ནི་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་རིག་གཞུང་དང་གར་ཞྭའི་འཕགས་པ་ལ་དད་ཞེན་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་འདུགམི་རྣམས་སེམས་སྐྱོ་བ་ཞིག་ལ་དུས་འགྱུར་གྱི་རྐྱེན་པས་ད་ལྟ་བོད་ནས་བོད་མི་རྣམས་གར་ཞྭའི་འཕགས་པ་མཇལ་དུ་ཡོང་ཐབས་བྲལ་བ་ཞིག་རེད་ལ། ད་ནི་ཧི་མ་ལ་ཡའི་ནང་པ་རྣམས་ལྷ་སའི་ཇོ་བོ་ཡང་མཇལ་ཐབས་བྲལ་བ་ཞིག་རེད།

སྔ་མོའི་ངག་རྒྱུན་གྱི་གཏམ་དཔེར། གར་ཞྭ་འཕགས་པའི་གླིང་། །ཤི་ན་མྱུན་པའི་གླིང་། །ཀང་སོག་མའི་གླིང་། །ཁ་བྲ་ཕྱེ་གླིང་། ཞེས་ཟེར་ཞིང་། མཁས་དབང་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབྱོར་གྱིས་འདི་དང་དོན་འདྲ་བ་ལ་ཚིག་ཙུང་ཙམ་མི་འདྲ་བ་ཞིག་གསུངས་བྱུང་བ་འདི་ཡིན། གར་ཞྭ་མཁའ་འགྲོའི་གླིང་། །ཤི་ན་དམྱལ་བའི་གླིང་། །ཀང་སོག་མའི་གླིང་། །ཞེས་ཟེར་བ་ཚོར་སྲོང་ཞེས་གསུངས་བྱུང་།

གར་ཞྭ་འཕགས་པའི་གླིང་། ཞེས་པའི་དོན་ནི་འཇིག་རྟེན་གསུམ་གྱི་མགོན་པོ་སྙིང་རྗེའི་བདག་ཉིད་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་སྐུ་རང་བྱོན་བཞུགས་པའི་གླིང་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་དེ་ལྟར་ཟེར་ཞིང་། གར་ཞྭ་མཁའ་འགྲོའི་གླིང་ཞེས་པའི་དོན་ནི། གར་ཞྭའི་དྲིལ་བུ་རི་འདི་ནི་དཔལ་འཁོར་ལོ་སྡོམ་པ་བདེ་མཆོག་གི་གནས་ཡིན་པ་དང་། བདེ་མཆོག་མ་རྒྱུད་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་མཁའ་འགྲོའི་གླིང་ཡིན་ཟེར་བ་ལས་གར་ཞྭའི་བུ་མོ་རྣམས་མཁའ་འགྲོ་མ་ཡིན་ཟེར་བའི་དོན་ནི་མིན་པ་འདྲ། གར་ཞྭ་མཁའ་འགྲོའི་གླིང་ན། །མཁའ་འགྲོ་མི་འདུག་མ་ཟེར། །ང་ཡི་ནུ་མོ་བསྟན་འཛིན། །མཁའ་འགྲོ་མིན་ན་གང་རེད། །

ཀང་སོག་མའི་གླིང་། ཞེས་པའི་དོན་ནི་གར་ཞྭ་ཚོས་ཀང་པ་ལ་ལྤུ་བསླ་ཟེར་བའི་རྩྭ་སོག་མས་བསླས་པའི་ལྷམ་གྱོན་པའི་ཆ་ནས་ཟེར་ཞིང་། མཁས་དབང་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབྱོར་མཆོག་ནས། ང་ཆུང་ཆུང་སྐབས་སུ་གར་ཞྭའི་མི་ཚོས་རྩྭ་སོག་མས་བསླས་པའི་ལྷམ་གྱོན་གྱི་ཡོད། ང་རང་གིས་ཀྱང་རྩྭའི་ལྷམ་མང་པོ་གྱོན་པ་ཡིན། རྩྭ་ལྷམ་དགུན་དུས་སུ་ཁ་བའི་སྟེང་ལ་འགྲོ་དུས་དྲོ་པོ་དང་འདྲེད་ཤོར་མི་ཡོང་བ་སོགས་ལ་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོད།

སོ་སོའི་ནང་དུ་བུད་མེད་ཆོས་རྫའི་ལྷམ་བཟོ་གི་ཡོད་པ་ཡིན། ནང་དུ་གྱོན་ཆེད་རྫའི་ལྷམ་
ཀྱི་མཐིལ་ལ་ར་དང་ལུག་གི་པགས་པའི་བཏུམས་ནས་གོན་སྲོལ་ཡོད། ལོ་གསར་གྱི་རྗེས་
ལ་གར་ཞྭའི་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཕན་ཚུལ་ལ་ལག་རྟགས་ཀྱང་བསྐུར་སྲོལ་ཡོད། སྐྱེས་པ་རྣམས་
ཀྱིས་བུད་མེད་ཚོར་དངུལ་སྐུར་གྱི་ཡོད། བུད་མེད་ཚོས་སྐྱེས་པར་རྫའི་ལྷམ་བསྐུར་སྲོལ་
ཡོད་འདུག གྲོང་པའི་མི་འཆི་དུས་སུ་གཉེན་ཚོག་གཏོང་མཁན་བླ་མ་རྣམས་ལ་འཆི་མིའི་
གཉེན་བུད་མེད་ཆོས་རྫའི་ལྷམ་འབུལ་བའི་ལུགས་སྲོལ་འདུག བུད་མེད་ཆོས་སོ་སོའི་ཞིང་
ནས་ཐོན་པའི་གྲོ་སོག་མའི་རྫ་བརྟུངས་ནས་ཁ་ཤའམ་ཡང་ན་སོག་མའི་སྐུད་པ་བཟོས་ནས་
རྫ་ལྷམ་བཟོས་ནས་རྫ་ལྷམ་བཟོ་སྲོལ་དར་པོ་ཡོད། ཅེས་གསུངས་བྱུང་།

གར་ཞྭའི་ཡུལ་རྣམས་གཙང་པོའི་གཡས་གཡོན་དང་གཙང་པོའི་གཡས་གཡོན་གྱི་
ལུང་གཞུང་ཁག་གི་ནང་དུ་ཆགས་ཡོད། གར་ཞྭ་གཙང་པོ་བཞུར་གྱི་ལུང་གཞུང་ནང་མར་
སོང་ན་ཁ་ཆེ་ཡུལ་ལམ་ཛམ་མུ་དང་ཀ་ཤ་མིར་གྱི་ཡུལ་དུ་སླེབས་པ་ཡིན། ལྷོ་ཕྱོགས་ནི་ཀུལླུ་
རྫོང་དང་(Kullu) ཀཱང་ར་རྫོང་། (Kangra) ཅམྦ་རྫོང་བཅས་དང་ས་མཚམས་ཁེལ་ཡོད། གར་
ཞྭ་སྨད་ཕྱོགས་ཀྱི་ཧལ་མའི་ཡུལ་བར་ནང་པ་དང་། དེ་ནས་འོག་གི་ཡུལ་མི་མང་ཆེ་བ་ལྷ་
དབང་ཕྱུག་དང་ཁྱབ་འཇུག་སོགས་འཇིག་རྟེན་པའི་ལྷ་ལ་སྐྱབས་སུ་འགྲོ་མཁན་གྱི་ཧིན་
རྡི་ཆོས་ལུགས་ལ་དད་པ་བྱེད་མཁན་ཡིན་ལ། ཁོང་ཆོས་རིག་བྱེད་ཀྱི་ལུགས་ལྟར་དམར་
མཆོད་དང་ལྷ་དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོའི་ལིང་ག་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་པ་རེད། གར་ཞྭ་སྟོད་པ་རྣམས་
ནི་སྟོན་པ་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པའི་རྗེས་འཇུག་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་ཤ་སྟག་ཡིན་ལ། ཏི་ནན་དང་།
ལྤུ་ནན་དང་། པ་ཊ་ནམ་གྱི་མི་རྣམས་ནང་པ་ཡིན། ནང་པ་རྣམས་ཀྱིས་སྟོན་པ་ཤཱཀྱ་ཐུབ་
པས་བསྟན་པའི་འབྲས་བུ་སྐུ་གཉིས་དང་། གཞི་བདེན་པ་གཉིས་དང་། ལམ་ཐབས་ཤེས་
གཉིས་དང་འཕགས་པའི་བདེན་པ་བཞི་སོགས་ཉམས་ལེན་མཛད་ནས་སྒོམ་སྒྲུབ་བྱེད་
ཅིང་། དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་སྐྱབས་སུ་མཆིས་ནས་འཇིག་རྟེན་པའི་ལྷ་ལ་སྐྱབས་སུ་མི་
འགྲོ། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གར་ཞྭ་པ་རྣམས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཡིན་ཡང་། ཡུལ་

འདིའི་ནང་ཡུལ་སྐད་མི་འདྲ་བ་དྲུག་ཡོད་པ་འདི་ལ་ཐུགས་སྣང་དགོས་པ་ཧ་ཅང་གལ་ཆེ། ༡ སྤྱི་ནན་སྐད། ༢ མན་ཆད་སྐད། ༣ ཏི་ནན་སྐད། ༤ རང་ལོའི་སྐད། ༥ མགར་བའི་སྐད། ༦ ཤེ་པའི་སྐད་བཅས་ཡིན་པ་དང་། བོད་སྐད་དམ་སྟོད་སྐད་བརྩིས་ན་བདུན་ཡོད། བོད་སྐད་ལ་སྟོད་པའི་སྐད་ཟེར་བའམ་ཡང་ན་བོད་སྐད་ཟེར། ༢༠༠༡ ལོའི་ཧི་མཱ་ཅལ་གཞུང་གི་མི་གྲངས་ཀྱི་བསྡོམས་གྲངས་ལྟར་ན། གར་ཞྭའི་མི་གྲངས་ ༢༢༤༤༥ ཡིན་པ་དང་། ༢༠༠༡ ལོའི་ཧི་མཱ་ཅལ་གཞུང་གི་གྲངས་ཁུང་མི་རིགས་ཀྱི་མི་གྲངས་ཀྱི་བསྡོམས་གྲངས་ནང་གསལ་བ་ལྟར་ན། གར་ཞྭ་དང་སྤྱི་ཏིའི་ནང་པའི་མི་གྲངས་ ༡༩༥༣༥ ཡིན་པ་དང་། ལོ་དེའི་གར་ཞྭའི་ནང་པའི་མི་གྲངས་ནི་ ༨༨༥༦ ཡིན་པ་རེད།

མཁས་དབང་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབྱོར་གྱིས་ང་ལ་བསྐུར་བའི་ཁོང་གི་ཕྱག་བྲིས་ཀྱི་ནང་། དེ་ནང་བཞིན་གར་ཞྭར་ཡང་བླ་མ་དང་མཁས་པ་མང་པོ་བྱུང་ཡོད་པ་ཡིན། དཔེར་ན་བླ་མ་ནོར་བུ་དང་། པོ་དཀར་བླ་མ་དང་། བླ་མ་དོམ་པ་དང་། བི་གླིང་དགེ་སློང་དང་། བླ་མ་དངོས་གྲུབ་དང་། ཨེམ་ཅི་སྲུན་དར་སེང་དང་། སྲུམ་ནམ་བླ་མ་དངོས་གྲུབ་དང་། ས་ཀྱི་གླིང་མེས་མེས་དང་། དེ་མིན་ལྷ་བཟོ་པ་ཧ་མགྲིན་དང་། སྲུམ་ནམ་ལྷ་རྗེ་ཡོན་ཏན་སོགས་དངོས་གནས་སྙན་གྲགས་ཅན་གྱི་མཁས་པ་བྱུང་བ་ཡིན། ཁྱིད་རང་ས་ཆ་རང་དུ་ཕེབས་ནས་ལོ་རྒྱུས་མཁྱེན་མཁན་མི་དང་དེབ་རྣམས་ལ་གཟིགས་ན་ཡག་པོ་མཁྱེན་གྱི་རེད། བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཞུས་ཏེ་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབྱོར་གྱིས་(༢༠༠༩ལོའི་)ཕྱི་ཟླ་ ༩ ཚེས་༡༤ ལ་ཕུལ། ཞེས་གསལ་འདུག་ལྟར། སྔ་མོའི་དུས་སུ་མཁས་གྲུབ་གཉིས་ལྡན་གྱི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་མང་པོ་བྱོན་པ་ཡིན་ལ། ད་ལྟའང་ལབ་སྐྱབས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ་བསྟན་འཛིན་ཡོན་ཏན་མགོན་པོ། (ཤིང་སྟག་༡༩༧༤)རྟ་སའི་རིག་ལམ་སློབ་གཉེར་ཁང་གི་དབུ་འཛིན་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་མཆོག་སྤྲུལ་བསྟན་འཛིན་ཚེ་བརྟན། གདན་ས་ཆེན་པོ་དགའ་ལྡན་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་གླིང་གི་ཡ་ཀྱུལ་ཤར་རྩེ་ཐོས་བསམ་ནོར་གླིང་གྲྭ་ཚང་གི་ད་ལྟའི་མཁན་པོ་ལས་ཐོག་པའི་གར་ཞྭའི་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་བྱང་ཆུབ་ཆོས་ལྡན། དཀར་

དྭངས་དགོན་པའི་བླ་མ་དཔལ་འབྱོར་དང་། བླ་མ་ངག་དབང་སྐྱོ་མང་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་སྐལ་བཟང་ཤེས་རབ། འབྲས་སྤུངས་བློ་གསལ་གླིང་གི་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་ཤེས་རབ་རྒྱལ་མཚན། སྤྱ་འགྱུར་རྙིང་མའི་ཆོས་སྡེ་ཆེན་པོ་རྣམ་གྲོལ་གླིང་དུ་བཞུགས་པའི་མཁན་པོ་ངེས་དོན་བཟང་པོ་དང་། མཁན་པོ་ཚེ་དབང་ནོར་བུ་རྣམ་གཉིས་དང་། དགེ་བཤེས་སྐལ་བཟང་དོན་གྲུབ། དགེ་བཤེས་ཡེ་ཤེས་ཕུན་ཚོགས། ཞུས་མེད་རབ་འབྱམས་པ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་སམ་འཆི་མེད་རྡོ་རྗེ། བཙུན་མ་རབ་འབྱམས་པ་བསྟན་འཛིན་ནོར་སྒྲོན། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་ཏྲེ་ཧོར་བཀའ་འགྱུར་རིན་པོ་ཆེ། མཁས་དབང་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབྱོར། མཁས་དབང་སྟོབས་ལྡན། སྐུ་ཚབ་ཚེ་རིང་རྡོ་རྗེ། སྐྱེ་ལྡད་པ་ཚེ་རིང་རྡོ་རྗེ། (C.Dorje) སྐུ་ཞབས་ངག་དབང་ནོར་བུ། འཕྲིན་ལས་ཤྭ་ཤ་ནི། སྐུ་ཞབས་བ་ནཱར་སི་ལཱལ། (Banarasi Lal) བསྟན་འཛིན་མེ་ཏྲའམ་བསྟན་འཛིན་མིག་མཛེས་སོགས་རིན་པོ་ཆེ་དང་། མཁན་པོ་དང་། དགེ་བཤེས་རྣམ་པ་དང་། ནང་པའི་རིག་གཞུང་ལ་དོན་གཉེར་ཅན་གྱི་མཁས་པ་དང་ཞིབ་འཇུག་པ་ཁག་བཞུགས་ཡོད་པ་འདི་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་ཞིང་། དཀར་དྭངས་དགོན་པར་སྐྱེས་ཆེན་མང་པོ་བྱོན་དང་འབྱོན་བཞིན་པ་ཡིན།

སྲི་ཧྲི་དང་མ་ནཱ་ལཱི་ཡི་ཕྱོགས་ནས་འགྲོ་ན་གར་ཞྭའི་ཡུལ་དང་པོ་བྲག་ཕུག་ཡོད་ཅིང་། བྲག་ཕུག་དེའི་འགྲམ་ན་ཕུག་དགོན་པ་ཡོད། སྔོན་མ་ཡིན་ན་གྲོང་པ་ལྔ་དྲུག་ཙམ་ལས་མེད། ཁོག་གསར། སྲན་མའི་གླིང་། སྲན་མའི་གླིང་གི་གནས་ཡིན་ཞེས་པ་ཞིག་ཀྱང་སྣང་། ཡུ་ར། སྨུར་ཧྲི་བཅས་ཀྱི་མི་རྣམས་ཀྱི་སྐད་ནི་བོད་སྐད་ཡིན། ཆོས་འཁོར་། བླ་བྲང་། ཁག་གླིང་། (Sissu) ཤ་ཤེན། དགོན་པ་ཐང་། སྒྲོབ། (Ropsang) ཤྲུ་གླིང་། ཁོར་པ་གླིང་། ར་གླིང་། ཧྲི་ནན་ཁང་གསར། ཡུལ་འདིར་ཧྲི་ནན་དགོན་པ་ཡོད། ཧྲི་ནན་དགོན་པ་ལ་མ་ཊེ་དགོན་པ་ཞུ། དགོན་པ་འདིར་བོད་ཟླ་དྲུག་པའི་ཚེས་བཅུ་ལ་དགོན་པའི་འཆམ་གནང་སྲོལ་འདུགལོ་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྔོན་དུ་དགོན་པ་ཞིག་ནས་འཆམ་མེད་པར་ལུས། ད་ལྟ་དགོན་པ་གསར་པ་བཞེངས་ནས་འཆམ་ཡང་སྔར་བཞིན་བཙུགས་ཡོད། དེང་སང་ཧྲི་ནན་ཕྱོགས་

ནས་དགེ་འདུན་པ་ཁ་ཤས་ནས་གདན་ས་ཁག་ཏུ་ནང་པའི་གཞུང་རྣམས་སྦྱོང་མཁན་འདུག་ཏེ་ནན། ཡུལ་འདིར་དགོན་པ་གཅིག་དང་ཏེ་ནན་ཇོའི་མཁར་བཅས་ཡོད་ཅིང་། རེའི་སྐད་ན་སིལ་ལ་དགོན་པ་ཡོད། ཐོ་རང་དང་། མདའ་ལངས་བཅས་ཀྱི་ཡུལ་ཡོད།

ཨུ་གླིང་། ཡུལ་འདིར་སྔོན་མ་དགོན་པ་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་ད་ལྟ་ཞིག་ནས་མེད། འབར་གུལ། ཤིབ་སྲིང་། སྒུ། (Gushal) ཞེས་པའི་ཡུལ་འདི་བརྒྱ་གྲོང་ཡིན་ཟེར་བ་དང་། ཡུལ་འདིར་ཡང་སྔོན་ནང་པའི་དགོན་པ་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་ད་ལྟ་ཞིག་ནས་མེད་ཅིང་། ད་ལྟ་ནང་པའི་གྲོང་པ་བཅུ་གཅིག་ཙམ་ལས་མེད་པ་དང་། གཞན་རྣམས་ཨ་སྟེགས་པའི་ཆོས་ལུགས་པ་ཡིན།

དར་རྩེ་གཙང་པོ། (Bhaga)ཆི་ཀར་རིག རང་ཡོ། བར་ཡོ། གླིང་རྐྱམ། དར་རྩེ། སུམ་མདོ། གཡོ་རྩེ་བཅས་ཡུལ་ཁག་བཞི་ཡོད། དར་རྩེའི་ཡུལ་དུ་དགོན་པ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། དེར་དགེ་སློན་དགོན་པ་ནས་ལོ་གསུམ་རེའི་རིང་རྒྱུན་བཞུགས་བླ་མ་གཅིག་བསྐོ་གཞག་བྱེད་སྲོལ་ཡོད། ཆི་ཀ་ནི་གར་ཞྭའི་ཡུལ་མཐའ་མ་ཡིན་པ་དང་། ཡུལ་འདི་བརྒལ་ནས་སོང་ན་ཟངས་དཀར་གྱི་ཡུལ་དང་པོ་དཀར་ཡག་ལ་སླེབས་པ་ཡིན། ཐོ་ཐང་། ཡུལ་འདིར་ཟངས་དཀར་པ་དགེ་སློང་ཆོས་འཕེལ་བཟོད་པ་དང་ཡུལ་མི་ཚོ་བཅས་ནས་འགན་འཁུར་ནས་དབྱངས་ཅན་དགའ་ཚལ་གླིང་སློབ་གྲྭ་བཙུགས་ཡོད་ལ། སློབ་གྲྭའི་མཚན་དེ་ནི་༸གོང་ས་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་མཆོག་གིས་བསྩལ་བ་ཞིག་ཡིན། སློབ་གྲྭ་འདིའི་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་། དབྱིན་ཡིག་ཧིན་དཱི་སྐད་ཡིག་སོགས་དེང་རབས་ཀྱི་སློབ་ཚན་ཁག་སྦྱོང་བཞིན་ཡོད། ཡུལ་འདིར་དུས་འཁོར་ཕོ་བྲང་གསར་དུ་བཞེངས་ཤིང་། ཤིང་ཕྱི་༡༩༩༤ལོར་༸གོང་ས་མཆོག་གིས་དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་དབང་ཆེན་བསྩལ་ཞིང་། སྔོན་འགྲོའི་གསུང་ཆོས་ལ་རྒྱལ་སྲས་ལག་ལེན་སོ་བདུན་མ་གནང་བ་དང་། ཉིན་མཐའ་མ་སངས་རྒྱས་སྨན་བླའི་རྗེས་གནང་དང་། རྗེ་བཙུན་སྒྲོལ་དཀར་གྱི་ཚེ་དབང་བཅས་བསྩལ་བ་དང་། བརྟན་བཞུགས་དང་ཚོགས་ཆོས་ཀྱང་ཟབ་རྒྱས་ཕུལ་ཡོད། དེ་དུས་དགེ་འདུན་སྟོང་གཉིས་ལྷག་ཙམ་དང་མི་མང་སྟོང་ཕྲག་སུམ་ཅུ་སོ་ལྔ་ལྷག་ཙམ་གར་ཞྭ་ལ་ཞལ་འཛོམས་ནས་༸གོང་

ས་མཆོག་གིས་སྔར་གར་ཞྭ་འཕགས་པའི་ཡུལ་དུ་ལོ་རྒྱུས་ནང་བྱུང་མྱོང་མེད་པའི་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐོར་བར་མཛད་དོ། །

བཞི་པ། (Jispa) སྔོན་ཡུལ་འདིར་ཁང་ཆེན་པ་དང་། གོང་མ་བུད་ནད། མི་ལག ཋ྄་ཀུར་སྤུང་བཞི་བཅས་གྲོང་པ་འདི་བཞི་ཁོ་ན་ལས་མེད་པས་བཞི་པ་ཟེར། འབྲས་སྤུངས་སྒོ་མང་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་སྐལ་བཟང་ཤེས་རབ་ཡུལ་འདི་ནས་ཡིན། ཡར་གཞི་དགོན་པ་ཡུལ་གྱི་སྙིང་ན་ཡོད་ཅིང་། བཞི་པའི་ཡུལ་འདིར་གར་ཞྭ་ཇོའི་སྲས་ར་བི་ཋ྄་ཀུར་གྱི་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། ར་བི་ཋ྄་ཀུར་ནི་བཞི་ཞིག་པའི་ཡུལ་འདིར་གར་ཞྭའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ག་ག་བཀྲ་ཤིས་ཟླ་བའི་བུ་ཆུང་བ་ཋ྄་ཀུར་ནི་ཀ྄ལ་ཅནྡ་གྱི་སྲས་སུ་འཁྲུངས་པ་དང་། ཁོང་གི་ཡུམ་གྱི་མཚན་ལ་ལ་ཏ྄་ཋ྄་ཀུར་ཞུ་བ་ཡིན། ར་བི་ཋ྄་ཀུར་གྱི་མེས་མེས་བཀྲ་ཤིས་ཟླ་བ་ནི་བོད་སྐད་དང་བོད་ཡིག་འབྲི་ཀློག་ལ་བྱང་ཆུབ་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་ལྷ་བྲིས་པ་དང་བོད་ཀྱི་གསོ་བ་རིག་པ་སྦྱངས་པའི་ཨེམ་ཆི་ཡང་མཁྱེན་མཁན་ཞིག་ཡིན་ལ། དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ཡིག་དང་། ཤུར་དུ། ཧིན་རྡིའི་སྐད་ཡིག་ཀྱང་མཁྱེན་པ་ཡིན། སྐུ་གཤེགས་ཁཱ་ཁཱ་བཀྲ་ཤིས་ཟླ་བ་ནི་གར་ཞྭ་སྐྱུ་དྲག་རྣམས་ལས་ནང་པའི་ཤེས་ཡོན་མཁན་དང་རྒྱུན་དུ་ནང་ཆོས་ཉམས་ལེན་མཛད་མཁན་ཞིག་ཡིན། ཀློན་ཆེན་ཟུར་པ་སྲེ་ཧི་པ་ཕུན་ཚོགས་རབ་བརྟན་དང་ར་བི་ཋ྄་ཀུར་གཉིས་ཀ་དེང་རབས་ཤེས་ཡོན་ཆ་ཚང་ཧ་ཅང་ཡག་པོ་འཛོམས་པའི་ཁར་རང་གི་ཕ་མེས་ཀྱི་རིག་གཞུང་སྙེ་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་ལ་དད་པ་དང་ཤ་ཞེན་ཧ་ཅང་ཞེན་ཆེན་པོ་ཡོད་མཁན་ཞིག་ཡིན། ར་བི་ནི་ཧི་མཱ་ལ་ཡའི་ནང་པའི་གཞོན་སྐྱེས་ཚོའི་ནང་ནས་"གོང་ས་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་མཆོག་ཀུལླ་དྲུང་། མ་ནཱ་ལཱི། གར་ཞྭ། སྤྱི་ཏི་སོགས་ལ་ཕེབས་བཞུགས་སྐབས་སུ་ནམ་ཡིན་ཡང་ཤཱཀྱའི་གནས་བརྟན་བགྲེས་པོ་འདི་ལ་རང་ཉིད་ནས་ལྟོག་ཚོད་ཀྱིས་ཡོན་བདག་དང་ཞབས་ཞུ་སྒྲུབ་མཁན་གཙོ་བོའི་གྲས་ཤིག་ཡིན། ར་བི་ཋ྄་ཀུར་གྱི་ནང་དུ་མཆོད་ཁང་གྲྭ་རྒྱས་པོ་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་གི་ནང་དུ་རྒྱུན་དུ་བཞུགས་མཁན་བླ་མཆོད་ནི་ཨ་ལགས་བཀྲ་ཤིས་ཕུན་ཚོགས་ཡིན། ཨ་ལགས་

བཀྲ་ཤིས་ཕུན་ཚོགས་ནི་སྤྱི་ཏིའི་ཧན་ལེ་ཞེས་པའི་ཡུལ་དུ་འཁྲུངས་ཤིང་། ཆུང་དུས་ནས་དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དགེ་འཕེལ་དུ་རབ་ཏུ་བྱུང་ནས་གཙང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོར་སློབ་གཉེར་གནང་དུ་ཕེབས། སློབ་གཉེར་ཐོབ་རྗེས་པཎ་ཆེན་སྐུ་གོང་མ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ཨ་མདོར་གཙང་བླར་གཏོང་གནང་མཛད་པ་ཞིག་ཡིན། ཁོང་བོད་ནང་དུས་འགྱུར་གྱི་རྐྱེན་པས་ཨ་མདོར་ལུས་ཤིང་། ཕྱིར་རང་ཡུལ་རྗེས་སུ་ཕེབས་པ་ཞིག་ཡིན། ཨ་ལགས་ཞེས་པའི་མིང་འདི་ནི་ཨ་མདོའི་ཡུལ་དུ་བླ་མ་རྣམས་ལ་རིན་པོ་ཆེ་དང་ཨ་ལགས་ཞེས་ཞུ་སྲོལ་ཡོད་པའི་མཚན་གནས་ཙམ་ཞིག་ཡིན།

ཐོག མཁས་དབང་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབྱོར་ (མི་སྣང་། ༡༩༣༧ནས་) མཆོག་ཐོག་ཅེས་པའི་ཡུལ་འདི་ནས་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་ནི་གར་ཞྭའི་ཇོའི་རིགས་རྒྱུད་ཡིན་པ་དང་། ཐུས་རྒྱུད་ནི་བུ་རམ་ཤིང་པ་ཡིན། ཁོང་ནི་ཝཱ་རཱ་ཎ་སིའི་ལེགས་སྦྱར་མཐོ་སློབ་ཁང་ནས་ཨཱ་ཙཱརྻ་དང་རིག་མཆོའི་ (ངད་ཁ) སློབ་སྦྱོང་ཐོན་པ་ཞིག་ཡིན། ཁོང་སློབ་སྦྱོང་ཐོན་ནས་ཝཱ་རཱ་ཎ་སིའི་ལེགས་སྦྱར་མཐོ་སློབ་ཁང་དུ་བོད་སྐད་སློབ་འཁྲིད་བྱེད་པའི་དགེ་རྒན་གྱི་ཞབས་ལས་ལོ་དྲུག་ལྷག་ཙམ་གནང་བ་དང་། རྒྱལ་ས་དིལླིའི་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭའི་ནང་པའི་སྡེ་ཁག་ཏུ་ལེགས་སྦྱར་དང་བོད་སྐད་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་པའི་དགེ་རྒན་གྱི་ཞབས་ལས་ལོ་གཅིག་དང་ཟླ་བ་གསུམ་གནང་། ས་ཧ་༡༩༧༢ནས་ཤིང་བྱ་༢༠༠༥ལོའི་བར་མི་ལོ་ཉེར་དྲུག་ལྷག་གི་རིང་རྒྱ་གར་དབུས་གཞུང་གིས་གཙོ་གཉེར་གནང་བའི་ལ་དྭགས་མཚན་ཉིད་སློབ་གྲྭ་བསྐྱངས་པ་སོགས། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་ནང་པའི་རིག་གཞུང་འཛིན་སྐྱོང་སྤེལ་གསུམ་གྱི་ཐད་ལ་ཧ་ཅང་གིས་བྱས་རྗེས་ཆེན་པོ་བཞག་ཡོད་ལ། "གོང་ས་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གར་ཞྭ་འཕགས་པའི་གླིང་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་བ་དང་། ཕེབས་བཞུགས་སྐབས་སུ་ནམ་ཡིན་ཡང་ཞབས་ཞུ་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་མི་སྣ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན། ཁོང་གིས་དབུ་འཁྲིད་ནས་ཡུལ་མི་ཚོས་གསར་དུ་བཞེངས་པའི་འཇིག་རྟེན་སྒྲོན་མེའི་ནང་པའི་དགོན་པ་གསར་པ་ཞིག་ཡུལ་འདིར་བཞེངས་ཡོད། དགོན་པ་འདིའི་རྟེན་གྱི་གཙོ་བོ་ནི་སྟོན་པ་

ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་གཙོ་འཁོར་གསུམ་དང་། སློབ་དཔོན་རིན་པོ་ཆེ། རྒྱལ་བ་བྱམས་པ། སྤྱན་རས་གཟིགས་ཕྱག་བཞི་པ། རྡོ་རྗེ་སེམས་དཔའ་རྡོ་རྗེ་འཆང་། ཚེ་དཔག་མེད། རྗེ་བཙུན་སྒྲོལ་དཀར། འཇམ་དཔལ་དབྱངས་སོགས་ཀྱི་སྐུ་བཞུགས་ཡོད། གཞན་ཡང་རྒྱལ་བའི་བཀའ་འགྱུར་དང་བསྟན་འགྱུར་གཉིས་དང་། རྙིང་མ་དང་། བཀའ་བརྒྱུད། ཇོ་ནང་། ས་སྐྱ། དགེ་ལུགས་བཅས་ནང་པའི་ཆོས་ལུགས་ཚང་མའི་ཕྱག་དཔེ་མང་པོ་ཡོད་པ་དང་། གདམས་ངག་མཛོད་དང་། ལེགས་སྦྱར་དང་། དབྱིན་ཡིག་བོད་ཡིག་ཧིན་དི་སྐད་ཡིག་བཅས་ཀྱི་ནང་ཡོད་པའི་ནང་ཆོས་སྐོར་གྱི་དེབ་རིགས་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་གསོག་བཞིན་ཡོད།

དགེ་སྡོན། དགེ་སྡོན་ཡུལ་གྱི་སྙིང་དུ་དགེ་སྡོན་བསམ་གཏན་ཆོས་གླིང་ཞུ་བའི་དགོན་པ་སྣང་གྲགས་ཅན་ཞིག་བཞུགས་ཡོད། དགོན་པ་འདི་གར་ཞྭའི་ཡུལ་ཁག་བཅུ་གསུམ་གྱི་དགོན་པ་ཡིན། དགོན་འདིའི་རྟེན་གྱི་གཙོ་བོ་རྡོ་རྗེ་འཆང་དང་རྡོ་རྗེ་ཕག་མོའི་སྐུ་ཡིན། དེ་མིན་སངས་རྒྱས་བྱང་སེམས་ཀྱི་སྐུ་རྫ་ཆེན་པོ་མང་པོ་བཞུགས་ཡོད། བོད་ཟླ་ལྔ་པའི་ཆོས་བཅུ་དགུ་ལ་འཇམ་དཔལ་ཚེ་བདག་གི་འཆམ་གནང་སྲོལ་ཡོད་པ་དང་། དེ་ལ་དགེ་སྡོན་ཆོས་བཅུ་ཟེར། བོད་ཟླ་དགུ་པའི་ཆོས་ཉེར་དགུ་ལ་མགོན་པོའི་ཟོར་འཆམ་གནང་སྲོལ་ཡོད་ཅིང་། བོད་ཟླ་ལྔ་པའི་ཆོས་བཅུ་ལ་སྟག་ཚང་རིན་པོ་ཆེའི་དགོངས་རྫོགས་ཀྱི་འདུས་མཆོད་ཆེད་དུ་ཞི་ཁྲོ་ཉིན་ཁ་ཤས་མཛད་སྒྲོལ་བཅས་ཡོད་དོ། །

ཁང་གསར་ན་ཁང་གསར་མཁར་ཞེས་པའི་མཁར་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། དེའི་ལྷ་ཁང་གི་རྟེན་གྱི་གཙོ་བོ་ནི་རྣལ་འབྱོར་གྱི་དབང་ཕྱུག་ཆེན་པོ་རྗེ་བཙུན་མི་ལ་རས་པའི་འཛུམ་སྐུ་ངོ་མཚར་ཅན་དེ་ཡིན་ལ། དཔལ་ལྡན་ལྷ་མོའི་སྐུ་ངོ་མཚར་ཅན་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། ཁང་གསར་མཁར་གྱི་ལྷ་ཁང་ནང་སྔ་མོའི་རྫ་ཆེའི་ལྡེབས་རིས་རྙིང་པ་ཁག་དང་། འདྲ་སྐུ། སྔ་མོའི་བོད་ཀྱི་བཀའ་འགྱུར་པར་མ་དང་གསུང་འབུམ་དཀོན་རིགས་མང་པོ་བཞུགས་ཡོད། ས་རང་། ཀོ་ལོང་། སྐྱེ་ལད། ཀོ་ལོང་གི་ཡུལ་འདིར་ནང་པའི་ལྷ་ཁང་གསར་པ་ཞིག་བཞེངས་ཡོད་དོ། །

ཀ་རིང་། ཀ་རིང་ཞེས་པའི་དོན་ནི་སྔོན་ཡུལ་འདིར་སྡེང་དུ་བོད་ཡིག་བཀོས་པའི་རྫོ་ཡི་ཀ་བ་རིང་པོ་ཞིག་ཡོད་པས་ཀ་རིང་ཟེར་ཞིང་། ད་ལྟ་རྫོ་ཡི་ཀ་བ་དེ་ཆགས་ནས་འདབས་ཀྱི་པདྨ་ཙམ་ལས་ལྷག་མི་འདུག་ཟེར། ཡུལ་འདིར་སྔ་མོའི་དགོན་རྙིང་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་དེ་ཞིག་ནས་ད་ལྟ་གསར་དུ་བཞེངས་ཡོད། ཤིང་སྟག་༡༨༧༥ལོར་ཀ་རིང་གི་ཡུལ་འདིར་ལབ་སྐྱབས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ་བསྟན་འཛིན་ཡོན་ཏན་མགོན་པོ་འཁྲུངས་པ་ཡིན། ཡབ་སྲས་གསུམ་གྱི་ནང་ཚན། །ལབ་ཀྱི་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ། །འཁྲུངས་པ་ངོ་མཚར་ཆེའི། །བཀའ་བཅི་ཞབས་ཧོག་སྐྱབས་རོགས། །ཞེས་པའི་དོན་ནི་ལབ་མཁན་ཆེན་དང་ལབ་བསྟན་རྒྱས་དང་ལབ་སྐྱབས་མགོན་གསུམ་ལ་ལབ་ཡབ་སྲས་གསུམ་ཞུ་བ་དང་། འདི་གསུམ་ཀ་བོད་ཀྱི་ཁམས་ཕྱོགས་ཀྱི་བླ་ཆེན་གྱི་གྲས་ཤིག་ཡིན་ལ། གར་ཞྭའི་ཡུལ་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ནུབ་ཉེན་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་ལབ་སྐྱབས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ་གར་ཞྭ་འཕགས་པའི་གླིང་དུ་སྐུ་འཁྲུངས་པ་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ཏ་ཙང་ཉག་ཕྲ་བའི་དུས་སུ་སྐུ་ན་ཕྲ་བའི་ལབ་སྐྱབས་མགོན་རིན་པོ་ཆེའི་བཀའ་སློབ་ལ་བཅི་སྲུང་བྱ་དགོས་པ་དང་། རིན་པོ་ཆེས་གར་ཞྭ་འཕགས་པའི་གླིང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ཉམས་གསོའི་མཛད་པ་བསྐྱངས་པ་ཁག་ལ་ཞབས་ཧོག་སྐྱབས་རོགས་ཞེས་པ་ཡིན་པ་འདྲ།

ཏི་ནོ། ཡུལ་འདིར་བྲག་གི་བར་ན་ཐོང་དགོན་པ་ཞུ་བའི་སྔ་མོའི་དགོན་རྙིང་ཞིག་ཡོད་པ་དང་། སྐུ་གཉེར་དགེ་འདུན་པ་རེ་རེ་ལོ་གསུམ་རེའི་ནང་དགེ་མུར་དགོན་པའང་དགེ་སློན་བསམ་གཏན་ཆོས་གླིང་ནས་གཏོང་སྲོལ་ཡོད། ཏི་ནོའི་ཡུལ་དུ་ལྷ་ཁང་གསར་པ་ཞིག་ཀྱང་བཞེངས་ཡོད། འདི་ཡན་གྱི་ཡུལ་རྣམས་ཀྱིས་བོད་སྐད་བཤད་པ་ཡིན་ལ། འདི་རྣམས་ལ་སྟོད་པ་ཟེར་རོ། །

ཅག་བཀྲའི་ (Pekar) ཡུལ་དུ་དགོན་པ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། དགེ་འདུན་པ་དང་བཙུན་མ་བཅོ་ལྔ་ལྷག་ཙམ་བཞུགས་ཡོད་ལ། འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལས་ལྷོ་འབྲུག་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། ཨིམ་ཆི་དགེ་སློང་རྒྱལ་མཚན་ནོར་བུ་དགོན་པ་འདིའི་མཁན་པོ་

ཡིན། ཐླབས་བྱང་། ཡུལ་འདིར་ཡང་ལྷ་ཁག་ཞིག་ཡོད། ཕྱི་གློང་། པེ་ཡ་སོ། དཀར་མདངས་ཀྱི་ཡུལ་འདིར་དཀར་མདངས་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། དཀར་མདངས་སམ་དཀར་དྭངས་དགོན་པ་འདི་ཡི་ནང་དགེ་འདུན་པ་དང་བཙུན་མ་མང་པོ་བཞུགས་ཡོད། དཀར་མདངས་དགོན་པ་ནི་གར་ཞྭའི་ཡུལ་གྱི་དགོན་པ་ཆེ་བའི་གྲས་ཤིག་ཡིན་ལ། དགོན་པ་འདིར་བླ་མ་རྩ་ཆེན་པོ་མང་པོ་བྱུང་བ་དང་ལྷ་ཁང་ཡང་ཆེན་པོ་དང་། སྐུ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་མང་པོ་བཞུགས་ཡོད། ཡུལ་གྱི་དཀྱིལ་ན་ལྷ་ཁང་རྙིང་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། སྐུ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་མང་པོ་བཞག་ཡོད། ཡུལ་གྱི་དཀྱིལ་ན་ལྷ་ཁང་རྙིང་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། རྒྱ་རམ་སྣ་ལྔའི་རིགས་ལམ་སློབ་གཉེར་ཁང་གི་དབུ་འཛིན་དམ་པ་ངེས་པ་དོན་གྱི་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་ཡང་སྲིད་བསྟན་འཛིན་ཚེ་བརྟན་གྱི་ཕ་ཡུལ་དཀར་མདངས་ཀྱི་ཡུལ་འདི་ཡིན། མཆོག་སྤྲུལ་བསྟན་འཛིན་ཚེ་བརྟན་ནི་རབ་བྱུང་བཅུ་བདུན་པའི་ལྕགས་སྤྲུལ་༢༠༠༧ལོར་ལ་དྭགས་ཀྱི་རྒྱལ་ས་སླེ་ཙུ་སྟོང་ལོ་གསར་པ་འདི་ཡི་ནང་གི་ཧེ་མྣ་ལ་ཡའི་བྱིས་པ་དང་པོའི་གྲས་ལ་འབྲུངས་ཡོད། ཁོང་གི་ཡབ་ཚེ་རིང་རྒྱལ་མཚན་ནི་གར་ཞྭའི་དཀར་མདངས་ཀྱི་ཡུལ་ནས་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་ལ་གཅེན་པོ་བསོད་ནམས་ཚེ་རིང་དང་། དགེ་སློང་འཆི་མེད་རྡོ་རྗེ། བདེ་ཆེན་རྡོ་རྗེ། པ་སངས་དང་། སྲིད་མོ་དཔལ་མོ། ཀུན་བཟང་མཚོ་མོ། པདྨ་ཆོས་མཚོ། ཡེ་ཤེས་སྒྲོལ་མ་བཅས་མིང་སྲིང་དགུ་ཡོད། ཡུམ་སྐལ་བཟང་དབྱངས་སྐྱིད་ཀྱི་ཡབ་བོད་ཀྱི་ཀོང་པོའི་སྤོ་ཞེས་པའི་ཡུལ་ནས་ཡིན་པ་དང་མ་ཡུམ་ནི་ལ་དྭགས་པ་ཞིག་ཡིན། མཆོག་སྤྲུལ་འདི་སྐུ་ན་ཕྲ་བའི་སྐབས་སྔོན་གནས་རྗེས་དྲན་གནང་བ་སོགས་རྟགས་དང་མཚན་མ་དུ་མ་བྱུང་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་རྒྱབ་ཀྱི་སོག་པ་གཡས་པའི་སྙིང་ན་ཡི་གེ་ཨ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ད་ལྟའང་སྐབས་རེར་ཏ་ཅང་མངོན་པར་གསལ་ནས་འབུར་དུ་ཐོན་པ་དང་སྐབས་རེར་གཟུགས་རིས་མངོན་ཡང་དེ་ཙམ་མངོན་པར་གསལ་ནས་འབུར་དུ་མི་ཐོན་པ་བཅས་ནི་སྐྱེ་བོ་ཀུན་གྱི་མཐོང་ཆོས་སུ་གྲུབ་པས་རྟོག་གེ་པ་དག་གི་ངག་གི་བརྗོད་ཡུལ་ལས་འདས་པ་ཞིག་རེད། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོའི་ལོ་མགོར་[༤] གོང་ས་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་འཕྲུལ་བྲལ་ངོས་འཛིན་མཛད་ཅིང་། སྤྱི་ལོ་འདིའི་ཕྱི་ཟླ་ ༧༢ ཚེས་

༡༧ ཉིན་[༥] གོང་ས་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་མཆོག་གིས་དབུ་སྒྲ་གཙུག་ཕུད་བཞེས་ནས་བསྟན་འཛིན་ཚེ་བརྟན་ཞེས་པའི་མཚན་ཡང་བསྩལ། ས་སྣང་ ༢༠༠༩ ལོའི་ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༦ ཉིན་རྡ་རམ་སཱ་ལཱའི་ཐེག་ཆེན་ཆོས་གླིང་གཙུག་ལག་ཁང་དུ་ཁྲི་འདོན་མངའ་གསོལ་བཛད་ཅིང་། ཁྲི་འདོན་གྱི་མཛད་སྒོ་དེར་རྒྱལ་བ་ཀརྨ་པའི་སྐུ་ཚབ། དགོན་སྡེ་ཁག་གི་མཁན་པོ་དང་སྐུ་ཚབ་སོགས་སྐྱ་སེར་ཉིས་སྟོང་ལྷག་ཅིག་འཛོམས་ནས་ཁྲི་འདོན་གྱི་མཛད་སྒོ་བསྐྱངས་ཡོད། ས་སྣང་ལོ་འདིའི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་སྐུ་གོང་མའི་གདན་ས་འབྲས་སྤུངས་ཚོགས་ཆེན་དང་བློ་གསལ་གླིང་མཁས་མང་བྱེ་བའི་གྲྭ་ཚང་བཅས་ལ་ཆོགས་ཞུགས་གནང་ནས་གདན་ས་ཆེན་པོ་འདི་ཡི་ནང་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོ་ཡོངས་འཛིན་དང་། སྐུ་གོང་མའི་ཚ་བོ་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་ཡེ་ཤེས་དགེ་རྒན་ལ་བསྟེན་ནས་ཡི་གེ་འབྲི་ཀློག་གིས་གཙོས་པའི་སློབ་གཉེར་གནང་བཞིན་མཆིས་སོ། །

མགོ་བཟང་། ཡུལ་འདིར་དགོན་པ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། དགེ་འདུན་པ་དང་བཙུན་མ་ཁ་ཤས་བཞུགས་ཡོད། དགོན་པ་འདིར་སྐུ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་ཏ་ཅང་རྩ་ཆེན་མང་པོ་བཞུགས་ཡོད། དེ་མིན་གུ་རུ་གན་ཊལ་དགོན་པ་དང་། ཏུབ་ཅི་གླིང་དགོན་པ་རྣམས་གར་ཞྭ་ཡོངས་ཀྱི་དགོན་པ་ཡིན།

ཏིར་རིག ཡུལ་འདིའི་རིའི་སྐད་ན་ལྷ་ཡུལ་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། དགོན་པ་འདིའི་ནང་ཡང་དགེ་འདུན་པ་དང་བཙུན་མ་ཁ་ཤས་བཞུགས་ཡོད། རྐྱིར། གུ་སློང་། ཡུར་གནད། གུས་བསྐྱར། གུས་བསྐྱར་ཡུལ་གྱི་ཕྱི་གླིང་པ་བསོད་ནམས་ནས་ལོ་བརྒྱད་ཅམ་གྱི་གོང་དུ་ས་འོག་ནས་རིན་ཆེན་གཟི་མང་པོ་ཞིག་ཐོན་པ་རྙེད་ཟེར། ཡུལ་འདིའི་རིའི་སྐད་ན་འབོ་དཀར་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། དགེ་འདུན་པ་དང་བཙུན་མ་ཁ་ཤས་བཞུགས་ཡོད། གུང་རང་གི་ཡུལ་འདིར་སྔ་མོའི་གར་ཞྭ་རྒྱལ་པོའི་མཁར་ཞིག་ཡོད། སྐྱེ་ལངས། (Keylong) འདི་གར་ཞྭའི་ཡུལ་གྱི་རྫོང་གི་ལྟེ་གནས་ཡིན་ཞིང་། རྫོང་དཔོན་དང་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་མང་ཆེ་བ་ཡུལ་འདིར་ཡོད། སྐྱེ་ལངས་འོག་མའི་ནང་ན་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ལྷ་ཁང་ཆུང་ཆུང་

ཞིག་ཀྱང་ཡོད། སྐྱི་ལུང་འདིར་ནང་པའི་ལྷ་བའི་ལེགས་སྦྱར་སློབ་གྲྭ་ཡོད་ཅིང་། ཕྱིང་ཡོས་༡༩༧༥ལོ་ཙམ་ལ་༧གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་མཆོག་གིས་དབུ་འབྱེད་གནང་བ་ཞིག་ཡིན། ལྕགས་སྟག་༢༠༡༠ ལོར་རྒྱ་གར་དབུས་གཞུང་གིས་སློབ་གྲྭ་འདི་ལ་ངེས་མཚན་ཉིད་སློབ་གྲྭའི་ཡན་ལག་བཟོས་ཤིང་། ད་ལྟ་འགྲོ་སྒྲོན་ཆ་ཚང་དབུས་གཞུང་ནས་གཏོང་བཞིན་ཡོད། སློབ་ཚན་ནི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་། ནང་ཆོས། ཧིན་རྡི་སྐད་ཡིག དབྱིན་ཡིག་ལེགས་སྦྱར། ཨང་རྩིས་སོགས་ཡིན། སྐྱི་ལུང་གི་རིའི་སྐད་ན་ཤ་ཤྲུལ་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། འདི་ནི་པུ་ནན་ནམ་སྤུ་ནན་ཡུལ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་དགོན་པ་ཡིན། དགོན་པ་འདིར་བོད་ཟླ་ལྔ་པའི་ཚེས་བཅུ་ལ་མགོན་པོའི་གར་འཆམ་འཁྲབ་སྲོལ་ཡོད་ཅིང་། དེ་དུས་ཡུལ་མི་དང་དགོན་ཁག་ཚང་མ་འཛོམས་པ་ཡིན། དགོན་པ་འདིའི་དགེ་འདུན་པ་ཚོས་ལོ་རེའི་ནང་རྒྱལ་བའི་བཀའ་འགྱུར་ལྟགས་ཀློག་གནང་སྲོལ་ཡོད། མདོ་སྔགས་རིག་གནས་མཐའ་དག་དང་རྒྱ་གར་ལེགས་སྦྱར་དང་བཅས་པ་བྱང་ཆུབ་པའི་པཎྜི་ཏ་ཆེན་པོ་ཁྲི་ཐུ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་མཆོག་སྐུ་ཚེའི་སྨད་དུ་ཤ་ཤྲུལ་དགོན་པར་ཟླ་བ་ཁ་ཤས་བཞུགས་ནས་དྭགས་པོ་ཐར་རྒྱན་གྱི་བཀའ་ཁྲིད་གནང་ཞིང་། ཁོང་དགོན་པ་འདི་རང་དུ་དགུན་ཁར་དགོངས་པ་རྫོགས་ཤིང་། ཉིན་མཚན་བདུན་ཙམ་ཐུགས་དམ་ལ་བཞུགས། དགོན་པ་འདིར་ཁྲི་ཐུ་བླ་མ་རིན་པོ་ཆེའི་གདུང་རྟེན་གྱི་མཆོད་རྟེན་ཞིག་ཀྱང་བཞེངས་ཡོད། བི་སླིང་། ཡུལ་འདི་དང་ཐག་ཉེ་བ་ན་བྲག་གི་འོག་ཏུ་གཡོར་དོང་དགོན་པ་ཡོད། ཧིར་རིག་ནས་བི་སླིང་བར་གྱི་ཡུལ་མི་རྣམས་ཀྱི་ཡུལ་སྐད་ལ་པུ་ནན་སྐད་ཟེར། གར་ཞྭ་གཙང་པོ་གཉིས་འཛོམས་སའི་སུམ་མདོའི་གཡས་ཕྱོགས་ན་ཏུབ་ཅི་སླིང་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། དགོན་པ་འདི་གར་ཞྭ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱིས་བརྩི་བའི་དགོན་པ་གལ་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ཡོད། ལོ་གསུམ་རེའི་ནང་ཟངས་དཀར་འབར་ལྡན་དགོན་པ་ནས་དགེ་འདུན་པ་རེ་བླ་མཆོད་ལ་གཏོང་སྲོལ་ཡོད་ཅིང་། རིའི་སྐད་ན་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེས་ཕྱུག་བཏབ་པའི་ལྷ་ཁང་རྩ་ཆེན་ཞིག་ཡོད། འདིའི་མཚན་ལ་གུ་རུ་གན་ཊལ་ཞུ་གི་འདུགལྷ་ཁང་འདི་ལ་བླ་མ་བཀྲ་ཤིས་བསྟན་འཕེལ་གྱིས་ཉམས་གསོ་མཛད་པའོ་ལོ་རྒྱུས་ཤིག་འདུག བླ་མ་བཀྲ་ཤིས་

བསྟན་འཕེལ་གར་ཞྭར་ལོ་མང་བཞུགས་པ་ཡིན། ལྷ་ཁང་འདིའི་ནང་དཀྱིལ་འཁོར་མང་པོའི་ལྡེབས་རིས་ཡོད། འདིའི་འགྲམ་ན་དྲིལ་བུ་རི་ཞུ་བའི་དཔལ་འཁོར་ལོ་སྡོམ་པ་བདེ་མཆོག་གི་གནས་རྩ་ཆེན་པོ་དེ་ཡོད་ཅིང་། ཡུལ་མི་ཚོ་དང་ཕྱོགས་གཞན་ནས་ཕེབས་མཁན་རྣམས་དྲིལ་བུ་རི་ལ་སྐོར་བར་འགྲོ་བ་ཡིན།

ཇང་ཧི། མཆོད། སུམ་ནམ། ཡུལ་འདིར་ཨེམ་ཆི་ཡོན་ཏན་དང་ཁོང་གི་ཡབ་ལྷ་བྲིས་དངོས་གྲུབ་བྱོན་པ་ཡིན། ལྷ་རྗེ་ཡོན་ཏན་ནི་ཨེམ་ཆི་དང་སྔགས་ཉམས་ལེན་གནང་མཁན་མཁས་པ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན། མ་ལང་། བླ་རི། མར་སྦལ། ཀྱོ་རོ་ཟེིང་། ཡོར་ཀྲི། གིར་ཀྲིན། ཤན་ཤྭ་གོང་འོག ཕུ་རྣ། ཡང་ཐང་། ཡུལ་འདིར་ནང་པའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་ཡོད། ཡར་མར་ཕྱེད། (Jahalma) འདིའི་རིའི་སྒང་ན་ཨོ་ཐང་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་ཡིན། དགོན་པ་འདིའི་སློབ་དཔོན་དང་སྐུ་གཉེར་གཉིས་ཀ་ཟངས་དཀར་ཤ་དགོན་པ་ནས་དུས་ཡུན་ལོ་གསུམ་རེའི་ནང་བརྗེ་ལེན་བྱས་ཏེ་གཏོང་སྲོལ་ཡོད་ཅིང་། དགོན་པ་དེར་ས་ཞིང་ཡང་ཡོད་དོ། །

མགོ་དམར། ཆེ་གླིང་། ཐི་རོ་ཧི། རས་འཕགས། (Triloknath) ཡུལ་འདིར་བོད་དང་ཧི་མཱ་ལ་ཡའི་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་རྣམས་ལ་གར་ཞྭ་འཕགས་པ་ཞེས་ཡོངས་སུ་གྲགས་པའི་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་སྐུ་རང་བྱོན་དུ་གྲགས་པའི་ངོ་མཚར་ཅན་དེ་བཞུགས་ཡོད། འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་སྐུ་འདི་རྫོ་ཀ་མ་ཊུ་པ་ལས་གྲུབ་པའི་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཞལ་གཅིག་ཕྱག་དྲུག་པ། དབུའི་སྒང་ན་སངས་རྒྱས་འོད་དཔག་མེད་ཀྱི་སྐུ་བཞུགས་པ་ཞིག་ཡིན། དེང་སང་རྒྱ་གར་པ་ཚོས་ཡུལ་འདིའི་མིང་ལ་ཏྲི་ལོག་ནཱ་ཐ་(Triloknath)ཟེར་ཞིང་། དེ་ནི་འཇིག་རྟེན་གསུམ་གྱི་མགོན་པོ་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་ལ། འདིའི་ཆུའི་ཕར་ཕྱོགས་ཀྱི་རྡོ་རྗེ་ཕག་མོའི་གནས་སམ་ཨུ་དྻཡ་པུར་ཞེས་པའི་ཡུལ་དུ་བདེ་མཆོག་གི་ཡུམ་བཀའི་ལྷ་མོ་རྡོ་རྗེ་ཕག་མོའི་ལྷ་ཁང་རྙིང་པ་རྩ་ཆེན་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་རྟེན་གཙོ་རྡོ་རྗེ་ཕག་མོའི་སྐུ་བོར་བརླག་བྱུང་ནས་མེད། ད་ལྟའི་གདན་ས་ཆེན་པོ་དགའ་ལྡན་རྣམ་པར་

རྒྱལ་བའི་གླིང་གི་ཡ་གྱལ་ཤར་རྩེ་ཐོས་བསམ་ནོར་གླིང་གྲྭ་ཚང་གི་མཁན་པོ་ལས་ཐོག་པ་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་བྱང་ཆུབ་ཆོས་ལྡན་(༡༩༨༨ནས་)མཆོག་གི་ཡབ་ཚེ་རིང་དབང་ཕྱུག་ནི་ཨུ་དྷ་ཡ་པུར་གྱི་དིར་རེད་ཟེར་བའི་ཡུལ་ནས་ཡིན་པ་དང་། རུས་ནི་དལ་འཕགས་ཡིན། ཡུམ་གཡང་འཛོམས་ནི་བོད་རིགས་མངའ་རིས་པ་ཞིག་ཡིན་ནོ། །

པ་ཏ་ནམ། ཞེས་པའི་ཡུལ་ལམ་ཧིན་སྐད་དུ་སྣ་ཡན་ན་ལ་ཞེས་པའི་ཡུལ་དུ་ཁྱིམ་ཚང་དྲུག་ཅུ་ལྷག་ཡོད་པ་རྣམས་ནང་པ་སངས་རྒྱས་ཤ་སྟག་ཡིན་ལ། སྐད་ཀྱང་བོད་སྐད་ཤེས་ཀྱི་ཡོད། ཡུལ་འདིར་དགོན་པ་ཁ་ཤས་ཀྱང་ཡོད་དོ། །ང་སྔོན་ལ་དྭགས་ཁྲུལ་དུ་འགྲིམ་འགྲུལ་སྐབས་གར་ཞྭའི་ཡུལ་དུ་ཐེངས་ཁ་ཤས་སླེབས་སོང་ནའང་། ཡུལ་དང་དགོན་པ་རེ་རེ་བཞིན་ཞིབ་འཇུག་བྱ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བྱུང་མ་སོང་བས་ང་ལ་གར་ཞྭའི་སྐོར་ལ་ཆ་རྒྱུས་གང་ཡང་མེད། འོན་ཀྱང་སྟབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ། ཏ་པོ་དགོན་པས་འགྲིམ་འགྲུལ་སོགས་ཀྱི་འགྲོ་གྲོན་ནར་གཏོང་དང་འབྲེལ་མཁས་དབང་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབྱོར་མཆོག་ལ་བཅར་འདྲི་ཞུས་ཏེ་དེབ་འདིའི་ནང་གར་ཞྭའི་སྐོར་ཁ་སྐོང་བྱ་དགོས་པའི་བཀའ་ནན་གནང་བ་དང་ལེན་ཞུས་པ་ཡིན་ལ། ས་གླང་༢༠༠༩ལོའི་ཕྱི་ཟླ་ལྔ་པའི་ནང་ང་རང་ཕྱི་ནང་གི་རིག་གནས་དང་ཉམས་མྱོང་གིས་ཕྱུག་པའི་གར་ཞྭའི་མཁས་དབང་འདི་ལ་ཐུག་ནས་གར་ཞྭ་འཕགས་པའི་གླིང་གི་སྐོར་ལ་གླེང་མོལ་བྱ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བཟང་པོ་ཞིག་བྱུང་ཞིང་། ན་སོ་རྒས་པའི་མཁས་དབང་ཁོང་གི་གསུངས་པ་ཇི་བཞིན་གར་ཞྭ་འཕགས་པའི་གླིང་གི་ཡུལ་དང་དགོན་པ་ཁག་གི་གནས་བབ་མདོར་བསྡུས་ཤིག་དེབ་འདིའི་ནང་བཀོད་ཐུབ་པ་བྱུང་སོང་བས་ཧ་ཅང་དགའ་པོ་བྱུང་ལ། མཐའ་མར་ན་སོ་རྒས་པའི་མཁས་དབང་ཁོང་གིས་སྐུ་ངལ་ལ་མ་འཛེམས་པར་ཚིག་འདྲེད་འབྲུ་འདྲེད་ཀྱིས་ཞུས་དག་ཀྱང་ཐེངས་གཉིས་གནང་བྱུང་བས་སྙིང་དབུས་ནས་བཀའ་དྲིན་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་དང་། མཁས་དབང་སྟོབས་ལྡན་ལགས་ནས་འབྲེལ་ཡོད་ཡིག་རིགས་མཁོ་སྤྲོད་དང་། དགེ་རྒན་དབྱངས་ཅན་མཚོ་མོ་དང་། དགེ་རྒན་ཚེ་རིང་སྒྲོལ་དཀར་གཉིས་ནས་ཀྱང་མཁས་དབང་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབྱོར་གྱི་བཀའ་བརྗེ་དང་ལེན་

གནང་ནས་གར་ཞྭའི་ཡུལ་དགོན་ཁག་གི་མིང་སོགས་བརྗུ་བ་ལ་རོགས་འདེགས་གནང་བ་བཅས་ལ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་བཀའ་དྲིན་ཆེ་ཞུ་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། གར་ཞྭའི་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་སྐལ་བཟང་ཤེས་རབ་དང་། ཞིང་ཕྱི་གྲོགས་པོ་མོན་པའི་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་ཆོས་དར་དང་ལ་དྭགས་ཟངས་དཀར་དགེ་བཤེས་ཡོན་ཏན་དང་། ཞིང་ཕྱི་སློབ་གྲོགས་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་ཁང་གསར་རིན་པོ་ཆེ་བཅས་ནས་ཀྱང་གར་ཞྭའི་རིན་པོ་ཆེ་དང་དགེ་བཤེས་ཁག་གི་མཚན་སོགས་བརྗུ་བ་ལ་རོགས་པ་གནང་བ་བཅས་ལའང་སྙིང་ཐག་པ་ནས་བཀའ་དྲིན་ཆེ་ཞུ་བཞིན་ཡོད་དོ། །

བདུན་པ། ཁུ་නුའི་ལོ་རྒྱུས་བསྡུས་པ།

ཁུ་ནུ་ནི་བོད་ནས་སླང་ཆེན་ཁ་འབབ་བཞུར་སའི་རྒྱ་གར་གྱི་རྫོང་དང་པོ་ཡིན་པ་དང་། ཁུ་ནུའི་ཡུལ་རྣམས་སླང་ཆེན་ཁ་འབབ་བཞུར་ཡུལ་གྱི་ལུང་གཞུང་ནང་གཙང་པོ་འདིའི་གཡས་གཡོན་དང་གཙང་པོའི་གཡས་གཡོན་གྱི་ལུང་གཞུང་ཁག་གི་ནང་དུ་ཆགས་ཡོད། ས་སྐྱ་པཎྜིཏ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མཛད་པའི་སྡོམ་གསུམ་རང་མཆན་བྲིས་མའི་ནང་། ཁུ་ནུའི་ཡུལ་གྱི་རྗིང་དུ་ཡུལ་དེའི་ར་ཛཱ་ཞིག་ལ་བླ་སྐར་རྒྱལ་བྱ་བ་ཕོག་ཞུགས་བྱས་ཏེ། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་སྐུ་དངོས་ལྷ་བུའི་རྫུ་འཕྲུལ་བསྟན་ནས་བཅོམ་ལྡན་འདས་ཀྱི་དགོངས་པ་དང་མི་མཐུན་པའི་ཕྱིན་ཅི་ལོག་གི་ཆོས་མང་པོ་བཤད་དེ། མི་མང་པོ་མགོ་བསྐོར་ཐེབས་ནས་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ། ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་ཚར་བཅད་པའི་སྐོར་གསལ་ཞིང་། ཁུ་ནུའི་ཏན་རབས་ཚོའི་ངག་རྒྱུན་དུའང་གཏམ་རྒྱུད་འདི་ད་ལྟའི་བར་དུ་ཡོད།

ཁུ་ནུ་བདུན་སྟོང་བདུན་བརྒྱ། ཞེས་ཁུ་ནུ་ལ་གྲོང་པ་ཁྱིམ་ཚང་བདུན་སྟོང་བདུན་བརྒྱ་ཡོད་ཟེར་སྲོལ་ཡོད་པ་རེད། ཁུ་ནུའི་ནང་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་དང་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་དང་ལྷ་བཙུན་བྱང་ཆུབ་འོད་ཁུ་དཔོན་ཚོའི་སྐབས་སུ་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཁང་

མང་པོ་ཡོད་ཅིང་། ལྷ་ཁང་འདི་དག་གི་ནང་གི་སྐུ་དང་ལྡེབས་རིས་ཁག་ནི་སྔ་མོའི་རྒྱ་གར་གྱི་བཟོ་བཀོད་ཡིན་པ་དང་། སྔོན་རྒྱ་གར་འཕགས་པའི་ཡུལ་དུ་ནང་ཆོས་མ་ནུབ་པའི་གོང་དུ་བཞེངས་པ་ཞིག་ཡིན་པས་ན་ཧ་ཅང་གིས་རྩ་ཆེན་པོ་ཡིན། ཁུ་ནུའི་སྤུ་(Spu/Pooh) ཞེས་པའི་ཡུལ་དུ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་སྐབས་སུ་བཞེངས་པའི་རྫོང་རིང་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། སྔ་མོའི་གཏམ་དཔེར། ཁུ་ནུ་ནི་དུས་རབས་ཉེ་ཤུ་པའི་ནང་བྱོན་པའི་དག་ཡིག་ངག་སྒྲོན་གྱི་འགྲེལ་པ་མཛད་པ་པོ་ཁུ་ནུ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱན་མཚན་ཞུ་བའི་མདོ་སྔགས་རིག་གནས་མཐའ་དག་དང་རྒྱ་གར་ལེགས་སྦྱར་དང་བཅས་པ་བྱང་ཆུབ་པའི་པཎྜི་ཏ་ཆེན་པོ་དེ་ཡི་འཁྲུངས་ཡུལ་ཡང་རེད།

ཁུ་ནུ་ནི་བོད་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་མངའ་རིས་ཁུལ་གྱི་ཐོ་ལིང་ངམ་རྩ་མདའ་རྫོང་དང་ལ་མོའི་ཕར་རྒྱབ་ཚུར་རྒྱབ་ཡིན་ཞིང་། ལྷོ་ཕྱོགས་ནི་ཀུལླུ་རྫོང་དང་མཎྜི་རྫོང་བཅས་དང་ས་མཚམས་འབྲེལ་ཡོད། ཅི་ནིའམ་ཀཱལ་པའི་འགྲམ་ན་རི་གོང་པེའོ་ཡོད་ཅིང་། འདི་ནི་ཁུ་ནུ་རྫོང་གི་ལྟེ་བ་ཡིན་པ་དང་། ཁྲིམ་ར་དང་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་མང་ཆེ་བའང་འདིར་ཡོད།

ཁུ་ནུ་སྤྱིའི་སའི་རྒྱ་ཁྱོན་ལ་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༨༥༠༧ ཡོད་པ་དང་། ཁུ་ནུའི་ཡུལ་དུ་བསྡོམས་པས་གྲོང་གསེབ་ ༡༢༨ ཡོད་ཟེར། ༢༠༠༢ དང་ ༢༠༠༣ ལོའི་ནང་དུ་ཁུ་ནུ་སྤྱིའི་མི་གྲངས་ ༧༨༣༣༥ ཡིན་པ་དང་། ༢༠༠༧ ལོའི་ཧི་མ་ཅལ་གཞུང་གི་གྲངས་ཞུང་མི་རིགས་ཀྱི་མི་གྲངས་ཞིབ་གཤེར་གྱི་བསྡོམས་གྲངས་ནང་[36] གསལ་བ་ལྟར་ན། ཁུ་ནུའི་ནང་པའི་མི་གྲངས་ནི་ཆིག་ཁྲི་དགུ་སྟོང་བཞི་བརྒྱ་བཅུ་མེད་ལྷུ་ ༡༨༥༠༥ ཡིན། ས་སྔོན་ ༢༠༠༨ ལོའི་ཟླ་ ༧ པའི་ཚེས་ ༡༥ ཉིན་གྱི་ཚོགས་ "གོང་ས་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་བསྟན་འཛིན་རྒྱ་མཚོ་མཆོག་གིས་ཏ་པོར་རྗེན་འབྲེལ་བསྟོད་པའི་བཀའ་ཁྲིད་བསྩལ་བའི་སྐབས་སུ། ངས་དཔེ་ཆ་འདིའི་ཞལ་ལྕང་ཞུ་བ་དེ་ལྟ་སར་དཀོན་པོ་འདྲ་ཞིག་བྱུང་། བོད་ལ་ཡོད་དུས་ཧ་ཅང་དཀོན་པོ་རེད་འདུག དེ་དུས་ཙམ་ལ་ངས་ཕལ་ཆེར་གསན་མེད་པ་འདྲ་ཞིག་འདུག

36. DEMOGRAPHIC SPREAD OF MINORITIES IN H.P. The District-wise population of the persons of Minority communities in Himachal State, Source-Census of India, 2001

རྗེས་སུ་ཁྲ་ནུ་བླ་མ་ད་ཁྲིད་རང་ཚོ་ཁྲ་ནུ་ཕྱོགས་ནས་ཕེབས་པའི་བླ་མ་རེད་དྭ། ཁྲ་ནུ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གཅིག་ཡོད་རེད། ངས་སྐྱོད་འཇུག་རེད། དེ་ག་ནང་བཞིན་གཞུང་ཆེན་བཅུ་གསུམ་གྱི་གཞུང་ཕལ་ཆེ་བ་ངས་ཁོང་གི་རྩ་ནས་ཞུས་པ་རེད། མཁན་པོ་གཞན་འགའི་མཚན་གྱི་སྟེང་ནས་བྱས་ནས་ཁོང་གི་རྩ་ནས་ཞུས་པ་རེད། ད་དེ་ནས་རྟེན་འབྲེལ་བསྐོད་པ་དེ་ཁྲ་ནུའི་དགེ་བཤེས་རིག་འཛིན་བསྟན་པའི་སྐུ་མདུན་ནས་ཞུས་པ་ཡིན། ཧ་ཅང་དཀོན་པོ་རེད་འདུག ཐན་རིག་འཛིན་བསྟན་པའི་སྐུ་མདུན་ནས་གཞུང་མང་པོ་ཞུས་པ་རེད། རྣམ་འགྲེལ་རྩ་བའི་ལུང་། མཛོད་རྩ། གཞན་ཡང་མངོན་རྟོགས་རྒྱན་མ་གཏོགས་པའི་བྱམས་ཆོས་ལྷག་མ་ཚང་མ་ཁོང་གི་རྩ་ནས་ཞུས་པ་རེད། དེ་དང་དེ་འདྲ་བའི་གཞུང་མང་པོ་ཞུས་ཡོད་རེད། གྲུབ་མཐའ་ཆེན་པོ་དང་ལེགས་བཤད་གསེར་ཕྲེང་གི་ཞལ་ལུང་ཡང་ཞུས་པ་རེད། ཁོང་གི་རྩ་ནས་ངས་(རྟེན་འབྲེལ་བསྐོན་པ་)ཞལ་ལུང་འདི་ཐོབ་པ་རེད། ཁོང་གི་གསན་ས་དེ་འབྲས་སྤུངས་སྒོ་མང་གི་མཁས་གྲུབ་གཉིས་ལྡན་གྱི་སྐྱེས་བུ་ཁང་གསར་རྗོ་རྗེ་འཆང་གི་སྐུ་མདུན་ནས་གསན་འདུག་ཝ་འདི་འདྲ་ཡིན་དྭ།[37] ཞེས་གསུངས་བྱུང་བ་ལྟར། མཁས་གྲུབ་གཉིས་ལྡན་གྱི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་འདི་གཉིས་ཀྱི་འབྲུངས་ཡུལ་ཡང་རེད།

ཁྲ་ནུའི་བུ་དང་བུ་མོ་ཚང་མས་ཁྲ་ནུའི་ཞྭ་མོ་གོན་པ་རེད། ཡུལ་མི་ཚོས་དེའི་མིང་ལ་བྲེ་པང་ངམ་ཏེ་པང་ཟེར། བག་སྟོན་དང་དུས་ཆེན་ཁག་གི་སྐབས་སུ་ཁྲ་ནུའི་བུད་མེད་ཚོས་དམིགས་བསལ་ཅན་གྱི་ཞྭ་མོ་ལཏ་ཐྲི་པང་(ཀྲིར་ཀྲིར་བྲེ་པང་[38]) ཟེར་བ་དེ་གྱོན་པ་ཡིན།

ཁྲ་ནུ་སྟོད་ཀྱི་སྤུ་ནས་ཁྲ་ནུའི་ཡུལ་མཐའ་མ་སུམ་ར་བར་གྱི་བུད་མེད་ཚོས་བག་སྟོན་གྱི་སྐབས་སུ་གཡུ་ཡི་བེ་རག་གི་རྒྱན་ཆ་གྱོན་པ་ཡིན། སྤུ་(Spu/pooh)ཡན་གྱི་ཁྲ་ནུ་སྟོད་དང་།

37. བཀའ་སློབ་ངོ་མ་ནས་ཇི་བཞིན་བཤུས་ཤིང་། བཀའ་སློབ་ངོ་མ་ངའི་ཡིག་ཆ་ཕྱོགས་བསྡེབས་ཀྱི་ནང་ཡོད།

38. ཁྲ་ནུ་སྨད་ཀྱི་ཡུལ་ཁག་ཅིག་གི་ནང་། ཞྭ་མོ་འདིའི་མིང་ལ་པཏ་ཐྲི་པང་ཟེར་ཡང་། ཁྲ་ནུའི་རོ་པག་སོགས་སུ་ཞྭ་མོ་འདིའི་མིང་ལ་ཀྲིར་ཀྲིར་པྲེ་པང་ཟེར། ཀྲིར་ཀྲིར་ནི་ཁྲ་ནུའི་རོ་པག་གི་སྐད་ཡིན་པ་དང་། སྒོར་སྒོར་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་ལ། སྤི་ཏི་ཁྲུལ་དུའང་སྒོར་སྒོར་ཚུང་ཚུང་གི་རིགས་ལ་ཀྲིར་ཀྲིར་ཟེར་བ་དང་། སྒོར་སྒོར་ཆེན་པོའི་རིགས་ལ་སྒྲིར་སྒྲིར་ཟེར་སྲོལ་འདུག ཁྲ་ནུའི་རོ་པག་དང་སྤི་ཏི་གཉིས་གཅིག་གི་ཕར་རྒྱབ་ཚུར་རྒྱབ་ཡིན།

སྤུ་(Spu/pooh)མན་གྱི་ཁུ་ནུ་སྐད་ཀྱི་བུད་མེད་ཚོའི་གྱོན་ཆས་ལ་ཁྱད་པར་ཡོད་པ་རེད། ད་ལྟ་ཁུ་ནུའི་ནང་ཡོད་པའི་ནང་ཆོས་ནི་དུས་རབས་བཅུ་པའི་ནང་གུ་གེའི་ཆོས་རྒྱལ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་དང་ལྷ་བཙུན་བྱང་ཆུབ་འོད་དང་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་བཅས་ནས་བསྟན་པ་ཕྱི་དར་གྱི་སྐབས་སུ་མངའ་རིས་ཡོངས་སུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་སྤེལ་གནང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་སྤེལ་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ་ལ་དྭགས་དང་། གུ་གེ། སྤུ་རང་། གར་ཞྭ། སྤི་ཏི། ཁུ་ནུ་སོགས་སུ་ལྷ་ཁང་བརྒྱ་དང་བརྒྱད་དང་མཆོད་རྟེན་གྲངས་མེད་པ་བཞེངས་པ་རེད། ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་ལྷུང་དང་། གནས་སྒོ། ཀ་ནམ། ཙུ་གླིང་། སྤུན་ནམ། རོ་པགཨ་ས་རང་། (ཧོག་ཧོ།)ཕྲང་གེཀུ་ནུ་རྫ་རང་། རི་ལྦངས། (རི་སྦྲ།)པང་གིཀལྤ། སོགས་སུ་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ལྷ་ཁང་བཞེངས་པ་རེད། ད་ལྟ་ཁུ་ནུའི་སྤུ་དང་། (Spu/pooh) ཀ་ནམ། ཕྲང་ངན། (ཕྲེང་གེ) རི་ལྦངས། (རི་སྦྲ།)ཀལ་པ་སོགས་ཀྱི་ཡུལ་དུ་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཁང་ཁག་འཛིག་ནས་མེད། དེའི་ཤུལ་དུ་ཡུལ་པ་ཚོས་རྗེས་སུ་ལྷ་ཁང་གསར་པ་བཞེངས་ཡོད་པ་རེད།ཁུ་ནུའི་གནས་སྒོ་དང་། ཧང་མགོ་བླ་བྲང་། ར་རང་བཅས་ན་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་བཞེངས་པའི་མཆོད་རྟེན་ད་ལྟའང་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད་པ་རེད། དུས་རབས་བཅུ་བཞི་པ་དང་བཅོ་ལྔ་པའི་ནང་ཁུ་ནུ་ཡོངས་རྫོགས་ལ་ཇོ་བོ་ཡིས་དབང་བསྒྱུར་བའི་དུས་སྐབས་རེད། ཁུ་ནུ་ཡོངས་ཡུལ་ཁག་དུམ་བུ་ཉི་ཤུ་ལྷག་ལ་བགོས་ཡོད། ཡུལ་ཁག་ཉི་ཤུ་པོ་སོ་སོ་ལ་དབང་ཆ་འཛིན་མཁན་གྱི་དཔོན་པོ་ཇོ་བོ་རེ་རེ་ཡོད་པ་རེད། དུས་རྒྱུན་དུ་ཁོང་ཚོས་ཕན་ཚུན་གྱི་དབར་ལ་ནང་འཁྲུག་ཡང་ཡང་རྒྱག་གིན་ཡོད། ཇོ་བོ་གང་དུ་བསྡད་ཡོད་པ་དེར་མཁར་རེ་རེ་བརྒྱབ་ཡོད། ཇོ་བོ་ཚོའི་ནང་འཁྲུག་གི་རྐྱེན་པས་ཁོ་རང་ཚོའི་མཁར་མང་པོ་ཞིག་འཛིག་སོང་བ་རེད། དུས་ད་ལྟའང་ཇོ་བོ་ཚོའི་མཁར་ཤུལ་བླ་བྲང་དང་། མུ་རང་། སོ་ནི། (ཀམ་རུ།) ར་པང་མཁར་བཅས་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་པ་རེད། ཁུ་ནུའི་ཇོ་བོ་ཚང་མ་མངའ་འོག་ཏུ་བསྡུས་ནས་ཁུ་ནུ་ཡོངས་རྫོགས་གཅིག་གྱུར་བཟོས་ཏེ་ཁུ་ནུ་སྤྱིའི་རྒྱལ་པོ་བྱེད་མཁན་སོ་ནེའི་(ཀམ་རུའི་)ཇོ་བོ་པླར་ཡུ་ཧྣན་ནས་འགོ་བཙུགས་པ་

རེད། ཁོས་དང་པོ་སངས་ལའི་ཇོ་བོ་མགོ་སྐོར་བཏང་ནས་བཀྲོངས་ཤིང་། དེའི་རྗེས་ལ་ས་གནས་ཚང་མའི་ཇོ་བོ་གཞན་རྣམས་བཅོམ་ནས་མངའ་འོག་ཏུ་བསྡུས་པ་རེད། ཁུ་ནུའི་ཇོ་བོ་ཚང་མ་བཀྲོངས་པའི་རྗེས་ལ་ཁོང་ཁུ་ནུ་ཡོངས་རྫོགས་མངའ་འོག་ཏུ་བསྡུས་ནས་མོ་ནེ་ཏུ་ (ཀམ་ཏུ་)རྒྱལ་ས་བཟོས་པ་རེད་ལ། ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་ས་དང་པོ་ཀམ་ཏུ་(མོ་ནེ་)རེད། ཀམ་ཏུའི་རྗེས་ལ་རྒྱལ་པོ་ཚོས་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་ས་ས་ར་ཧན་ལ་སྤོས་པ་རེད། དེ་ནས་ཀ་ལ་ཡྤན་པུར་ལ་སྤོས་པ་དང་། མཐའ་མར་རྒྱལ་ས་རྣམ་པུར་ལ་སྤོས་པ་རེད།

དེའི་རྗེས་ནས་རམ་པུར་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོའི་ཁྲི་ལ་འདུག་མཁན་སུ་ཡིན་ནའང་མོ་ནེ་(ཀམ་ཏུ་)ཡི་རྒྱལ་ཁྲི་ལ་ངེས་པར་དུ་མངའ་གསོལ་བྱེད་དགོས་པ་རེད། མོ་ནེའི་(ཀམ་ཏུ་) རྒྱལ་ཁྲི་ལ་མངའ་གསོལ་མ་བྱུས་པར་དུ་ཁུ་ནུ་སྤྱིའི་རྒྱལ་པོ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་མི་བྱེད། སྔ་མོ་རྒྱལ་པོ་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་མོ་ནེ་(ཀམ་ཏུ་)ལ་ལོ་བཞི་རེའི་མཚམས་སུ་མོ་ནེ་པ་ན་ཐ་ཞེས་པའི་དུས་ཆེན་ཞིག་འཚོག་བཞིན་ཡོད། དེའི་དུས་སུ་ཡུལ་ལྷ་ལྷ་དང་ལྷ་མོ་བདུན་ཀམ་ཏུའི་མཁར་ནང་འཛོམས། དུས་ཆེན་དེའི་མགོ་ཁྲིད་བྱེད་མཁན་ཆིལ་ཁུལ་གྱི་ལྷ་མོ་ཧྣ་ཐི་རེད། ཁོ་མོ་མོ་ནེའི་(ཀམ་ཏུ་)མཁར་ནང་མ་སླེབས་བར་དུ་དགའ་སྟོན་འགོ་འཛུགས་མི་བྱེད། དགའ་སྟོན་དེ་ལ་རམ་པུར་རྒྱལ་པོ་ངེས་པར་དུ་ཕེབས་དགོས། གལ་ཏེ་མ་ཕེབས་ན་ཁུ་ནུ་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱལ་པོར་ངོས་འཛིན་མི་བྱེད། དེར་བརྟེན་ཁུ་ནུར་གཏམ་དཔེ་ཞིག་ཡོད་དེ། གང་ཞིག་ཧྲི་ལོའི་རྒྱལ་ཁྲིའི་སྟེང་ལ་མ་བསྡད་ན་དེ་ལ་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་མི་ཟེར། གང་ཞིག་མོ་ནེའི་པ་ན་ཐ་ཡི་དུས་སྟོན་ལ་མ་ཡོང་ན་དེ་ལ་རྒྱལ་པོ་མི་ཟེར། ཞེས་ཟེར་སྲོལ་ཡོད།

བརྒྱད་པ། བོད་དང་ཁུ་ནུའི་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་ཆིངས་ཡིག

ཁུ་ནུ་དང་བོད་བར་གྱི་འབྲེལ་བའི་སྐོར་བཤད་ན། དེ་ནི་སྤྱི་ཚོགས་དང་། རིག་གཞུང་། ཚོང་གི་ཐོག་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། སྔ་མོ་ཁུ་ནུའི་མི་ཕལ་ཆེ་བ་ཞིང་པ་དང་རྣ་ལུག་སེམས་ཅན་འཚོ་མཁན་རེད། ཁོང་ཚོས་དབྱར་དུས་སེམས་ཅན་ལ་འཚོང་གི་ཙ་ལག་བཀལ་ནས་

བོད་ཀྱི་ཙ་ཏོག་དང་། ལག་དམར། སྣར། བདེ་པོ་ཆེ་སོགས་འཚོང་ས་འདྲ་མིན་ལ་འགྲོ་གིན་རེད། དེ་ནས་བལ་དང་། རའི་ཁུ་ལུའམ་ལེ་ན། ཙྪ་ཚ་ལེ་སོགས་ཁྱིར་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་ཁྲོམ་ར་ཁག་ལ་འཚོང་གིན་རེད། ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་(༡༦༣༩ནས་༡༦༩༦)གི་སྔོན་ལ་བོད་དང་ཁུ་ནུའི་དབར་ལ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་འབྲེལ་བ་མེད་པའི་རྐྱེན་གྱིས་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་འཚོང་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ལ་བདེ་འཇགས་ཡོད་མ་རེད། རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་གི་སྐབས་སུ་བོད་དང་ལ་དྭགས་དབར་ལ་དམག་འཁྲུག་གི་དོན་རྐྱེན་ཞིག་བྱུང་བ་རེད། དོན་རྐྱེན་དེའི་རྐྱེན་གྱིས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོའི་སྐུ་ཚབ་སོག་པོ་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དང་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་གཉིས་ལྷན་དུ་འཛོམས་ནས་ཆིངས་ཡིག་ཅིག་བཞག་པ་རེད། ཆིངས་ཡིག་དེ་བཞག་པའི་རྗེས་ནས་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་ཚོང་འབྲེལ་ཡག་པོ་བྱུང་། ཆིངས་ཡིག་ཆ་ཚང་གཤམ་དུ་བཀོད་པ་ལྟར་ཡིན།

ལུགས་ཕྱི། ༡༦༨༡ ནས་ཆུ་ཕག ༡༦༨༣ བར་གྱི་བོད་གཞུང་གི་དམག་སྤྱི་སོག་པོ་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དང་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་གཉིས་ནས་བཞག་པའི་ཆིངས་ཡིག

ཨོཾ་སྭསྟི། དཔལ་གྱི་ཆོས་འཁོར་ལྷ་སའི་ཞིང་ཁམས་འདིར། ས་ཆེན་ཆོས་བཞིན་སྐྱོང་བ་གཞུང་ས་མཆོག་གི་ཞབས་པད་དྲུང་དུ་ཞུས་པ། སྔོན་དུས་སྤྱི་མོ་ནས་རྒྱལ་པོ་ཡར་མར་གཉིས་ཀྱིས་བཟང་འདུན་གྱི་དཀར་འཚོའི་གནས་ཚུལ་བསྟན་པ་ནི། དེ་བཞིན་ཡིན་ཏེ་ཐོག་མར་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་གུ་གེ་ཇོ་[39](པོ་)བདག་པོའི་མངའ་འོག་ཡིན་པའི་དུས་སུ། ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོས་སྐྱུད་པ་ཡིན། མངའ་རི་(རིས་)མར་ཡུལ་མར་སྟབ་(མན་ཆད་)ལ་དྭགས་ཁུ་ནུ་གཉིས་བར་ལག་མཉམ་རྒྱག་སྐྱུད་ཚོག་པ་ཡོད་པ། དེའི་དུས་སུ་གཞུང་སའི་དཔོན་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་ལ་ལྷ་མཁའ་འགྲོའི་ལུང་བསྟན་

39. ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ཤོག་གྲངས་༥༦ན། གུ་གེ་ལ་དམག་བརྒྱབ་ནས། ཇོ་བོ་བདག་པོ་ཕབ་ནས། གུ་གེ་རྩ་བྲང་དང་ཡོས་ཡོང་ཕྱུག་ཏུ་བཞེས། ཞེས་སྐབས་དེའི་གུ་གེའི་དཔོན་པོ་ལ་ཇོ་བོ་ཞེས་བྲིས་འདུག་པ་དང་། ཁུ་ནུ་དང་སྤྱི་ཏི་དང་གར་ཞ་ཁུལ་དུའང་སྔ་མོའི་ཡུལ་དཔོན་ཁག་ལ་ཇོ་འམ་ཇོ་བོ་ཟེར་བ་དང་དེ་དག་གི་འདུག་གནས་ཁག་ལ་ཇོའི་མཁར་ཞེས་ཞེར་སྲོལ་འདུག་པ་འདི་ལ་ཐུགས་སྣང་དགོས་པ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།

རྣམས་ཡིག་འཕེབས་འབྱུང་(བྱུང་)བ་དང་། ད་ལྟ་ཁྲིད་རང་མངའ་རི་(རིས་)ཕྱོགས་སུ་དམག་ཕྱོགས་སུ་དམག་དཔོན་ལ་ཕྱིན་ན་མངའ་རི་'(རིས་)མར་ཡུལ་ཁྲོད་རང་གི་མངའ་འོག་ཏུ་འགྱུར་ཡོང་གསུང་བ་དང་། དཔོན་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དེ་བཞིན་མངའ་རི་(རིས་)ཕྱོགས་སུ་དམག་དཔོན་ལ་བྱོན་པ་དང་།ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སིདྷ་གི་སྐུའི་དུས་སུ་མཐའ་ཕྱོགས་སུ་རྒྱལ་པོ་ཉི་ཤུ་རྩ་ལྔ་དང་རྒྱལ་ཕྲན་བཅོ་བརྒྱད་ལ་རྩོད་པ་དམག་བསྐྱང་བསྐྱལ་ཀྱང་།ཚུར་ལ་འོངས་མཁན་མ་འབྱུང་(བྱུང་)བ་དང་། རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སིདྷ་གི་དགོངས་པ་ལ་གཡུ་མཚོ་མ་ཕང་དུ་སྐུ་ཁྲུས་ལ་འགྲོ་དགོས་དགོངས་ནས་ཆ་ཕེབས་པ་དང་། གཞུང་སའི་དཔོན་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དང་ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སིདྷ་གཉིས་ཞང་ཞུང་གུ་གེ་པུ་[40]གླིང་བྲང་ཟེར་བ་དེར། རྒྱལ་པོ་ཡར་མར་གཉིས་ཞལ་འཛོམ་(འཛོམས་)མཛད་པ་དང་། དེའི་དུས་སུ་གུ་རུ་མ་ཧ་ནུ་ཏི་(སློབ་པ་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་)ཚད་དུ་བཞག་ནས། རྒྱལ་པོ་ཡར་མར་གཉིས་ཀྱིས་དཀར་འཚོའི་བཟང་འདུན་གསེར་ལ་མཛད་པའི་གནས་ཚིག་སྐྱུལ་བ་དེ་བཞིན་སྟེ། འཛམ་གླིང་ས་ཡི་ལྟེ་བ་དུས་གསུམ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཕོ་བྲང་གངས་དཀར་ཏི་སེ་[41]ནས་ཞུ་དང་།ཆུ་སྟེར་(གཏེར་)ཆེན་པོ་གཡུ་མཚོ་མ་ཕང་[42](མ་ཕམ་)ནམ་སྐམ་དང་། འདབ་ཆགས་ཕོ་རོག་ནག་པོ་ལ་སྐྲ་དཀར་ནམ་འགྲོའི་བར་དང་།སྐལ་བ་ནས་(བསྐལ་པ་ནམ་)སྟོང་བར། དཀར་འཚོའི་འགྲོལ་(འབྲེལ་)ལམ་བཟང་པོ་ཞིག་

---

40. འདི་ཁུ་ནུའི་སྤུ་ (spu/pooh) ཞེས་པའི་ཡུལ་མིན་ནམ་སྙམ་པ་འདུག་པ་དང་། སྤུ་ཡི་ཡུལ་འདིར་ལྷ་བླ་མ་ཁུ་དཔོན་ཚོ་དང་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་དུས་སུ་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཁང་གཅིག་དང་།ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོག་གི་དུས་སུ་བཙུགས་པའི་རྫོ་རིང་གཅིག་ཀྱང་ཡོད།

41. གངས་དཀར་ཏི་སེ་ཞེས་པའི་ཏི་ནི་ཁུ་ནུ་སྐད་དང་གར་ཞ་སྐད་ཀྱི་ཡུལ་སྐད་དུ་ཆུ་ཡི་མིང་ལ་འཇུག་པ་མ་ཟད། སྤྱི་ཏིའི་ཡུལ་དུའང་ཆུ་ལ་ཏི་ཟེར་སྲོལ་འདུག་པ་དང་། སྤྲ་མོའི་ཞང་ཞུང་གི་སྐད་དུ། ཏི་ནི་ཆུ་ཡི་མིང་ཡིན་གསུངས་མཁན་འདུག་ཅིང་། གངས་དཀར་ཏི་སེའི་རི་རྒྱུད་ནི་བོད་ཀྱི་ཆུ་བོ་ཆེན་པོ་ཁ་འབབ་བཞི་དང་ཆུ་མོ་གང་གཱ་དང་བཅས་པའི་ཆུ་མགོའི་རྩེ་མོ་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་ཏི་སེ་ཟེར་ཞིང་། སེ་ནི་ཞང་ཞུང་སྐད་དུ་མགོའམ་རྩེ་མོ་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་པའང་ཡང་ན་རྩེ་ཞེས་པ་སེལ་ལ་འགྱུར་བ་འདྲ་ཞེས་དགེ་སློང་བཟང་པོས་གསུངས་བྱུང་བས་དཔྱད།

42. མ་ཕམ་གཡུ་མཚོ་ལ་སྤྱི་ཏི་སོགས་ཀྱི་རྒྱུན་སྐད་ཀྱི་ནང་གཡུ་མཚོ་མ་ཕང་ཟེར་བ་ལས་མ་ཕམ་གཡུ་མཚོ་ཟེར་བའི་རྗེས་འཇུག་མ་ཡི་སྒྲ་སྦྱོར་ཀྱིན་མེད་པ་འདི་ལ་ཐུགས་སྣང་དགོས་པ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།

ཏུ་སྐྱོང་དགོས་པའི་ལྷ་རྗེ་ཐོག་རྒྱལ་པོ་ཡར་མར་གཉིས་ཀྱི་ས་མཚམས་ཀོར་(སྐོར་)གྱི་ལས་དོན་སྐྱི་འགྲོའི་བདེ་ཐབས་སུ་འགྱུར་བའི་ཕྱིར། རྒྱལ་པོ་ཡར་མར་གཉིས་ཀྱིས་མཛད་པ་ཕོ་ཉ་བང་ཆེན་མི་སྣ་ཆེད་བཏང་དགོས་ཀྱིས་གནས་ཚོག་ཅིག་ཏུ་བཙོན་པ་མངའ་རི་(རིས་)རྫོང་མགོ་གཞི་རྩ་བྲང་ཕུ་རང་ཏུ་ཐོག་གཞུང་སྐར་དུ་ལོ་གསུམ་བར་དུ་ཁུ་ནུ་ནས་ཕོ་ཉ་རྫོང་བསྡད་བྱས་(བྱ་)དགོས་པ་དང་། རྒྱལ་པོ་ཡར་མར་གཉིས་ཀྱི་མི་སྣ་སྟོང་སྐད་གང་དུ་ཕྱིན་ཀྱང་ཆ་(ཚ་)རིགས་ལ་ཁྲལ་སོགས་སྤྲ་གང་འགྲོང་དགོས་མེད་པ་དང་། རྒྱལ་པོ་ཡང་མར་གཉིས་ཀྱིས་དཀར་འཚོའི་འགྲོལ་(འབྲེལ་)ལམ་དུག་ཕོར་དང་མཆོན་ཆ་བཞིན་དམིགས་མེད་དུ་གནས་ཚུལ་བསྟན་པ་ཡིན་ལགས་པ་དང་། དེའི་དུས་སུ་གཞུང་སའི་དཔོན་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་གི་དམག་མི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་དང་ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་གི་དམག་མི་སྐྱེ་བོ་རྣམས་དུས་ཅིག་(གཅིག་)ཏུ་ཚོགས་(འཚོགས་)ནས། ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོའི་ཐོག་ཏུ་དམག་བཞག་པ། གཞུང་ས་ཡི་དཔོན་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དང་ཁུ་ནུ་བློན་པོ་དམག་དཔོན་མཛད་པའི་དམག་སྐར་རྣམས་དང་། ལ་དྭགས་གོ་རོ་ཟེར་བ་དེར་གཟིམ་གཤུར་ས་ཕུགས་པ་དང་། ལ་དྭགས་ལྷེ་ལ་མཐའ་མི་ཁ་ཆུལ་དང་སྤལ་ཏི་ཤམ་མ་ཟེར་བ་དམག་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཡ་ཆ་སྐོར་གསུམ་དང་ཀུན་ཚོགས་(འཚོགས་)ནས་འཛོམ་(འཛོམས་)ཡོད་པ་དང་། དཔོན་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་གི་དགོངས་པ་ལ་བདག་གིས་མར་ཡུལ་མར་སྟབ་མངའ་འོག་ཏུ་སྒྱུར་ནས་འོངས་སམ་མི་འོངས་ཐེ་ཚོམ་ཤར་པ་དང་། ཧ་ཕོ་ཤེལ་དཀར་ལ་ཟེ་ཕ་མཏྲུག་མའི་(ཟེ་བ་དང་མཏྲུག་མ་)ལ་དར་དཀར་བཏགས་ནས། འོག་ཏུ་སློན་ལམ་འདི་ལྟར་འདེབས་པ། མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་མངའ་འོག་ཏུ་འགྱུར་བ་འབྱུང་ན། ཧ་ཕོ་ཤེལ་དཀར་ཡང་ཕྱིར་ལོག་པ་ཡིན། དེའི་དུས་སུ་དཔོན་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་ཐུགས་དགྱེས་པ་འབྱུང་བ་དང་། དེའི་དུས་སུ་ཁུ་ནུ་བཀའ་བློན་དང་གཞུང་ས་ཡི་གཙོ་བོ་རྫོང་དཔོན་དོན་འགྲུབ་བཅས་པ་གཉིས་ཀྱིས། དམག་སྐར་དུ་སྒྱུར་བ་གསེར་དངུལ་ལྟང་བཅོ་ལྔ་མཐའ་མི་དེ་ཚོ་ལ་སྐྲོགས་སུ་བཏང་བ་དང་། མཐའ་མི་རྣམས་རང་རང་གི་གནས་སུ་ཕྱིར་ལོག་པ་ཡིན། དེ་ནས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་པོ་གཞུང་དང་ཁུ་ནུ་གཉིས་ཀྱིས་སྡུད་པ་ཡིན་ལགས་ནས། དེ་ལྟར་བྱས་ན་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་གཞུང་སའི་མངའ་འོག་ཏུ་འགྱུར་བ་ཡིན་ལགས་དང་། ཞིབ་གསལ་གཞུང་སའི་དཀར་ཆག་དང་ཁུ་ནུ་ཡི་ཐོ་ཡིག་ཆེན་མོ་ལ་བཀོད་པ་ཡིན། དེའི་དུས་སུ་དཔོན་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་ཡང་གོང་དུ་གཤེགས་

པ་ཡིན། དེ་ནས་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་སྐུ་མཚམས་ལ་ཡོད་ཐེར་ནས་གསང་ནས། ལས་དོན་རྣམས་གཟིམ་དཔོན་དཔལ་བཟང་གིས་དངོས་སྒྲུབ་པ་ཡིན་ལགས། སྔོན་དུས་ནས་ད་ལྟ་བར་དུ་རྒྱལ་རབས་བཅུ་གསུམ་ལོན་པ་ཡིན་ཏེ། ཁུ་ནུ་ཆོས་རྒྱལ་རང་ནས་ལྷག་ཆོད་དོན་ཐོག་ནས་སྤུ་གང་སོང་བ་མེད་སྟེ (དེ) ། སྔོན་དུས་ནས་ད་ལྟ་བསྟན་པ་ཕལ་ཆེ་བ་ཡོད་ན། ད་དུང་ཡིན་ཀྱང་། དེ་ལྟར་མི་འགྱུར་བ་ལགས་ཞུས། ཞེས་གསལ།

བོད་གཞུང་གི་དམག་སྤྱི་སོག་པོ་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དང་ཁུ་ནུ་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་གཉིས་ཀྱི་ཆིངས་ཡིག་འདི་ནི་མི་ཕྱག་ ༡༩༤༧ ལོའི་ཕྱི་ཟླ་ ༩ པའི་རྒྱ་གར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དུས་དེབ་[43] ཅེས་པའི་ཤོག་གྲངས་ ༡༩༥ ནས་ ༡༩༧ བར་ན་ཆིངས་ཡིག་བོད་རང་གི་མ་ཡིག་ཇི་བཞིན་བཀོད་པའི་རྗེས་སུ་ཆིངས་ཡིག་འདི་དབྱིན་ཡིག་ཏུ་ཕབ་སྒྱུར་བྱས་ཏེ་བཀོད་འདུག་པ་ཇི་བཞིན། ཁུ་ནུའི་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོས་འདྲ་བཤུས་གཅིག་ང་ལ་བསྐུར་བྱུང་བ་ལྟར། ད་རེས་ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་གི་དཔྱད་གཞིའི་ཆེད་དུ་འདིར་བཀོད་པ་ཞིག་ཡིན། དབྱིན་ཡིག་གི་འགོ་བརྗོད་དུ། ༡༦༨༡ ནས་ ༡༦༨༣ བར་གྱི་བོད་དང་ལ་དྭགས་དབར་གྱི་སོག་པོའི་དམག་འཁྲུག་ཅེས་བཀོད་འདུག་པ་དང་། རྣམ་རྒྱལ་གྱི་ཡིག་ཆ། ཞེས་ཀྱང་བཀོད་འདུག་པས། ཁུ་ནུ་སྟོད་ཀྱི་གླང་ཆེན་ཁ་འབབ་ཀྱི་ཉེ་འགྲམ་གྱི་རྣམ་རྒྱལ་ཞེས་པའི་ཡུལ་ནས་ཐོན་པ་ཞིག་ཡིན་པ་འདྲ།

དགུ་པ། ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་ཐོག་བཅུ་ཡི་སྐོར་དང་མཚན།

དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་ནས། མི་ཕྱག་ ༡༩༤༧ལོའི་རྒྱལ་པོ་ཕྱིར་ཧྲ་དར་སེང་བར་དུ་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་བཅུ་བྱུང་ཡོད། མི་ཕྱག་ ༡༩༤༧ལོའི་ཟླ་ ༨ཚེས་ ༡༥ཉིན་རྒྱ་གར་ལ་དབྱིན་ཇི་མངའ་འོག་ནས་རང་བཙན་ཐོབ་པ་དང་། མངའ་སྡེ་ཚང་མའི་ནང་རང་དབང་དམངས་གཙོའི་ལམ་སྲོལ་བཙུགས་པ་རེད། ཧི་མ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་མི་དམངས་ནས་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་སྲས་ཕྱིར་ཧྲ་དྲ་སིང་མཆོག་རྒྱལ་ཡོངས་གྲོས་ཚོགས་འཐུས་མི་

---

43. The Indian Historical Quarterly, Vol.XXIII September, 1947 No.3 pages 195-7 The Tibetan-Ladakhi Monghul War of 1681-83,The Namgya document. text.

དང་པོར་བདམས་པ་རེད། དེའི་རྗེས་སུ་མི་དམངས་ནས་ཧི་མ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་སྤྱི་ཁྱབ་བློན་ཆེན་ལ་འོས་འདེམས་གནང་། ཁོང་གིས་ལོ་ ༡༩ ནས ༢༥ རིང་ཧི་མ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་བློན་ཆེན་གནང་བ་རེད། ད་ལྟ་དབུས་གཞུང་རྒྱལ་ཡོངས་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་མི་དང་དབུས་གཞུང་བློན་ཆེན་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ནང་ཐུགས་འགན་བཞེས་ཡོད། ཁོང་གི་དུས་སུ་ཁུ་ནུ་དང་སྤི་ཏི་སོགས་ཧི་མ་ཅལ་ཡོངས་རྫོགས་ཡང་རྒྱལ་ལ་སོང་བ་རེད།

ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་ཐོག་བཅུ་ཡི་མཚན།

རྒྱལ་ཐོག	མཚན།	ལོ་དུས།
དང་པོ།	སྐྱིར་སེང་།	༡༦༣༩ནས༡༦༩༦
གཉིས་པ།	བི་རྗེ་སེང་།	༡༦༩༦ནས་༡༧༡༩
གསུམ་པ།	ཨུ་ཧྲི་སེང་།	༡༧༡༩ནས་༡༧༦༧
བཞི་པ།	ནྟམ་སེང་།	༡༧༦༧ནས་༡༧༩༩
ལྔ་པ།	ཙ་དང་སེང་།	༡༧༩༩ནས་
དྲུག་པ།	ཨུ་གར་སེང་།	ནས་༡༨༡༡
བདུན་པ།	མ་ཧེན་དར་སེང་།	༡༨༡༡ནས་༡༨༥༠
བརྒྱད་པ།	ཤམ་ཤེར་སེང་།	༡༨༥༠ནས་༡༩༡༥
དགུ་པ།	པ་ཧྲམ་སེང་།	༡༩༡༧ནས་
བཅུ་པ།	ཝིར་བྷ་དར་སེང་།	

ཁུ་ནུའི་ལོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་བའི་སྐོར་འདི། ངས་ཁུ་ནུའི་མཁས་པ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོ་ལ་རེ་སྐུལ་ཞུས་པ་བཞིན། ཁོང་གིས་རྒྱ་གར་ཧིན་དི་སྐད་ཡིག་ཐོག་བྲིས་ཏེ་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་གི་ཚིངས་ཡིག་དང་ལྷན་དུ་བསྐུར་བྱུང་བ་ལྟར་བོད་ཡིག་ལ་བསྒྱུར་ནས་ཇི་བཞིན་བཀོད་པ་ཞིག་ཡིན་པས། ངས་ཁོང་ལ་བཀའ་དྲིན་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན། ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱིར་སེང་

གི་གོང་དུ་འང་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་བཀྲ་ཕྲག་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཁུ་ནུའི་སྐོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དེབ་ཁག་གི་ནང་གསལ་བའི་སྐོར་ཡང་གསུངས་བྱུང་བས། ཐུགས་སྣང་དགོས་པ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་ལ། ངའི་སློབ་གྲོགས་མཁས་བཙུན་བཟང་གསུམ་མངའ་བ་འབྲུག་པ་ཆོས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ་བསྟན་འཛིན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་མཆོག་ཀྱང་ཁུ་ནུའི་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཡུལ་དགོན་ཁག་གི་མིང་སོགས་བསྡུ་བར་རོགས་པ་གནང་བྱུང་བ་བཅས་ལའང་སྙིང་ཐག་པ་ནས་བཀའ་དྲིན་ཆེ་ཞུ་བཞིན་ཡོད་དོ།།

བཅུ་པ། ཁུ་ནུའི་སྐད།

ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཁུ་ནུ་སྟོད་སྨད་གཉིས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་ནི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཡང་ལ་དྭགས་དང་། གར་ཞྭ། སྤི་ཏི། འབྲུག་ཡུལ། ཨ་མདོ་བཅས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་ཁུ་ནུ་སྨད་ཀྱི་སྤྱི་སོའི་སྐད་ནི་ཧམ་སྐད་ཡིན་ལ། ཁུ་ནུའི་སྨད་ཀྱི་ཡུལ་ཁག་སོ་སོའི་ནང་སྐད་མི་འདྲ་བ་རིགས་བདུན་ཙམ་ཡོད་ཀྱང་ཁ་སྐད་ཙམ་ལས་ཡི་གེ་མེད། རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ཧི་མཱ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་རྒྱལ་ས་ཤིམ་ལཱ་ན་ཡོད་པའི་ཧི་མཱ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་(Himachal University,Shimla) དགེ་རྒན་ཁུ་ནུ་བ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོས་བྲིས་པའི་ཁུ་ནུའི་འབྲོག་པའི་འཚོ་བའི་སྐོར་གྱི་དེབ་ཀྱི་ནང་། སྤྱིར་ཁུ་ནུའི་ཁྲོན་ཡོངས་སུ་སྐད་རིགས་མི་འདྲ་བ་བདུན་ཡོད་ཅིང་། དེའི་ནང་ནས་བཤད་སྟངས་ཙུང་ཙམ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མཁས་པ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་ཁུ་ནུའི་ནང་སྐད་རིགས་མི་འདྲ་བ་བཅུ་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ཡང་འགའ་ཤས་ནས་སྐད་རིགས་ལྔ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། གང་ཡིན་ནའང་སྐད་རིགས་དེ་དག་བོད་སྐད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའམ་དེའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པ་ཇོ་ར་ཛེ་ཤ་ཧྲུར་ཧམ་ཁོང་གི་དེབ་ནང་བྲིས་ཡོད། འདི་ཚང་མ་ཁ་སྐད་ཙམ་ལས་ཡི་གེ་མེད་པ་མཁས་པ་ཀུན་གྱིས་གཅིག་མཚུངས་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་ཡིན། ཡུལ་མི་རྣམས་ཀྱིས་སྐད་རིགས་དེ་དག་ལ་ཐ་སྙད་མི་འདྲ་བ་རེ་བཏགས་ནས་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད།

ཏམ་སྐད།	ཉམས་རམ་སྐད།	ཇང་རམ་སྐད།
ཤུམ་ཚོ་སྐད།	སུམ་ནམ་སྐད།	ཆིད་ཀཱལ་སྐད།
ཅ་མར་···ཨོ་རེ་ཡས་སྐད།		

སྐད་རིགས་འདི་དག་གི་ནང་ནས་ཏམ་སྐད་ནི་ཁུ་ནུའི་སྤྱི་སོའི་སྐད་ཡིན་པས་ཁྱབ་ཆེ་ཤོས་དང་གོ་བདེ་ཤོས་ཡིན། [44]ཞེས་སོགས་ཞིབ་རྒྱས་གསལ་ཞིང་། ཁུ་ནུའི་ཏམ་སྐད་ཀྱི་ནང་ཆུ་ལ་ཏི་ཟེར་བ་དང་། ཉི་མ་ལ་ཡུ་ནེ་ཟེར། ཟླ་བ་ལ་གོལ་ཚང་ཟེར། སྐར་མ་ལ་སྐར་ཟེར། ནམ་མཁའ་ལ་སོར་གང་། ཞེས་ཟེར་ཞིང་། ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་བསྟན་འཛིན་བསྐལ་བཟང་མཆོག་གིས་ཁུ་ནུའི་སྐད་ཀྱི་ནང་ལེགས་སྦྱར་བརྡ་ཡང་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་སྐོར་གསུངས་བྱུང་བས་ཞིབ་འཇུག་བྱ་རྒྱུ་གལ་ཆེའོ། །

བཅུ་གཅིག ཁུ་ནུའི་ཡུལ་གྱི་གླུ་དང་གར།

ཁུ་ནུའི་ཡུལ་དུ་གླུ་དང་གར་འཁྲབ་པའི་ལུགས་སྲོལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། སྐྱེས་པ་དང་བུད་མེད་ཚང་མས་སྤུ་མོའི་གྱོན་ཆས་ཆ་ཚང་ཞིག་གྱོན་ནས་ལག་གདངས་སྦྲེལ་ནས་སྐོར་ར་གཡས་སྐོར་བྱེད་པ་ཡིན། གྲལ་མགོ་ན་ཡོད་པའི་སྐྱེས་པ་དེས་ལག་པ་གཡས་པའི་ནང་གཡག་དཀར་པོའི་རྔ་མ་ཞིག་བཟུང་ནས་གཡུག་གཡུག་བྱེད་པ་ཡིན། སྐྱེས་པ་ཚོས་མགོ་ལ་ཞྭ་འམ་བྲེ་པང་གོན་པ་ཡིན་ལ། བུད་མེད་ཚོས་མགོ་ལ་ཁུ་ནུའི་ཞྭ་མོ་ཀྱིར་ཀྱིར་པྲེ་པང་གོན་ནས་སྤུ་མོའི་གསེར་དངུལ་གྱི་རྒྱན་ཆ་འདོགས་པ་ཡིན། ཁུ་ནུ་བ་ཚོས་གླུ་གང་ཞིག་གཏོང་བ་ཡིན་ན་ཡང་གླུ་དེའི་མགོར་སྤུ་མོའི་ཞང་ཞུང་གི་སྐད་ཀྱི་གླུ་ཚིག་ཀྲང་བཞི་འདི་ངེས་པར་དུ་གཏོང་བ་ཡིན། ཧྲི་ལི་ཧྲེ་ཧོ་ན། ཏ་ཡ་ཧྲེ་ཧོ་ན། ཧྲོ་ལི་ཧྲོ་ཧོ་ན། ཏ་ཡ་ཧྲེ་ཧོ་ན། ཞེས་པའི་གླུ་ཚིག་ཀྲང་བཞི་འདི་ཁུ་ནུ་བ་སྟོད་སྨད་ཚང་མས་བཀྲ་ཤིས་པའི་ཚིག

44. The Nomadic Shepherds of North-West Himalaya: In the contex of Kinnaur; By Vidya Sagar Negi, Published in 2007, Varanasi, Page 25-29

ཅིག་ལ་བརྟེན་ནས་སླུ་ཚང་མའི་མགོ་ལ་གཏོང་སྲོལ་ཡོད། སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་ནམ་མཁའི་ནོར་བུས་བརྩམས་པའི་《ཞང་བོད་ལོ་རྒྱུས་ཏི་སེའི་འོད་》ཀྱི་ནང་། ནག་འཁྲབ་ཅེས་པ་འདིའི་སྐོར་འབེལ་གཏམ་ལུང་གི་སྙིང་པོ་ལས། གནའ་དུས་ཞང་ཞུང་གི་ཡུལ་ལུངས་ཨོན་གྱི་སྐོར། ཨོན་རྩེད་མི་གྲངས་ཉི་ཤུ་ནས་བརྒྱ་སྐོར་བར་གང་ཡོད་ཚོ་གསུམ་དུ་བཅད་དེ་ལག་བསྐོལ་བསྒྲིལ་མ་ཟླུམ་སྐོར་ཕྱི་ནང་རིམ་པ་མི་མང་ན་གསུམ་དུ་བྱེད། ཨོན་དཔོན་དང་པོ་དེ་ལག་གཡས་ཀྱིས་རྫ་ར་ཞེས་གཡག་དཀར་པོའི་རྫ་མ་དངུལ་གྱི་ཡུ་བ་ཅན་འཕྱུར་བསྐོར་བྱེད་བཞིན་རྫ་ཆེ་ཆུང་དང་། དུང་ཆེན། སུར་སྣ། འཁར་རྫ། སྦུམ་ཆེལ་སོགས་ཀྱི་སྒྲ་བཅས་ཁ་ནས་དབྱངས་དང་། ཏང་པས་འགྲོས་ཀྱིས་གཡས་སྐོར་དུ་བསྐྱོད་པའི་གསེབ་ཏུ་སད་ (ལྷ་) ཅེས་ལྷ་རྟེན་དང་། (ཡུལ་ལྷ་རིགས་པ་ཅན་གྱི་རིགས་སོགས་སོ།)མཉམ་དུ་བགྲོད་ཅིང་། ངག་གི་གླུ་དབྱངས་ནི་ཧྲི་ལི་ཧྲི་ཧོ་ན། ལག་པ་མཐུད་ (འཐུད་)ནས་འགྲོ། ཧྲོ་ལི་ཧྲོ་ཧེ་ན། (ཨོན་རྩེད་རོལ་ལ་ཕེབས།)ཧ་ཡ་ཧྲི་ཧོ་ན། (སྟོན་དུ་མགྱོགས་པར་སྐྱོད་ལ་ཕྱིར་གཤེགས)ཁ་ཧྲོ་ཧྲོ་རིང་ཙུང་རྟེན། (ལྷ་མཇལ་མི་ཚོ།)ཁ་ཧྲོ་ཧྲོ་ཙུ་ལིད་པ། (ལྷ་ཁང་ལིད་པ་འདིར་འཛོམས།)ཟླུམ་པོ་ཧྲོ་རི་ངུའི་རྟེན། (ལྷ་ཡིས་དབུ་ཐོལད་ཟླུམ་པོ་གླུ་བ།)འདིས་མཚོན་ཏེ་ཞང་སྐད་འདྲེས་མའི་སྟར་གྱི་ཡུལ་སྐད་ཉིད་པ་ལས་དབྱངས་དང་བཅས་ཏེ་འཁྲབ་པའི་ལུགས། ཁྲུ་ནུ་སོགས་སྟོད་ཕྱོགས་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་ཡུལ་ཁག་རྣམས་སུ་ད་ཙང་གི་དར་ཁྱབ་ཆེ་བ་ཡིན་ལ། འདི་ཡང་སྔར་དུས་སུ་སྟོན་པ་གཤེན་རབ་མི་བོ་ཆེ་བསུ་སྐྱིལ་གྱི་སྐབས་རྣམས་སུ་ཡང་འདི་ལྟར་རྩེད་པའི་ལུགས་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། ལུང་ལས་ལ་ལ་ཞིག་ནི་ཨོག་རྩེའོ། །ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར། ཞེས་རགས་ཙམ་ཞིག་ཤེས་ཐུབ་ལ། དེ་ནི་མཚོན་དཔེ་ཙམ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་གཞན་དུ་དེ་ལས་རྒྱ་ཆེ་བ་དང་རྣམ་གྲངས་མང་བ་ཞིག་ཉིད་དུ་ཡོད་པ་ནི་སྨོན་མ་དགོས།[45] ཞེས་གསལ། ཁྲུ་ནུའི་གླུ་འདི་སྟོན་སྒྱི་ཏིའི་སྤྲིན་དང་ཏན་སེ་ཡི་ཡུལ་དུ་བཏང་བ་ཡིན་ན་ཡུལ་ལྷ་ཐུགས་མི་དགྱེས་ཐེར་ནས་འཛེམ་ཟློན་བྱེད་པ་ཡིན།

45. ཞང་བོད་ལོ་རྒྱུས་ཏི་སེའི་འོད། ནམ་མཁའི་ནོར་བུས་བརྩམས། ༡༩༩༨ ལོར་ཀྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གིས་པར་བཏབ། ཤོག་གྲངས། ༡༢༣ནས་༡༢༦ བར་ན་གསལ།

བཅུ་གཉིས། ཁུ་ནུའི་ཡུལ་དུ་ནང་པའི་མཁས་གྲུབ་རིམ་བྱོན།

གར་ཞྭའི་མཁས་དབང་བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབྱོར་མཆོག་གིས་ང་ལ་བསྐུར་བའི་ཁོང་གི་ཕྱག་བྲིས་ནང་། སྐུ་ཞབས་ལྷ་ཏུ་ལ་མཆོག་ལ་ཞུ་རྒྱུ། ཁྱེད་རང་གི་ཕྱག་བྲིས་འབྱོར་ནས་དགའ་པོ་བྱུང་། ཕྲན་ཡང་བདེ་བར་མཆིས། ད་ལམ་ཁྱེད་ཀྱིས་བསྐུར་བའི་ཡིག་ཆ་རྣམས་ཕྱིར་སློག་སྟེ་བསྐུར་ཡོད། གར་ཞྭའི་སྐོར་ཙུང་ཟད་ཙམ་ཞུ་དགོ་བཀྱིས་ཏེ་ཕུལ་ཡོད། ཁུ་ནུའི་སྐོར་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཞུ་ཡག་མེད། ཡིན་ནའང་ཁུ་ནུའི་མཁས་པ་མང་པོ་བྱུང་བ་རེད། དེ་རྣམས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་མི་རྒྱུས་ཡོད་རྣམས་ལ་སྐད་ཆ་བྲིས་ཏེ། ཡིག་ཐོག་ལ་འབྲི་ན་ཁུངས་ཐུབ་ཡོང་གི་རེད། དཔེར་ན་ཁུ་ནུའི་ནང་བྱུང་བའི་བླ་མ་དེ་བ་རམ་དང་། (འདི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཁུ་ནུའི་ལོ་ཐོ་འདོན་མཁན་དང་པོ་དེ་ཡིན།)མཁས་པ་བླ་མ་བསོད་ནམས་འབྲུག་རྒྱས་དང་། (འདི་གོང་གི་འདིའི་བུ་ཡིན་པ་དང་ཕ་ཤུལ་བུ་འཛིན་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན།)བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་ (༡༨༨༥ ནས་ ༡༩༧༧)དང་། དགེ་བཤེས་དཔལ་ལྡན་སེང་གེ་ (༡༩༠༩ ནས་ ༢༠༠༠) བཀའ་ཆེན་ནམ་ཧྲི་ལྷལ། ཏ་ སླིང་ཇོ་རྗེ་འཆང་། དགེ་བཤེས་རིག་འཛིན་བསྟན་པ་ལ་སོགས་པ་ཚད་ལྡན་གྱི་མཁས་པ་བྱུང་བ་རྣམས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་མི་རྒྱུས་ཡོད་རྣམས་ལ་བྲིས་ཏེ་ཕྱག་དཔེ་འབྲི་ན་ཡག་པོ་ཡོང་སྙམ། ཞེས་གསུངས་འདུག་པ་ལྟར། པཎ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མའི་ (༡༨༨༣ ནས་ ༡༩༣༧)ཡོངས་འཛིན་ཁུ་ནུ་སུམ་རའི་ཡུལ་དུ་སྐུ་བལྟམས་པའི་ལོ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བདུན་པ་ཡོངས་འཛིན་བློ་བཟང་དཔལ་ལྡན་རིན་ཆེན་རྒྱ་མཚོ་ (འཁྲུངས་ལོ་མ་རྙེད་ཀྱང་འདས་ལོ་ ༡༩༧༡ལོ་ཡིན།)དང་། དཀའ་ཆེན་རྒྱ་མཚོ་སོགས་སྔོན་གྱི་དུས་སུའང་ནང་པའི་མཁས་གྲུབ་ཀྱི་སྐྱེས་བུ་མང་པོ་བྱོན་ཞིང་། ད་ལྟའང་འབྲུག་པ་ཆོས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ་བསྟན་འཛིན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་དང་། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚན་དང་། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་ཡོན་ཏན་གྲགས་པ། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་ཐུབ་བསྟན་ཚེ་རིང་། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་ངག་དབང་རྒྱ་མཚོ། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་བློ་བཟང་འཇིགས་མེད། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་བློ་བཟང་སྦྱིན་

པ། དགེ་བཤེས་ཐུབ་བསྟན་རྡོ་རྗེ། དགེ་བཤེས་བསྟན་པ་ཉི་མ། མཁན་པོ་དགེ་བཤེས་བསྟན་འཛིན་གྲགས་པ། བཀའ་ཆེན་ངག་དབང་ཕན་བདེ། དགེ་སློང་བསྟན་པ། དགེ་སློང་དེབ་ནྡྲ་ཛ། རབ་འབྱམས་མ་བསྟན་འཛིན་བཟང་མོ། རབ་འབྱམས་མ་བསོད་ནམས་བདེ་སྐྱིད། རབ་འབྱམས་མ་བསྟན་འཛིན་དཔལ་ཡོན། རབ་འབྱམས་མ་ཐུབ་བསྟན་ཆོས་སྒྲོན། རབ་འབྱམས་མ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྡན། རབ་འབྱམས་མ་ཐུབ་བསྟན་ཆོས་འཛིན། རབ་འབྱམས་མ་བསྟན་འཛིན་ཆོས་དབྱིངས། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན། མཁས་པ་བསམ་དཔའ་རྡོ་རྗེ། ཁུ་ནུ་བླ་མ་རིན་པོ་ཆེའི་ཡང་སྲིད། ཁ་རྒྱ་ར་ཆོས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ། རོ་ཤན་ལྷོལ་ནེ་གེམཁས་པ་དབང་ཕྱུག་རྡོ་རྗེ། མཁས་པ་ནྟ་མེ་ཤ་མྣ་ཐ། མཁས་པ་ཇི་ཏྣ་སེན་ནེ་གེམཁས་པ་ཧི་ནྣ་པྣལ་ནེ་གེམཁས་པ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོ་སོགས་ནང་པའི་མཁས་པ་མང་པོ་བཞུགས་ཡོད་ཅིང་། བཙུན་མ་མཁྱེན་ཡོན་ལྡན་པ་རབ་འབྱམས་མ་ཁག་ཅིག་ཕྱིན་དང་འབྱོན་བཞིན་ཡོད་པ་བཅས་ནི་དུས་རབས་ཉེར་གཅིག་པའི་ཁུ་ནུའི་ནང་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་མཛེས་རྒྱན་ཞིག་རེད། མཁས་བཙུན་བཟང་གསུམ་འཛོམས་པའི་དགེ་སློང་བསྟན་པ་ནི་དབུ་མ་དང་ཕར་ཕྱིན་དང་ཚད་མ་རྣམ་འགྲེལ་སོགས་ལ་ཐོས་གསུམ་མཐར་ཕྱིན་པའི་རབ་འབྱམས་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཁར། ཕ་ར་ཊཱ་སིའི་ལེགས་སྦྱར་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ་མཐར་ཕྱིན་པ་དང་། ལོ་གསུམ་ཆོས་གསུམ་ལ་བཞུགས་པ་སོགས་རྒྱུན་དུ་སྒོམ་ཉམས་བཞེས་གནང་མཁན་ངེས་པ་དོན་གྱི་མཁས་པ་ཞིག་ཡིན། དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་ནི་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། ད་ལྟ་ཨ་མེ་རི་ཀའི་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་(Emory University, Atlanta, USA)ནང་ཆོས་འཆད་ཁྲིད་ཀྱི་དགེ་རྒན་ཆེན་མོའི་ཐུགས་འགན་འཁུར་ནས་བཞུགས་ཡོད་ཅིང་། ཁོང་ནི་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་དེང་རབས་མཁས་པ་ཚོའི་མདུན་གྲལ་དུ་སླེབས་ཡོད་པའི་སྐད་གྲགས་ཅན་གྱི་མི་སྣ་ཞིག་ཡིན་ནོ།།

བཅུ་གསུམ། ཁུ་ནུ་སྟོད། ཏང་ལ་གྱེན་ཐུར།

སྤུམ་ར་དང་། སྐྱ་མཁར། (Shelkar)ལྷུང་། (ལྷུང་མགོ) གནས་གླིང་ངམ་སྨད་གླིང་། (Maling)[46] ན་བོའམ་གནས་སྒོ། (Nako) གནས་སྒོ་ན་ལྷ་ཁང་བདུན་ཡོད་ཅིང་། ལོ་ཙཱ་བའི་ལྷ་ཁང་དང་ལྷ་ཁང་གོང་མ་དང་། དཀར་ཆུང་ལྷ་ཁང་བཅས་ནི་དུས་རབས་བཅུ་པ་བཅུ་གཅིག་པའི་ནང་ལྷ་བླ་མ་ཡབ་སྲས་ཚོ་དང་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་དུས་སུ་བཞེངས་པ་ཞིག་ཡིན། ལོ་ཙཱ་བའི་ལྷ་ཁང་ནང་གི་རྟེན་གཙོ་ནི་རྒྱལ་བ་རིགས་ལྔའི་འཛིམ་སྐུ་དང་ཡུམ་ཆེན་མོ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པའི་སྐུ་སོགས་ཡིན། རྒྱལ་བ་རིགས་ལྔའི་དཀྱིལ་གྱི་རྣམ་པར་སྣང་མཛད་ནི་ (Vairocana)སྐུ་མདོག་དཀར་པོ་དང་། ཞབས་གཉིས་སྐྱིལ་མོ་ཀྲུང་བྱས་ཏེ་བཞུགས་པ་དང་། ཕྱག་གཉིས་རྣམ་སྣང་མཇུབ་སྟོན་གྱི་ཕྱག་རྒྱ་མཛད་ཡོད། དབུ་རྒྱན་སོགས་རྒྱན་ཆ་སྤྲས་པའི་ལོངས་སྐུའི་རྣམ་པ་རང་ཡིན། ལྷ་ཁང་གོང་མའི་ནང་གི་རྟེན་གཙོ་ནི་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་ཡུམ་ཆེན་མོའི་འཛིམ་སྐུ་དང་བདེ་གཤེགས་བརྒྱད་བཅས་ཀྱི་འཛིམ་སྐུ་བཅས་ཡིན་པ་དང་། སངས་རྒྱས་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱི་ལྡེབས་རིས་སྣ་ཚོགས་ཡོད། ལྷ་ཁང་འདི་གཉི་གིའི་ནང་གི་སྐུ་དང་ལྡེབས་རིས་ཚང་མ་སྔ་མོའི་རྒྱ་གར་གྱི་བཟོ་བཀོད་ཡིན། སྔ་མོའི་ཁོང་ཚོའི་གཏམ་དཔེར། རི་བོ་སྤུར་རྒྱལ་སྨུག་པའི་ས་དངས་མེད། ན་བོ་མཁར་བ་ཆད་པའིས་དག་མེད། ཅེས་བྲེར་སྲོལ་ཡོད་པ་རེད། གནས་སྒོའི་འགྲམ་དུ་སྔ་མོའི་བོད་དང་ཧི་མཱ་ལ་ཡའི་ལོ་རྒྱུས་ནང་སྙན་གྲགས་ཆེ་བའི་རི་བོ་སྤུར་རྒྱལ་ཡོད། རི་བོ་སྤུར་རྒྱལ་དང་འབྲེལ་བའི་སྐོར་ཞིག་ནི་ཉེ་དུས་ཀྱི་མཁས་པའི་དེད་དཔོན་དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་མཆོག་གི་《གཏམ་རྒྱུད་གསེར་ཐང་》ནང་། དེ་ཡང་རང་ཡུལ་གྱི་གྲོང་དང་ཡུལ་ཕྲན་རྣམས་ཀྱི་མིང་ནི་རང་མིས་བཏགས་པ་ཤས་ཆེ་ཡང་། ཡུལ་སྤྱིའི་མིང་ནི་རྒྱལ་ཁམས་གཞན་གྱི་མིས་བཏགས་པ་ཤས་ཆེ། ཐོག་མར་ཡུལ་གྲུ་གཞན་

46. ན་བོའམ་གནས་སྒོ་ལ་རྒྱ་གར་བ་ཚོས་ན་ཀོ་ཟེར་བ་ནི་གནས་སྒོ་ཞེས་པའི་སྒྲ་རྒྱ་གར་པའི་ངག་ནས་ཇི་བཞིན་མ་ཐོན་པ་ཞིག་རེད།

གྱི་མི་རྣམས་ཡུལ་གྱི་མཐའ་གང་ཞིག་ལ་སླེབས་པའི་མིང་དེ་རིམ་གྱིས་ཡུལ་ཁམས་སྤྱིའི་མིང་དུ་འགྲོ་བ་ཡིན་ཏེ། སྤུ་ཧྲང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབས་ཞེས་གྲགས་པ་ཡང་། སྤུ་ཧྲང་བྱ་བའི་ལུང་ཆུང་ཞིག་བལ་བོད་མཚམས་སུ་ཡོད། སྤུར་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁམས་བྱ་བ་ཡང་། རྣམ་པ་གཅིག་ཏུ་ན་རྗེ་གཉའ་ཁྲི་བཙན་པོ་སོགས་དེ་ལྟར་འབོད་པས་རྒྱལ་པོའི་མཚན་ལས་གྲས་པར་ཡང་སེམས་སོ། རྒྱ་གར་དང་མངའ་རིས་ཀྱི་མཚམས་སུ་སྤུར་རྒྱལ་བྱ་བའི་གངས་རི་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དེ་ལས་བྱུང་མདོག་ཆེ།[47] ཞེས་གསལ་བ་འདི་ལ་ཐུགས་སྣང་བྱ་གལ་ཆེ་ཞིང་། སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་ནམ་མཁའི་ནོར་བུས་མཛད་པའི་《ཞང་བོད་ལོ་རྒྱུས་ཏི་སེའི་འོད་》ནང་། ལྷ་སའི་གཙུག་ལག་ཁང་གི་མདུན་གྱི་རྡོ་རིང་དང་ཏུན་ཧོང་ཡིག་རྙིང་བཅས་ལ་ཁུངས་བཙོལ་ནས་བོད་ཀྱི་ཐོག་མའི་རྒྱལ་པོ་རྗེ་གཉའ་ཁྲི་བཙན་པོའི་མཚན་ལ་སྤུར་རྒྱལ་ཞེས་འབོད་པ་དེ་ཇི་ལྟར་བྱུང་བའི་ཐད་ལ་གལ་ཆེའི་དཔྱད་ཞིབ་མཛད་ཡོད།[48] ལོ། ཙུ་གླིང་། ཏང་བཅས་ཡུལ་འདི་བརྒྱད་ལ་ཏང་ལ་གྱེན་ཐུར་ཟེར་ཞིང་། སྐྱིད་སྡུག་གཅིག་པ་ཡིན། ཏང་ལ་ཟེར་བ་ནི་ཁུ་ནུའི་ཡུལ་འདིར་ཡོད་པའི་ལ་ཞིག་གི་མིང་ཡིན་པ་དང་། ལ་འདི་བརྒལ་ན་ཁུ་ནུ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གྱི་འཁྲུངས་ཡུལ་སུམ་ནམ་ལ་སླེབས་པ་ཡིན། ལྩང་ཞེས་པའི་ཡུལ་ནི་ས་ཁོད་སྙོམ་པོ་དང་ཁོད་ཡངས་པོ་ཡོད་ཅིང་། ས་རྒྱུ་ཏ་ཙང་ལེགས་པའི་ཁར་ཆུའང་འབེལ་པོ་ཡོད་པས་གྲོ་ནས་སྲན་གསུམ་སོགས་འབྲུ་ཡི་རིགས་དང་། ཀུ་ཤུ་དང་ཁམ་བུའི་སྡོང་པོ་བཅས་མང་པོ་བཏབ་ཡོད་པས། ཡུལ་ཧྲིལ་པོ་ལྩང་སྡོང་དང་སིལ་ཏོག་གི་སྡོང་པས་ཁེངས་ནས་ཡོད། སྤི་ཏི་དང་ཁུ་ནུའི་སྤྱི་མོའི་གཏམ་དཔེར། ལྩང་པའི་ཟན་ལ་སྐྱུག་སྐྱུག །ལྩང་རང་ལ་མོ་བརྒྱབ་འགྲོ། །ཞེས་ཟེར་སྲོལ་ཡོད།

47. གངས་ཅན་རིག་མཛོད། ༡༠དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱི་གསུང་རྩོམ་དེབ་དང་པོའི་ཤོག་གྲངས་༥༨ན་གསལ། ༡༩༩༠ལོར་བོད་ལྗོངས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་ནས་དཔར་དུ་བསྐྲུན།

48. ཞང་བོད་ལོ་རྒྱུས་ཏི་སེའི་འོད། སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་ནམ་མཁའི་ནོར་བུས་མཛད། ༡༩༩༨ལོར་ཀྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གིས་པར་བཏབ། ཤོག་གྲངས། ༢༣༩ནས་༢༤༧བར་ན་གསལ།

བཅུ་བཞི། བཀྲ་ཤིས་སྒང་དང་སྐྱིད་སྡུག་གཅིག་པའི་ཡུལ་ཁག

བཀྲ་ཤིས་སྒང་། ཁབ། རྣམ་རྒྱལ། གྲྭ་པ་གླིང་། སྒྲུབ་གླིང་། (Dubling) སྤུ་(Spu/Pooh) བཅས་ཡུལ་འདི་རྣམས་སྐྱིད་སྡུག་གཅིག་པ་ཡིན་པ་དང་། སྐད་ཀྱང་བོད་སྐད་ཡིན་ལ། ཁབ་དང་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་ཡུལ་ནི་བོད་ནས་སླང་ཆེན་ཁ་འབབ་ཐོག་མར་འབབ་སའི་ཁུ་ནུའི་གྲོང་གསེབ་དང་པོ་ཡིན། རྣམ་རྒྱལ་གྱི་ཡུལ་ནས་བོད་གཞུང་གི་དམག་སྤྱི་སོག་པོ་དགའ་ལྡན་ཚེ་དབང་དམ་དགེ་བཤེས་བྱ་མིག་པ་དང་ཁུ་ནུའི་རྒྱལ་པོ་སྐྱེར་སེང་གཉིས་ཀྱིས་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་པའི་ནང་བཞག་པའི་ཆིངས་ཡིག་ཀྱང་ཐོན་པ་ཡིན་པར་གྲགས། སྤུ་ཡི་ཡུལ་དུ་ལོ་ཙྭ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་དང་ལྷ་བླ་མ་ཁུ་དཔོན་ཚོའི་དུས་སུ་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཁང་གཅིག་དང་། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་སྐུ་དུས་སུ་བཙུགས་པའི་རྫོ་རིང་གཅིག་ཀྱང་ཡོད་ཅིང་། སྤུ་ཡི་སྐོར་ཞིག་གུ་གེ་ཁྲི་ཐང་པ་ཛྙཱན་ཤྲཱིས་མཛད་པའི་ལོ་ཙྭ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་ཤེལ་ཕྲེང་ལུ་གུ་རྒྱུད་ཀྱི་ནང་དུའང་། གཞན་ཡང་མཐའ་འདུལ་གྱི་གཙུག་ལག་ཁང་ལ། ལྷོའི་དེ་གར། དཔག་དྲུག་ཕག་གི་མོན། ང་རའི་ཀ་ནམ། རོང་ཆུང་གི་སྤུ། འདི་རྣམས་དང་། མདོར་ན་རོང་ཆུང་ནས་བཞེངས་ཚད་ཀྱི་གཙུག་ལག་ཁང་ཐམས་ཅད་ཀྱང་བླ་མ་ལོ་ཙྭ་བ་ཆེན་པོས་བཞེངས་པ་ལགས་སོ། །ཉིན་རེ་བཞིན་ཡང་ཆོས་སྤྱོད་བཅུ་རྒྱུན་མི་ཆད་པ་མཛད་དེ། མཆོད་རྟེན་བཞེངས་པ་ནི་དཔག་ཏུ་མེད་དོ། །

དེ་ལྟ་བུའི་སྐྱེས་བུ་ཆེན་པོ་དེ་ཡིས་ཧོ་པུ་ནས་ཆུ་སྦྲུལ་བཟུང་ཏེ(སྟེ)། བསེ་སྒྲོམ་(ནང་) བཅུག་ནས་ཉེ་གནས་ལ་བསྣབས་ཏེ་ཀྱཱ་ཤང་གི་ཕུ་རང་དུ་མ་སླེབ་པར་ཁ་མ་ཕྱེ་ཅིག་གསུངས་ནས་བསྐུར་བས། ཉེ་གནས་ཀྱིས་སུམ་ནམ་གྱི་དྲ་ཧི་ཙ་ཁ་ཕྱེ་ནས་ཆུ་སྦྲུལ་སྟོན་པོ་ཆེན་པོ་གཅིག་ཐོན་སོང་བས་ཆུ་དེ་ཙ་ཐོན་ནོ། །ཡང་བཟུང་ནས་བདེ་ཁ་སང་གི་ཙུག་མ་ཕྱེད་པར་ཀྱཱ་ཤང་གི་ཕུ་ཙ་མ་སླེབ་བར་ཁ་མ་ཕྱེད་ཅིག་གསུངས་ནས་བཏང་བས། ཀླུས་སེམས་བསྒྱུར་ནས། སྤུའི་ཏུག་ཐང་དུ་ཁ་ཕྱེས་ནས་དེར་ཤོར་རོ། །བླ་མ་ལོ་ཙྭ་བ་ཆེན་པོའི་ཞལ་ནས། འོ་བུ་ད་འཁོར་འཕྲོགས་གཉིས་སུ་གོ་མཆོད་པས། སེམས་ཅན་གྱི་བསོད་ནམས་

ལ་མ་གྲུབ་པ་ཡིན། དེ་གཅིག་ནི་མ་ཐོན་ནས་(ན་)གྲོང་ཁྱིམ་བརྒྱ་ཆགས་པའི་ཡུལ་ཡོང་བ་ཡིན་ཏེ། ད་ལྟུག་གེ་བཟད་མཚོ་(འཚོ་)བ་ངན་སྐམ་གྱི་ཡུལ་ལས་མི་འོང་གསུངས་སོ། །[49] ཞེས་སྤུ་དང་ཀ་ནམ་དང་སྤུམ་ནམ་སོགས་ཀྱི་ཡུལ་མིང་གསལ་བ་འདི་ཡང་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།

བཅོ་ལྔ། སྤུ་ཡི་རྡོ་རིང་།

སྤུ་ཞེས་པའི་ཡུལ་དུ་སྔོན་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་(ཕྱི་ལོ་ ༩༧༥ ནས་ ༡༠༣༩ ལོའི་སྔོན་རྗེས།)དང་ལྷ་བཙུན་པ་བྱང་ཆུབ་འོད་དང་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་བཅས་ཀྱི་དུས་སུ་བཞེངས་པའི་ལྷ་ཁང་གཅིག་དང་། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་དུས་སུ་བཞེངས་པའི་རྡོ་རིང་གཅིག་བཅས་ཀྱང་ཡོད། རྡོ་རིང་འདི་ལ་བསྐོམས་པའི་ཡིག་ཕྲེང་བཅུ་གཅིག་ཡོད་ཀྱང་བྱིངས་ལ་སྐྱོན་བྱུང་ནས་ངོས་མི་ཟིན། གང་གསལ་བ་ཁག་ནི། (༡) ༄། །དཔལ་ལྷ་བཙན་པོ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་སྐུ་རིང་(༢)ལ་བསྟན་པ་དརད་མཛད་དཀོན་མཆོག་དབུ་(འཕངས་)·········(༣)བསྔོན་ལྷ་ཆོས་མི་ཆོས་ཀྱི་རྩེར་ཆབ་མངའ་ཐང་རྒྱས་པ་ན་དེ་·····། (༤) ༄། །འབྲུག་གི་ལོ་དགུན་·····པའི་ངོ་ལ། །དཔལ་ལྷ་(༥)བཙན་པོ་ལྷ་སྲས་··········ར་རྫའི་ཕོ་བྲང་། (༦) སྤུར་ཕེབས་ཡུལ་·········བྱར་ཆོས་པ། (༧)དཀོན་········ཆ་(མཆོག་)········ཀ·········ས་ཀྱིས་དཀོར། (༨)ཁང་པ·············ཁང་ལ། (༩)བསྔོས··········ས་ཀྱིས། (༡༠)བཞེངས·····················། (༡༡)····················། [50]ཞེས་ཡིག་ཕྲེང་བཞི་པ་དང་། ལྔ་པ་དང་། དྲུག་པའི་ནང་གསལ་འདུག་པ་ལྟར། བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་གོང་གི་འབྲུག་གི་དགུན་ཁར་དཔལ་ལྷ་བཙན་པོའི་སྲས་

---

49. ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་འདི་བོད་ཧིན་ཤན་སྤྲུར་བྱས་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ལོར་ཏ་པོའི་དགོན་དཔལ་ལྡན་བཀྲ་ཤིས་བདེ་གནས་གཙུག་ལག་ཁང་མངའ་རིས་ཆོས་རྒྱལ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱིས་ཕྱག་བཏབ་ནས་ལོ་གཅིག་སྟོང་འཁོར་བའི་དུས་དྲན་དང་སྐབས་བསྟུན་ནས་གར་ཞྭའི་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་ཏྲི་ཏོར་བཀའ་འགྱུར་རིན་པོ་ཆེའི་ཀ་ཏུ་ཧྨ་དགེ་རྩ་ཡིས་དཔར་བཏབ་ཅིང་། དེབ་དེའི་ཤོག་གྲངས། ༢༨ ན་གསལ།

50. Journal of the Royal Asiantic Society, Third Series, Volume 4,part 3,November 1994, CAMBRIDGE UNIVERSITY Press For The Royal Asiatic Society, london

ན་ག་ན་ཛ་དང་སྨྲས་དེ་བ་ན་ཛ་གང་རུང་ཞིག་སྐུ་ལ་ཐེབས་པ་གསལ་པོ་འདུག་མོད། འོན་ཀྱང་ཇོ་རིང་གི་ཡིག་ཕྲེང་བཞི་པའི་ནང་འབྲུག་གི་དགུན་ཞེས་པ་ལས་ལོ་ཁམས་གང་ཡིན་མི་གསལ་བས། འབྲུག་གི་ལོ་གང་ཡིན་ཚོད་ཐག་བཅད་ནས་བརྗོད་དཀའ། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་གོང་གི་ཤིང་མོ་གླང་གི་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༩༦༥ ལོར་འཁྲུངས་པ་དང་། དགུང་ལོ་བདུན་ཅུ་ཡར་མར་ཞིག་ཏུ་སྐུ་གཤེགས་པས་ན། ཁོང་གི་འདས་ལོ་ནི་བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་དང་པོའི་ཤིང་མོ་ཕག་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༣༥ ལོའི་སྔོན་རྗེས་གང་རུང་ཞིག་ཡིན་པར་སེམས། དེ་ལྟ་ན་སྨྲས་ན་ཛ་ཁུ་ནུའི་སྐུ་ལ་ཐེབས་པའི་ལོ་དུས་ནི་བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་གོང་གི་ཤིང་ཕོ་འབྲུག་གི་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༤ དང་། བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་གོང་གི་མེ་ཕོ་འབྲུག་གི་སྟེ། ཕྱི་ལོ་༡༠༡༦ལོར་དང་། བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་དང་པོའི་ས་ཕོ་འབྲུག་གི་ལོ་སྟེ། ཕྱི་ལོ་ ༡༠༢༨ གར་རུང་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་ཞུས་ན་སྡུ་པ་དང་ཕྱི་པའི་སྐྱོན་མེད་པར་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་འཁྲུངས་འདས་ལོ་ཚིགས་དང་བསྟུན་ན་མཐུན་ཤོས་ཤིག་ཡིན། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་དགུང་ལོ་ང་གཅིག (རབ་བྱུང་གོང་གི་མེ་ཕོ་འབྲུག་ལོ་སྟེ། ཕྱི་ལོ་༡༠༡༦) ལོན་པའི་སྐབས་དང་། སྨྲས་ན་ཛ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་དགུང་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་(རབ་བྱུང་གོང་གི་ཆུ་མོ་ལུག ཕྱི་ལོ་(༩༢༣) ཀྱི་སྟེང་འཁྲུངས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན། རབ་བྱུང་གོང་གི་མེ་ཕོ་འབྲུག་གི་ལོ་སྟེ། ཕྱི་ལོ་༡༠༡༦ལོ་འདིར་སྨྲས་ན་ཛ་དགུང་ལོ་སོ་གསུམ་པ་ཐེབས་ཡོད་པས་རྒྱལ་སྲིད་ཀྱི་བྱ་བ་མཐའ་དག་སྐྱོབ་ནུས་པའི་ལོ་ན་ལོན་པའི་སྐབས་ཡིན་པས་ན། རབ་བྱུང་གོང་གི་མེ་ཕོ་འབྲུག་གི་ལོ་(ཕྱི་ལོ་༡༠༡༦) འདི་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་འཁྲུངས་ལོ་དང་བསྟུན་ནས་སྨྲས་ན་ཛ་སྐུ་ལ་ཐེབས་པའི་ལོ་དུས་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ན་འགྲིག་པ་ཞིག་རེད། ཡང་ན་སྨྲས་ན་ཛ་སྐུ་ལ་ཐེབས་པའི་ལོ་དུས་ནི་བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་དང་པོའི་[51]ས་ཕོ་འབྲུག་གི་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༢༨ ལ་ངོས་འཛིན་ཞུས་ན། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་དགུང་ལོ་དྲུག་ཅུ་རེ་གསུམ་ལོན་པའི་སྐབས་ཡིན་པ་དང་། སྨྲས་ན་ཛ་གཉིས་དགུང་ལོ་ཅི་ཙམ་ཆེ་ཡང་ལོ་བཞི་བཅུ

51. བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་དང་པོ་འགོ་བཙུགས་མཚམས་ནི་མེ་ཡོས་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༢༧ ཡིན་པ་དང་། ཕྱི་ཛོ་ལོ་རྩ་བ་ཟླ་བའི་འོད་ཟེར་གྱིས་རྩིས་སྟོལ་བརྗོད་པའོ། །

ཞི་ལྷ་ལོན་པའི་སྐབས་ཡིན། རབ་བྱུང་དང་པོའི་ས་ཕོ་འབྲུག་གི་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་༡༠༤༨འདི་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་སྐུ་ན་བགྲེས་པའི་དུས་སུ་ཤམ་ཐབས་སྔོན་པོ་ཅན་གྱི་ལུགས་ཀྱི་སྒྲོར་སྒྲོལ་ཟེར་བ་སོགས་མུ་སྟེགས་པའི་ཆོས་ལོག་མཐའ་དག་སུན་དབྱུངས་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ཉམས་གསོའི་སླད་དུ། རྒྱ་གར་འཕགས་པའི་ཡུལ་ནས་ཇོ་བོ་རྗེ་སོགས་པཎྜི་ཏ་ཁག་ཅིག་གདན་འདྲེན་པར་བརྩོན་བཞིན་པའི་དུས་སྐབས་ཡིན་པས། སྲས་ནཱ་ཛ་ཡབ་རྒྱལ་པོའི་བཀའ་དང་དགོངས་པ་བཞིན་པཎྜིཏ་གདན་འདྲེན་པའི་ཆེད་དུ་སྦུ་ཡི་ཡུལ་དུ་གསེར་འཚོལ་བར་བྱོན་ནས་ཇོ་རིང་འདི་བཞེངས་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་སྲིད་པ་རེད། ཇོ་རིང་གི་ཡིག་ཕྲེང་དང་པོ་ནས་གསུམ་པའི་བར་ན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་བར་མཛད་པ་དང་། དཀོན་མཆོག་དབུ་འཕངས་བསྟོད་པ་དང་། དམ་པའི་ལྷ་ཆོས་ཀྱི་རྩེར་ཆབ་འབབས་མངའ་ཐང་རྒྱས་པ་བཅས་གསལ་བའི་སྐབས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་འདི་དག་ཕན་ཚུན་བསྡུར་ནས་དཔྱད་དགོས་པ་ཧ་ཅང་གལ་ཆེ། གུ་གེ་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་མཛད་པའི་《མངའ་རིས་ཆོས་འབྱུང་རྒྱལ་རབས་》ནང་། ལོ་འདིར་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་རྒྱ་གར་ལན་གཉིས་པ་ཕེབས་པར་གསུངས་ཤིང་། ཇོ་ནང་ཏཱ་རཱ་ནཱ་ཐས་གསུངས་པ་ལྟར། རྒྱ་གར་འཕགས་པའི་ཡུལ་དུ་ནང་པའི་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ་དཔལ་ན་ལེནྡྲའི་མཁས་པ་སྙོ་དྲུག་གི་དུས་སྐད་ཙམ་ཡིན། ཇོ་རིང་གི་ཡི་གེ་འདི་ལ་རྒྱ་གར་གྱི་མཁས་པ་ལཀྵྨན་ཐཱ་ཀུར་(Laxman S. Thankur)གྱིས་དཔྱད་ཞིབ་བྱས་ཏེ་དབྱིན་ཡུལ་གྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་དུས་དེབ་[52]ཅིག་གི་ནང་པར་རིས་དང་བཅས་ཏེ་བཏོན་ཡོད། རྒྱ་གར་གྱི་མཁས་པ་ལཀྵྨན་ཐཱ་ཀུར་གྱི་རྩོམ་ཡིག་དེ་ཡི་ནང་བོད་ཀྱི་རབ་བྱུང་གོང་གི་ཤིང་ཕོ་འབྲུག་གི་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་༢༠༠༥ལོར་སྲས་ནཱ་ཛ་སྦུ་ལ་ཕེབས་པ་བཀོད་ཡོད་ཀྱང་ཁུངས་ཅི་ཡིན་གསལ་པོ་བྲིས་པ་མི་སྣང་ཞིང་། དེ་ལྟ་ན་སྲས་ནཱ་ཛ་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་དགུང་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་(རབ་བྱུང་གོང་གི་ཆུ་མོ་ལུག་ཕྱི་ལོ་(༨༣)ཀྱི་སྟེང་འབྲུངས་པའི་དབང་དུ་བྱས་ན། རབ་བྱུང་

52. Journal of the Royal Asiatic Society, Third Series, Volume 4, Part 3, November 1994, CAMBRIDGE UNIBERSITY Press For The Royal Asiatic Society, London

གོང་གི་ཤིང་ཕོ་འབྲུག་གི་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་༡༠༠༨ལོར་སྲས་ནཱ་ཛ་དགུང་ལོ་ཉེར་གཅིག་ལོན་པའི་སྐབས་ལ་འཁེལ་ཡོད་དོ། །

བཅུ་དྲུག ཁུ་ནུ་སྨད། དགོན་ཡུལ།

རོ་པག་འདི་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་ནང་གསལ་བའི་རོ་པག་གི་ཡུལ་དུ་ལྷ་ཁང་ཕྱག་བཏབ་པ་གསལ་བ་དེ་ཡིན་ཞིང་། སྔ་མོའི་ལྷ་ཁང་རྙིང་པ་ད་ལྟའང་ཡོད། ལྷ་ཁང་འདིའི་ནང་རྒྱལ་བ་རིགས་ལྔ་དང་རྟ་མགྲིན་དང་ཕྱག་ན་རྡོ་རྗེ་སོགས་ཀྱི་འདྲེམ་སྐུ་དང་སྔ་མོའི་རྩ་ཆེའི་ལྡེབས་རིས་རྙིང་པ་ཁག་བཅས་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད། ཡུལ་འདིར་མངའ་རིས་ཆོས་གླིང་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་མ་ལྔ་ལྔག་དང་སྔགས་པ་བཅུ་ལྔག་ཡོད་པ་དང་། འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་སེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་(༡༨༥༤ནས་༡༩༠༥)བརྩམས་པའི་དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར་གྱི་ནང་། རི་སྤུག་(རོ་པག་)དགའ་ལྡན་ཆོས་གླིང་ནི། བླ་མ་ཆོས་སྐྱོང་པས་བཏབ། དེ་རྗེས་ཚེ་དབང་དཔལ་བཟང་། རྡོ་རྗེ། ཚེ་རིང་དཔལ་བཟང་། དྷརྨ་ཀུན་དགའ་དཔལ་བཟང་། གཞིས་དགོན་སྔགས་ཕྱོགས། གྲྭ་རྒྱུན་གོང་འདྲ། གྲྭ་བཙུན་བཅོ་ལྔ་སྐོར། [53]ཞེས་གསལ་བ་འདི་མིན་ནམ་སྙམ་པས་དཔྱད།

རྒྱ་བོད། འདི་དགེ་བཤེས་རིག་འཛིན་བསྟན་པའི་འཁྲུངས་ཡུལ་ཡིན་ཞིང་། ཡུལ་འདིར་དགོན་པ་གཅིག་ཡོད་པ་དང་། རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་མ་བཅུ་གསུམ་ཙམ་དང་སྔགས་པ་བཅུ་ཙམ་བཅས་ཡོད་ལ། འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད།

ཊ་ཤ་ལང་། སུམ་ནམ། འདི་ཁུ་ནུ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གྱི་འཁྲུངས་ཡུལ་ཡིན། ཤ་སོ་མཁར་བཅས་ཁུ་ནུའི་སྟོད་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡུལ་འདི་ལྔ་ལ་དགོན་ཡུལ་ཟེར། རྒྱ་བོད་

53. དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར། སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། ༡༩༨༩་ལོར་མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་པར་ཁང་གིས་པར་བཏབ། ཤོག་གྲངས། ༤༥༣ན་གསལ།

དང་སུམ་ནམ་གཉིས་ཤ་སོ་མཁར་གྱི་ལུང་པའི་སྒྲུག་ན་ཡོད། ཤ་སོ་མཁར་ན་རྒྱལ་བ་གྲོང་ཚང་པའི་ཕུག་པ་དང་དགོན་པ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་མ་ལྔ་ཕྲུག་ཡོད་ལ། འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། ཁྲུ་ནུའི་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་དགོན་གྲོང་ཁག་ཏུ་འབྲུག་པ་ཆོས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ་བསྟན་འཛིན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་མཆོག་ཟླ་གཉིས་རེའི་ནང་ཕེབས་ནས་མི་དམངས་ལ་དགེ་སྒྲུབ་སྡིག་སྤོང་གི་བཀའ་སློབ་ཀྱིས་གཙོས་པའི་བླང་དོར་གྱི་ལམ་སྟོན་བཟང་པོ་དང་འབྲེལ་ནས། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ཉམས་པ་སླར་གསོ་དང་མི་ཉམས་རྒྱུན་འཛིན་གྱི་མཛད་འཕྲིན་བཟང་པོ་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད་དོ། །

བཅུ་བདུན། སླང་ཆེན་ཁ་འབབ་ཀྱི་གཡས་ཕྱོགས།

ཀ་ནམ། ལོ་རྩ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་ནང་གསལ་བ་ལྟར། སྔ་མོའི་དུས་ཀྱི་ལྷ་ཁང་རྙིང་པ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་(༡༦༥༣ནས་༡༧༠༥)བརྩམས་པའི་དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར་གྱི་ནང་། ཁྲུ་ནུ་ཀ་གནམ་(ནམ་)ལྷུན་གྲུབ་དགེ་འཕེལ་ནི། ཐོག་མར་ས་སྐྱ་པའི་རིང་ལུགས་འཛིན་པ། གུ་གེ་དཔོན་མོ་ཨ་རྣམ་ཐེར་བས་དགེ་ལུགས་སུ་བསྒྱུར། བླ་མར་མཐོ་ལྡིང་དཔལ་འབྱོར་རྒྱལ་མཚན་བསྐོས། དེ་རྗེས་དུང་དཀར་བ་སོགས་བླ་རབས་བཅུ་སྐོར་སོང་ཡང་མིང་གསལ་མ་བྱུང་། ད་ལྟ་གསེར་ཀོང་སྐུ་སྐྱེ། གཞིས་དགོན་སྡེགས་གྲྭ་གསང་འདུས་བདག་འདུན། ནག་པོ་སྐོར་གསུམ་སོགས་གཏོང་། གྲྭ་རྒྱུན་འགྲོ་ཁུངས་དགའ་ལྡན་བྱང་རྩེ། འབྲས་སྤྱོ། སེར་བྱེས། མངའ་རིས་གྲྭ་ཚང་རྣམས་སུ་འགྲོ། [54]ཞེས་གསལ།

བཙུན་དགོན་བཀྲ་ཤིས་ཆོས་གླིང་ཡང་ཡུལ་འདིར་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་

54. དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར། སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། ༡༩༨༩ལོར་མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་པར་ཁང་གིས་པར་བཏབ། ཤོག་གྲངས། ༢༢༨ནས་༢༢༢བར་ན་གསལ།

མ་བཞི་བཅུ་ཙམ་ཡོད་པ་དང་། དགེ་ལྡན་རིང་ལུགས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། སྐྱབས། སྐོར་ལ། བླ་བྲང་། སྤིལ། (Spilo)སྤིལ་གྱི་ཡུལ་འདིར་བདེ་ཆེན་ཆོས་གླིང་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་མ་བཅོ་ལྔ་ཙམ་ཡོད་པ་དང་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད།

ཨ་ས་རང་། ཨ་ས་རང་གི་ཡུལ་དུ་དགོན་པ་གཉིས་དང་ལོ་ཙཱ་ལྷ་ཁང་གཅིག་བཅས་ཡོད་པ་དང་། བཀའ་བརྒྱུད་ཆོས་གླིང་དགོན་པ་ཡུལ་འདིར་ཡོད། རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་མ་བཅུ་ལྷག་ཡོད་ལ། འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། ཨ་ས་རང་གི་ཏོག་ཏོག་ཅེས་པའི་ཡུལ་དུ་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་བཞེངས་པར་གྲགས་པའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་ཡོད།

ལིད། (Lippa) ལིད་ཀྱི་ཡུལ་འདིར་དགའ་ལྡན་ཆོས་འཁོར་གླིང་དགོན་པ་དང་བཀའ་འགྱུར་ལྷ་ཁང་གཅིག་བཅས་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་མ་བཅུ་ཙམ་དང་སྔགས་པ་བཅོ་ལྔ་ལྷག་ཡོད་ལ། འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། གྱང་། (Jangi) ཨག་པ། ཁ་རྟ་ར། སྲ། (Rarang) སྲ་ཡི་ཡུལ་འདིར་བཀྲ་ཤིས་ཆོས་གླིང་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུན་བཞུགས་དགེ་འདུན་པ་བཅུ་ཙམ་ཡོད་པ་དང་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། འདིའི་དགོན་བདག་འབྲུག་པ་ཆོས་མགོན་བསྟན་འཛིན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་རིན་པོ་ཆེ་(༡༩༤༢ནས་) ཡིན།

པང་། (Pangi) རྒྱལ་ས་ཅན་ནམ་ཅི་ནིའམ་ཀལ་པ། (Kalpa) ཡུལ་གྱི་ནང་དུ་ནང་པའི་ལྷ་ཁང་གཅིག་དང་དེ་ལ་སྐུ་གཉེར་གཅིག་བཅས་ཡོད་ཅིང་། འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། ཀལ་པའི་ཉེ་འགྲམ་གྱི་བེ་རེ་གླིང་ཞེས་པའི་ཡུལ་དུ་ཆོས་འཁོར་གླིང་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་། མི་མོ་བྱ་ཕྱི་ལོ་༡༩༥༧ལོར་དགེ་བཤེས་དཔལ་ལྡན་སེང་གེ་ནས་ཕྱག་བཏབ་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། དགེ་ལྡན་རིང་ལུགས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་གར་ལྗོངས་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་གདན་ས་སེར་འབྲས་དགེ་གསུམ་དང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་སོགས་སུ་ཡོད་པའི་

ད་ལྟའི་ཁུ་ནུའི་དགེ་བཤེས་ཕལ་མོ་ཆེ་སོགས་སློབ་གཉེར་བ་ཕལ་ཆེ་བ་དགེ་བཤེས་དཔལ་ལྡན་སེང་གེའི་སློབ་མ་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་ཚོ་དགོན་པ་འདི་ནས་ཡིན་ནོ། །

རི་ཀློང་པིའོ། འདི་ཁུ་ནུ་ཛོང་གི་ལྟེ་གནས་ཡིན་ཞིང་། གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཁག་དང་ཁྲིམ་ར་གཙོ་བོ་བཅས་འདིར་ཡོད། ཨུ་རའམ་ཨུར་ནེ། མེར་ཧིང་། མེར་ཧིང་ཡུལ་དུ་སྔ་མོའི་དགོན་རྙིང་ཞིག་ཡོད་པ་དང་། བཙུན་དགོན་གསར་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད། རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་མ་ཉེར་ལྔ་ཙམ་ཡོད་ལ། དགེ་ལྡན་རིང་ལུགས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། ཐྲོ་ལང་ན་དགོན་པ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་མ་དྲུག་ཙམ་ཡོད། བྲ་པི་རི་ཞེས་པའི་ཡུལ་འདི་གཙང་པོའི་འགྲམ་ན་ཡོད་པ་དང་། སྟོན་རི་ཞིང་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་ཡུལ་གྲོང་འདི་དག་ཕྱིས་སུ་གསར་དུ་ཆགས་པ་ཞིག་ཡིན་ཟེར་རོ། །

བཅོ་བརྒྱད། སླང་ཆེན་ཁ་འབབ་ཀྱི་གཡོན་ཕྱོགས།

གནས་གསང་ན་སྔ་མོའི་ལྷ་ཁང་རྙིང་པ་ཞིག་ཡོད། ༡ མོར་རང་། (Morang) ཡུལ་འདིར་མདོ་སྔགས་ཆོས་གླིང་དགོན་པ་དང་མ་ཎེ་ལྷ་ཁང་དང་སྒྲུབ་ཁང་གཅིག་བཅས་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུན་བཞུགས་དགེ་འདུན་པ་བཅོ་ལྔ་ཙམ་ཡོད་པ་དང་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། ༢ ཐེང་ངེས། (Thangi) ༣ ཀུ་ནུ། ༤ ཙ་ཧུང་ངམ་ཙ་རང་། ༥ རང་རིག་ཙེ་སྦུང་མ། དུས་རྒྱུན་ཀུ་ནུ་ཙ་རང་ངམ་ཙ་ཧུང་ཟེར་བ་དང་། ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་ནང་གསལ་ལྟར། ཀུ་ནུ་ཙ་རང་གི་རང་རིག་ཙེ་སྦུང་མ་ཞེས་པའི་ཡུལ་དུ་ཏ་པོ་དགོན་པ་དང་འདྲ་བའི་སྔ་མོའི་ཙ་ཆེའི་དགོན་རྙིང་ཞིག་ཡོད་ཅིང་། དེའི་ནང་རྟེན་དབྱིངས་ལྷ་ཚོགས་ཀྱི་སྔ་མོའི་འཇིམ་སྐུ་དང་ལྡེབས་རིས་སྣ་ཚོགས་ཡོད། ལྷ་ཁང་འདིའི་སྐོར་སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོའི་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར་གྱི་ནང་། ཙ་ཧུང་རང་རག་ (རིག་) དགོན་ནི། ཕྱི་དར་བསྟན་པའི་སྒྲོན་མེ་སྐད་གཉིས་སྨྲ་བ་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་བཏབ་པར་གྲགས། གདན་རབས་ཞིབ་པ་མ་འཚོལ་ཙུང་རགས་པ་བླ་མ་ཆོས་སྐྱོང་།

གུ་རུ། ཡེ་ཤེས་བསོད་ནམས། ཚུལ་ཁྲིམས་བློ་གྲོས། ཆོས་རྗེ་དོན་གྲུབ། ད་ལྟ་ཟླ་རང་ཆོས་དཔལ། གཞིས་དགོན་སྟགས་གྲྭ་དགེ་ལུགས་སྤྱི་འགྲེ། གྲྭ་རྒྱུན་འགྲོ་ཁུངས་གོང་མཚུངས། དགེ་འདུན་སུམ་ཅུ་སྐོར།[55] ཞེས་གསལ་ཞིང་། ད་ལྟ་རྩ་ཧྲང་རང་རིག་དགོན་ནམ་རང་རིག་འོད་ཟེར་ཆོས་གླིང་དགོན་པ་རུ་རྒྱུན་བཞུགས་བཙུན་མ་ཉི་ཤུ་རྩ་ལྔ་ཙམ་ཡོད་ཅིང་། འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་སྐྱོང་བཞིན་ཡོད། དགེ་འདུན་པའི་སྡེ་ལས་རབ་བྱུང་བཙུན་མའི་སྡེ་ལ་གྱུར་པ་དང་། དགེ་ལུགས་ལས་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་ལུགས་འཛིན་པར་གྱུར་པ་བཅས་ནི་དུས་ཀྱི་འགྱུར་བའི་ཁྱད་པར་ཙམ་ཞིག་རེད་ལ། མི་ལོ་སྟོང་གི་རྗེས་ཀྱི་དེ་རིང་ཡང་དགོན་པ་འདིར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པའི་རྒྱུན་མ་ཉམས་པར་སྟོན་པ་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པའི་རྗེས་འཇུག་རབ་བྱུང་བཙུན་མའི་སྡེ་ཞིག་གནས་པ་ནི་ནང་པ་རྣམས་ལ་བསྐལ་པ་བཟང་པོ་ཞིག་རེད་དོ།།

༨ སྤིབས་སམ་སྤིབས་རང་། རི་མདངས་ཡང་ཟེར། (Ribba) སྤིབས་ཀྱི་ཡུལ་འདིར་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཁུ་དབོན་ཚོའི་དུས་སུ་བཞེངས་པའི་སྔ་མོའི་རྩ་ཆེའི་ལྷ་ཁང་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་། ༢༠༠༨ལོར་མེ་སྐྱོན་བྱུང་ནས་སྔ་མོའི་ལྷ་ཁང་དང་སྐུ་དང་ལྡེབས་རིས་བཅས་ཚང་མ་མི་མངོན་པའི་དབྱིངས་སུ་གྱུར། སྔ་མོའི་ལྷ་ཁང་རྙིང་པ་འདིའི་གྱང་གི་ངོས་ནས་རྗེ་བཙུན་སྒྲོལ་མ་དང་། རྗེ་བཙུན་འཇམ་དཔལ་དབྱངས་དང་། རྟ་མགྲིན་དང་། ཕྱག་ན་རྡོ་རྗེ་བཅས་ཀྱི་འཇིམ་སྐུ་སོགས་ཡོད་པ་དང་། གཞན་ཡང་སངས་རྒྱས་འོད་དཔག་མེད་དང་། རྡོ་རྗེ་སེམས་དཔའ། སྤྱན་རས་གཟིགས། སློབ་དཔོན་པདྨ་འབྱུང་གནས་སོགས་ཀྱི་འཇིམ་སྐུ་དང་ལྡེབས་རིས་བཅས་ཡོད། ད་ལྟ་དགེ་སློང་བསྟན་པ་མཆོག་གིས་འགན་གཙོ་བོ་འཁུར་ནས་ཡུལ་མི་ཆོས་ཉམས་གསོ་བྱེད་བཞིན་པའི་སྐབས་ཡིན། དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་དང་དགེ་སློང་བསྟན་པ་གཉིས་ཀ་ཡུལ་འདི་ནས་ཡིན། སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས་པའི་དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར་གྱི་ནང་། སྤིབས་དགའ་

55. དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར། ཤོག་གྲངས་༢༤༢ན་གསལ།

ལྡན་ཆོས་འཁོར་གླིང་ནི། དགེ་སློང་སངས་རྒྱས་མཚན་པས་བཙུགས། དེ་རྗེས་དཀའ་བཅུ་བསམ་གཏན། ད་ལྟ་བསོད་ནམས་ལྷུན་གྲུབ། གཞིས་དགོན་སྤྱགས་ལུགས། གྲྭ་རྒྱུན་གོང་འདྲ། གྲྭ་བཙུན་དྲུག་ཅུ་སྐོར། [56]ཞེས་གསལ་བས་དཔྱད།

༧རིས་ས་པ། སྤུར་བ་ནི། སྤོར། (Povari) སྙིང་གླིང་། འབབ་རངས། མེ་འབར། བསངས་ལྷའམ་བསངས་ལ། མོ་ནེའམ་ཀམ་ཏུ། ཧྲར་སེ་རི། ཆི་ཁྲུལ། ཆི་ཁྲུལ་ནི་རག་ཚམ་རག་མཚམས་ཆོས་འཁོར་གླིང་ཕྱག་འདེབས་པ་པོ་ཆི་ཁྲུལ་ཡོན་རྒྱམ་པའི་འབྲུངས་ཡུལ་ཡིན། རག་འཚམ་རག་མཚམས། སྟེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས་པའི་དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར་ནང་། རག་མཚམས་ཆོས་འཁོར་གླིང་ནི། ཆི་ཁྲུལ་ཡོན་རྒྱམ་པས་བཏབ། དེ་ནས་རྗེ་ཕུར་བ་ཐུགས་རྗེ། ཚ་ཟུ་པེ་ཏ། ད་ལྟ་བསྟན་རྒྱམ་པ། གཞིས་དགོན་སྤྱགས་ཕྱོགས། གྲྭ་རྒྱུན་གོང་འདྲ། དགེ་འདུན་བཅུ་དགུ་སྐོར།[57] ཞེས་གསལ་འདུག་པ་ལྟར། དགོན་པ་འདི་ཕྱག་འདེབས་པ་པོ་ཁྲུ་ནུའི་ཆི་ཁྲུལ་ནས་ཡིན། སྤོང་། འབུར་བ། དབང་ཕུག ནི་ཅར། ནི་གུལ་ས་རིལ། སོལ་འབྲིང་སོགས་ཡོད་དོ། །

བཅུ་དགུ། མོ་ནེའི་རིགས་གསུམ་མགོན་པོའི་སྐུ།

ཁྲུ་ནུའི་མོ་ནེའམ་ཀམ་ཏུ་ནི་བསངས་ལྷའི་འགྲམ་ན་ཡོད་ཅིང་། ཀམ་ཏུའི་ཡུལ་འདིར་ལྷ་ཁང་ཞིག་གི་ནང་གསེར་ཟངས་ལས་གྲུབ་པའི་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཕྱག་བཞི་པ་པདྨ་དང་ཟླ་བའི་སྟེང་ན་བཞེངས་པའི་ཚུལ་གྱིས་ཡོད་པའི་སྟ་མོའི་རྒྱ་གར་གྱི་བཟོ་བཀོད་ཅན་གྱི་སྐུ་ངོ་མཚར་ཅན་ཞིག་ཡོད་པ་དང་། སྐུ་འདི་ནི་དུས་རབས་བཅུ་པ་དང་བཅུ་གཅིག་པའི་ནང་བཞེངས་པ་ཞིག་ཡིན། སྤྱན་རས་གཟིགས་(Avalokitesvara) ཕྱག་བཞི་པ་འདིའི་བཞུགས་

56. དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར། ཤོག་གྲངས་༢༤༢ན་གསལ།

57. དགའ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻ་སེར། སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་བརྩམས། ༡༩༩༥ལོར་མཚོ་སྔོན་མི་རིགས་པར་ཁང་གིས་པར་བཏབ་པ། ཤོག་གྲངས། ༢༤༢ ན་གསལ།

ཁྲིའི་སྙིང་ན་དབུ་ཅན་ཡིག་ཕྲེང་གཉིས་བཀོད་འདུག་པ་ནི། ༄། །པན་བི་ཏ་ཅི་ཏ་ཏྲ་བ་ཏྲས་(པཧྲིཏ་བྲིཏྲ་ཧྲ་དྲས་)ཕྱག་ལེན་མཛད། སློར་བློན་ཆེ་ཀླུ་མགོན་མཆེད་ཡུམ་སྲས་ཀྱིས་ཡོན་བདག་བགྱིས་ནས་། ཚེ་འདས་པ་སློར་བློན་ཆེ་ཤེས་རྩན་ཀྱི་བསོད་ནམས་སུ། རིགས་གསུམ་གྱི་སྐུ་བཞེངས་སུ་གསོལ་བས། ཚེ་འདས་པ་དང་མའ་(མཐའ་)ཡས་པའི་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་སྒྲིབ་པ་བྱང་བར་གྱུརད་ཅིག །།[58] ཅེས་གསལ་འདུག་པ་ལྟར། སྐུ་འདི་རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་པཧྲིཏ་བྲིཏྲ་ཧྲ་དྲས་(Viryabhadra)ཕྱག་ལེན་མཛད་དེ་བཞེངས་པ་ཞིག་རེད་འདུག་ཅིང་། རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་པཧྲིཏ་བྲིཏྲ་ཧྲ་དྲ་ནི་རིམ་ལྔའི་དཀར་གནད་ཀྱི་དོན་འགྲེལ་མཛད་པ་པོ་ཡིན་ལ། པཧྲིཏ་བྲིཏྲ་ཧྲདྲ་འདི་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་དང་ལྷན་དུ་སློབ་དཔོན་ཆེན་པོ་རིན་ཆེན་འབྱུང་གནས་ཞི་བས་མཛད་པའི་དཔལ་གསང་བ་འདུས་པའི་དཀྱིལ་འཁོར་གྱི་ཆོ་ག་འཇིག་རྟེན་སྣང་བྱེད་ཅེས་བྱ་བའི་འགྲེམ་པ་དང་། དགེ་སློབ་ཡོན་ཏན་འབྱུང་གནས་བཟང་པོའི་སློབ་མ་ཧྲི་ཕ་ལ་མཛུས་མཛད་པའི་ཀུན་ཏུ་བཟང་པོའི་སྒྲུབ་པའི་ཐབས་ཀྱི་འགྲེལ་པ་དང་། སློབ་དཔོན་དཔེ་མེད་རྗེ་རྗེས་མཛད་པའི་རབ་ཏུ་གསལ་བ་ཞེས་བྱ་བའི་སྒྲུབ་པའི་ཐབས་དང་། བརྟན་པའི་འཁོར་ལོའི་ཆོ་ག་བཅས་བོད་འགྱུར་མཛད་པ་པོ་ཡིན་ལ། གཞུང་འདི་དག་ད་ལྟ་བསྟན་འགྱུར་དཔེ་བསྡུར་མའི་དེབ་གྲངས། ༢༧ ༢༢ ༥༠ སབཅས་ཀྱི་ནང་བཞུགས་ཡོད་ཅིང་། རྒྱུད་ཀྱི་པོད། ནི། པི། མུ་བཅས་གསུམ་གྱི་ནང་བཞུགས་ཡོད་དོ། །

༢༠༠༨ ལོའི་དགུན་ཁའི་དུས་ང་ཐེངས་གཅིག་ཏ་པོ་ནས་ཁུ་ནུ་བརྒྱུད་ནས་རྒྱལ་ས་ཤིམ་ལར་འགྲོ་སྐྱོང་བས་ཁུ་ནུའི་དགོན་གྲོང་ཁག་གི་སྐོར་ལ་ཆ་རྒྱུས་གང་ཡང་མེད། འོན་ཀྱང་ང་ལ་ཁུ་ནུའི་སློབ་གྲོགས་རིན་པོ་ཆེ་དང་དགེ་བཤེས་ཁག་ཅིག་སོགས་ཡོད་པས་ཁུ་ནུའི་

58. མཁྱེན་ལྡན་ཨ་ཨེ་མི་ཧེ་ལེར་(Amy Heller)ནས་ཀམ་ཏུའི་སྦྱིན་རས་གཟིགས་ཀྱི་སྐུའི་པར་རིས་ངོ་མ་གནང་བྱུང་བ་ལྟར། གློག་ཀླད་ཀྱི་ནང་པར་རིས་ངོ་མ་ནས་ཇི་བཞིན་བཤུས་པ་ཡིན། ངའི་གནའ་རབས་ཡིག་རྙིང་ཕྱོགས་བསྡེབས་ཀྱི་ནང་ཡོད་ཅིང་། མཁྱེན་ལྡན་ཨ་ཨེ་ནི་ཧེ་ལེར་ (Amy Heller) ནས་ཀམ་ཏུའི་སྦྱིན་རས་གཟིགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་གལ་ཆེའི་རྩོམ་ཡིག་བྲིས་ཡོད་དོ། །

དགོན་གྲོང་ཁག་གི་སྐོར་མང་པོ་གོ་སྒྲིང་། ད་རེས་ངས་ཁུ་ནུའི་སྐོར་འབྲི་སྐབས་ཡུལ་སྐོར་སྒྲོ་འཆམ་གྱི་ཆེད་བཟོ་འགོད་བྱུས་པའི་ཁུ་ནུའི་ས་ཁྲ་དང་། དེབ་ཁག་ཅིག་བཅས་ལ་གཞི་བཙོལ་ཐོག་ངའི་ངོ་ཤེས་ལྷུང་གི་པ་སངས་ཚོང་པ་དང་།།ཁུ་ནུའི་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པ་བློ་བཟང་རྒྱལ་མཚན་དང་།།ཁུ་ནུ་བ་མཁས་པ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོ་དང་། རབ་འབྱམས་མ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྡན་སོགས་དང་།།ཏ་པོའི་མེས་མེས་སྟོབས་རྒྱལ་དང་། དགེ་སློང་བཟང་པོ་དང་དགེ་སློང་ཐུབ་བསྟན་རབ་རྒྱས་སོགས་དང་ལྷན་ཞིབ་བསྡུར་གྱིས་བཀོད་པ་ཞིག་ཡིན་ནོ།།

ཁུ་ནུ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གྱི་མཛད་རྣམ་སྙིང་བསྡུས་བཞུགས་སོ།།

ཁུ་ནུ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་མཆོག་ནི། རྒྱ་གར་ནུབ་ཕྱོགས་ཁུ་ནུའི་ཡུལ་སྲུས་རྣམ་ཞེས་པར། ཡབ་ཀ་ལན་པུར་དང་། ཡུམ་ནོར་སྐྱིད་ཞུ་བ་གཉིས་ཀྱི་སྲས་སུ། རབ་བྱུང་བཅོ་ལྔ་པ་ཤིང་ལུག ༡༨༩༥ ལོར་འཁྲུངས། བཀྲ་ཤིས་དགེ་མཚན་གྱི་དུས་དེ་ནི། བོད་བསིལ་ལྡན་གྱི་ལྗོངས་སུ་༸རྒྱལ་བ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་ཐུབ་བསྟན་རྒྱ་མཚོ་ཉིད་ནས་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོའི་སྲིད་དབང་ཐུགས་འགན་བཞེས་པའི་གནམ་ལོ་ཡིན། འདི་པ་ནི་ཚོ་རིགས་མཐོན་པོར་གྲགས་པའི་པད་གླིང་ཁྱིམ་རྒྱུད་དུ་ནེ་གི་སྤུང་(ཚང་)ཞེས་པའི་གཟིམ་ཤག་ཏུ་སྐྱེ་སྲིད་བཞེས་པས་ནེ་གེ་རིན་པོ་ཆེའམ་ཁུ་ནུ་རིན་པོ་ཆེ་ཞེས་ཀྱང་གསོལ། དགུང་ལོ་བདུན་ལ་ཞང་པོ་བླ་མ་རས་བླིར་དྭས་ཀྱི་མདུན་ནས་ཡིག་རིགས་སྦྱོང་བརྩོན་གནང་། དགུང་གྲངས་བཅོ་ལྔའི་ཚུན་ལ་ཞང་པོའི་གནས་གཞི་རོ་པ་བྱ་བའི་གྲོང་གསེབ་ཏུ་བཞུགས་ཞབས་འཁོད་རྗེས་དེ་གའི་ཡུལ་དགོན་མངའ་རིས་ཆོས་གླིང་གྲྭ་ཚང་དུ་ཞུགས་ནས་ལོ་ཕྱེད་གསུམ་ཙམ་གསན་སྦྱོར་རྟག་འགྲུས་མཛད། ༡༩༡༨ ལོར་ཕ་ཡུལ་སྤང་ནས་སྤི་ཏི་དང་གར་ཞ་ལྗོངས་བརྒྱུད་ཞབས་བཏེགས་ནས་ཐོག་མར་ཅུང་ཏི་སྟེ་ཡུལ་སྐད་དུ་ཀུལ་ལུ་བྱ་བའི་ལྗོངས་ཀྱི་སྟོད་ཁུལ་གྱི་གྲོང་སྡེ་ནྡཡེ་སན་ཞེས་པར་འབྱོར་ཞིང་། རིམ་པས་རྒྱ་ཐང་བརྒྱུད་འབྱོན་བཞུད་མཛད་ནས་དགུང་ལོ་བཅུ་དགུའི་ཐོག་འབྲས་ལྗོངས་སུ་དགེ་བཤེས་ཨོ་རྒྱན་བསྟན་འཛིན་བསྟེན་ནས། ལོ་ཕྱེད་གསུམ་རིང་ལ་དབྱངས་ཅན་སྒྲ་མདོ་རྩ་འགྲེལ་དང་ཙནྡྲ་པ་སོགས་ལེགས་སྦྱར་དང་དག་སྙན་སྐོར་གསན་སྦྱོང་མཐིལ་ཕྱིན་མཛད།

དེ་ནས་བོད་དུ་ཕྱིན་ཏེ་བཀྲས་ལྷུན་དུ་༸ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་ཡོངས་འཛིན་མདུན་དགེ་ཚུལ་བསྒྲུབས་ཤིང་། བཀའ་ཆེན་སངས་རྒྱས་དཔལ་བཟང་ལས་ཚད་མ་རྣམ་འགྲེལ་སོགས་ཚད་མའི་གཞུང་དང་རྩ་འགྲེལ་བཅས་གསན་ཞིབ་མཛད། ཕར་ལ་ཡང་རིག་གནས་སྐོར་སློབ་ཁྲིད་གནང་བའི་བཀའ་དྲིན་བསྐྱངས། ཇོ་ཤཱག་རྣམ་གཉིས་དང་ཕོ་བྲང་ཆེན་པོའི་རྟེན་མཆོག་དམ་པ་རྣམས་ལ་མཆོད་མཇལ་མཆོད་འབུལ་དང་བསྟན་འགྲོ

བདེ་བའི་ཐུགས་སྨོན་མཛད་ནས་སླར་བཀྲས་ལྷུན་དུ་ཞབས་སོར་བགོད། ༼ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་དགུ་པ་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་ཆེན་པོའི་བཀའ་དགོངས་བཞིན་རྗེ་རྒྱལ་མཚན་པོ་བྲང་གི་ཞབས་ཕྱོངས་དཔོན་རིགས་ཁག་དང་སྲི་ཞུའི་ལས་བྱེད་ཆེ་ཕྲ་ཁག་ལ་སྔན་སྲུམ་སོགས་རིག་གནས་སྐོར་རྒྱ་ཆེར་དཔེ་ཁྲིད་གནང་། དེ་ནས་ལྷ་སར་ཕེབས་ནས་གཟིམ་ཤག་སྣིན་གྲོལ་དང་། བསམ་ཕོ་གཉིས་ནས་ནན་སྐུལ་བཞིན་དབྱང་ཅན་སྒྲ་མདོ་དང་ཚནྡྲ་པ་གཉིས་ཁྲིད་སྩེལ་མཛད། བོད་ལ་སྒྲ་པྃ་ཎི་པའི་བསླབ་རྒྱུན་མེད་སྐབས་རྒྱ་གར་ཕ་ར་ཎ་སིར་ཕེབས་ནས་དེ་དུས་ཀྱི་སྒྲ་གཞུང་ཕུལ་དུ་ཕྱིན་པ་པཎྜི་ཏ་དེ་ཕ་ནཱ་ར་ཡཎ་ཧྲི་པྲྀཐྲི་ཞེས་པའི་མདུན་ནས་མཚམས་སྦྱོར་ལྷ་པ་ནས་འགོ་བཙམ་ཏེ་སྒྲ་པྃ་ཎི་པ་དང་། དེའི་ཡན་ལག་རྣམས་ལ་ལོ་ལྔ་ཙམ་སློབ་གཉེར་མཛད།

༡༩༢༢ ལོར་བོད་མདོ་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་བྱོན་ནས་རིམ་པས་སྡེ་དགེར་འབྱོར། དེར་ལོ་ཁ་ཤས་བཞུགས་ཞབས་འབོད་རིང་ཀ་ཐོག་སི་ཏུ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་དང་རྫོང་གསར་མཁྱེན་བརྩེ་ཆོས་ཀྱི་བློ་གྲོས་སོགས་མཁས་གྲུབ་རིས་མེད་ཀྱི་བླ་མ་ངོ་མཚར་ཅན་དུ་མའི་ཞབས་ལ་གཏུགས་ནས། གཞུང་ཆེན་པོ་ཏེ་བཅུ་གསུམ་གཙོ་བོར་བྱས་པའི་སྡེ་སྣོད་གསུམ་གསན་བསམ་ལྷུར་བཞེས་མཛད་ཅིང་ཕར་ལ་ཡང་རིག་གནས་སྐོར་རྒྱ་ཆེར་དཔེ་ཁྲིད་གནང་། མདོ་ཁམས་སུ་བཞུགས་རིང་སྡེ་དགེ་རྒྱལ་པོའི་བཀའ་དགོངས་བཞིན་རྒྱལ་པོའི་སྲས་སྲོས་རྣམས་ལ་སྔན་སྲུམ་སྐོར་སློབ་ཁྲིད་གནང་ཞིང་། གཞན་སློབ་བུ་འགའི་ཞུས་ངོར་དཔལ་ཁང་ལོ་ཙཱ་བས་མཛད་པའི་དག་ཡིག་ངག་སྒྲོན་གྱི་འགྲེལ་པ་ཚིག་གསལ་གསར་སྒྲིག་མཛད། དགུང་གྲངས་བཞི་བཅུ་པར་སླར་དབུས་གཙང་ཕྱོགས་སུ་ཕེབས་ནས་བོད་གཞུང་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གི་བཀའ་དགོངས་བཞིན་སྨན་རྩིས་ཁང་དུ་རིག་གནས་དགེ་རྒན་གྱི་ཕྱག་ལས་འཁུར་དུ་བཞེས་ཏེ་ལོ་གསུམ་ཙམ་བཞུགས་འཛགས་མཛད།དེ་ལྟར་བོད་དབུས་གཙང་དང་མདོ་སྟོད་ཕྱོགས་སུ་ཐོས་བསམ་མཛད་ནས་ལོ་གྲངས་ཉེར་གསུམ་ཙམ་ཕྱིན། དེ་ནས་བོད་གཞུང་སྨན་རྩིས་ཁང་ནས་དགོངས་ཞུས་ཀྱིས་ ༡༩༣༨ ལོ་སྟེ་དགུང་གྲངས་ཞེ་གསུམ་བཞེས་ཙམ་ན་

རྒྱ་གར་འཕགས་ཡུལ་དུ་ཕྱིན་ནས་ཀ་ཏར་པཎྜི་ཏ་ཏ་རི་པ་ལས་འཆི་མེད་མཛོད་གསན་ནས་ཟིན་བྲིས་ཀྱི་དེབ་ཀྱང་བརྩམས་པར་མཛད།

བོད་ནས་ཕྱིར་ཕ་ཡུལ་དུ་ལོག་དུས་ཡབ་ཡུམ་ཞང་པོ་བཅས་གཤེགས་ནས་བཞུགས་མེད་པ་དང་། གཉེན་འབྲེལ་ཡུལ་མི་ལྟོས་བཅས་ངོ་འཕྲད་ཁྲུག་ཙམ་ཕེབས་ནས་ལྷ་ར་ཊ་སིར་དབེན་པར་བསྟེན་པའི་ཐུགས་བཞེད་ཟབ་མོ་མཆིས་ཀྱང་། ཁྲུ་ནུའི་ཡུལ་གྱི་གཉེན་ཉེ་འཁོར་དང་གྲོགས་འདྲིས་སེར་སྐྱ་ཐུན་མོང་ནས་མོས་གུས་དད་འདུན་ཆེན་པོས་གསོལ་བ་བཏབ་པ་ལྟར་གདུལ་བྱའི་ཁམས་དང་མོས་པ་དང་མཐུན་པའི་ཆོས་འབྲེལ་བཀའ་ཆོས་མང་པོ་རྒྱ་ཆེར་བཀའ་དྲིན་དུ་བསྐྱངས་ཏེ་ཁྲུ་ནུར་ལོ་གྲངས་བརྒྱད་ཙམ་བཞུགས། བར་སྐབས་དེར་ཡུལ་མིའི་སློ་གཞས་ཆོས་མཐུན་ཆེད་དུ《ཀ་བཤད་བྱུང་བའི་སློ་ལེན་》ཞེས་པ་དེ་དང་།《སྒྲ་དབྱངས་ལྷ་མོ་ལ་བསྟོད་པ་དོན་གཉིས་སྙེ་མ་》ཞེས་པ་བརྩམ་པར་མཛད། དེ་ནས་འཕགས་ཡུལ་ལྷ་ནྣ་ཊ་སླིར་ཕྱིན་ནས་མཁས་དབང་དེ་ལྷནྣནྡཡཧྲིཔླཱཙྱི་ཞེས་པའི་དྲུང་ནས་སྒྲ་པཱཎི་པ་དང་དེའི་འགྲེལ་པ་རྒྱས་བསྡུས་མཐའ་དག་ལ་གསན་སྦྱོང་རྟག་འགྲུས་བསྐྱངས། ཤིང་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་རིན་པོ་ཆེ་ལ་ཉམས་ལེན་སྙིང་པོར་མཛད་ཅིང་། ཉིན་རེ་བཞིན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསྟོད་པ་ཤོ་ལོ་ཀ་རེ་བཀའ་རྩོམ་གནང་བར་བསྩོམས་པས་ཤློག་སུམ་བརྒྱ་ང་ལྔ་བཞུགས། ལྷ་ནྣ་ཊ་སླིར་བཞུགས་པའི་དུས་ཡུན་རིང་བསྟན་འགྲོའི་སྤྱི་སྨན་ཆེ་གཟིགས་ཀྱིས་རྒྱ་བོད་བལ་འབྲུག་གི་སྐལ་ལྡན་ཆོས་ཞུ་བ་རྣམས་ལ་ཆོས་འབྲེལ་གྱི་མཛད་སྒོ་རྒྱ་ཆེར་བསྐྱངས།

དེ་ལྟར་ལྷ་ཊར་ལོ་གྲངས་བཅོ་ལྔ་བཅུ་དྲུག་ཙམ་རིང་བཞུགས་ཞབས་འཁོད་ཅིང་། དེ་གར་བཞུགས་རིང་མགོན་པོ་གང་གིས་འཕགས་བོད་ཆོས་རིག་འབྲེལ་ལམ་གོང་མཐོར་སྤེལ་བའི་རླབས་ཆེན་མཛད་རྗེས་གཟིངས་མཐོར་བཞག་པའི་ལེགས་སྐྱེས་སུ། ལྷ་ཊ་ལེགས་སྦྱར་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོས་ས་མོ་ཕག་ལོ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ནང་ངེས་པ་དོན་གྱི་མཁས་པ་སྨྲ་བའི་ཁྲུ་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པ་དགེ་རྒན་ཆེན་མོའི་གོ་གནས་དང་སྔགས་ཤིན་ཏུ་རྩ་ཆེ་བའི་

ཤེས་ཡོན་ཅན་གྱི་མཚན་གནས་"ཡླཙཥྱཏི"སྟེ་སྨྲ་བའི་མངའ་བདག་ཅེས་པའི་གོ་མིང་ཕུལ། དེ་རྗེས་༸སྤྱི་ནོར་གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་རྒྱལ་བ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་གཟིགས་ཆེན་པོའི་བཀའ་དྲིན་བཞིན་ཁྲི་ཐུ་རིན་པོ་ཆེ་ཉིད་མ་སུ་རིར་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭར་ཆོས་བརྒྱུད་ཆེན་པོ་བཞི་ཡི་མཁས་པ་ལྔ་བཅུ་སྐོར་ལ་རིག་གནས་སྐོར་ཆ་ཚང་དང་ཁྱད་པར་འཕགས་བསྟོད་སྐོར་བཤད་ཁྲིད་མཛད་ནས་ཟླ་བ་དྲུག་ཙམ་བཞུགས་པ་དང་། གཙུག་ལག་སློབ་དཔོན་རྣམས་ཀྱིས་སྐུལ་མ་མཛད་པ་བཞིན་ཁྲི་ཐུ་རིན་པོ་ཆེ་ནས་ཁྱད་པར་འཕགས་བསྟོད་ཀྱི་བཤད་ཁྲིད་མཛད་པའི་ཟིན་བྲིས་རྩ་འགྲེལ་སྦྲག་མ་འདི་བོད་གཞུང་ཆོས་རིག་ལྷན་ཁང་ནས་དཔར་སྐྲུན་མཐུན་རྐྱེན་སྦྱར་ཏེ་དྲིལ་བསྒྲགས་པར་ཁང་དུ་དེབ་གྲངས་ལྔ་བརྒྱ་དཔར་སྐྲུན་འགྲེམས་སྤེལ་ཞུས། ཕྱིས་སུ་ཁྲི་ཐུ་རིན་པོ་ཆེ་ནས《བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསྟོད་པ་རིན་ཆེན་སྒྲོན་མ་》ཞེས་བྱ་བ་གཞུང་ཚད་ཤློག་སུམ་བརྒྱ་ང་ལྔ་གསར་རྩོམ་མཛད་པའི་ཕྱག་དེབ་དེ་ཉིད། བོད་རྒྱལ་ལོ་ ༢༠༩༢ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༥ ལ་རྒྱལ་བ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོའི་སྐུའི་གཅེན་མོ་སྐུ་གཤེགས་ཚེ་རིང་སྒྲོལ་མའི་དགེ་འཧྲུག་ཆེད་དུ་སྐུ་ཞབས་སྟག་ལྷ་ཕུན་ཚོགས་བཀྲ་ཤིས་ལགས་ཀྱིས་དཔར་གྱི་འདུ་བྱེད་གཉིས་པ་འགྲེམས་སྤེལ་གནང་བར། དཔར་སྐྲུན་མཛད་པའི་དགེ་བསྔོའི་སྨོན་ཚིག་ཏུ་ལྷར་བཅས་སྲིད་ཞིའི་རྣམ་འདྲེན་༸སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ཉིད་ནས་ལྟུགས་རྩོམ་མཛད་པ་འདི་ལྟར། "འཕགས་ནོར་བདུན་ལ་དབང་འབྱོར་ཞིང་། ཐོས་པའི་བརྟུལ་ཞུགས་འཛིན་པའི་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ། ཡུལ་རྒྱ་གར་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱུད་དུ་བྱུང་བ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག གཞོན་ནུའི་དུས་ནས་ཡུལ་གངས་ཅན་ཞིང་གི་རིས་མེད་མཁས་གྲུབ་དུ་མའི་ཞབས་པད་ཡུན་རིང་དུ་བསྟེན་ཏེ་ཐུན་མོང་དང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རིག་པའི་གནས་མཐའ་དག་ལ་ཐོས་བསམ་གཏིང་ཟབ་མཛད། ལྷག་པར་རྒྱལ་སྲས་ཆེན་པོ་ཞི་བ་ལྷའི་གཞུང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པར་ཐོས་བསམ་སྒོམ་པ་ཕྱོགས་ཆར་མ་ལྷུངས་པ་མཛད་དེ་སྲས་བཅས་རྒྱལ་བའི་གཞུང་ལམ། བདག་པས་གཞན་གཅེས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་རིན་པོ་ཆེར་ཐུགས་འདུན་ཆེས་ཆེར་འཕེལ་བས་དེ་ཉིད་ཐུགས་དམ་གྱི་སྙིང་པོར་མཛད་པའི་དབང་

གིས་བར་སྐབས་ཤིག་ནས་ཉིན་རེ་བཞིན་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསྟོད་པ་ཤློ་ཀ་རེ་ཟུར་ལྷུགས་རྩོམ་མཛད་པའི་བསྟན་བཅོས་རིན་ཆེན་སྒྲོན་མ་ཞེས་པ་དེ་ཉིད། ད་ལན་དད་ལྡན་ཕུན་ཚོགས་བཀྲ་ཤིས་ནས་ངོས་ཀྱི་གཅེན་མོ་ཚེ་རིང་སྒྲོལ་མའི་དགེ་མཇུག་ཆེད་པར་འདེབས་བྱས་པའི་དགེ་བའི་རྩ་བ་འདི་དག་སྤྱིར་ཧུལ་མཚོན་ནད་མུག་གི་བསྐལ་ངན་འདི་འདྲའི་དུས་སུ་ཀུན་ལ་གཅིག་ཏུ་སྨན་པའི་ཞི་བསིལ་བདུད་རྩིའི་གཏེར་ཆེན་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་རིན་པོ་ཆེ་ཕྱོགས་བཅུར་རྒྱས་པ་དང་། སྒོས་སུ་སྙིགས་ལྔའི་རང་མདངས་ཀུན་ནས་དར་བའི་ངང་ཚུལ་ཤིན་ཏུ་ཐ་ཆད་པ་འདི་དག་རིམ་གྱིས་ཞི་ནས། བྱམས་སྙིང་རྗེ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་རིན་པོ་ཆེ་རང་གཞན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱུད་ལ་སྐྱེ་བའི་རྒྱུར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་ཆེད་དུ་བསྔོ་སྨོན་མཚམས་སྦྱོར་བགྱིས་པའོ། །”ཞེས་སྩལ་པའོ། །

དེའི་རྗེས་སུ་ཞ་ནྡྲ་ཙ་སི་དང་རྡོ་རྗེ་གདན་སོགས་སུ་རྒྱ་བོད་འབྲས་འབྲུག་བལ་པོ་ཁུ་ནུ་གར་ཞ་ལ་དྭགས་ཀོང་སོགས་དང་། བོད་རྒྱ་མིས་དབང་བསྒྱུར་དུས་ཚོད་ཉག་ཕྲའི་སྐབས་དེར་བཙན་བྱོལ་བོད་མི་ཆོས་ཞུ་བ་སེར་སྐྱ་མཆོག་དམན་ཐམས་ཅད་ལ་སོ་སོའི་དོན་གཉེར་བཞིན་གསུངས་ཆོས་འཆད་མེད་ཀྱིས་དུས་ཚོད་མང་ཆེ་བ་རྡོ་རྗེ་གདན་དུ་བཞུགས་འཇགས་གནང་། ཆུ་གླང་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༣ ཟླ་ ༣ པར་འབྲས་ལྗོངས་ལྷ་ཡུལ་གྱི་གདན་ཞུས་ལྟར་སྟག་རྩེར་ཟླ་ངོ་བཞི་ཙམ་བཞུགས་ནས། འབྲས་ལྗོངས་ཡུལ་སྲུས་སོགས་ལ་ཆོས་ཁྲིད་དང་ཀ་སྒྲུང་བར་ཚིག་ཀོ་ཏའི་དང་། རྡོར་གླིང་སོགས་སུ་ཕེབས་ཏེ་གདུལ་བྱའི་རེ་བ་ཡོངས་སུ་བསྐངས་ནས་ཆོས་འཆད་སྤེལ་རྒྱུན་ཆད་མེད་པར་མཛད། དེ་ནས་དགུན་གྲངས་གྱ་གཉིས་བཞེས་སྐབས་གར་ཞ་མཁའ་འགྲོའི་གླིང་དང་། དཀར་མདངས་དགོན་པ་འབྲུག་རྒྱས་ཆོས་གླིང་། གར་ཞ་ལྗོངས་སྟོད་དུ་བཞུགས་པའི་གཞུང་འབྲུག་བཀའ་བརྒྱུད་པའི་དགོན་སྙིང་དགེ་མུར་བསམ་གཏན་ཆོས་གླིང་སོགས་སུ་ཞབས་སོར་འཁོད་ནས་སེར་སྐྱ་གྲངས་ལས་འདས་པར་ལམ་རིམ་ཐར་རྒྱན་དང་། སློབ་དཔོན་ཀླུ་སྒྲུབ་ཀྱི་དབུ་མ་རིན་ཆེན་ཕྲེང་བ། ཕྱག་ཆེན་ཟིན་བྲིས། རོ་སྙོམས་སྐོར་དྲུག་གི་ཉམས་ལེན། དམ་པ་གང་གིས་མཛད་པའི་བྱང་ཆུབ་

སེམས་བསྐྱོད་རིན་ཆེན་སྒྲོན་མ་སོགས་ལྷུགས་ཁྲིད་དང་། ཞལ་གདམས། ལུང་རྒྱུན། ཁྲིད་རྒྱུན་བཅས་མང་པོ་བཀའ་དྲིན་བསྐྱངས།

བོད་མིའི་བླ་ན་མེད་པའི་དབུ་ཁྲིད་“སྐྱབས་མགོན་”གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་ཀྱང་། “རྗེ་འདི་པ་ལས་བཀའ་ཆོས་གསན་པ་ཡིན་”ཞེས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སྤྱོད་པ་ལ་འཇུག་པའི་གསུང་ཆོས་བཀའ་དྲིན་བསྐྱངས་སྐབས་དམིག་བསལ་གྱིས་འཁྲོས་འདོན་གནང་ཡོད་པ་དེ་བཞིན། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་སྡེ་སྣོད་དང་མཐུན་པར་བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་བསླབ་པ་རྣམ་པར་དག་པ་ལ་གཅེས་སྤྲས་སུ་མཛད་པའི་རྗེ་འདི་པའི་གསུང་སྐྲོས་སློབ་བུ་རྣམས་ནུབ་ཕྱོགས་ལ་དྭགས་ནས་ཤར་ཕྱོགས་བོད་དབུས་གཙང་དང་མདོ་སྟོད་ཁམས་ཕྱོགས་ཚུན་དུ་སྐྱེ་བོ་ཕོ་མོ་ཙམ་དུ་མ་ཟད་བླ་སྤྲུལ་དང་། གདན་ས་ཁག་གི་མཁན་པོ་དང་། དེ་བཞིན་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་སོགས་སྡེ་སྣོད་འཛིན་པ་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་ཡོད་པ་ནི་སྐྱེས་ཆེན་དེའི་འཕྲིན་ལས་དཔག་པར་དཀའ་བ་ཞིག་ཡིན། མཐར་བགྲང་བྱ་གྲུ་གསུམ་བཞེས་པ་སེ་མོ་སྦྲུལ་ (ཕྱི་ལོ་༡༦༧༧) ལོའི་ཚེ་འཕྲུལ་ཟླ་བའི་ཚེས་གསུམ་ཉིན་སྐུ་དངོས་ཀྱི་གདུལ་བྱ་རེ་ཞིག་རྫོགས་ཏེ། གདུལ་བྱ་རྟག་འཛིན་ཅན་རྣམས་ཆོས་ལ་བསྐུལ་ཕྱིར་སྐལ་ལྡན་གདུལ་བྱའི་སྣང་ངོར་འཚོ་བའི་འདུ་བྱེད་བཤིག་པར་མཛད་དེ་ཆོས་དབྱིངས་སུ་ཐིམ་ཚུལ་བསྟན་པར་གྱུར་ཏོ། །

ཟུར་ལྷའི་དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ། ཁུ་ནུ་རིན་པོ་ཆེའི་མཛད་རྣམ་སྙིང་བསྡུས་འདི་དངོས་གྲུབ་ག་ཤ་བ་ཡིས་བརྩམས་པའི་<<ཁུ་ནུ་རིན་པོ་ཆེ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོའི་མཛད་རྣམ་ཐར་པའི་ཐེམ་སྐས་>>ཞེས་པ་དང་། འབྲི་གུང་ལམ་མཁྱེན་རྒྱལ་པོས་བརྩམས་པའི་《ཁུ་ནུ་བླ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གྱི་རྣམ་མཐར་》གཉིས་ལ་གཞི་བཅོལ་ཏེ། འདི་ག་བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཞམས་ཞིབ་ཁང་ནས་སྙིང་བསྡུས་བཀོད་པའོ། །

དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་མཆོག་གི་སྐུ་ཚེའི་ལོ་རྒྱུས་སྙིང་བསྡུས་བཞུགས་སོ།།

དགེ་བཤེས་རྡོ་རྗེ་དགྲ་འདུལ།

མཁས་དབང་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་ནེ་གླེ་མཆོག་ནི། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ཟླ་༥ ཚེས་ ༡༣ ཉིན་སྟོད་བསྟན་པ་ཕྱི་དར་སྐབས་ཞུ་ཆེན་གྱི་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་ཞབས་ཀྱིས་བཅགས་ཏེ་བྱིན་གྱིས་བརླབས་པའི་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ཧི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ཀྱི་སའི་ཐིག་ལེ་ཁུ་ནུ་རིབ་པ་སྤྲུལ་པའི་ལྷ་ཁང་ཞེས་མཚན་སྙན་ཡོངས་སུ་གྲགས་པའི་ཉེ་འདབས་སུ་ཡབ་བློ་བཟང་ནོར་བུ་དང་ཡུམ་བདེ་བ་མུ་ནི་གཉིས་ཀྱི་སྲས་སུ་འཁྲུངས། ཆུང་བྱིས་པའི་དུས་ནས་ཀྱང་སྐྱེ་བོ་ཕལ་པའི་ངང་ཚུལ་ལས་འདས་ཏེ། རང་བཞིན་བཟང་ལ་དད་པ་བརྟན་པ། སྙིང་རྗེ་ཆེ་ལ་བློ་རིག་རྣོ་ཞིང་སྙིང་སྟོབས་ཆེ་བ་སོགས་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་བཟང་པོའི་ཡོན་ཏན་མངའ་བས་ཡུལ་མི་རྣམས་ཀྱི་མིག་ལམ་དུ་མཛེས་ཤིང་ཀུན་གྱིས་བསྔགས་ཡུལ་དུ་གྱུར། རིམ་པས་སྐུ་ན་སོན་པ་ན་ས་གནས་རྒྱ་གར་གཞུང་གཉེར་གྱི་གཞི་རིམ་དང་འབྲིང་རིམ་སློབ་གྲྭ་སོགས་སུ་རིམ་པར་འགྲིམས་ནས་ཐུན་མོང་གི་རིག་གནས་སྤྱི་དང་སྐད་རིགས་སོགས་ལ་ལེགས་པར་བསླབས།

དགུང་གྲངས་ ༨ ཙམ་ལ། མ་ཡུམ་སྐུ་ཚེ་མ་ཟིན་པས་ཡབ་དམ་པ་དང་ཨ་ནེ་གཉིས་ཀྱི་བྱམས་བརྩེའི་གཟིགས་སྐྱོང་འོག་འཚར་ལོངས་བྱུང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༥ སྟེ་ཁོང་ཉིད་དགུང་གྲངས་ ༡༥ སོན་སྐབས་༸གོང་ས་མཆོག་གིས་དགེ་བཤེས་སྟོབས་རྒྱལ་ལགས་བཀའ་འགྱུར་བླ་མར་བསྐོ་གཞག་བསྐྱལ་ཏེ་ཆེད་དུ་ཁུ་ནུའི་ཡུལ་དུ་ཆེད་གཏོང་གནང་བ་དང་མཉམ། མི་རིང་བར་༸གོང་ས་མཆོག་ནས་མ་འོངས་སྟོན་གཟིགས་ཀྱིས་ཁུ་ནུ་ནས་བློ་རིག་བཀྲ་བའི་ཕྲུ་གུ་འགའ་ཞིག་གྲྭ་པ་བཟོས་ཏེ་གཞུང་ཆེན་སློབ་གཉེར་ཆེད་གཏོང་དགོས་ཀྱི་བཀའ་སློབ་ཕེབས་དོན་བཞིན་དགེ་བཤེས་སྟོབས་རྒྱལ་ལགས་ནས་ཕྲུ་གུ་དྲུག་ཛ་སར་ཆེད་དུ་མངགས་པའི་ཁོངས་སུ་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་ཡང་གཅིག་ཡིན། ཛ་སར་འབྱོར་རྗེས་༸གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་སྐུ་དྲུང་དུ་གཟིམ་ཆུང་མཇལ་ཁའི་སྐལ་བཟང་

ཐོབ་རྗེས་དམིགས་བསལ་གཟིགས་སྐྱོང་ལམ་སྟོན་འོག་ལོ་དེ་གར་རིགས་ལམ་སློབ་གཉེར་ཁང་ངམ་མཚན་ཉིད་གྲྭ་ཚང་དུ་འཛུལ་བཞུགས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ནས་བརྩམས་ཏེ་བཅུ་ཕྲག་རིག་པའི་གནས་དག་ལ་གསན་སྦྱོང་གནང་འགོ་བརྩམས།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ དགུན་ཟླ་ངས་ ༢༠ ཐོག “གོང་ས་མཆོག་གི་ཞལ་སྔ་ནས་བསྙེན་རྫོགས་ཀྱི་སྡོམ་པ་བཞེས་ཏེ་མཚན་ལ་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་ཞེས་སྣར་དགེ་བཤེས་སྟོབས་རྒྱལ་ལགས་ཀྱིས་གནང་བ་དེ་རང་འཛུགས་སུ་ཕྱིར་བསྒྱུལ། རིགས་ལམ་སློབ་གཉེར་ཁང་དེར་ལོ་ངོ་བཅུ་ལྷག་གི་རིང་ལ་མཁས་དབང་རྒན་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོ་དམ་པ་དེས་གཙོ་བྱས་ནས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དུ་མ་བསྟེན་ནས་ཐུན་མོང་དང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རིག་གནས་སྤྱི་དང་། ཡང་སྒོས་ནང་དོན་རིག་པར་གསན་བསམ་ཚུལ་བཞིན་གནང་སྟེ་འཛིན་གྲྭའི་ནང་ཤེས་སྦྱོང་གཉིས་ལྡན་གྱི་སྔོན་པའི་གྲགས་པ་ཐོབ།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོར་དགུན་ཟླ་ངས་ ༢༥ ཐོག་གཞུང་ཆེན་བཀའ་པོད་ལྔ་ལ་གསན་བསམ་མུ་མཐུད་དེ་མཇུག་འཁྱོངས་པའི་སྐད་དུ་གདན་ས་ཆེན་པོ་དཔལ་ལྡན་འབྲས་དཀར་སྤུངས་པའི་ཡ་གྱལ་མཁས་མང་བློ་གསལ་བྱེ་བའི་གླིང་གྲྭ་ཚང་དུ་སྒྲིག་ཞུགས་གནང་ནས་བློ་གླིང་མཁན་ཟུར་རིན་པོ་ཆེ་རྗེ་བཙུན་བློ་བཟང་ཉི་མ་དཔལ་བཟང་པོ་མཆོག་གིས་དབུས་བཀའ་རབ་འབྱམས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དུ་མའི་ཞབས་ཏུལ་སྤྱི་བོར་བླངས་བཞིན་དུ་འཕགས་བོད་མཁས་པའི་དགོངས་འགྲེལ་གཞུང་ལུགས་རྒྱ་མཚོར་ཐོས་བསམ་སྒོམ་པའི་གཟིངས་སུ་ཞུགས་ཏེ་གྲུས་རྟག་སྦྱོར་བའི་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱི་སྒྲུབ་བས་ཉིན་མཚན་ཀུན་ཏུ་བར་མ་ཆད་པར་བསྒྲུབས་པ་ལས་མཐར་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ལོར་དགེ་ལྡན་ལུགས་བཟང་གཙུག་ལག་རབ་འབྱམས་པའི་རྒྱུགས་སྤྲོད་ཆེན་མོར་ཞུགས་ཏེ་བསླབ་པ་མཐར་སོན་པའི་འབྲས་རྟགས་སུ་དགེ་བཤེས་ལྷ་རམས་པའི་ཕྱག་རྟགས་བཞེས། དེའི་བར་ན་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་བློ་གླིང་གྲྭ་ཚང་གི་མཁན་ཟུར་ཡོངས་ཀྱི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་དགེ་བཤེས་ཡེ་ཤེས་ཐུབ་བསྟན་མཆོག་དང་སྐབས་དེའི་མཁན་པོ་ལས་ཐོག “སྐྱབས་རྗེ་རི་རྫོང་སྲས་རིན་པོ་ཆེ་རྣམ་

གཉིས་ཀྱི་ཞལ་བཀོད་ལྟར་གྲྭ་ཚང་རིན་པོ་ཆེའི་དཔལ་འབྱོར་དཀའ་ངལ་སེལ་སླད་ནུབ་ཕྱོགས་ཡུལ་གྲུར་གྲྭ་ཚང་གི་འབུལ་སྡུད་ཚོག་གྲྭའི་ཁོངས་སུ་ཕེབས་ཏེ་ཨ་རི་ཁྲུལ་གྲོང་ཁྱེར་བཅུ་དང་བརྒྱད་ཙམ་དང་ཡོ་རོབ་ཁྲུལ་གྲོང་ཁྱེར་ཉེར་གཅིག་བཀྲལ་བར་ཕྱོགས་བསྐྱོད་ཀྱིས་འཛམ་གླིང་མདུན་སར་བོད་དོན་བདེན་པའི་དྲིལ་བསྒྲགས་དང་འབྲེལ་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་དང་ནང་ཆོས་ངོ་སྤྲོད་སོགས་གོ་རྟོགས་ཁྱབ་སྤེལ་གྱི་བགྲིས་རེ་ཁ་རྒྱ་ཆེར་བཏབ།

སྤྱི་ལོ་༡༩༩༠ ལོར་གྲྭ་ཚང་རིན་པོ་ཆེའི་མཁན་བླ་འདུས་མང་ཡོངས་ནས་ནུབ་ཕྱོགས་ཨ་རི་ཁྲུལ་དུ་གྲྭ་ཚང་གི་ཡན་ལག་ཆོས་ཚོགས་ཤིག་གསར་འཛུགས་ཐུབ་ན་འཕྲལ་ཕུགས་ཀུན་ཏུ་དགེ་མཚན་ཆེ་ཚུལ་དགོངས་པས། ཇི་ལྟར་འདུས་མང་ནས་མགྲིན་དབྱངས་གཅིག་སྒྲུར་གྱིས་དགེ་བཤེས་ལགས་ཁོང་ལ་རེ་འདུན་ཞུས་པ་གཞིར་བཟུང་ཨ་རིའི་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཇོར་ཇི་ཡའི་མངའ་སྡེའི་ཨེ་ཊ་ལན་ཊའི་གྲོང་ཁྱེར་ནང་བློ་གསལ་གླིང་གྲྭ་ཚང་གི་ཆོས་ཚོགས་ཐོག་མ་གསར་འཛུགས་གནང་བ་དང་། ལོ་མང་རིང་ཆོས་ཚོགས་དང་བཞུགས་གནས་གཅིག་ཕྱོགས་སོགས་དཀའ་བ་དུ་མ་ཁྱད་དུ་བསད་དེ་ཆོས་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོའི་ཐུགས་འགན་བཞེས་མུས་ནས་ད་བར་གསོལ་ཕོགས་སོགས་གང་ཡང་མི་བཞེས་ཁར། ཁོང་གི་ཟབ་ཅིང་ཡངས་པའི་ཐབས་ཆེན་འབད་སྒྲུབ་སྣ་མང་འོག་བོད་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་རིས་མེད་སྤྱི་དང་། ཡང་སྒོས་གྲྭ་ཚང་འདི་ཉིད་ཀྱི་མཁན་ལས་ཟུར་གཙོས་བླ་ཆེན་དང་མཁས་དབང་དུ་མ་གདན་ཞུས་ཀྱིས་ནང་ཆོས་ཀྱི་ཟབ་སྦྱོང་དང་། སྒོམ་ཁྲིད་ལམ་སྟོན། དབང་ལུང་མན་ངག་འབོག་སྟོན། བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཁྱབ་སྤེལ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་བརྒྱུད་ནང་པའི་བགྲོ་གླེང་ཚོགས་འདུ་བསྡུ་སྐོང་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་འགྲོ་མང་པོར་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་སྒོ་འཕར་ཡངས་པོར་ཕྱེས་ཏེ་བསྟན་འགྲོར་སྨན་པའི་ཐབས་ཆེན་གྱི་མཛད་བཟང་རྨད་དུ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་གར་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་བློ་གླིང་ཆོས་ཚོགས་དང་བྱེས་ཀྱི་བློ་གསལ་གླིང་གྲྭ་ཚང་བཅས་ཀྱི་མཚན་སྙན་གྱི་བ་དན་ཕྱོགས་དུ་མར་ཁྱབ་ཅིང་འཕེལ། དགེ་བཤེས་ལགས་ཀྱིས་སྐུ་ངལ་ལྷོད་མེད་བསྐྱོན་ནས་བློ་གསལ་གླིང་གི་ཆོས་ཚོགས་དེ་ཉིད་རིམ་པས

དར་རྒྱས་སུ་ཕྱིན་ཏེ་ད་ཆ་ཨ་རི་སྤྱི་དང་། ལྷག་པར་གྲོང་ཁྱེར་ཨེ་ཊ་ལན་ཊའི་ནང་བོད་ཀྱི་ནང་པའི་ཆོས་ཚོགས་ལེགས་ཤོས་གྲས་ཡིན་པ་མ་ཟད། གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ཆོས་ཚོགས་ཁྲིད་ཨང་དང་པོའི་བྱ་དགའ་ཡང་ཐེངས་འགའ་ཤས་ཐོབ།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་གྲྭ་ཚང་གི་ཆོས་འབྲེལ་སྒྱུ་རྩལ་སྡེ་ཚན་གྱི་ཚོགས་གཙོར་བསྐོ་གཞག་གནང་སྟེ་ནུབ་ཕྱོགས་སུ་ཕྱི་བསྐྱོད་འབྱུལ་སྟུད་གོ་སྒྲིག་གྲྭ་ཚང་རང་ཁུངས་ནས་གནང་རྒྱུའི་ལས་འགུལ་བརྩམས་པ་ནས་བཟུང་། ད་བར་བགྲང་བྱ་བཅུ་ཕྲག་གཉིས་ལྷག་གི་རིང་ལ་འཛམ་གླིང་ནང་ཁྲིམས་མཐུན་སྒྱུ་རྩལ་འཁྲབ་སྟོན་པའི་གྲལ་རིམ་ནང་མཉམ་ཞུགས་ཀྱིས་ཨ་རི་དང་། མེག་སི་ཀོ། ཁེ་ན་ཌ། དབྱིན་ཡུལ་སོགས་འཛམ་གླིང་ཤར་ནུབ་རྒྱལ་ཁབ་བརྒྱ་ཕྲག་བརྒལ་བར་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་འབྲེལ་བའི་སྒྱུ་རྩལ་དང་། ཆོས་བཤད། གཏམ་བཤད། ཟབ་སྦྱོང་། བགྲོ་གླེང་ཚོགས་འདུ་སོགས་བརྒྱུད་བོད་དོན་དྲིལ་བསྒྲགས་དང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཁྱབ་སྤེལ་ལྷབས་ཆེ་བ་གང་མང་བསྒྲུབས། སྐབས་དེ་དག་ཏུ་སྤྱི་ཚོགས་འཁྲབ་སྟོན་ཁང་དང་། སློབ་གྲྭའི་ཚོགས་ཁང་། གྲགས་ཅན་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་། སྣན་གྲགས་ཅན་གྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་སོགས་ཚོགས་སྡེ་བརྒྱ་ཕྲག་དུ་མར་ཆེད་བཅར་གྱིས་རྒྱལ་ཁབ་དེ་དག་གི་དབུ་ཁྲིད་རྣམ་པར་མཇལ་འཕྲད་དང་། གྲོང་ཁྱེར་གྱི་རྫོང་དཔོན་སོགས་ལ་ཐུག་འཕྲད་ཀྱིས་བོད་དོན་དྲིལ་བསྒྲགས་གསལ་བཤད་གནང་བར་བརྟེན། འཛམ་གླིང་ནང་མི་སྣ་གྲགས་ཅན་དང་དཔོན་རིགས་འདྲ་མིན་ཁག་དང་མི་དམངས་བཅས་ནས་བདེན་པར་དགའ་བསུའི་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་བསྟོད་བརྗོད་ཡིག་འཕྲིན་བརྒྱ་ཕྲག་ལོངས་པ་ཐོབ། འཁྲབ་སྟོན་གྱི་ཞོར་དུ་གྲྭ་ཚང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་འདོན་རྟ་དབྱངས་སོགས་མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་དང་ཉམས་པ་སོར་ཆུད་སླད་དམིགས་བསལ་ཐུགས་ཁུར་ཆེ་བཞེས་ཀྱིས་འབད་སྒྲུབ་དུ་མས་དགོས་མཁོ་དང་བསྟུན་ཏེ་སྒྲ་ཐག་འོད་སྡེར་སྡེ་ཕྱིར་ལྔ་ལྷག་འགྲེམས་སྤེལ་ཞུས།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ལོར་ཁོང་གིས་གོ་སྒྲིག་ཞུས་པའི་བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་རྩ་ཆེན་དངོས་རྫས་རིག་གཞུང་འགྲེམས་སྟོན་ཚན་པ་ནུབ་ཕྱོགས་ཨ་རི་ཡུལ་གྲུ་མང་པོར་སྐོར་སྐྱོད་སྐབས་དང་

བསྟུན་ཏེ། མི་མང་ཁྲི་ཚོ་མང་པོར་བོད་ཀྱི་རྩ་ཆེའི་ཁྱད་ནོར་གྱི་རིན་ཐང་དང་མི་རིགས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བདེན་དཔང་ཐད་གོ་རྟོགས་སྤེལ་སྐྱོད་རྒྱབ་ལྗོངས་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བཤད་ལས་བརྩམས་པའི་བརྙན་དེབ་རིན་ཐང་བྲལ་བ་ཞིག་ཀྱང་གསར་དུ་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་དཔར་འགྲེམས་ཞུས།

དེ་བཞིན་བློ་གསལ་གླིང་གྲྭ་ཚང་གི་དགེ་འདུན་གཞོན་སྐྱེས་རྣམས་ལ་དེང་རབས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་དགོས་གལ་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བར་གཟིགས་ཏེ། སྔར་ཡོད་གྲྭ་ཚང་གི་སློབ་གྲྭ་ཡར་རྒྱས་ཚགས་ཚུད་ཡོང་སླད་མཐུན་འགྱུར་རོགས་རམ་ཆེད་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༨༨ ལོར་བློ་གླིང་ཤེས་ཡོན་ལྷན་ཚོགས་གསར་འཛུགས་ཐོག་དགེ་འདུན་ན་གཞོན་རྣམས་ལ་སྦྱིན་བདག་འཚོལ་སྒྲུབ་ཀྱི་ཕྱག་ལས་ཧ་ལམ་ཆེན་ཞིག་ཀྱང་བསྒྲུབས་དང་སྒྲོན་བཞིན་ཡོད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ལོའི་ཟླ་བ་ ༥ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་སྤྱི་ནོར་ ༸གོང་ས་ ༸སྐྱབས་མགོན་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་མཆོག་དང་སྐབས་དེའི་གྲྭ་ཚང་གི་མཁན་རིན་པོ་ཆེ་དགེ་བཤེས་དཀོན་མཆོག་དཔག་བསམ་རྣམ་གཉིས་ཆེད་དུ་གདན་ཞུས་གནང་སྟེ། ༸གོང་ས་མཆོག་གི་ཧ་ལམ་ཆེའི་དགོངས་བཞེས་ལྟར་ཨ་རིར་རྗེན་གཞི་བྱས་པའི་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དང་བཙན་བྱོལ་དུ་གཞི་ཚུགས་པའི་མཁས་མང་བློ་གསལ་བྱེ་བའི་གླིང་གྲྭ་ཚང་གཉིས་ཏེ། འཛམ་གླིང་སྟེང་ལོ་རྒྱུས་སྙིང་པོ་ཅན་གྱི་ཧ་ལམ་ཆེའི་ཤེས་རིག་བསྟི་གནས་གཉིས་དབར་མཉམ་སྦྱོར་འབྲེལ་མཐུད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་འཛོག་གནང་གིས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་སྔོན་ཆད་བྱུང་མ་མྱོང་བའི་ཕུལ་བྱུང་གི་ཟིན་ཐོ་གསར་པ་ཞིག་བསྐྲུན། དེ་ནས་བཟུང་ ༸གོང་ས་མཆོག་གྲོང་ཁྱེར་ཨེ་ཊ་ལན་ཊར་ལན་གྲངས་དུ་མར་གདན་ཞུས་ཀྱིས་མཛད་རིམ་དང་ལས་འཆར་སྣ་མང་བརྒྱུད་ཕྱོགས་གཉིས་དབར་གྱི་སྔར་ཡོད་འབྲེལ་ལམ་ཇེ་མཐོ་ནས་ཇེ་མཐོར་འདེགས་ཐུབ་པ་བྱུང་། བརྒྱུད་རིམ་འདི་ཀུན་ལ་དགེ་བཤེས་ལགས་ཕོང་ནས་འབྲེལ་མཐུད་པའི་ཐུགས་འགན་ཞབས་འདེགས་བསྒྲུབས་ཡོད། ཚུལ་འདི་ལྟར་དུ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་མཐུན་ཚོགས་ཞེས་པའི་ཟུང་འབྲེལ་ལས་གཞི་དབུ་བརྙེས་ཤིང་། དགེ་བཤེས་ལགས་ཕོང་ཉིད་

མཐུན་ཚོགས་(འདི་ཉིད་བར་ལམ་རྒྱ་སྐྱིད་བཏང་བས་ད་ཆ་དེར་སྒོམ་སྒྲུབ་ཚན་རིག་དང་སྙིང་རྗེ་གཞི་རྩར་བཟུང་བའི་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་ལྟེ་གནས་ཁང་ཞེས་འབོད་)འདིའི་ཚོགས་གཙོར་བསྐོ་གཞག་བྱུང་བ་ལྟར་ད་བར་ལས་ཁུར་མུ་མཐུད་ཞུ་མུས་ཡིན།

དེའི་བར་ན་དགེ་བཤེས་ལགས་ཁོང་ཉིད་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དུ་ལུགས་མཐུན་སྒྲིག་ཞུགས་ཀྱིས་ནུབ་ཕྱོགས་སྲོལ་རྒྱུན་རིག་གནས་ལ་སྦྱངས་བརྩོན་ལྷོད་མེད་གནང་བའི་འབྲས་རྟགས་སུ། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་འབུམ་རམས་པའི་མཚན་རྟགས་སྙལ་སོན་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་ད་བར་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དུ་གཙུག་ལག་སློབ་དཔོན་གྱི་ལས་འཁུར་ཡང་ཞུ་མུས་ཡིན།

སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ལོར་དགེ་བཤེས་ལགས་ཀྱིས་ཐུགས་འགན་ཁང་བཞེས་ཀྱིས་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་དང་ཛ་ས་རིགས་ལམ་སློབ་གཉེར་ཁང་གཉིས་དབར་ལ་ཤེས་རིག་གི་འབྲེལ་ལམ་བཙུགས་ནས། ཨེ་མོ་རི་ཕྱི་བསྐྱོད་བོད་རིག་པའི་སློབ་གསོ་ཞེས་པའི་ཤེས་ཡོན་སྤེལ་རེས་ཀྱི་ལས་རིམ་ཞིག་དངོས་སུ་འགོ་ཚུགས། ཨེ་མོ་རི་ཕྱི་བསྐྱོད་བོད་རིག་པའི་སློབ་གསོའི་ལས་རིམ་འདི་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ནས་ ༢༠༡༤ བར་ལོ་ངོ་བཅུ་དྲུག་ལྷག་གི་རིང་ལ་ལོ་ལྟར་དཔྱིད་ཀའི་སློབ་དུས་ཆ་ཚང་གཅིག་གི་རིང་ལ་ཨ་རིའི་སློབ་མ་རྣམས་ཧ་སར་ཆེད་བཅར་གྱིས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་དང་། བོད་ཀྱི་ལུགས་བྱུང་དང་ལོ་རྒྱུས། སྐད་ཡིག ཡུལ་གྱི་གོམས་སྲོལ་སོགས་ལ་སློབ་གཉེར་བྱ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བཟང་པོ་ཞིག་ཡིན། ལོ་ངོ་བཅུ་དྲུག་ལྷག་གི་ཤེས་ཡོན་སྤེལ་རེས་ཀྱི་ལས་རིམ་འདིའི་ནང་དུ་ཨ་རིའི་སློབ་མ་བརྒྱ་ཕྲག་གཉིས་ཙམ་མཉམ་ཞུགས་གནང་ཡོད་ཅིང་། ལས་འཆར་འདི་ནས་ཐོན་པའི་སློབ་མ་འགའ་ཞིག་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། སྨན། ནང་ཆོས་སོགས་ཀྱི་ཐད་ལའང་འབུམ་རམས་པ་ཐོན་ནས་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་ནང་དུ་ཞིབ་འཇུག་དང་སློབ་འཁྲིད་བཅས་གནང་བཞིན་ཡོད། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༣ ཟླ་བ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་མཚུངས་མེད་བྱང་རྩེ་ཆོས་རྗེ་རི་རྫོང་སྲས་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་དང་སྐབས་དེའི་གྲྭ་ཚང་གི་མཁན་རིན་པོ་ཆེ་གོ་བོ་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་རྒྱ་མཚོ་

རྣམ་གཉིས་དབུ་བཞུགས་ཐོག་དགེ་བཤེས་ལགས་ཁོང་གི་རླབས་ཆེན་མཛད་རྗེས་ལ་ཡི་རངས་བསྔགས་བསྟོད་མཚོན་རྟེན་དུ་མཁས་མང་བློ་གླིང་གྲྭ་ཚང་ནས་ཕྱི་ཚོགས་ཞབས་ཞུའི་ཕུལ་བྱུང་གསེར་གྱི་གཟེངས་རྟགས་འབུལ་བཞེས་མཛད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༦ ལོར་དགེ་བཤེས་ལགས་ནས་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་དུ་དཔྱད་སྒོམ་གཞི་ལ་བཞག་པའི་སྙིང་རྗེའི་སྒོམ་སྦྱང་གི་ལས་རིམ་ཞིག་གསར་གཏོད་གནང་རྗེས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༥ ལོར་དངོས་སུ་དབུ་འཛུགས་བསྐྱངས། སྒོམ་སྦྱང་གི་ལས་རིམ་འདི་ནི་ཐོག་མར་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༣ ཡས་མས་སུ་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་དུ་རྒྱུན་དུ་སློབ་གཉེར་གནང་བཞིན་པའི་སློབ་མ་རྣམས་སློབ་སྦྱོང་གི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་དུ་སེམས་ལ་དཀའ་ངལ་ཅི་རིགས་བྱུང་བཞིན་པ་དག་ལ་དམིགས་པ་ཞིག་ཡིན་ཅིང་། སྒོམ་སྦྱང་གི་ལས་རིམ་འདི་ནི་གཙོ་བོ་གནའ་བོའི་རྒྱ་གར་དང་བོད་ཀྱི་ནང་པའི་སྤྱོལ་རྒྱུན་ལས་བློ་སྦྱོང་གི་ཉམས་ལེན་གཞིར་བྱས་ནས་དེང་རབས་ཅན་དང་། སྒོས་སུ་ཆོས་ལུགས་ལ་མ་བརྟེན་པའི་སྒོམ་སྦྱང་ཉམས་ལེན་གྱི་ཐབས་ལམ་ཐོག་ནས་བྱམས་པ་དང་། སྙིང་རྗེ། བསམ་ཤེས། བཟོད་བཞེས། གཞན་ཕན་གྱི་བསམ་པ་བཅས་གོང་མཐོར་གཏོང་ཐབས་ཀྱི་བཤད་སྦྱང་ནུང་སྦྲེལ་གྱི་སློབ་ཁྲིད་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན། ད་ལྟའི་ཆར་སྒོམ་སྦྱང་གི་ལས་རིམ་འདི་ནི་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་ཙམ་མིན་པར། འཛམ་གླིང་གི་ཡུལ་གྲུ་གང་ས་ནས་དོན་གཉེར་ཅན་མང་པོར་སློབ་ཁྲིད་གནང་བཞིན་པ་མ་ཟད། འཕྲོད་བསྟེན་སྡེ་ཚན་དང་། ཞིབ་འཇུག་གི་སྡེ་ཚན་སོགས་ཀྱི་ནང་དུའང་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོར་“ཕྱི་ནོར་“གོང་ས་“སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་བཀའ་སློབ་ལམ་སྟོན་གཞིར་བཟུང་བཙན་བྱོལ་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་རིས་མེད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་གྲྭ་ཚང་ཁང་གི་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་ལ་ཆ་ལག་ཚང་ཞིང་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་སློབ་ཚན་ངོ་སྤྲོད་གནང་རྒྱུའི་ལས་འཆར་ཆེད་དགེ་བཤེས་ལགས་ནས་ཐུགས་འགན་ཁང་བཞེས་ཀྱིས་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་དང་རྡ་ས་བོད་ཀྱི་དཔེ་

མཛོད་ཁང་གཉིས་མཉམ་སྦྲེལ་ཐོག་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ཞེས་པ་གསར་འཛུགས་གནང་། ཚན་རིག་གི་ལས་རིམ་འདི་བཞིན་ཐོག་མའི་འཆར་འགོད་རིམ་པ་དང་། དེ་ནས་སྟོན་འགྲོ་ཟབ་སྦྱོང་རིམ་པ། དེ་རྗེས་དངོས་གཞི་རྒྱ་ཁྱབ་ལག་བསྟར་རིམ་པ། མཐར་ད་ལྟའི་རྒྱུན་སྐྱོང་སྲ་བརྟན་གྱི་རིམ་པ་བཅས་རིམ་པ་བཞིའི་འཆར་གཞི་བཏང་ནས་ལས་གྲྭ་བསྒྲིགས་ཡོད། དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ནས་དབུ་བཙུགས་ཏེ་ལོ་ངོ་གཉིས་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་བོད་ཀྱི་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་ལ་ཆེད་དམིགས་དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་བསླབ་གཞི་གཏན་འབེབས་བྱ་བའི་ཆེད། ཚན་རིག་དང་ནང་ཆོས་ལ་བྱང་ཆུབ་པའི་མཁས་དབང་ཁག་གཅིག་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་དུ་གདན་ཞུས་ཀྱིས་ཉིན་དུ་མའི་རིང་ཕན་ཚུན་བགྲོ་གླེང་རྒྱ་ཆེ་མཛད་དེ་ཐོག་མའི་ལམ་སྟོན་དང་བསླབ་གཞིའི་སྡེ་ཚན་རྣམས་གཏན་ལ་ཕབ། དེ་ནས་སྟོན་འགྲོ་ཟབ་སྦྱོང་གི་རིམ་པའི་སྐབས་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་ཚུད་པའི་ནུབ་ཕྱོགས་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དག་ནས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་སོ་སོའི་སློབ་དཔོན་ཁག་ཅིག་གདན་ཞུས་ཀྱིས། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ནས་ ༢༠༡༣ བར་ལོ་ལྟར་དབྱར་དུས་སློབ་གསེང་གི་སྐབས་དང་བསྟུན་ཏེ། རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་༸བཞུགས་སྒར་རྡ་སའི་ཉེ་འདབས་སུ་ཆགས་པའི་ས་ན་བོད་ཀྱི་མཐོ་སློབ་ཏུ་ཉུང་མཐར་དུས་ཡུན་བདུན་ཕྲག་དྲུག་གི་རིང་བོད་ཀྱི་ཆོས་རྒྱུད་ཆེན་པོ་བཞི་དང་གཡུང་དྲུང་བོན་བཅས་ཀྱི་དགོན་སྡེ་གྲྭ་ཚང་ཁག་ནས། དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་ཤེས་ཡོན་ལ་དོན་གཉེར་ཅན་གྱི་གྲྭ་བཙུན་སྔ་རྗེས་སྡེ་ཁག་གཉིས་སུ་གྲུབ་པ་བསྡོམས་ཞལ་གྲངས་བརྒྱ་ཙམ་ཞིག་ལ་ཚན་རིག་ཤེས་ཡོན་གྱི་ཟབ་སྦྱོང་གི་མཐུན་རྐྱེན་སྦྱར་ཏེ། མཐར་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ དང་ ༢༠༡༣ ལོའི་དབྱར་ཁར་དགེ་འདུན་སྡེ་ཁག་གཉིས་པོ་ནས་ལོ་ལྔའི་ཚན་རིག་འཛིན་གྲྭའི་སྐབས་དང་པོ་དང་གཉིས་པ་ལེགས་པར་ཐོན་ནས། ༸སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དབུ་བཞུགས་ཀྱིས་རྟ་སྐྱིད་བོད་ཁྱིམ་ཚོགས་ཁང་དུ་བསླབ་པ་མཐར་སོན་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་མཛད་སྒོ་སྐབས་ཁོང་རྣམས་ལ་ཕྱག་འཁྱེར་གསོལ་སྩལ་དང་། སྐབས་དེར་༸མགོན་པོ་མཆོག་ནས་དགེ་བཤེས་ལགས་ཀྱི་ཕྱག་ལས་གནང་བར་ལེགས་གསོལ་བསྔགས་བརྗོད་ཀྱི་དགྱེས་དབྱུང་མཛད། དེ་ནས་སྤྱི་ལོ་

༢༠༡༥ ནས་ ༢༠༡༩ བར་ལོ་ངོ་དྲུག་གི་རིང་ལ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་དངོས་གཞི་རྒྱ་ཁྱབ་ལག་བསྟར་རིམ་པ་དེ་ཉིད་སྤེལ་ཀོབ་སེ་ར་དགོན་དང་། མོན་ལྒོ་དགའ་ལྡན་དགོན་པ་དང་འབྲས་སྤུངས་དགོན་པ་བཅས་ཀྱི་ས་གནས་གསུམ་ནང་དུས་གཅིག་ཏུ་ལོ་ལྟར་དབྱར་ཁར་བདུན་ཕྲག་དྲུག་གི་རིང་ལ་ལོ་རིམ་དང་པོ་ནས་རིམ་གྱིས་ལོ་རིམ་དྲུག་པའི་བར་གཙོ་བོ་ཚན་རིག་གི་ལྟ་གྲུབ་དང་། སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག དངོས་ཁམས་ཚན་རིག དབང་རྩ་ཚན་རིག་བཅས་སློབ་ཁྲིད་གནང་། ལོ་ངོ་དྲུག་གི་ནང་དུ་གྲྭ་བཙུན་སློབ་མ་ཆིག་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་ཙམ་མཉམ་ཞུགས་གནང་ཡོད། ད་ལྟ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་འདི་བཞིན་རིམ་པ་བཞི་པ་སྟེ་རྒྱུན་སྐྱོང་སྲ་བརྟན་གྱི་རིམ་པར་སླེབས་ཡོད། རྒྱུན་སྐྱོང་སྲ་བརྟན་གྱི་རིམ་པའི་ནང་དགོན་སོ་སོ་གྲྭ་ཚང་ནས་བསྡུས་པའི་གྲྭ་བཙུན་སློབ་མ་རྣམས་ལ་དབྱར་དུས་སུ་ཚན་རིག་གི་སློབ་འཁྲིད་ཟབ་སྦྱོང་དང་། དགུན་དུས་སུ་ཚན་རིག་གི་ཞིབ་འཇུག་ཟབ་སྦྱོང་བཅས་འབུལ་འཆར་ཡོད། ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་འདིའི་ཐོག་ནས་གྲྭ་བཙུན་སློབ་མ་མང་པོས་དེང་རབས་ཚན་རིག་ལ་དོན་གཉེར་ཆེན་པོས་དོ་སྣང་བྱས་པས། ད་ལྟ་དགེ་ལྡན་ལུགས་བཟང་གི་དགེ་ལུགས་རྒྱུགས་སྦྱོད་ཆེན་མོའི་ལོ་རིམ་དང་པོ་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་ཚན་རིག་གི་ཡིག་རྒྱུགས་ཀྱང་གཏོང་དགོས་ཀྱི་ཡོད། འདི་ནི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྲོལ་རྒྱུན་སློབ་གསོའི་ནང་དུ་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད། ལས་འཆར་འདིའི་ཐོག་དགེ་བཤེས་ལགས་ཁོང་གིས་སྔེ་འཁྲིད་འགན་འཁུར་བླངས་ནས་སྐུ་ངལ་ཧ་ཅང་མང་པོ་བསྐྱོན་ཡོད་ལ། ད་དུང་ཡང་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་དབུ་འཛིན་གྱི་ལས་ཁུར་སྐྱོང་བཞིན་པ་དང་ཐུགས་འགན་བཞེས་མུས་ཡིན།

སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་དེ་སྐབས་ཨེ་མོ་རི་དང་ཏ་ས་རིགས་ལམ་སློབ་གཉེར་ཁང་གཉིས་ཟུང་སྦྲེལ་ཐོག་གཉེར་བཞིན་པའི་དཔྱིད་ཀའི་སློབ་དུས་ཀྱི་ཨེ་མོ་རི་ཕྱི་བསྐྱོད་བོད་རིག་པའི་སློབ་གསོའི་ལས་རིམ་ཡོད་མུས་ཐོག དབྱར་ཁའི་སློབ་དུས་(བདུན་ཕྲག་ལྔ་) ཨེ་མོ་རི་བོད་ཀྱི་ལུས་སེམས་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ཞིག་གསར་འཛུགས་བྱས། དབྱར་ཁའི་བདུན་ཕྲག

ལྡིའི་ལས་རིམ་འདི་ནི་དགེ་བཤེས་ལགས་ཁོང་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྣེ་ཁྲིད་མཛད་ཅིང་། སློབ་མ་རྣམས་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ཧྥ་རམ་ས་ལ་དང་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་འབྲས་སྤུངས་བློ་གསལ་གླིང་གྲྭ་ཚང་གཉིས་སོ་སོར་བདུན་ཕྲག་གཉིས་དང་ཕྱེད་ཀ་རེ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད། བདུན་ཕྲག་ལྡིའི་ལས་རིམ་འདིར་སློབ་མ་རྣམས་ནས་བོད་ཀྱི་ནང་ཆོས་དང་། སྒོམ་སྒྲུབ་ཉམས་ལེན། བོད་ཀྱི་གསོ་བ་རིག་པ། བོད་ཀྱི་ལུགས་བྱང་སོགས་ལ་སློབ་སྦྱོང་གནང་བ་ཙམ་མིན་པར། བཙན་བྱོལ་དུ་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལས་ཁུངས་ཁག་དང་། རིག་གཞུང་གི་བསྐྱི་གནས་ཁག་ཤེས་ཡོན་གྱི་སྡེ་ཚན་སློབ་གྲྭ་སོགས་ལའང་དངོས་སུ་བསྐྱོད་ནས་རྒྱུས་ལོན་བྱེད་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་ཀྱང་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད། ད་བར་དུ་ལོ་ངོ་དགུ་ (༢༠༡༨) ལྷག་གི་ནང་དུ་ལས་རིམ་འདིའི་ནང་ཨ་རིའི་སློབ་མ་བརྒྱ་ཕྲག་གཉིས་ལྷག་མཉམ་བཞུགས་གནང་ཡོད།

དེ་ལྟ་བུའི་དགེ་བཤེས་ལགས་ཀྱི་ཕྱག་ལས་མང་པོའི་ཁྲོད་ནས་གསར་ཤོས་ནི། སྤྱི་ལོ་༢༠༡༧ ལོར་རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་ས་ལྡི་ལི་གསར་པའི་ནང་༸སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་དབུ་འབྱེད་མཛད་པའི་ཆོས་ལུགས་མ་བརྟེན་པའི་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་"སྙིང་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་"ལས་འཆར་དེ་ཆགས་ཡོད། ལས་འཆར་འདི་ནི་ཐོག་མ་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་དགེ་བཤེས་ལགས་ཀྱིས་དབུ་ཁྲིད་པའི་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་མཐུན་ཚོགས་ (ད་ལྟ་སྒོམ་སྒྲུབ་ཚན་རིག་དང་སྙིང་རྗེ་གཞི་རྩར་བཟུང་བའི་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་ལྟེ་གནས་ཁང་) ནས་ཆོས་ལུགས་ལ་མ་བརྟེན་པའི་བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་བསླབ་གཞི་ཡི་ཐོག་མའི་སྒྲོམ་གཞི་དང་། སློབ་དེབ་རྩོམ་སྒྲིག་དགོས་པའི་བཀའ་སློབ་ལམ་སྟོན་ཕེབས་དོན་ལྟར། དགེ་བཤེས་ལགས་ནས་འབད་རྩོལ་ལྷོད་མེད་ཀྱིས་དེང་རབས་ཀྱི་སློབ་གསོ་རིག་པའི་ཐོག་ལ་མཁས་དབང་རྣམས་གདན་ཞུས་ཀྱིས་སྒྲོམ་གཞི་རྩོམ་སྒྲིག་ཞུས། དེ་ནས་རིམ་གྱིས་སྒྲོམ་གཞི་དེར་གཞིར་བཟུང་ནས་ད་བར་སྟོན་འགྲོ་ནས་འཛིན་རིམ་བཅུ་གཉིས་བར་གྱི་ཕྲུ་གུ་ཚོར་སྤྱི་ཚོགས་ལ་འབྲེལ་འདྲིས་བྱེད་སྟངས་དང་། བཟང་སྤྱོད་སྐྱུན་སྟངས། སེམས་སྤྱོད་གོང་འཕེལ་

གཏོང་སྟངས་བཅས་ཀྱི་སློབ་དེབ་རྩོམ་སྒྲིག་གནང་དང་གནང་མུས་ཡིན། ད་བར་རྩོམ་སྒྲིག་གནང་ཟིན་པའི་སློབ་དེབ་དག་འཛམ་གླིང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ ༢༥ ནང་དུ་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ཐོག་ཕྱུག་ལས་གནང་བཞིན་པའི་ཆེད་ལས་མི་སྣ་ ༧༠༠༠ ལྷག་དང་ལྷན་དུ་མཉམ་སྦྲེལ་གྱིས་ལག་བསྟར་བྱེད་མུས་ཡིན། ལས་འཆར་འདིའི་ཐོག་ལོ་རེ་ནས་ལོ་རེར་དོན་གཉེར་ཅན་ཇེ་མང་དང་མཉམ་སྦྲེལ་གྱི་ལས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་རུ་འགྲོ་བཞིན་ལགས།

དེར་མ་ཟད་དགེ་བཤེས་ལགས་ཁོང་ཉིད་ནས་སེམས་དང་སྲོག་གི་བགྲོ་གླེང་ཚོགས་འདུ་ལྷ་ངུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་རིམ་པར་དེང་རབས་ཚན་རིག་དང་ནང་ཆོས་དབར་གྱི་བགྲོ་གླེང་དང་ཚོགས་འདུའི་གླེང་སྟེགས་མང་པོའི་ནང་མཉམ་ཞུགས་གནང་ཡོད་ལ། དེ་དག་ཁུ་དེང་རབས་ཚན་རིག་དང་སྒོམ་སྒྲུབ་ཚན་རིག་གི་ཞིབ་འཇུག་རྩོམ་ཡིག་མང་པོ་སྤེལ་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་དགེ་བཤེས་ལགས་ཨ་རིའི་ཨེཊ་ལན་ཊའི་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གནས་བཞུགས་བྱེད་མུས་ནས་སྤྱིར་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་འཛིན་སྐྱོང་སྤེལ་གསུམ་དང་། སྒོས་སུ་“སྤྱི་ནོར་”གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་གཟིགས་རྒྱང་རིང་བའི་ཐབས་ཆེན་གྱི་དགོངས་བཞེས་ཟབ་མོ་བསྒྲུབས་དང་སྒྲུབ་མུས་སུ་མཆིས་ལགས་སོ། །

ཁུ་ནུའི་ནང་དགེ་ལུགས་དགོན་པ་ཁག་དང་གདན་ས་ཆེན་པོ་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་དང་འབྲེལ་བའི་སྐོར།

དགེ་རྒན་ཆེན་མོ་སེམས་དཔའ་རྡོ་རྗེ།

ཁ་སང་ང་ཚོས་སྐད་ཆ་དེ་ག་རང་བཤད་ཡོད། ད་ལྟ་ཁོ་ཚོས་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་ཁུ་ནུའི་སྐོར་དང་། དེ་ནས་བོད་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་མེད་དང་ལྷག་པར་དུ་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་དང་བོད་ཀྱི་དབར་གྲྭ་ས་ཁག་ལ་ཁུ་ནུའི་གྲྭ་རྒྱུན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་མེད་སྐོར་དང་། ཁུ་ནུའི་ནང་ནང་པའི་དགེ་ལུགས་ཀྱི་དགོན་པ་ག་ཚོད་ཡོད་མེད་བརྗོད་ཤོག་གསུངས། དེ་སོང་ཙང་། ཁུ་ནུ་ལ་ཆོས་དར་བའི་དུས་ཚོད་བཤད་ན། སྔོན་མ་དེ་རྒྱལ་པོ་ཨ་ཤོ་ཀའི་དུས་སྐབས་དེར་རྒྱ་གར་ལ་བཙུན་མ་དང་དགོན་སྡེ་འདྲ་འགའ་ཤས་ཕེབས་ཤག དེ་ནས་ཁུ་ནུ་ལ་ཆོས་བཤད་པ་དང་ཆོས་དར་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་འདས་འདུག ད་དེའི་ཆོས་དེ་སྤྱིར་བཏང་ནང་པའི་ཆོས་ཙམ་མ་གཏོགས། ང་ཚོའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཆོས་དེ་གང་ཡང་ཡོད་མ་རེད།

དེ་སོང་ཙང་། དེ་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་དེ་ད་ལྟ་རྒྱ་གར་ན་བོད་ལ་འགྲོ་སའི་ལམ་རྙིང་པ་ཞིག་སྟེ་མཚམས་དེ་སིམ་ལའི་རྒྱབ་ལོག་ན་ལུང་པ་ཞིག་ཏུ་ཆུ་ཞིག་ཡོད། ཆུ་དེའི་འགྲམ་ན་རྫོ་ཡིག་ཅིག་ཐོན་ཚར། རྫོ་ཡིག་དེའི་ནང་ནང་པ་བྱུང་ཡོད། དེ་ཙམ་མ་གཏོགས་ཁུ་ནུ་ལ་ཆོས་དར་བའི་གནས་ཚུལ་གསལ་པ་གཅིག་ཀྱང་མེད། དེ་ནས་མདོ་ཁོ་རའི་ནང་ལ་བསྟན་པའི་འཁོར་དུ་ལྷ་དང་ཀླུ་དང་མི་ཉམས་སྤྱི་དང་སྟོབས་རྗེ་ཆེན་པོ་ཟེར་བ་མང་པོ་ཡོད་སྟབས། མི་ཉམས་སྤྱི་དེ་མང་ཆེ་བ་ཁུ་ནུ་བ་(Kinneron)རེད། ཁུ་ནུའི་མི་ཉམས་སྤྱི་ཡི་རྒྱལ་པོ་བྱེད་ཕྱོགས་སྟོན་པའི་སྐུ་དུས་སྔོན་མ་ནས་ཡོད། མི་ཉམས་སྤྱི་ཡི་རྒྱལ་པོ་རྟ་མགོ་ཅན་ཞེས་པ་དེ་ཚོ་མདོའི་ནང་དུ་ཡང་མང་པོ་བརྗོད་ཡོད། དེ་དུས་ཕལ་ཆེར་སྟོན་པའི་ཆོས་གསུང་མཁན་གྱི་འཁོར་ནའང་ང་ཚོ་ཁུ་ནུའི་ཚོགས་པ་དེ་འདྲ་ཡང་ཕལ་ཆེར་བསྡད་ཡོད། གནས་ཚུལ་དེ་འདྲ་མང་པོ་འདུག དེ་ཙམ་མ་གཏོགས་གནའ་རབས་དབང་དུ་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་གསར་པ་གང་ཡང་རག་གི་ཡོད་མ་རེད།

དེའི་རྗེས་སུ་རྒྱ་གར་ནང་སངས་རྒྱས་ཆོས་ནུབ་ཟིན་པ་དང་། ནང་པའི་ཆོས་ལ་ཁ་ཆེའི་དམག་མང་པོ་བྱུང་ཡོད་ཙང་། ནང་པའི་ཆོས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་དེ་གཙོ་བོ་ཕལ་ཆེར་དགེ་སློང་རྣམ་པ་ཚོ་ཡིན་ཙང་། དགེ་སློང་རྣམ་པ་ཚོ་བཞུགས་ས་མང་ཆེ་བ་དགོན་སྡེ་ཁག་ཡིན། དགོན་སྡེ་ཁག་དེ་རིགས་ཁ་ཆེ་དེ་ཚོས་དམིགས་བསལ་གྱིས་བཙོམ་ཡོད་ཕྱིར། རྒྱ་གར་དུ་ནང་པའི་སྡེ་དང་ལྷག་པར་དུ་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་ཐོར་སོང་བ་རེད། མཚམས་དེ་ལ་རྒྱ་གར་དུ་ནང་པའི་ཆོས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་མཁན་དང་མི་ཉམས་པ་སྐྱོང་བའི་དུས་མཚམས་དེ་རྫོགས་ཚར་སོང་བས། རྒྱ་གར་དུ་ནང་པ་ཞེས་ཀྱི་མེད་པར་ལོ་མང་པོ་ཕྱིན་སོང་། དེའི་སྐབས་ལ་ཁྲུ་ནུའི་ནང་ལ་ནང་པའི་ཆོས་མེད་པ་འདྲ། ཁྲུ་ནུའི་ནང་ནང་པ་ཞེས་མཁན་གྱི་རྒྱུད་ཀྱང་མེད་པ་ཆགས་ཡོད། དེ་ལྟར་ལོ་མང་བསྡད་པའི་རྗེས་སུ་ལོ་གསར་པ་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ་པའི་ནང་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་འདིར་ཕེབས་ནས། ཁོང་སྟོད་ཀྱི་གུ་གེའི་ནང་རྒྱལ་པོའི་བླ་མ་བྱས་ནས་བསྡད་པ་རེད། ཁོང་གིས་རྒྱ་གར་ནང་ယུན་རིང་པོར་ལོ་ཙཱ་མང་པོ་བསླབས། མཁས་པ་ཆེན་པོ་ཆགས། མ་ཟད་གྲུབ་པ་ཡང་ཐོབ་ནས་རྫུ་འཕྲུལ་མང་པོ་སྟོན་གྱི་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་འདུག

ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ཁོང་སྐུ་ཚེའི་སྨད་ཙམ་ལ་རྒྱ་གར་དུ་ཐེངས་ཁ་ཤས་ཕེབས་པ་རེད། མཐའ་མའི་མཐའ་མ་དེར་སྐུ་ཚེའི་སྨད་ཙམ་གྱི་སྐབས་དེར་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ཁྲུ་ནུའི་ཕྱོགས་སུ་ཕེབས། ཁོང་ཁྲུ་ནུའི་ཕྱོགས་ལ་ཕེབས་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་ཁོང་དང་པོ་རྒྱ་གར་ལ་ཕེབས་པའི་ལམ་དེ་ཁྲུ་ནུའི་ཕྱོགས་ལ་ཕེབས་ཡོད། དེ་འདྲ་ཡིན་ཙང་། ཁྲུ་ནུའི་ཕྱོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཁོང་རང་ཐུགས་ལ་རྒྱུས་མངའ་ཡོད་པ་རེད། ཁོང་ཡང་བསྐྱར་མཁས་པ་ཆགས་ཤིང་གྲུབ་པ་ཐོབ་པའི་རྗེས་ལ་ཁྲུ་ནུའི་ཕྱོགས་ལ་ཕེབས་ནས་ནང་པའི་ཆོས་སྤེལ་རྒྱུའི་ཐབས་ཤེས་གནང་བ་འདྲ། དེ་ནས་ཁྲུ་ནུའི་ཕྱོགས་ཡོངས་གྲགས་སུ་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་ལྷ་ཁང་བརྒྱ་རྩ་བརྒྱད་བཞེངས་ཡོད་གསུངས། བརྒྱ་རྩ་བརྒྱད་ཡོད་མེད་གང་ཞེས། ཡིན་ན་ཡང་ལུང་པ་ཆེ་ཆུང་མང་པོའི་ནང་དུ་ལྷ་ཁང་དེ་འདྲ་ཡོད། ལོ་ཙཱ་

བ་རིན་པོ་ཆེ་ཁོང་ཁྲུ་ནུའི་མི་དམངས་མདུན་ས་ནས་ལྷ་ཁང་བཞེངས་མཁན་དེ་འདྲ་གཅིག་ཀྱང་ཡོད་མ་རེད། ལོ་ཙཱ་བ་རིན་པོ་ཆེ་ཕེབས་པའི་རྗེས་སུ་ལྷ་ཞིང་དེ་ཚོ་བྲན་དུ་འཁོད་པ་ཡིན་ཕྱིར་མཚན་གཅིག་ལ་བཞེངས་པ་རེད་ཟེར། མཚན་གཅིག་ལ་བཞེངས་པ་ཡིན་མིན་མི་ཤེས། ཡིན་ཡང་དགོན་པ་རེ་རེར་ལྷ་ཁང་རེ་རེ་མཚན་གཅིག་ལ་བཞེངས་པའི་གནས་ཚུལ་ཡོད། རྒྱུ་མཚན་གང་ཡིན་ཟེར་ན། ལུང་པ་གཅིག་གི་ལོ་རྒྱུས་ནང་། ལུང་པ་གཅིག་ཏུ་གྲྭ་པ་གཅིག་གིས་དགོང་མོར་གྲྭ་པ་གཅིག་མཐོང་ཡོད། སྔ་དྲོར་གྲྭ་པ་དེ་བསྡད་སར་ལྷ་ཁང་འཁྲུངས་ཡོད་ཚུལ་གྱི་གནས་ཚུལ་དེ་འདྲ་མང་པོ་འདུག་ཙང་། ལྷ་ཁང་བརྒྱ་རྩ་བརྒྱད་ཡོད་པ་མི་ཤེས་ཀྱང་། མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་ཤེས། ལྷ་ཁང་དེའི་ནང་དུ་ནང་པའི་ཆོས་ཡོད། དང་པོ་རྒྱ་གར་ནས་དར་སྲོལ་ཡོད་པའི་ཆོས་དེ་ལེགས་སྦྱར་དང་པྲ་ཀྲི་ཏི་ཆོས་མ་གཏོགས་གཞན་ཡོད་པ་མ་རེད། རྗེས་སུ་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་པོ་ཆེའི་རྗེས་སུ་དར་བའི་ཆོས་དེ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཐོག་ལ་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ཆོས་དེ་ཡིན། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ཡིན་ཙང་། ལྷ་ཁང་དེ་ཚོའི་ནང་གྲྭ་པ་དང་གྲྭ་རྒྱུན་གང་ཡང་བཞག་ཡོད་མ་རེད། ཡིན་ན་ཡང་ལུང་པ་རང་གི་མི་ཡིས་ལྷ་ཁང་ལ་བདག་པོ་རྒྱག་རྒྱུ་རྩིས་སྒྲིད་ནས་དེའི་ནང་དུ་ཕྱག་མཆོད་པ་བྱེད་དགོས་པས། མི་དགེ་བཅུ་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་སྲུང་བའི་འདུལ་བ་ལྟ་དང་གསོ་སྦྱོང་སོགས་བྱེད་པའི་ཚོ་ག་ཕྱག་ལེན་དེ་ལོ་ཙཱ་བས་བཙུགས་པ་ཡིན་པ་འདྲ། སྐྱབས་འགྲོ་སོགས་དེ་འདྲ་ཁྲུ་ནུའི་ནང་ལ་ང་ཚོ་བོད་ནས་བརྒྱུད་པའི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐོག་ནས་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་དར་བ་དེ་དང་པོ་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་བྱས་ནས་དར་ཡོད། དུས་ཚོད་ཡིན་ན་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ་པའི་ནང་དང་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ་པའི་མཇུག་དེ་རེད། དུས་སྐབས་དེའི་ནང་ཁྲུ་ནུའི་ནང་ལ་བོད་ཀྱི་ནང་པའི་ཆོས་དེ་དར་ཟིན་ཡོད། དེའི་བར་དུ་ལྷ་ཁང་དང་དགོན་པའི་ནང་གྲྭ་པ་གྲྭ་རྒྱུན་བསྡད་མེད་པ་དང་། བསྟན་པ་སྲུང་ནས་སྤོད་མཁན་གྱི་རྒྱུད་པ་བྱུང་མེད་ཙང་། ལུང་པ་དེའི་ནང་མི་དམངས་ཀྱི་ཕྱག་མཆོད་འབུལ་བྱེད་ཕྲན་ཙམ་མ་གཏོགས་ཉམས་སོང་བ་རེད། ཉམས་སོང་བའི་རྗེས་སུ་ད་ལམ་ཡུན་རིང་པོ་ཕྱིན་པ་འདྲ། ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་དགོན་པ་བཏབ་པའི་ནང་དུ་ནང་པ་ཡིན་པ་ལས་དགེ་ལུགས་པ་དང་བཀའ་བརྒྱུད་

ཡིན་པ་སོགས་ཀྱི་སྐད་ཆ་གང་ཡང་མེད། ནང་པ་སངས་རྒྱས་རེད། ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་ཙང་ཁུ་ནུའི་ནང་ལ་ང་ཚོ་བོད་ནས་ཕར་དགེ་འདུན་པ་གསར་པ་ཕེབས། བླ་མ་གསར་པ་ཕེབས་པ་ཡིན་ཙང་། ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྐད་ཆ་དགེ་ལུགས་པ། བཀའ་རྒྱུད་པ་ཟེར་བ་ཡོད་མ་གཏོགས། ང་ཚོ་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་སྔོན་ལ་དང་པོ་ཁུ་ནུ་ལ་གྲྭ་པ་ཡིན་པ་ཙམ་དང་ཆོས་པ་ཡིན་པ་ཙམ་མ་གཏོགས། ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྐད་ཆ་དེ་རྩ་བ་ནས་མེད། ལོ་ཙྪ་བ་ཡར་ཕེབས་པའི་མཚམས་དེར་སོང་དགོན་པ་དེ་ཡུན་རིང་པོ་ཞིག་ལ་ཁུ་ནུའི་ནང་བསྟན་པ་དེ་ཉམས་ཆག་མང་པོ་སོང་ཡོད་པའི་སྐབས་ལ། རྒྱལ་བ་གོར་གསང་བ་ཕལ་ཆེར་ཕེབས་བསྡད་ཡིན་པ་འདྲ། ཁོང་ཕེབས་པའི་རྗེས་ལ་དགོན་པ་ཡང་མང་པོ་ཡོད། དགོན་པ་དེ་ཚོ་ཡང་དགེ་ལུགས་དང་བཀའ་བརྒྱུད་པ་ཡོད་མ་རེད། ཡིན་ན་ཡང་མི་དམངས་ཀྱི་དགོན་པ་ལ་བདག་པོ་རྒྱག་མཁན་ཡང་མི་དམངས་དང་། དེའི་ནང་ལ་ཚོ་ག་ཕྱག་ལེན་དང་ཕྱག་མཆོད་འབུལ་བྱེད་མཁན་དེ་ཡང་ཕལ་ཆེར་བཀའ་བརྒྱུད་པ་རེད། བཀའ་བརྒྱུད་པའི་ནང་ནས་ཀྱང་མང་ཆེ་བ་ཧ་ལམ་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་པ་རེད། རྒྱལ་བ་དཔལ་བཟང་པ་ཡིན་རེད། རྒྱལ་བ་དཔལ་བཟང་པ་ཁོང་གྲུབ་པ་ཐོབ་པའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། ནམ་མཁའ་འཕུར་མཁན་ཡོད་པ་འདྲ། རྫུ་འཕྲུལ་སྟོན་མཁན་ཡོད་པ་འདྲ། དེ་འདྲ་ཁ་ཤས་ཡོད་པ་འདྲ། དེ་འདྲའི་ནམ་མཁར་འཕུར་རྒྱུ་ཡོད་པ་དང་རྫུ་འཕྲུལ་སྟོན་རྒྱུ་ཡོད་པའི་བླ་མ་དེ་ཚོའི་བརྒྱུད་པ་ད་དུང་ཡང་ཡོད། དེའི་ནང་ནས་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་བརྒྱུད་པ་དེ་ཁུ་ནུ་ལ་ག་འདྲ་བྱུས་ནས་ལྷག་སོང་བ་རེད་ཟེར་ན། ཁུ་ནུའི་སླང་ཆེན་ཁ་འབབ་ཟེར་བའི་ཤུལ་དེ་སྤི་ཏི་བརྒྱུད་ནས་ཁུ་ནུ་དང་དེ་ནས་རྒྱ་གར་ལ་ཡོང་ཡོད། ཆུ་དེའི་ཆུ་མགོ་ནི་ང་ཚོ་ཁུ་ནུའི་ནང་ལ་ཆུ་དེའི་གཡས་གཡོན་གཉིས་ཀ་ཚང་མ་རི་དང་ལུང་པ། ཆུ་ལུང་མང་པོ་ཡོད། དེ་དག་ཏུ་གནས་པའི་ས་སླུའི་གནོད་པ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད། དེའི་ནང་ན་ལྷ་དྲག་པོ་གཅིག་གིས་ཁུ་ནུའི་སྟོད་དེའི་ཁུལ་ནས་ཆུ་དེ་བརྒྱུད་ནས་བདག་པོ་བརྒྱབ་ཡོད་པའི་སེམས་ཅན་ལ་འཚེ་བ་མང་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་བས་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་ཁོ་ལ་བཀའ་བཏགས་དམ་བཏགས་བྱས་ནས། ང་ལ་གནོད་པ་མི་བྱེད་གྱོས། དེ་ནས་ཁྱེད་

རང་ཁྲུ་ནུའི་ནང་ལ་བཞུགས་ཡུལ་དེར་སྡོད་སྐབས་ངས་གནོད་བྱས་མི་ཡོང་། ཁྱེད་རང་མེད་པའི་གནས་སུ་ང་རང་སྐྱེར་ནས་གང་བྱེད་པ་ཧ་མི་གོ་ཟེར། དེ་འདྲ་ལབ་ཡོད། ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་དམ་བཅའ་བྱས་ནས་སྐུ་འཕྲེང་དེ་ཁྲུ་ནུ་དང་སྤྲི་ཏིའི་ནང་སུམ་ར་དང་ལྷུམ་པ་ཟེར་བ་དེ་ཚོའི་ནང་འབྲུངས་ཡོད། དེའི་བརྒྱུད་པ་དེ་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་ཡི་བརྒྱུད་པ་སྟེ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པའི་ནང་ནས་ལྷ་ཁང་གཅིག་དེ་ཀ་རམ་ཟེར་བ་དེར་ཡོད། ལུང་པ་དེ་ཡང་རྒྱ་ཆེན་པོ་རེད། ལུང་པ་དེའི་ནང་ལྷ་ཁང་གཅིག་ཙམ་མིན་པར་ལྷ་ཁང་ཁ་ཤས་ཡོད་ས་རེད། དེའི་ནང་ལ་གྲྭ་རྒྱུན་ལྔ་བཅུ་དྲུག་ཙུ་དེ་འདྲ་ཡོད། ཡང་མང་པོ་ཡོད་མ་རེད། གྲྭ་པ་ལྔ་དྲུག་ཙམ་དེ་འདྲ་རྒྱུན་མི་ཆད་པར་བསྡད་ཡོད། ལོ་ཙཱ་བ་སྐུ་འཕྲེང་བཅུ་བདུན་པ་ཁོང་བོད་ལ་ཕེབས་ཡོད་ཙང་། དེ་དུས་སྐབས་སུ་བོད་གཙང་ཕྱོགས་ཀྱི་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོར་པཎ་ཆེན་བསྟན་པའི་ཉི་མ་བཞུགས་བསྡད་ཡོད་པ་འདྲ། ཁོང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་ཕེབས་ནས་གྲྭ་ས་དེར་བཞུགས་ཏེ་མཁས་པ་ཆེན་པོ་ཆགས་པ་དང་། ཁོ་རང་སྤྲུལ་པའི་སྐུ་ཡིན་པ་སོང་ཙང་། བླ་བྲང་ལོ་ཙཱ་བ་བཅུ་བདུན་པ་ཡེ་ཤེས་བསྟན་པའི་རྒྱལ་མཚན་བོད་ལ་བཞུགས་ཤིང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོར་ཡང་བཞུགས། བླ་བྲང་གནང་ནས་ཁོང་ཡོངས་འཛིན་གནང་། དེའི་ཕྱིར་ཁོང་མཁས་པ་ཞེ་དྲག་ཡིན་པ་འདྲ། དེ་ནས་བཟུང་སྟེ་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་ལོ་ཙཱ་བ་དང་འབྲེལ་བ་བྱུང་ཡོད་ས་རེད།

ལོ་ཙཱ་བའི་སྐུ་འཕྲེང་རིམ་བྱོན་ཕལ་ཆེར་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོར་ཕེབས་དགོས་པ་དེ་འདྲ་ཟེར། དཔལ་ལྡན་ཁང་གསར་ཞེས་པ་བླ་བྲང་དེའི་མིང་རེད། བཞུགས་ས་དེ་དཔལ་ལྡན་ཁང་གསར་ནང་བཞུགས་ཡོད་ཅིང་ཁང་གསར་དེའི་བདག་པོ་བརྒྱབ་བསམ་པ་རེད། ལོ་ཙཱ་བ་དང་འབྲེལ་བ་བྱུང་བའི་རྗེས་སུ་ཁྲུ་ནུའི་གྲྭ་པ་ཡང་རེ་གཉིས་ཙམ་མམ་ལྔ་དྲུག་ཙམ་ཞིག་བོད་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་ཕེབས་པའི་ལམ་སྲོལ་ཙམ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། དེ་འདྲ་ཡིན་ཙང་བོད་ཀྱི་གྲྭ་ས་སེར་འབྲས་སོགས་དང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་ཁྲུ་ནུ་མང་ཤོས་རེད། མང་ཤོས་ཟེར་ཡང་ཁྲུ་ནུ་ལྔ་དྲུག་ཙམ་འདུག ང་རང་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་ཁྲུ་ནུ་པ་དགུ་ཡོད་རེད། ཞེ་

དྲག་ཡོད་པའི་རྩིས་རེད། གཞན་ལྷ་ས་ལའང་ཁུ་ནུ་པ་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད། ཡིན་ཡང་ཁུ་ནུ་པ་དང་བླངས་བྱས་ནས་གྲྭ་སར་འཛུལ་ཏེ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་བསྡད་ཡོད་མ་གཏོགས་ཁྲལ་བྱས་ནས་འགྲོ་མཁན་དེ་འདྲ་ཡོད་མ་རེད། ལྷ་ས་ལ་བཞུགས་བསྡད་པའི་བཞི་ལྡེ་ཞིག་སྟེ་དེའི་ནང་རྒྱན་རིན་ཆེན་བསྟན་པ་ཟེར་བ་དང་རྒྱན་དཔལ་ལྡན་སེང྄ེ་སོགས་ང་ཚོ་ཁུ་ནུའི་ནང་གི་དགེ་བཤེས་ཡག་ཤོས་འདྲ་པོ་རེད།

དེ་ནས་ཁུ་ནུའི་བླ་མ་རིན་པོ་ཆེ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་ཁོང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོར་ཕེབས་པའི་རྗེས་སུ་སྟེ་དེར་ལོ་གཅིག་བཞུགས་ཡོད་བསམ། བཀྲས་ལྷུན་དུ་གྲྭ་པ་བྱས་ནས་བཞུགས་པ་རེད། དེ་ནས་དེར་མ་བཞུགས་པར་ཕར་ཕེབས་སོང་། ཁོང་རང་གི་ཡོན་ཏན་འདྲ་པོ་དེ་དམིགས་བསལ་གྱི་ཡོན་ཏན་དེ་རིག་གནས་མཁས་པ་རེད། རིག་གནས་མཁས་པ་ཡིན་ཙང་ལྷ་ས་དང་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་ཕེབས་ནས་བོད་ཀྱི་སྨྲ་དྲག་ཁག་དང་བླ་ཆེན་ཁག་ལ་རིག་གནས་སློབ་པའི་ཐབས་ཤེས་མང་པོ་གནང་ཡོད་པ་འདྲ། དེའི་སྔོན་ལ་ཁུ་ནུ་པ་བསོད་ནམས་འབྲུག་རྒྱས་ཟེར་བའི་རྩིས་པ་ཞིག་བོད་ལ་ཕེབས་ཡོད། ཁོང་བོད་དུ་གྲྭ་སར་མ་བཞུགས་པར་ལྟགས་པོ་རིར་བཞུགས་པ་རེད། ལྟགས་པོ་རི་ནི་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་རྩིས་ལ་སོགས་པ་ཡོད་སའི་གཞུང་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་རེད། ལྟགས་པོ་རིའི་ནང་རྩིས་དང་འབྲེལ་བ་གནང་ནས་བོད་ལ་ལོ་ཐོ་གསར་པ་ཐོན་ཡོད། ལོ་ཐོ་གསར་པ་ཐོན་པའི་ལམ་སྲོལ་དེ་ཕལ་ཆེར་དེ་འདྲ་བྱས་ནས་བྱུང་བ་འདྲ། ཁོ་རང་རྩིས་ལ་ཞེ་དྲག་མཁས་པ་ཆགས་བསྡད་ཡོད། རྩིས་ལ་མཁས་པའི་རྒྱུ་མཚན་དེ་རྩིས་བོད་ནས་ཡིན་པའི་བརྒྱུད་པ་དེས་མ་ཚད། རྒྱ་གར་གྱི་རྩིས་པ་དེ་ཚོ་དང་དཀར་རྩིས་དེ་ཚོར་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཚར་ཡོད་ཙང་། ད་ལྟའི་ལོ་ཐོ་དེའི་ནང་ལ་སྤྱི་མོ་བོད་ལ་ཡོད་པ་དེ་དང་རྒྱ་གར་ལ་ཡོད་པ་དེ་ཚོའི་རིགས་ལ་འབྲེལ་བ་འདྲ་པོ་ཡོད། དེ་ནས་སོང་ཙང་ཁོང་གི་བླ་མ་བསོད་ནམས་འབྲུག་རྒྱས་ཀྱི་བརྒྱུད་པ་འདྲ་པོ་དེ་བརྒྱུད་པ་བྱས་ནས་ཕར་ལྟགས་པོ་རི་ལ་ཕེབས་མཁན་གང་ཡང་བྱུང་མི་འདུག ཁོ་རང་མཁས་པ་ཡིན་ཙང་ཕར་བསྐྱངས་པ་རེད། ད་ལྟ་རྒྱ་གར་ལ་ཁོང་གི་ལོ་ཐོ

ད་ལྟ་ཡང་ཐོན་བཞིན་པ་རེད། བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོར་དགེ་སློང་མོད་པ་ཟེར་བའི་ང་ཚོའི་ཁུ་ནུའི་གྲྭ་པ་ཞིག་ཡོང་། ཁོང་ཡང་རིག་གནས་མཁས་པ་དང་ལྷག་པར་དུ་སྨྲ་གཞུང་སོགས་ལ་མཁས་པ་ཞེ་དྲག་རེད། ཕར་བཀྲ་ཤིས་ལྷུར་པོར་གྲྭ་པ་བྱས་ནས་སྡོད་དུས་གྲྭ་པ་གསར་པ་ཚོ་ཕྲུ་གུ་ཆུང་ཆུང་མཉམ་དུ་སྡོད་དགོས་རེད་མ་གཏོགས། མི་རྒན་མཉམ་དུ་སྡོད་རྒྱུ་ཡོད་མ་རེད། དེ་འདྲ་ཡིན་ཙང་གྲྭ་པ་ཆུང་ཆུང་དེ་ཚོས་སུན་པོ་ཞེ་དྲག་བཟོ་གི་ཡོད་ཙང་། ཁོ་རང་ཚོགས་ལ་ཞེ་དྲག་མི་འགྲོ་བ་བྱས་ཏེ་ནང་ལ་འཇུལ་འཇུལ་བྱས་ནས་བཞུགས་བསྡད་ཙང་། གྲྭ་ཚང་གི་མཁན་པོ་དེས་ནང་ལ་འཇུལ་འཇུལ་བྱས་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དྲིས་སོང་བས། ཡང་ཁོང་སྐྱིར་བཏང་སྨྲ་ལ་མཁས་པོ་ཞེ་དྲག་རེད། དེ་ནས་ཁོང་གི་བཀའ་ཆེན་འགྱུར་མེད་ལགས་ཟེར་བ་དེ་ལ་ཁོང་གི་སྨྲ་གསན་སར་དབྱངས་ཅན་མ་སོགས་སྨྲའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་གསན་པ་ཡིན་ཙང་། བཀའ་ཆེན་འགྱུར་མེད་ལགས་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་སྨྲ་འཁྲིད་རྒྱུའི་ལམ་སྲོལ་བཀའ་ཆེན་འགྱུར་མེད་ལགས་ཀྱིས་གནང་སོང་བ་རེད། བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་སྨྲའི་རིག་གནས་འཁྲིད་མི་ཚོག་ཀྱང་། བཀའ་ཆེན་འགྱུར་མེད་ལགས་ཀྱིས་ཁོང་སྒེར་གྱི་སྨྲ་ཁྲིད་པ་སོང་ཙང་། བཀའ་ཆེན་འགྱུར་མེད་ལགས་ཀྱི་བརྒྱུད་པ་དེ་སྐུ་དངོས་བག་ཆེན་སོགས་ཁོ་ཚོ་བསྡད་ཡོད། བོད་ལ་ཡང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོའི་ནང་ལ་སྨྲ་དང་སྙིད་དང་རིག་གཞུང་ཁྲིད་ཡག་པོ་འདྲ་པོ། ལྷག་པར་དུ་ཡང་སྨྲ་འཁྲིད་པའི་བརྒྱུད་པའི་འདྲ་པོ་དེ་ཁོང་གི་བརྒྱུད་པ་ཆགས་བསྡད་ཡོད།

ང་ཚོ་བཀའ་ཆེན་ལགས་མཇལ་མ་སོང་ཡང་། བཀའ་ཆེན་ལགས་ཀྱི་དགེ་ཕྲུག་རྟ་ལུང་ཆོས་ཀྱི་རིན་པོ་ཆེ་སློབ་དཔོན་ཆོས་འཕེལ་ཟེར་བ་ཞིག་ཡོང་། ཁོང་སྐུ་མདུན་ནས་འཁྲིད་ཡོང་བའི་ཆོས་ནང་ཞུགས་པ་ཡིན། དེ་འདྲ་བྱས་བོད་ལ་རིམ་པ་དེ་འདྲ་བྱུང་བསྡད་ཡོད། ཡང་བོད་དང་ལྷག་པར་དུ་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོའི་ནང་ཁུ་ནུའི་འབྲེལ་བ་དེ་བཀའ་ལུང་གི་བརྒྱུད་ཆགས་བསྡད་ཡོད། ལོ་ཙྪ་རིན་པོ་ཆེ་དང་བརྒྱུད་གཏོགས་ཙམ་ཡོད། ཡང་ཁུ་ནུའི་ནང་ལ་ལོ་ཙྪ་རིན་པོ་ཆེ་བརྒྱུད་ནས་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཐོག་ནས་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོའི་ནང་

ལ་ཁུ་ནུའི་གྲྭ་པ་ཁ་ཤས་གྲྭ་རྒྱུན་འགྲོ་མཁན་ཡོད། གྲྭ་རྒྱུན་འགྲོ་མཁན་ཡང་དཔེ་ཆར་ལྟ་མཁན་རེད་མ་གཏོགས། དཔེ་ཆར་མི་ལྟ་མཁན་མི་ཡོང་། ཁུ་ནུ་དང་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་དེ་འདྲ་པོ་ཆགས་སོང་བ་རེད། ཁུ་ནུ་ཟེར་བ་དེ་བོད་ཀྱི་མིང་རེད་མ་གཏོགས། ང་ཚོ་ཡོངས་གྲགས་མ་རེད། ཡོངས་གྲགས་ལ་Kinneronཟེར། མི་ཉམས་སྐྱི་ཡི་ལུང་པ། དེ་ཟེར་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་དེ་བོད་ནས་ཕྱིན་ཏེ་ཁུ་ནུ་ལ་ཡོང་དུས་ཁུ་ནུའི་ལུང་པ་ཁག་གི་མགོ་དེ་ན་ལུང་ཆུང་ཞིག་ཡོད། ཀུ་ནུ་ཟེར་བའི་ལུང་པ་ཞིག་ཡོད། དེ་ནས་བོད་ནས་ཡོང་མཁན་ཚོས་ཁྱིད་རང་ག་བར་འགྲོ་ཟེར་བར། ང་ཀུ་ནུ་ལ་འགྲོ་གི་ཡིན་ལབ་པ་ཡིན་པ་འདྲ། ལུང་པ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ཡོད་པ་འདྲ། དེ་ལ་མར་འགྲོ་གི་ཡིན་ལབ་པ་སོང་ཙང་། ཀུ་ནུ་ཟེར་བ་དེ་ལ་བོད་སྐད་ཀྱི་སྒྲ་ཆགས་ནས་ཁུ་ནུ་ཆགས་སོང་བ་རེད། བོད་པ་ཚང་མས་ཀྱང་ཁུ་ནུ་ཟེར་བ་མ་གཏོགས། Kinneronཟེར་གི་མ་རེད། ཁུ་ནུ་ཟེར་བ་བོད་པའི་ཁ་ལ་ཆགས་བསྡད་པ་དང་། ཡང་བོད་ནས་ང་ཚོ་ཕར་ལུང་པ་སྟོད་དེ་ཆོས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཙང་། ཁུ་ནུ་ཟེར་ཡོང་། དེ་མ་ཟད་Kinnseronཟེར་ཡོང་།

༄༅། །འཕགས་ཡུལ་གདན་ས་དཔལ་སྤུངས་ཤེས་རབ་གླིང་དང་ཁུ་ནུའི་ཡུལ་མིའི་དབར་ཆོས་དམ་གྱི་འབྲེལ་ལམ།

མཁན་པོ་རྒྱལ་མཚན་ཕུན་ཚོགས།

ཕྱི་ལོ་༡༩༨༨ལོར་༧བྱམས་མགོན་ཀུན་ཏིང་ཏཱའི་སི་ཏུ་པདྨ་དོན་ཡོད་གྲུབ་པ་མཆོག་ལྷང་སྒོ་དང་ནག་སྒོམ་གཙོས་པའི་ཡུལ་གྲུ་མང་པོར་གདན་དྲངས། ཡུལ་མི་སོ་སོའི་འདོད་བློར་འཚམས་པའི་ཆོས་ཁྲིད་ལམ་སྟོན་མཛད། ཡུལ་དེར་མཆོད་གནས་དགོན་པ་ཞིག་བཞེངས་གནང་ཡོང་བའི་གསོལ་འདེབས་ཞུས་པར་ཞལ་བཞེས་གནང་། དེ་ནས་བརྩམས་ཏེ་ཡུལ་མིའི་བུ་དང་བུ་མོ་བརྒྱ་ཕྲག་ཕྱེད་གཉིས་ཙམ་སྦྱ་ཕྱིར་གདན་ས་ཤེས་རབ་གླིང་དུ་གྲྭ་བཙུན་གྱི་རྒྱུན་རིམ་པར་འཁོར། ཁུ་ནུ་ལྷང་སྒོའི་ཡུལ་མི་གཏོང་ཕོད་ཅན་འགའ་ས་ཆ་ཕུལ་བའི་སྟེང་། དད་ལྡན་ཡུལ་མི་སྤྱིའི་རེ་འདུན་ལྟར་ཕྱི་ལོ་༡༩༩༡ལོར་ས་སློང་དང་ས་འདུལ་སྔོན་དུ་འགྲོ་བས། ཡུལ་མིའི་དུད་ཚང་རེར་དད་རྟེན་ཐུབ་སྐུ་རེ་གསོལ་སྩལ་དང་། རྟེན་དགོན་གསར་བཞེངས་ཆེད་ལྷང་སྒོའི་ཡུལ་མིའི་གནད་ཡོད་ལས་བྱེད་ཆེད་བསྐོས་དང་། གདན་ས་དཔལ་སྤུངས་ཤེས་རབ་གླིང་བླ་བྲང་ནས་ལས་བྱེད་ཆེད་གཏོང་དང་འབྲེལ་གཙུག་ལག་ཁང་དང་གཟིམ་སྤྱི་བཅས་བཞེངས།

ཕྱི་ལོ་༡༩༩༥ལོར་ལྷ་ཁང་སྟེང་འོག་ཕྱི་ནང་ཀུན་ལ་བོད་ལུགས་ཚོན་རྩི་ལོགས་བྲིས། རྟེན་གཙོ་རྒྱལ་ཚབ་བྱམས་པའི་སྐུ་བརྙན་ཐོག་བརྩེགས་གཉིས་ཅན་དང་། བཀའ་བརྒྱུད་གསེར་ཕྲེང་གི་སྐུ་བརྙན་ཆ་ཚང་། གཾ་ཚང་གི་ཡི་དམ་རྒྱལ་བདེ་ཕག་གསུམ། ཆོས་སྐྱོང་མགོན་པོ་བེར་ཅན་གྱིས་མཚོན་རྟེན་གསུམ་གཟུངས་གཞུག་ཕྱག་ལེན་ཚད་ལྡན་བཞུགས་སུ་གསོལ། ༧བྱམས་མགོན་ཀུན་ཏིང་ཏཱའི་སི་ཏུ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་གིས། གཾ་ཚང་ཐུབ་བསྟན་འོད་ཟེར་རབ་རྒྱས་གླིང་ཞེས་པའི་མཚན་གསོལ།

སྔར་ཕྱི་ལོ་༢༠༠༠ལོར་དབུ་འཛུགས་ཀྱིས་དགེ་འདུན་བདུན་ཅུ་ཙམ་གྱི་བཞུགས་

ཞུགས་གསོལ་ཐབ། གཉེར་ཁང་། གསོལ་ཚིགས་ཁང་། འཛིན་ཁང་བཅས་ལེགས་པར་གྲུབ། སྲི་ཧྲི་ཏ་པོ་དགོན་ཕྱག་བཏབ་ནས་བགྲང་བྱ་ཚིག་སྟོང་འཁོར་བར་༸གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་དབང་ཆེན་སྩལ་དུ་ཕེབས་བཞུད་བསྐྱངས་ཞོར། ས་གནས་ཁུ་ནུའི་ཡུལ་མི་དང་གདན་ས་དཔལ་སྤྱུངས་ཤེས་རབ་གླིང་ཐུན་མོང་གིས་ཇི་ལྟར་གསོལ་བ་བཏབ་པ་བཞིན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་དབུ་འབྱེད་དང་སྦྲགས་གཙུག་ལག་ཁང་གི་རྟེན་དང་བརྟེན་པ་བཅས་ལ་རབ་གནས། དད་ལྡན་སེར་སྐྱ་ཡོངས་ལ་ཡིག་དྲུག་གི་བཟླས་ལུང་དང་བླང་དོར་བཀའ་སློབ་བཀའ་དྲིན་དུ་ཐོབ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ བར་༸བྱམས་མགོན་ཀྭན་ཏིང་ཏཱའི་སི་ཏུ་པདྨ་དོན་ཡོད་གྲུབ་པ་མཆོགལོ་གསུམ་རེའི་མཚམས་ཐེངས་རེ་ཆེད་ཕེབས་ཐོགལྷུང་སྒོ། ནག་སྒོ། སྤྱུ། སྨར་སྒླིང་། ཤ་སོ་ཀ། ལི་པ། འཛང་གི་པི་ལོ། ཀལ་པ། ཧ་ཕོ། ཀ་ཛ་སོགས་ཁུ་ནུ་ས་གནས་ཕལ་མོ་ཆེ་དང་། སྲི་ཧྲིའི་ས་གནས་འགར་ཆེད་ཕེབས་ཐོག་འདི་ཕྱི་གཉིས་ཕན་དམ་ཆོས་ལག་ཏུ་ལེན་ཚུལ་དང་། ཆོས་རིག་རྒྱུན་འཛིན། མཐུན་ལམ་ཡུན་གནས། ཡ་རབས་བཟང་སྤྱོད་དང་ཤེས་ཡོན་གོང་འཕེལ་གཏོང་ཕྱོགས་སོགས་ཀྱི་ལམ་སྟོན་དུས་ནས་དུས་སུ་འདོམས་པར་མཛད། ལྷག་པར་ནག་སྒོ་དང་སྤྱུ། སྨར་སྒླིང་བཅས་སུ་མ་ཎིའི་དུང་སྒྲུབ་རྒྱུན་འཛུགས། ལྷུང་སྒོ་ཀཾ་ཚང་ཐུབ་བསྟན་འོད་ཟེར་རབ་རྒྱས་གླིང་དུ་མ་ཎི་དང་བཛྲ་གུ་རུའི་དུང་སྒྲུབ་རེ་མོས་རྒྱུན་འཛུགས། ལྷུང་སྒོ་སྒང་དགོན་པར་ཨ་མི་དྷེ་བ་དུང་སྒྲུབ་རྒྱུན་འཛུགས། ལྷུང་སྒོའི་དུང་དགོན་པར་སྨྱུང་གནས་དཀར་པོ་ཆ་བརྒྱད་རྒྱུན་འཛུགས། ལྷུང་སྒོ་མཁར་སྒོ་བཀྲ་ཤིས་མཐོང་ཡངས་དགོན་དུ་ཐུགས་པ་རྣམས་གཅོད་ཚོགས་ཉིན་གྲངས་བདུན་རེ་རྒྱུན་འཛུགས་དེ་རྣམས་སུ་རྟེན་རྩ་དང་བཅས་བཀའ་དྲིན་བསྐྱངས། གཞན་ཡང་གདན་ས་ཤེས་རབ་གླིང་གི་སྐྱབས་རྗེ་མི་འགྱུར་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་དང་། ཁྲུང་པོ་རྒྱ་སྟོན་རིན་པོ་ཆེ། མཁན་པོ་པདྨ། མཁན་པོ་ཚུལ་ཁྲིམས་བློ་རྒྱལ་སོགས་མཆོག་སྤྲུལ་དང་མཁན་སློབ་སྔ་ཕྱི་རིམ་ཕེབས་ཀྱིས་མང་ཚོགས་དང་ལྷན་དུ་གོང་གསལ་ཆོས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་མཐའ་དག་ལྷོད་པ་མེད་པར་བསྐྱབས་དང་སྒྲུབ་ལུས།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ཙམ་ནས་གདན་སའི་དགེ་ཚོགས་ཀྱི་མཐུན་འགྱུར་གོ་སྒྲིག་འོག་ལོ་སྟར་ཆགས་སུ་ཁུ་ནུ་སྟོད་སྨད་ཀྱི་གྲོང་སྡེ་ཕལ་མོ་ཆེ་དང་། སྤི་ཏི། གར་ཞ་སོགས་སྨན་ཁང་གི་མཐུན་རྐྱེན་ཞན་པའི་ས་ཁུལ་མང་པོར། མིག་གི་སྨན་པའི་རུ་ཁག་ཆེད་བསྐྱོད་ཀྱིས་མིག་ནད་བརྟག་དཔྱད་དངགཤག་བཅོས། མིག་ཤེལ་གནང་སྦྱིན། ནད་གཞི་དང་བསྟུན་པའི་སྨན་སྦྱིན་བྱས་དང་བྱེད་མུས།

འཕགས་ཡུལ་གདན་ས་དཔལ་སྤུངས་ཤེས་རབ་གླིང་དུ་སྔ་ཕྱིར་ཁུ་ནུའི་གྲྭ་རྒྱུན་འཁོར་བ་རྣམས་ལས། མཁན་པོ་དང་། ལོ་གསུམ་ཕྱོགས་གསུམ་གྱི་སྒྲུབ་བླ་རྣམ་མང་། ཕྱི་ནང་ཆོས་ཚོགས་ཀྱི་འགན་འཛིན། དབུ་མཛད་དང་གཉེར་པ། དགེ་རྒན། ཁོར་ཡུག་འགན་འཛིན་སོགས་བཤད་སྒྲུབ་བསྟན་པའི་བྱ་བ་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཞབས་འདེགས་ཞུས་དང་ཞུ་བཞིན་མཆིས།

འཕགས་ཡུལ་གདན་ས་དཔལ་སྤུངས་ཤེས་རབ་གླིང་གི་སྤྱི་ཁྱབ་ཁུ་ནུའི་མཁན་པོ་པདྨ་ལེགས་ཀྱིས། རང་ཡུལ་ཁུ་ནུའི་མི་རབས་གསར་པ་རྣམས་རྒྱུ་མཚན་ཤེས་པའི་དེང་རབས་ཅན་གྱི་ནང་པར་འགྱུར་ཆེད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོར་ཁུ་ནུ་སྟོད་ཏང་རང་ལྷེ་ལིའི་ཁོངས་གཏོགས་གྲོང་ཚོ་བརྒྱད་ཀྱི་གཞོན་སྐྱེས་རྣམས་དང་ལྷན་བོད་ཡིག་འབྲི་ཀློག་དང་ནང་དོན་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་སློབ་ཁྲིད་ཆེད་ཆོས་ཚོགས་ཤིག་གསར་འཛུགས་བྱ་རྒྱུར་གྲོས་མོལ་བྱས་པར། ཚང་མས་མོས་མཐུན་དང་རེ་བསྐུལ་ནན་ཏན་བྱུང་བའི་ཐོག་དམིགས་ཡུལ་དང་འཆར་གཞི་གང་ཡོད་༸སྐྱབས་མགོན་ཀྭན་ཏིང་ཏའི་སི་ཏུ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ལ་སྙན་སེང་ཞུས་པར་མང་ཚོགས་ཀྱི་འདོད་མོས་དང་རེ་བ་ལྟར་ཞལ་བཞེས་བཟང་པོ་ཐོབ་པར་མ་ཟད། དཔལ་སྤུངས་ནང་བསྟན་ཐོས་བསམ་ཆོས་ཚོགས་ཞེས་པའི་མཚན་གསོལ། གྲོང་ཚོ་བརྒྱད་ཀ་ནས་གདམས་གསེས་ཀྱིས་ཚོགས་གཙོ་དང་ཚོགས་མི་ཆེད་བསྐོས་ཐོག་ཆོས་ཚོགས་ཚུགས།

དེ་ནས་བཟུང་ལོ་སྟར་ཞིང་ལས་ཀྱི་བྲེལ་བ་ཆུང་བ་དང་བསྟུན་དགུན་ཟླ་བ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ཆོས་ཚོགས་སུ་དགེ་རྒན་གོ་སྒྲིག་འོག་ན་གཞོན་རྣམས་ལ་བོད་ཡིག་འབྲི་ཀློག་བསླབས་

དང་སློབ་བཞིན་པ་དང་། དབྱར་ཁ་ཞིང་ལས་སོགས་ཀྱི་བར་སྟོང་ནམ་ཁོམ་ལ་མཁན་པོ་པདྨ་ལགས་ཆེད་ཕེབས་ཀྱིས་གྲོང་ཚོ་རེ་མོས་ཉིན་གྲངས་གསུམ་རེ་དང་། ལྔ་རེ། བདུན་རེ་བཅས་ཀྱི་རིང་ནང་ཆོས་ངོ་སྤྲོད་དང་། མན་ངག་གཞུང་ཆུང་གི་སློབ་ཁྲིད། རྒྱང་གཞིའི་སྒོམ་ཁྲིད་ཟླ་བ་ཕྱེད་གཉིས་ལྷག་ཙམ་ལོ་བདུན་རིང་གནང་བར། ད་ཆ་བོད་ཡིག་འབྲི་ཀློག་ཤེས་མཁན་དང་། ནང་ཆོས་ལ་གོ་རྟོགས་ཅན་ལོ་རེ་ནས་ཇེ་མང་དུ་འགྲོ་བ་སོགས་གྲུབ་འབྲས་མིག་མཐོང་ལག་ཟིན་དུ་གྱུར་ཡོད་པ་བཅས་སོ། །

བོད་དུ་ཁྲུ་ནུ་ནས་གྲྭ་རྒྱན་འགྲོ་སྒྲོལ་དང་སློབ་གཉེར་གནང་སྟངས།

མཁས་དབང་དབང་ཕྱུག་རྡོ་རྗེ་ནེ་གི།

ཐོག་མ་དེ་ལ་དེ་རིང་དྲ་རྒྱ་བརྒྱུད་ལས་རིམ་འདི་གསན་གཟིགས་གནང་མཁན་ཡོངས་ལ་འཚམས་འདྲི་བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཞུ་བ་དང་། ཆབས་ཅིག་བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གིས་ཞིང་གཤེགས་དམ་པ་ཧི་སྣ་ཙལ་མངའ་སྡེའི་སྤྱི་ཁྱབ་བློན་ཆེན་རྣཛ་བླིར་ཧྡྲ་སིངྷ་མཆོག་གི་དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་དང་འབྲེལ། ཉིན་གཅིག་རིང་དྲ་ཐོག་བརྒྱུད་ལས་རིམ་སྤེལ་བའི་ནང་གུས་པར་ཡང་མཉམ་ཞུགས་གནང་བའི་གོ་སྐབས་གནང་བར་སྙིང་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ། སྤྱིར་སྤྱི་ཁྱབ་བློན་ཆེན་ཟུར་པ་རྣཛ་བླིར་ཧྡྲ་སིངྷ་ཁོང་ཐེངས་དྲུག་ལ་ཧི་སྣ་ཙལ་མངའ་སྡེའི་སྤྱི་ཁྱབ་བློན་ཆེན་གྱི་ཐུགས་འགན་བཞེས་ཡོད་པ་དང་། ཐེངས་ལྔ་དབུས་གཞུང་གི་བློན་ཆེན་གཞོན་པ་དང་། ཐེངས་ཁ་ཤས་རྒྱལ་ཡོངས་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་སྤྱི་འཐུས་གནང་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། ལས་ཡུན་དེ་དག་གི་རིང་ཁོང་གིས་ཧི་སྣ་ཙལ་མངའ་སྡེའི་ཕྱི་ནང་གསང་གསུམ་གྱི་ཡར་རྒྱས་གོང་མཐོར་བཏང་ནས་བྱས་རྗེས་ཆྲབས་ཆེན་བཞག་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཁོང་ཁུ་ནུ་རྫོང་གི་དོན་དངོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཡང་ཆགས་ཡོད་པ་སོང་ཙང་། ང་རང་སྒེར་གྱི་ངོས་ནས་ཀྱང་ཁོང་ལ་གུས་བཅེ་དང་དགའ་སྤྲོབས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན།

དེ་རིང་ཁོང་གི་ཞེ་དགུའི་དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་དང་འབྲེལ་ནས་བོད་དུ་ཁྲུ་ནུ་ནས་གྲྭ་རྒྱན་འགྲོ་སྒྲོལ་དང་སློབ་གཉེར་གནང་སྟངས་ཀྱི་བརྗོད་གཞིའི་ཐོག་བཀའ་མོལ་གནང་བའི་གོ་སྐབས་འདི་བརྒྱུད་ཞིང་གཤེགས་དམ་པ་རྣཛ་བླིར་ཧྡྲ་སིངྷ་མཆོག་ལ་ཐ་མའི་གུས་འདུད་དང་བཀའ་དྲིན་རྗེས་དྲན་ཞུ་བའི་གོ་སྐབས་གནང་བར་བསྐྱར་དུ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ།

སྤྱིར་ཁུ་ནུ་ཞེས་པ་ནི། ཀུན་གྱིས་མཁྱེན་གསལ་ལྟར་ཡུལ་ལུང་རྒྱ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལས་

མེད། དེའི་རྒྱ་ཁྱོན་ནི་ཕལ་ཆེར་སྤྱི་ལི་ ༥༩༩༠ ཙམ་ཡོད། དེ་ཡང་ཁུ་ནུ་ཡུལ་གྱི་ས་ཁྱོན་དེའི་དཀྱིལ་གྱི་ཚད་གཞི་ནི་རྣམཔུར་གྱི་གྲོང་སྡེ་དེ་ནས་སྤྱི་ལི་ ༩༠ ཙམ་ཡར་འགྲོ་ན་ཁུ་ནུའི་གྲོང་པ་དང་པོ་ཙོ་ཏྭ་ཞེས་པ་དེར་སླེབས་ཀྱི་ཡོད། གྲོང་པ་དེ་ནས་བོད་ཀྱི་ས་མཚམས་སུམ་རྡོ་ཡང་ན་ཀཽརིག་ཞེས་པའི་ས་གནས་བར་སྤྱི་ལི་ ༡༡༢ ལས་མེད། དེའི་ས་ཁྱོན་གྱི་ཞེང་ནི་སྤྱི་ལི་ ༨༨ ཙམ་ཡོད། ཁུ་ནུ་ཡུལ་གྱི་གྲོང་པ་ཕལ་ཆེ་བ་ནི་སླང་ཆེན་ཁ་འབབ་དང་། སྤི་ཏི་ནས་བརྒྱུད་པའི་གཙང་པོ་དང་། བྷསྤ་ཞེས་པའི་གཙང་པོ་རྣམས་ཀྱི་ཉེ་འདབས་སུ་ཆགས་ཡོད། ཁུ་ནུའི་ནང་ལ་ཁྱོན་བསྡོམས་གྲོང་པ་ ༢༨༨ ཙམ་ཡོད། གལ་ཏེ་གྲོང་པ་དེ་དག་ཏུ་འགྲུལ་བཞུད་བྱེད་སའི་ལམ་བདེ་པོ་རྒྱ་ལམ་ལྟ་བུ་ཡོད་ན་གྲོང་གསེབ་དེ་ཐམས་ཅད་ལ་ཉིན་གཅིག་གི་ནང་སྐོར་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན། ཁུ་ནུའི་རྫོང་ནང་མི་འབོར་ནི། དེ་སྔོན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ ལོར་མི་འབོར་གྲངས་བཤེར་བྱེད་སྐབས་ ༢༩༢༧༠ ལས་མེད་པ་དང་། རྒྱ་གར་རང་བཙན་ཐོབ་དུས་མི་འབོར་ཁྲི་གསུམ་ལས་མེད། ཡང་དེ་བཞིན་ཕྱིས་སུ་ ༡༩༦༡ ལོའི་མི་འབོར་གྲངས་བཤེར་སྐབས་ཁྲི་བཞི་ལྷག་དང་། ༢༠༡༡ ལོའི་མི་འབོར་གྲངས་བཤེར་སྐབས་མི་འབོར་བརྒྱད་ཁྲི་བཞི་སྟོང་ཙམ་ཡོད། དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ཁུ་ནུ་ཞེས་པའི་རྫོང་འདི་ཡུལ་ལུང་ཆུང་ཆུང་ལས་མེད།

ཁུ་ནུའི་ཡུལ་ལ་ཁུ་ནུ་ཞེས་པའི་མཚན་དེ་ལྟར་ཆགས་ཚུལ་གྱི་ཐད་ལ་གསུངས་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་འགའ་ཤས་སྣང་ཡང་། གསུངས་ཚུལ་སྙིང་ཞོས་ནི། དེ་སྔོན་ཁུ་ནུའི་མིང་དེ་ལ་ཀུ་ནུ་ཞེས་འབོད་སྲོལ་ཡོད་པ་དང་། ཀུ་ནུ་ཞེས་པ་དེ་ནི་ཨཱརྻན་མ་བྱུང་གོང་གི་ཊྲབིཊྲིཡན་གྱི་སྐད་དུ་ལ་དང་རི་ལ་གོ་བ་དང་། ཁུ་ནུའི་ཡུལ་འདི་ནི་རིའི་འདབས་ཆགས་སུ་གནས་ཡོད་པས་ཀུ་ནུ་ཞེས་མིང་ཐོགས་པ་དང་། རིམ་བཞིན་མིང་དེ་འགྱུར་ནས་ཀནྣར། ཀུནྣར། གིནྣཽར་ཞེས་ཆགས་པས་ད་ལྟའི་ཆར་གིནྣཽར་ཞེས་མིང་འབོད་ཀྱིན་ཡོད། ཕྱི་ལོ་༡༩༣༠གོང་གི་ཡིག་ཆ་སྙིང་པར་གཟིགས་པ་ཡིན་ན། ཁུ་ནུའི་མིང་དེ་ལ་ཀནྣར་མ་གཏོགས་གིནྣཽར་ཞེས་པ་མེད། འོན་ཀྱང་ད་ལྟ་གིནྣཽར་ཞེས་པའི་མིང་འདི་ལྟར་བྱུང་ཚུལ་ནི། ཧིན་སྐད་དུ་གཙང་པོའི་

རྫོགས་དེ་ལ་ཀིནྣར་ཞེས་འབོད་ཀྱིན་ཡོད་པས་ཁུ་ནུ་དེ་ཡང་གོང་གི་གཙང་པོ་དེ་དག་གི་རྫོགས་སུ་ཆགས་ཡོད་པས་ཀིནྣར་ནས་ཟུར་ཆགས་པས་ཀིནྣོར་ཞེས་པའི་མིང་འདི་བྱུང་བ་དང་། དེ་བཞིན་བོད་སྐད་དུ་ཀིནྣོར་ལ་ཁུ་ནུ་ཞེས་པའི་སྒྲ་བྱུང་ཚུལ་དེ་ཡང་ཀུ་ནུ་ཞེས་པའི་སྒྲ་དེ་ནས་ཟུར་ཆགས་པ་ཡིན་སྙམ།

སྤྱིར་རྒྱལ་རབས་དང་ལོ་རྒྱུས་སྨྲ་བ་ལ་རིགས་སྣ་ཚོགས་ཡོང་གི་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་སྨྲ་བ་འགའ་ཞིག་གིས་མི་རིགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྟ་བ་ཁྱེར་ནས་ལོ་རྒྱུ་བྲིས་པ་དང་། དེ་བཞིན་འགའ་ཞིག་གིས་དམར་ཤོག་གི་ལྟ་བ་བཅངས་པ་དང་། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལྟ་བ་འཁྱེར་བ། རིག་གཞུང་གི་ལངས་ཕྱོགས་འཛིན་པའི་སྒོ་ནས་ལོ་རྒྱུས་བྲིས་པ་སོགས་ཡོང་གི་ཡོད། ཡང་འགའ་ཞིག་ནི་དེ་སྔོན་གྱི་དཔོན་རིགས་རྣམས་ཀྱི་བྱུས་རྗེས་ལ་ལྟོས་ཏེ་ལོ་རྒྱུས་བྲིས་པ་སོགས་ཡོད། མདོར་ན་ལོ་རྒྱུས་བྲིས་ཚུལ་གྱི་རྣམ་པ་བཞི་ལྔ་དེ་ལྟར་མངོན་ཐུབ། ལོ་རྒྱུས་སྨྲ་བ་གྲགས་ཅན་རཱ་ཧུལ་སཱཾཀྲིཏྱཱཡན་གྱིས་ཁོང་གིས་བརྩམས་པའི་ཀིནྣར་དེཤ་ཞེས་པའི་ཕྱུག་དེབ་དེའི་ནང་ཁུ་ནུ་ལ་ཀིམ་ནནྣའམ་མིའམ་ཅི་ཞེས་མིང་ཐོགས་ཚུལ་གྱི་ཐད་ལ་དོན་འགྲེལ་བྱེད་སྐབས། གནའ་སྔོན་གྱི་རཱ་མ་ཡ་ཎ་ཡི་རྟོགས་བརྗོད་དང་མཧཱབྷཱརཏ་ཡི་རྟོགས་བརྗོད་དུ་ཡོད་པའི་མིའམ་ཅིའི་ལོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་ནས་ཀིམ་ནནྣ་ཞེས་པ་དང་སྦྱར་ནས་མིང་བཏགས་ཚུལ་གསུངས་ཡོད། འདི་ནི་ཁོང་གིས་ལོ་རྒྱུས་དེ་འབྲི་སྐབས་ཁུ་ནུ་དང་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་དབར་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་མཚོན་པའི་ཆེད་རྒྱལ་ཞེན་གྱི་ལྟ་གྲུབ་བཅངས་ནས་བྲིས་པ་ཞིག་ཡིན་སྙམ། ཡིན་ནའང་ངའི་བསམ་པར་ཁུ་ནུ་དེ་རིའི་ཉེ་འདབས་སུ་ཆགས་ཡོད་པས་ཀུ་ནུ་ཞེས་མིང་ཐོགས་པ་ཞིག་ཡིན་སྙམ། ད་ལྟ་ཡང་ཁུ་ནུ་ནང་གི་གྲོང་པ་གཅིག་གི་མིང་ལ་ཀུ་ནུ་ཞེས་ཟེར་གྱི་ཡོད།

དེ་ནས་དེ་རིང་གི་བརྗོད་གཞི་དངོས་གང་ལ་བབས་ནས་བཤད་པ་ཡིན་ན། དེ་ཡང་ཁུ་ནུའི་ཡུལ་དང་ནང་ཆོས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཐོག་མར་ཆགས་པའི་སྐོར་རཱ་ཧུལ་སཱཾཀྲིཏྱཱཡན་གྱིས་གསུངས་ཚུལ་ལ། དེཧྲཱདྡུན་གྱི་ཡམུནཱ་གཙང་པོའི་འགྲམ་དུ་ཀཱལསཱི་ཞེས་པའི་ས་

གནས་དེར་རྒྱལ་པོ་མྱ་ངན་མེད་ཀྱིས་ཨཇཔྣཐ་ཞེས་པའི་རྗེ་རིང་ཞིག་བཙུགས་ཡོད། སྤྱིར་རྒྱལ་པོ་མྱ་ངན་མེད་རང་ཉིད་ནང་པ་ཡིན་པ་དང་དེའི་རྒྱལ་སྲིད་ཀྱི་དབང་ཐང་དེ་ཡང་ཀཱལསི་ཞེས་པའི་ས་གནས་བར་དར་འཕེལ་བྱུང་བས། སྐབས་དེ་དག་ཏུ་ཁུ་ནུ་པ་རྣམས་སེརམོར་བརྒྱུད་ཨུཏྟར་ཀཱཤི་སོགས་དང་ཀཱལསི་ཡི་ས་གནས་བརྒྱུད་ར་ལུག་ཁྲིད་དེ་འགྲོ་གི་ཡོད་པས་རྒྱལ་པོ་མྱ་ངན་མེད་ཀྱི་དུས་སུ་ཁུ་ནུ་དང་ནང་ཆོས་དབར་ཕལ་ཆེར་འབྲེལ་བ་ཆགས་ཡོད་ཅེས་གསུངས་ཡོད།

ཡང་ཕྱིས་སུ་རིག་གཞུང་གི་ལྟ་གྲུབ་བཅངས་ནས་ལོ་རྒྱུས་སྨྲ་མཁན་བཛྷི་ནྣམ་གྱིས་དུས་རབས་བདུན་པའི་སྐབས་རྒྱའི་གནས་སྐོར་བ་བཙུན་པ་ཐང་སན་རྒྱ་གར་ལ་གནས་སྐོར་དང་ཆོས་འཚོལ་བར་ཕེབས་ནས་མི་ལོ་བཅུ་དྲུག་ཙམ་སློབ་གཉེར་གནང་མཚམས་སུ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་སུ་གནས་སྐོར་ལ་ཕེབས་ཡོད། དེ་དུས་ཁོང་ཧི་མྣ་ཅལ་གྱི་ཀུལླཱུ་དྲང་མནླཱི་སོགས་ལ་ཡང་ཕེབས་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་གིས་བྲིས་པའི་ཐང་སན་ལམ་ཡིག་ནང་དེ་དུས་ས་གནས་དེ་དག་ཏུ་གཞི་ཐམས་ཅད་ཡོད་པར་སྨྲ་བའི་དགེ་འདུན་པ་ཆིག་སྟོང་ཡོད་པར་བཤད་ཡོད། ལམ་ཡིག་དེར་ཁུངས་བཙོལ་ནས་དེ་དུས་ཁུ་ནུ་ལ་ཡང་ནང་ཆོས་དར་འཕེལ་བྱུང་ཡོད་པར་བཤད་ཡོད། འོན་ཀྱང་ལམ་ཡིག་དེའི་ནང་ཁུ་ནུའི་སྐོར་གང་ཡང་གསུངས་མེད་པ་མངོན་གསལ་རེད། གང་ལྟར་ཡང་ཁུ་ནུའི་ནང་ལ་ད་ལྟའི་ཆར་ཡོད་པའི་ནང་ཆོས་དེ་དུས་ག་དུས་ནས་དར་འཕེལ་བྱུང་ཡོད་པའི་ཐད་ལ་ཡིག་ཆར་དངོས་སུ་ཁུངས་སྐྱེལ་བྱེད་ཐུབ་པ་ནི། དུས་རབས་བཅུ་པའི་ནང་ལ་ཕེབས་པའི་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་སྐབས་དེ་ཡིན། ཁོང་གིས་ལ་དྭགས་དང་། སྤི་ཏི། ཁུ་ནུ་སོགས་ལ་དགོན་པ་ ༡༠༨ གསར་བཞེངས་གནང་ཡོད་པའི་ནང་ནས་ཁུ་ནུའི་ནང་ལ་ཡང་ནཱ་གོ་དང་སུཏྲ། ཀཱནམ། རོཔྣ། རིབྦཱ། ཀལྤཱ་སོགས་སུ་དགོན་པ་ཆུང་ཆུང་རེ་བཞེངས་ཡོད། དགོན་པ་དེ་རྣམས་སུ་ཡོད་པའི་སྐུ་རྟེན་རྣམས་ད་ལྟའང་དངོས་སུ་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད། དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ད་ལྟའི་ཆར་ཁུ་ནུའི་ནང་ཡོད་པའི་ནང་ཆོས་དེ་ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་སྐབས་ནས་དར་བ་རེད་ཟེར་ན་འགྲིག་སྙམ།

དུས་ཕྱིས་སུ་དུས་རབས་བཅུ་གཉིས་པའི་ནང་འགྲོ་བའི་མགོན་པོ་གཙང་པ་རྒྱ་རས་(༡༡༤༡) ཀྱི་དངོས་སློབ་རྒྱལ་བ་རྒོད་ཚང་པ་ (༡༡༥༩) ཁོང་ཉིད་རྒྱ་གར་ཨོ་རྒྱན་གྱི་ཡུལ་དང་། ཛཱ་ལནྡྷ་ར་དང་ཀུ་ལུ་ཏ་དང་མཚོ་པདྨ་སོགས་སུ་གནས་སྐོར་ལ་བསྐྱོད་སྐབས་ཁུ་ནུ་ནང་ལ་ཡང་ཕེབས་ཡོད། ཁོང་ཁུ་ནུར་ཕེབས་པའི་རྟགས་མཚན་དེ་ལ་ཁུ་ནུ་ནང་ཡོད་པའི་ཤཱ་སོ་ཞེས་པའི་ལུང་པ་དེར་རྒྱལ་བ་རྒོད་ཚང་པའི་བྲག་ཕུག་ཞིག་ཡོད་པ་དེར་ཡུལ་མི་རྣམས་ཀྱིས་ལོ་རེར་དགའ་སྟོན་དང་འབྲེལ་ཚོགས་ཕུལ་བའི་ལུགས་སྲོལ་ཞིག་ཡོད་པ་དེས་ཤེས་ཐུབ། དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པའི་ནང་ཀུན་མཁྱེན་པདྨ་དཀར་པོའི་(༡༥༢༧) སློབ་མ་ལྷ་རྩེ་བ་ངག་དབང་བཟང་པོས་ (༡༥༩༨) བདེ་ཆེན་ཆོས་འཁོར་དགོན་ཕྱག་བཏབ་ཡོད། ཁོང་གི་སློབ་མའི་གྲས་སུ་སྟག་ཚང་རས་པ་ (༡༥༧༩) དང་། ངག་དབང་བསྟན་འཛིན་གཉིས་ཡོད། ཁོང་རྣམ་གཉིས་རྒྱ་གར་ལ་གནས་སྐོར་དུ་ཕེབས་སྐབས་སྟག་ཚང་རས་པ་ཁོང་ཁུ་ནུ་ལ་ཡོད་པའི་རྒོད་ཚང་ཕུག་དང་གར་ཞ་སོགས་བརྒྱུད་ལ་དྭགས་ལ་ཕེབས་ནས་ཧེ་མིས་དང་ལྷན་ལེ་དགོན་པ་ཕྱག་བཏབ་པ་དང་དགོན་པ་དེ་དག་གི་བླ་མའི་ཐུགས་འགན་བཞེས་པ་མ་ཟད། ལ་དྭགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་སེང་གེ་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་དབུ་བླ་ཡང་མཛད་ཡོད། དེ་བཞིན་དུ་ངག་དབང་བསྟན་འཛིན་ནམ་གཡུལ་རྒྱལ་སྤྲུལ་སྐུ་སྐུ་ཕྲེང་དང་པོ་ཁོང་ཡང་ཁུ་ནུའི་ནང་གི་གྲོང་པ་ཁག་དང་དགོན་སྡེ་ཁག་བཅས་ལ་དངོས་སུ་ཞབས་ཀྱིས་བཅགས་ཏེ་བསྟན་པ་དང་འགྲོ་བའི་དོན་སྒྲི་དང་ལྷག་པར་དུ་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་བསྟན་པ་ལ་བྱ་བ་ཆླབས་ཆེན་པོ་བསྐྱངས་གནང་མཛད་ཡོད།

མཁས་དབང་རྣ་ཏུལ་སཱཀྲི་ཏྱཱ་ཡན་གྱིས་གསུངས་ཚུལ་ལ་དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་གོང་ལ་རཱནྡྷ་བྷིར་རྔདྲ་སིཏྟ་གི་རྒྱལ་བརྒྱུད་མེས་པོ་རྣམས་ཀྱི་རྒྱལ་ས་དེ་ཁུ་ནུ་དང་བོད་ཀྱི་ས་མཚམས་སུ་ཡོད་པའི་ཀཱམ་རུ་ཞེས་པའི་གྲོང་པ་དེར་ཡོད། དེ་ནས་རཱནྡྷ་བྷིར་རྔདྲ་སིཏྟ་གི་རྒྱལ་བརྒྱུད་མེས་པོ་རྒྱལ་པོ་ཀེཏར་སིཏྟ་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༥༥༩ ལོར་ཀཱམ་རུ་ལ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ས་དེ་རཱམཔུར་ལ་གནས་སྤོས་བྱས་པ་དང་། སྐབས་དེར་ཀེཏར་སིཏྟ་གི་བཙུན་མོ་དེ་ལ་སྲས་

མ་འབྲུངས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་བྲམ་ཟེ་སོགས་ལ་སྐུ་རིམ་དང་མཆོད་སྦྱིན་སོགས་ཇི་ཙམ་བྱེད་དུ་བཅུག་ཀྱང་སྲས་གཅིག་ཀྱང་མ་བྱུང་བ་དང་། སྐབས་དེ་དུས་ཇི་ལྟར་གཡུལ་རྒྱལ་རིམ་བྱོན་གྱི་སྐུ་བསྟོད་ལས། བསྐལ་གསུམ་དྲི་མེད་དམ་པ་གྲུབ་པའི་དབང་། །བདག་ཅག་འགྲོ་བ་ཡོངས་ཀྱི་གཉེན་གཅིག་པུ། །སྙིང་པོ་ངག་དབང་བསྟན་འཛིན་གཡུལ་ལས་རྒྱལ། །བསྐལ་བརྒྱའི་བར་དུ་ཞབས་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། །ཞེས་གསུངས་པ་བཞིན། ངག་དབང་བསྟན་འཛིན་ནམ་ཕྱུར་རྒྱལ་ས་དེར་ཕེབས་པར་རྒྱལ་པོས་ཤེས་ནས་ཁོང་ལ་ཞུས་པས། ཁོང་གིས་ཞབས་རིམ་བྱས་པའི་མཐར་རྒྱལ་པོ་ཀེཏར་སིཾ་ལ་སྲས་བིཇཡ་སིཾ་འབྲུངས་པར་རྒྱལ་པོ་ཐུགས་ཤིན་ཏུ་མཉེས་ཏེ་གཡུལ་རྒྱལ་སྤྲུལ་སྐུ་སྐུ་ཕྲེང་དང་པོ་ངག་དབང་བསྟན་འཛིན་མཆོག་ལ་བོད་དང་ཁུ་ནུ་ཡི་ས་མཚམས་ལ་ཡོད་པའི་བཀྲ་ཤིས་སྒང་ཞེས་པའི་གྲོང་པ་དེ་ཕུལ་བ་དང་། ཁོང་གིས་གྲོང་པ་དེར་དགོན་པ་ཞིག་ཀྱང་ཕྱག་བཏབ་གནང་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་ཁུ་ནུ་ནང་ལ་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་མ་དགོན་ལྟ་བུ་དེ་བཀྲ་ཤིས་སྒང་གི་དགོན་པ་དེ་ཡིན། གཡུལ་རྒྱལ་སྤྲུལ་སྐུའི་སྐུ་ཕྲེང་རྗེས་མ་རྣམས་ཀྱི་ཁྲི་འདོན་ཡོངས་རྫོགས་བོད་ལ་ཡོད་པའི་བདེ་ཆེན་ཆོས་འཁོར་དགོན་ལ་གནང་ཡོད་པ་དང་། ཡང་དཔེར་ན། ཇི་ལྟར་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་སྐུ་ཕྲེང་ཐམས་ཅད་ཁུ་ནུར་ཡོད་པའི་ཤལ་ཁར་གྲོང་དང་དེའི་ཉེ་འཁྲིས་ཀྱི་གྲོང་པ་ཁག་ནང་འབྲུངས་པ་བཞིན། གཡུལ་རྒྱལ་སྤྲུལ་སྐུའི་སྐུ་ཕྲེང་དང་པོ་རྗེས་ཀྱི་ཡང་སྲིད་རྣམས་ཀྱང་ཁུ་ནུར་ཡོད་པའི་ནེསང་གྲོང་གི་ནང་འབྲུངས་པ་ཤ་སྟག་ཆགས་ཡོད། གཡུལ་རྒྱལ་སྤྲུལ་སྐུ་སྐུ་ཕྲེང་གཉིས་པ་ནི་ངག་དབང་རྣམ་གྲོལ་དང་ཁོང་གི་བླ་མ་ནི་འཇམ་དཔལ་དཔའ་བོ་ཡིན། སྐུ་ཕྲེང་གསུམ་པ་ངག་དབང་འཇམ་དཔལ་དང་། བཞི་པ་ཆོས་ཀྱི་དགེ་ལེགས། ལྔ་པ་དཔལ་ལྡན་ངག་དབང་། དྲུག་པ་ངག་དབང་དཔལ་ལྡན། བདུན་པ་ངག་དབང་མི་ཕམ་རྒྱ་མཚོ། བརྒྱད་པ་འཇིགས་མེད་ཆོས་ཀྱི་སེངྒེ་ཡིན་པས་ཁུ་ནུའི་ནང་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་བསྟན་པ་དེ་གཡུལ་རྒྱལ་སྤྲུལ་སྐུ་ནས་བྱུང་བ་ཡིན། དེས་ན་ཁུ་ནུ་ནང་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་བསྟན་པ་དེ་ཤུགས་ཆེར་དར་ཡོད་པར་མངོན་ཐུབ།

འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་ནས་བོད་ལ་གྲྭ་རྒྱུན་འགྲོ་བ་དེ་ལྟར་མེད་པ་ལྟ་བུ་ཡིན་ཡང་། གཡུལ་རྒྱལ་སྤྲུལ་སྐུའི་ཁྲི་འདོན་དེ་བོད་ལ་བྱེད་དགོས་དུས་ཁོང་དང་མཉམ་དུ་དགེ་འདུན་པ་བཞི་ལྔ་དེ་འདྲ་ཞབས་ཕྱི་གནང་ནས་ཕེབས་སྐབས། བདེ་ཆེན་ཆོས་འཁོར་གླིང་ལ་སློབ་སྡེ་བརྒྱད་ཡོད་པའི་ནང་སློབ་གྲྭ་བྱང་ཆུབ་ལྡིང་དང་ཀུན་དགའ་ལྡིང་སོགས་ལ་སློབ་པ་བསྐྱོན་ནས་བཞུགས་མཁན་ཁུ་ནུ་བ་མང་པོ་ཞིག་བྱུང་ཡོད། ཁུ་ནུ་ནས་བོད་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་དེ་ལས་སླ་པོ་རྩ་བ་ནས་མིན། བོད་ས་ཐག་རིང་པོ་དང་ལམ་བགྲོད་དཀའ་བ། འགྲུལ་བཞུད་བྱེད་པར་དཔལ་འབྱོར་སོགས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་ཡོད་པས་ཁུ་ནུ་ནས་བོད་ལ་མང་པོ་ཕེབས་མཁན་མེད་ནའང་ལུང་པ་རེ་རེ་ནས་དགེ་འདུན་པ་འགའ་རེ་ཕེབས་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། བོད་ལ་ཕེབས་མཁན་གྱི་གྲས་ནང་ཕལ་ཆེ་བ་ནི་སློབ་བླ་བ་ལྟ་བུ་རེད། དེ་ཏེ་ལྟར་ཤེས་ཐུབ་པ་ཡིན་ཞེ་ན། ཁུ་ནུའི་ནང་ཁྱིམ་ཚང་གི་མིང་ལ་སློབ་བ་པང་། བླ་མ་པང་། དགེ་སློང་པང་ཞེས་མིང་ཐོགས་ཡོད། འདི་ལྟ་བུའི་མིང་ཐོགས་ཚུལ་ལ་བསམ་གཞིགས་བྱས་ན། ཁྱིམ་ཚང་དེ་དག་གི་ནང་ལ་དེ་སྔོན་བླ་མ་དང་། སློབ་བླ་ཡོད་པར་མངོན་གྱི་ཡོད། བོད་ལ་ཕེབས་ནས་སློབ་པ་ཉམས་ལེན་གྱི་གནད་དག་ལ་སྦྱངས་པའི་མཐར། ཚུར་ཕ་ཡུལ་ལ་ཡོངས་སྐབས་དེ་དུས་ཁུ་ནུ་ཡི་ནང་དམིགས་བསལ་གྱི་རབ་བྱུང་གི་སྡེ་དེ་འདྲ་མེད་པའི་ཁར། སོ་སོ་རང་གིས་གྲྭ་ཤག་བཟོས་ནས་ལུང་པ་རང་ལ་བསྡད་ནས་སྐུ་རིམ་དང་ཞབས་བརྟན་བྱས་ནས་བཞུགས་པ་དང་། རིམ་བཞིན་གྲྭ་པ་ནས་ཐུར་ཆགས་ནས་བསྡད་སྐབས་རང་གི་ཁྱིམ་ཚང་གི་མིང་ལ་རང་གི་མཚན་གནས་དང་མཐུན་པར་སློབ་པ་པང་དང་བླ་མ་པང་ཞེས་ཆགས་པར་མངོན། སྤྱིར་ཁུ་ནུའི་ནང་ལ་སློབ་པ་ཉམས་ལེན་གནང་མཁན་གྲགས་ཅན་མང་པོ་བྱུང་ཡོད། དཔེར་ན། ལྤབ་རང་ཞེས་པའི་ལུང་པ་དེར་སློབ་པ་གྲགས་ཅན་ཞིག་བྱུང་ཡོད། དེ་སྔ་བཤད་རྒྱུན་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། སྔོན་མ་དུས་ཤིག་ལ་ལྤབ་རང་ལུང་པ་དེའི་སློབ་པ་ཁོང་ཁུ་ནུའི་བཙུན་མ་དགུ་དང་ལྷན་དུ་གངས་ཏི་སེ་བརྒྱུད་བོད་དུ་གནས་སྐོར་ལ་ཕེབས་པར་དུས་ཡུན་ལོ་གསུམ་འགོར། བཙུན་མ་དེའི་ཁོངས་ལ་ངའི་ཨོ་ཨོའི་སྲིང་མོ་གཅིག་ཀྱང་ཡོད། བཙུན་མ་དེས་ངའི་མ་ཡུམ་ལ་ལོ་རྒྱུས་དེ་གསུངས་

འདུག་དེ་ནས་ཁོང་རྣམས་བོད་ལ་གནས་སྐོར་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པའི་མཐར་རྡོ་རྗེ་གདན་ལ་འབྱོར་སྐབས་སྒྲུབ་པ་དེས་བཙུན་མ་རྣམས་ལ་ད་ཁྱེད་རྣམ་པ་རྡོ་རྗེ་གདན་ལ་འབྱོར་ཚར་བ་རེད། འདི་ནས་ཁྱེར་རང་ཚོ་ཁུ་ནུ་ལ་འགྲོ་ཐུབ་ཀྱི་རེད་དམ། གལ་ཏེ་ང་འདིར་ཤི་བ་ཡིན་ན་ཁྱེད་རང་ཚོ་འགྲོ་དགོས་རེད་ཅེས་གསུངས། དེ་དུས་སྒྲུབ་པ་ཁོང་གཟུགས་གཞི་བདེ་ཐང་དང་སྙུན་གཞི་གང་ཡང་བཞེས་མེད་པ་ཡིན་ཡང་དེ་ལྟར་གསུངས་ཡོད། བཙུན་མ་རྣམས་སྐད་ཆ་དེ་གོ་བ་དང་ཧ་ལས་ཏེ་ཕྱིར་འབྱོར་དགོས་བྱུང་ཡོད། བཙུན་མ་རྣམས་ཀྱིས་སྒྲུབ་པ་ལགས། ཁྱེད་དེ་ལྟར་མ་གསུངས་རོགས། ཁྱེད་ནི་གཟུགས་གཞི་བདེ་ཐང་འདུག་ལགས་ཞུས་པས། ཁོང་གིས་ངས་དེ་སྔོན་ནས་རྡོ་རྗེ་གདན་ལ་ཤི་བའི་སྨོན་ལམ་བཏབ་ཡོད་པས། གལ་ཏེ་སྨོན་ལམ་དེ་བསྒྲུབ་ན་ང་ཁྱེད་རྣམ་པ་དང་ལྷན་དུ་ཡོང་ཐུབ་ཐབས་མེད་ཅེས་གསུངས། དེ་ནས་ཉིན་གསུམ་གྱི་རྗེས་ལ་ཁོང་དགོངས་པ་རྫོགས་པ་རེད། སྒྲུབ་བླ་དེ་ལྟ་བུ་ཡང་བྱུང་ཡོད། དེ་བཞིན་དུ་ད་ལྟའི་ཆོས་མགོན་རིན་པོ་ཆེའི་ཡབ་རྙོགས་ལྡན་ཡེ་ཤེས་དོན་ལྡན་ཁོང་བོད་ལ་བདེ་ཆེན་ཆོས་འཁོར་ལ་ལོ་བརྒྱད་ཙམ་སྐུ་མཚམས་བཞུགས་ནས་ཕྱིས་སུ་རྒྱ་དམར་གྱིས་བཙན་འཛུལ་བྱེད་སྐབས་ཕྱིར་ཁུ་ནུ་ལ་ཡོང་དགོས་བྱུང་བ་རེད། ཁུ་ནུར་ཕེབས་ནས་ཀྱང་དེར་ཡོད་སེར་སྐྱ་མི་དམངས་ཡོངས་ལ་བློ་ལྡོག་རྣམ་བཞི་དང་། སྔོན་འགྲོ་འབུམ་བཞི། དེ་བཞིན་ལོ་གསུམ་ཟླ་གསུམ་སོགས་ཀྱི་གཙོས་པའི་མཚམས་བསྒྲིན་སྒྲུབ་སོགས་ཀྱི་ཐད་ལ་དབང་ལུང་འཁྲིད་གསུམ་གྱིས་བསྟན་འགྲོའི་བྱ་བ་རྒྱ་ཆེར་མཛད་པར་གནང་ཡོད།

ཁུ་ནུར་ཡོད་པའི་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་རྗེས་འབྲང་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་ཉམས་ལེན་བྱེད་པར་ལམ་སྲོལ་བཟང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ནི། ཉིན་བཅུའི་རིང་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཆོས་ཞུ་ཞེས་ཟེར་ནས་ཉམས་ལེན་བྱེད་སྲོལ་ཡོད། ཆོས་ཞུ་དེ་བྱེད་སྐབས་ཉིན་བདུན་གྱི་རིང་ཕྱག་འཚལ་བ་ལ་འབད། དེ་ཡང་ཉིན་རེར་སྟོང་ཕྲག་བཞི་རེ་ཕྱག་འཚལ་གྱི་ཡོད། དེ་ནས་ལྷག་མ་ཉིན་གསུམ་གྱི་རིང་ལ་ཕྱག་ཆེན་གྱི་འཁྲིད་ནས་སེམས་འཚོལ་བ་ཞེས་ཟེར་ནས་སེམས་འཁྲིད་གནང་གི་ཡོད། དེ་ནས་ཉིན་ཐ་མ་དེར་སྒྲུབ་དབང་ཤཱཀྱཱ་ཤྲི་ཡི་འཕོ་བ་འཛག་

འཛུགས་མའི་འཁྲིད་ལེན་པར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འཁྲིད་དེ་རིགས་ལ་ཡ་མཚན་སྐྱེ་རྒྱུ་འདུག ཆུ་
ཚོད་གཅིག་གཉིས་རིང་སྔགས་ཡིག་ཀ་དེ་བགྲང་སྐབས་ཆོས་ཞུ་བ་ཀུན་གྱི་སྤྱི་གཙུག་དེར་
རྩ་ཀུ་ཤ་འཛུགས་ཀྱིན་འདུགདེ་འདྲའི་ཉམས་ལེན་བྱེད་སྲོལ་དེ་ཁུ་ནུ་ནང་ལ་དར་སྲོལ་ཆེན་
པོ་ཡོད། དེ་མིན་གཞུང་ཆེན་པོ་ལ་ཐོས་བསམ་བྱེད་པ་ནི་དཀོན་པོ་ཆགས་བསྡད་ཡོད། དེ་
ལྟར་དཀོན་པོ་ཡོང་དགོས་དོན་དེ། གོང་དུ་བཤད་པ་བཞིན་ཁུ་ནུ་དེ་ལུང་པ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་
དང་མི་འབོར་ཡང་ཉུང་ཉུང་ལས་མེད་པའི་ཁར་སྐད་ཡིག་འདྲ་མིན་བཅུ་ཙམ་ཡོད། ང་ལྟ་
བུ་ལ་ཆ་བཞག་ན་སྐད་ཡིག་བཅུ་པོ་དེ་དག་ལས་ང་རང་གི་ཡུལ་ལུང་སྐད་དེ་ལས་གཞན་
སྐད་ཡིག་ལྷག་མ་དགུ་པོ་དེ་ཤེས་ཀྱི་མེད། ཁུ་ནུའི་ཡུལ་ལུང་གཞན་གྱི་སྐད་བརྒྱབ་ནས་ང་
ལ་སྐད་ཆ་བཤད་ན་ངས་གོ་ཐུབ་ཀྱི་མེད། མདོར་ན་སྐད་ཡིག་དེ་དག་བཀཱལི་དང་ཧིནྡི་ནང་
བཞིན་ཆགས་ཡོད། སྐད་ཡིག་མི་མཐུན་པ་དེའི་རྐྱེན་གྱིས་ཆོས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་དང་འབྲེལ་
བའི་གཏམ་ཞིག་བཤད་པ་ཡིན་ཡང་ཁྱབ་ཆེན་པོར་བཤད་ཐུབ་ཐབས་བྲལ་བ་དང་། ཁུ་
ནུའི་ཡུལ་དང་བོད་དུ་ཡོད་པའི་བདེ་ཆེན་ཆོས་འཁོར་དབར་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད། དེ་
བཞིན་གསང་སྔགས་ཆོས་གླིང་ལ་ཕེབས་མཁན་ཡང་བྱུང་ཡོད། དཔེར་ན། ང་རང་ཆུང་དུས་
གྲྭ་པ་མ་བྱས་གོང་འབུམ་བཞི་བཏང་ཡོད། དེ་དུས་ངའི་བླ་མ་དེ་གྲུབ་དབང་སངས་རྒྱས་རྡོ་
རྗེ་ཡིན། ཁོང་ལྟ་བུ་ལ་ཆ་མཚོན་ན། བོད་གསང་སྔགས་ཆོས་གླིང་ལ་ལོ་བཅུ་གཉིས་རིང་སྐུ་
མཚམས་བཞུགས། དེ་ནས་ཕྱིས་སུ་བོད་ལ་རྒྱ་ཡིས་བཙན་འཛུལ་བྱེད་སྐབས་ཁུ་ནུར་ཕེབས་
ནས་གྲོང་གསེབ་དཀྱིལ་དུ་མ་ཞུགས་པར་གྲོང་པའི་གོང་ལ་རི་ཁྲོད་ནང་དགོན་པ་ཆུང་ཆུང་
ཞིག་ཡོད་པ་དེར་བཞུགས་ཏེ། མི་ཚེའི་ལྷག་མ་དེ་ག་རང་ལ་ཆོས་ཉམས་ལེན་གནང་ནས་
བསྐྱལ་བ་རེད། ཁུ་ནུའི་ནང་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ལས་ཆོས་ལུགས་གཞན་རྙིང་མའི་ཆོས་
བརྒྱུད་ཏོག་ཙམ་དང་། དེ་བཞིན་དགེ་ལུགས་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་ཡོད་པ་མ་གཏོགས་ས་སྐྱའི་
ཆོས་བརྒྱུད་དེ་མེད། འོན་ཀྱང་བེ་སེར་ནང་ལ་དེ་སྔོན་ཀཱནམ་ཞེས་པའི་གྲོང་དེར་ལྷུན་གྲུབ་
དགེ་འཕེལ་ཞེས་པའི་དགོན་པ་ཡོད་པ་དེ་ས་སྐྱའི་དགོན་པ་ཡིན་པ་དང་ཕྱིས་སུ་དགོན་
པ་དེ་དགེ་ལུགས་ཀྱི་དགོན་པར་གྱུར་བར་གསུངས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ད་ལྟའི་ཆ་ལ་འབྲུག་

པ་བཀའ་བརྒྱུད་དང་། རྙིང་མ། དགེ་ལུགས་གསུམ་ལས་མེད། སྤྱིར་དུས་རབ་བཅུ་གཅིག་ནང་ཕེབས་པའི་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ནི་ཆོས་ལུགས་གསར་མའི་སྲོལ་བཏོད་པ་པོ་ཡིན་པ་ལས་ས་དགེ་བཀའ་རྙིང་གང་ཡང་མིན་པ་དང་། ཡིན་ཡང་ཕྱིས་སུ་ཁོང་གི་སྐུ་ཕྲེང་བཅོ་ལྔ་པ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་ཁོང་བོད་ཀྱི་གདན་ས་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་ཕེབས་ནས་ཐོས་བསམ་སྒོམ་གསུམ་བྱས་ནས་མཁས་པའི་དབང་པོར་གྱུར་པ་དང་། སྐབས་དེར་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་དྲུག་པ་དཔལ་ལྡན་ཡེ་ཤེས་མཆོག་རྒྱ་ནག་ལ་ཕེབས་དགོས་བྱུང་བས། ཁོང་གི་སྐུ་ཚབ་ཏུ་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་(༡༧༣༨) བསྐོ་གཞག་གནང་ཡོད། སྐབས་དེར་ཁོང་གིས་སྤི་ཏི། ཁུ་ནུ། སྨར་ཤ་སོགས་ནས་ཕེབས་མཁན་གྱི་སློབ་མ་རྣམས་ལ་མཐུན་རྐྱེན་སྦྱོར་བའི་སླད་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་གུ་གེ་ཁང་ཚན་ཞེས་ཁང་ཚན་ཟུར་དུ་བཙུགས་གནང་ཡོད། སྤྱིར་སྤི་ཏི་དང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོའི་འབྲེལ་བ་དེ་དེ་སྔོན་ཤཱཀྱ་པ་བློ་གྲོས་རྒྱལ་མཚན་གྱི་སྐབས་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་དེ་དུས་གུ་གེ་ཁང་ཚན་ཞེས་པ་དེ་མེད། གུ་གེ་ཁང་ཚན་བཙུགས་པའི་རྗེས་ལ་ཁུ་ནུ་ནས་གྲྭ་རྒྱུན་མང་པོ་ཞིག་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་ཕེབས་མཁན་བྱུང་ཡོད། རྒྱུ་མཚན་དེས་ཁུ་ནུ་ཁུལ་དུ་ལོ་ཙྪ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་བཞེངས་པའི་དགོན་པ་ཡོད་སའི་གྲོང་པ་དེ་དག་དགེ་ལུགས་པ་ཆགས་ཡོད།

བོད་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་ལ་ཕེབས་ནས་བཀའ་ཆེན་ཐོན་མཁན་མང་པོ་དང་། ཡང་གྲྭ་རྒྱུན་ཁ་ཤས་འབྲས་སྤུངས་བློ་གསལ་གླིང་ལ་ཞུགས་ནས་དགེ་བཤེས་ཐོན་མཁན་ཡང་མང་པོ་བྱུང་ཡོད། དགེ་བཤེས་ཐོན་པའི་ནང་ནས་མཁས་པའི་གྲས་སུ་ཁུ་ནུའི་ཡུལ་རྒྱ་བུང་ཞེས་པའི་གྲོང་པ་ནས་དགེ་བཤེས་རིག་འཛིན་བསྟན་པ་བྱུང་ཡོད། ཁོང་རང་གི་གྲོང་གི་ཆ་ནས་བཤད་ན་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་རེད། ཁོང་དང་པོ་བོད་ལ་ཕེབས་ནས་བདེ་ཆེན་ཆོས་འཁོར་ལ་བཞུགས་ཏེ་ལོ་གསུམ་རིང་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཚོ་ག་ཕྱག་ལེན་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་སྦྱངས་གནང་ཡོད། དེའི་རྗེས་ཁོང་ཕྱག་དཔེ་གཟིགས་དགོས་པར་དགོངས་ནས་འབྲས་སྤུངས་བློ་གསལ་གླིང་ལ་ཕེབས་ནས་ཕྱིས་སུ་ཁོང་མཁས་པ་གྲགས་ཅན་ཆགས་པ་

རེད། དེ་བཞིན་དུ་དགེ་བཤེས་དཔལ་ལྡན་སེནྡེ་ཁོང་ཡང་འབྲས་སྤུངས་བློ་གསལ་གླིང་ལ་ཞུགས་ནས་དགེ་བཤེས་ཐོན་པ་ཞིག་རེད། ཁོང་ཡང་ཁུ་ནུ་ལ་ཞེ་དྲག་གི་བཀའ་དྲིན་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། ཁོང་ཁུ་ནུའི་ནང་ལ་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་བཙུགས་མཁན་ཐོག་མ་དེ་ཆགས་ཡོད། ཁོང་གིས་ཁུ་ནུ་ནང་ལ་ཐྲིལནྡི་ཞེས་པའི་གྲོང་པ་དེར་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་བཙུགས་ནས་ད་ལྟའི་ཆར་སེ་འབྲས་དགའ་གསུམ་དུ་གྲྭ་རྒྱུན་མང་པོ་ཡོད་པ་དེ་འདྲ་རེད། དེ་ཐམས་ཅད་དགེ་བཤེས་དཔལ་ལྡན་སེནྡེ་ཁོང་གི་བཀའ་དྲིན་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་དྲན་གྱི་ཡོད།

ཁུ་ནུའི་ནང་ལ་སྙིང་མའི་ཆོས་ཡོད་ཚུལ་དེ་ཡང་ཆོས་མངོན་པ་མཛོད་དུ། མིའི་སྐྱེ་བ་དེ་ལ་མངལ་སྐྱེ། སྒོ་ང་ལས་སྐྱེས་པ། དྲོད་བཤེར་ལས་སྐྱེ་བ། རྫུས་ཏེ་སྐྱེ་བ་བཅས་སྐྱེ་གནས་བཞི་གསུངས་པས། གུ་རུ་རིན་པོ་ཆེ་རྫུས་སྐྱེས་ཡིན་པས། ཁོང་གི་མཛད་པ་དེ་ལ་འདི་དང་འདི་ཡིན་ཞེས་བརྗོད་ཐུབ་ཐབས་བྲལ། ཁུ་ནུའི་ནང་གུ་རུ་རིན་པོ་ཆེའི་གནས་མང་པོ་ཡོད་པ་དཔེར་ན། ནེསང་ཞེས་པའི་གྲོང་པ་དེ་དང་། ནཱ་ཀོ། ཧི་ལྷསང་དང་། སུནྣམ་གྱི་གྲོང་པ་དེ་དག་ལ་གུ་རུའི་གནས་མང་པོ་ཡོད། ཤིཔྐཱ་ཞེས་པའི་གྲོང་པ་དེར་བྲག་བཙོམ་པ་ཟེར་བའི་གནས་སུ་གུ་རུ་རིན་པོ་ཆེའི་ཞབས་རྗེས་ཆེན་པོ་ཞིག་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད། གནས་དེ་དག་ལ་བལྟས་དུས་ཁུ་ནུའི་ནང་སྙིང་མའི་བསྟན་པ་དེ་དུས་རབས་བརྒྱད་པ་དང་དགུ་པའི་སྐབས་ནས་དར་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་ནང་ལ་སྙིང་མའི་བླ་མ་རིག་འཛིན་དགྲ་འདུལ་ཁོང་བོད་ནས་ཚུར་ཁུ་ནུ་ལ་འགྱོར་ཏེ། སྟོད་ཕྱོགས་ཀྱི་ནཱ་ཀོ་དང་། ཧི་ལྷསང་། སོམྣང་གི་ས་ཆ་དེ་དག་གི་གནས་སྐོ་ཕྱིས་ནས་དུས་ཡུན་རིང་པོའི་བར་ས་ཆ་དེ་དག་ཏུ་གནས་བཞུགས་གནང་བའི་བཟང་འབྲས་སུ། ད་ལྟའི་ཆར་ཏང་རང་དང་ནཱ་ཀོ་དེ་རྣམས་སུ་སྙིང་མའི་སློལ་འཛིན་རྒྱུན་སྐྱོང་གནང་མཁན་ཡོད་པ་རེད། ངའི་གཏམ་བཤད་ཀྱི་བརྗོད་གཞི་འདི་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཡིན་པས་སྐར་མ་ཉི་ཤུའི་ནང་བཤད་ཐབས་བྲལ་བས་ངའི་གཏམ་བཤད་འདིའི་ནང་གལ་ཆེ་བའི་གནད་དོན་ཁག་ཞུ་མ་ཐུབ་པར་ལུས་ཡོད་ན་བཟོད་སྲོལ་ཞུ་གི་ཡིན། ཐུགས་རྗེ་ཆེ།།

ཟུར་ལྟའི་ཕྱག་དཔེ་ཁག་གི་མཚན་གཞུང་།

ཀིནྣར་དེཤནྟཏུལ་སྣཀྲིཊྞཡན། ཀིཏྣབ་མཏལ། དཔར་སྐྲུན་ལོ། ༢༠༡༥ལོ།

ཀིནྣར་ལོག་སྣཧིཏྱ། བཛི་ནྣམ་ཤརྨ།

ཐང་སན་ལམ་ཡིག་ཋྣཀུར་པྲསྣད་ཤརྨ། རྒྱ་གར་གྱི་བཟ་འཕྲིན་དང་རྒྱང་སྲིད་ལྷན་ཁང་། ༡༩༧༢ལོ།

རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར། དཀྱིལ་དགོན་པ། སྤིཏི།

ཛུནྟར་འབྲུག་བདེ་ཆེན་ཆོས་འཁོར་གླིང་གི་མཁན་པོ་བྱང་ཆུབ་ཆོས་དར་དང་ལྷན་དུ་བཅར་འདྲི།

ཁུ་ནུའི་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་འཇིགས་མེད་དང་ལྷན་དུ་བཅར་འདྲི།

ཁུ་ནུ་ཧྣི་གྲོང་པའི་ཐུག་ཙནྡ་དང་བསོད་ནམས་ནོར་རྒྱས་དང་ལྷན་དུ་བཅར་འདྲི།

Kanwar (Kinnaur) R.H. Deuster, H.P Academy of Arts, Culture and Languages, Shimla, Publishing Year 1939

ལྕེ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་མཛད་རྗེས་རོབ་ཙམ་བརྗོད་པ། [59]

བ་རི་བླ་བ་ཚེ་རིང་།

ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ནི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གྲགས་ཅན་གྱི་རླབས་ཆེན་མི་སྣ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱི་གསུང་ལས། དྲི་མ་མེད་པའི་ལྷའི་བསྟན་པ་སྐྱོང་། །ལྷ་ལ་འཁྲུངས་པར་གྱུར་པ་ལྷའི་སྲས། །ལྷའི་ལྷར་གྱུར་ཐུབ་པའི་ཐུགས་ཀྱི་སྲས། །དེ་ཕྱིར་ཆོས་སྐྱོང་རྒྱལ་པོ་རང་ཉིད་དང་། །ལྷའི་སྲས་སུ་མཚན་གསོལ་དོན་དང་མཐུན།[60] ཞེས་བརྗོད་པ་ལྟར། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ནི་དུས་རབས་བཅུ་པ་ནས་བཅུ་གཅིག་བར་དུ་གུ་གེ་རྒྱལ་པོའི་དབང་ཐང་དང་འདྲེད་ཡོན། དྲི་མ་མེད་པའི་བསྟན་པ་སྐྱོང་བའི་སྙིང་སྟོབས་དང་བློ་གྲོས་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་འཕེལ་ཕྱོགས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད་མཁན་གྱི་མི་སྣ་གལ་ཆེན་ཞིན་ཡིན་ཏེ། ཆོས་ཀྱི་ཐོག་ནས་འདུལ་བ་དམ་འཛིན་དང་། སྔགས་ལོག་བཀག་འགོག ཚད་མ་རིག་པ་ཁྱབ་སྤེལ་གནང་བ་བརྒྱད།

དེ་རྗེས་བོད་བརྒྱུད་ནང་ཆོས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལྡན་པའི་འཕེལ་ཕྱོགས་དངོས་སུ་གཞི་ཚུགས་པའཆམ་གཏན་འཁེལ་བ་དང་། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཐད་ལྷ་བླ་མས་བོད་བཙན་པོ་རྒྱལ་ཁབ་ཐོར་ཞིག་ཏུ་སོང་བའི་བསླབ་བྱ[61]དང་སྟོད་མངའ་རིས་ནས་ཀུང་ནང་ཁུལ་གྲ་མ་འགྲིག

59. རྩོམ་ཡིག་འདི་འབྲི་སྐབས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་མཁས་དབང་རྣན་ཇོ་སྲས་བཀྲ་ཤིས་ཚེ་རིང་ལགས་ནས་ལམ་སྟོན་འགྲེལ་བཤད་དང་ཡིག་ཆ་ཁོ་སྤྲོད། དེ་བཞིན་ལས་རོགས་རྣམ་པས་ཡིག་ཆ་འཚོལ་སྒྲུབ་སོགས་རོགས་མཐུན་གང་མང་གནང་བར་སྙིང་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ།

60. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐར་རྒྱས་པ། གུ་གེ་པཎྜི་ཏ་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མཛད། ཤོག་ངོས་༡༠ན་གསལ།

61. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐར་རྒྱས་པ། ཤོག་ངོས་ ༡༨ ན། "བར་ཞིག་ཙུན་ཆད་བོད་སྤྱི་མཐུན་གྱི་ལས་དགེ་བ་ཟད་པས། མངའ་མཛད་དབུ་བྲངས་མང་། མངའ་རིས་ཕྱོགས་བཟུང་ཞིང་། འབངས་སྐྱོལ་ཚན་ཆེས་པས། དབུས་ཏུ་གཡོན་ཏུའི་འཁྲུག་པ་དང་། ངག་ལོག་གི་ཁིངས་ཡན་ཆད་ཀྱིས། བཀའ་ཁྲིམས་རྣམས་ཉམས་དམས་ཏེ། རང་དབང་སིལ་བུ་གྱུར་པ་འདྲ་" བཅས་ལྷ་བླ་མའི་གསུང་ལས་གསལ།

པ་བྱུང་ཡོད་ཚོད་ལ་དེ་ཚོའི་ཉམས་མྱོང་གཞིར་བཟུང་།[62] བོད་འབངས་ཀྱི་བདེ་སྐྱིད་དང་བོད་གཅིག་གྱུར་ཆེད་དུ་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ལ་བློ་བུར་བའི་རྒྱལ་པོ་གཅིག་མངའ་མཛད་ནས། བོད་སྤྱི་མཐུན་གྱི་བསོད་ནམས་འཕེལ་བའི་དུས་ལ་བབས་པས། བཙན་པོའི་གདུང་རྒྱུད་ལས་གཅིག་མ་གཏོགས་གཞན་རྣམས་རབ་ཏུ་བྱུང་བའི་ཐབས་འདི་ཁོ་ན་ལེགས་པའི་ཕན་ཡོན་ལྡན་ཚུལ་བསྟན་ནས།[63] གཅེན་པོས་མངའ་རིས་དང་འབངས་སྐྱོང་ཞིང་། འཇིག་རྟེན་གྱི་མཛད་འཕྲིན་དང་དུ་ལེན་པ་ཞལ་བཞེས།

རྒྱལ་པོ་སྲོང་ངེ་ཡབ་སྲས་རབ་ཏུ་གཤེགས་པར་ཐུགས་ཐག་གཅོང་མ་བཅད་[64] བཅས་རྒྱལ་ཁྲི་བློས་བཏང་ནས་ཡབ་སྲས་དང་སྲས་མོ་ཚང་མ་རབ་བྱུང་བསྒྲུབས་ཏེ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་རྒྱུད་འཛིན་གྱི་སྲོལ་གསར་པ་བཏོད་པར། ང་ཚོས་ས་སྐྱ་དང་སྣེ་གདོང་རྒྱལ་རྒྱུད་ཚོས་སྲིད་དབྱེ་སྟངས་དང་ལ་དྭགས་ཆོས་རྒྱལ་གྱི་རྒྱལ་རབས་རིམ་བྱུང་། ལྷག་པར་དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་ནང་ཀཿཐོག་རིག་འཛིན་ཆེན་པོས་གཙོ་སྐྱོང་གནང་བའི་ལྷམ་མེ་ཚོགས་འདུས་སོགས་ལས་ལྷ་བླ་མའི་རིགས་ལམ་གྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ནམ་གཟུགས་བརྙན་མཐོང་ཐུབ།[65]

62. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐར་རྒྱས་པ། ཤོག་ངོས་༡༨ན། "ཡབ་སྐུ་མཆེད་གསུམ་གྱིས་སྟོད་ཕྱོགས་འདི་མངའ་མཛད་ན་ཡང་། མཐུན་པའི་བཀའ་གྲོས་མ་སླེས་པ་དང་། འབངས་ཉུང་ཤས་ཙམ་གནས་པ་འདི་ཡང་། ཞིག་ཧྲག་ཆེ་བར་སོང་"བཅས་ལྷ་བླ་མའི་གསུང་དང་། ༢༡༡༨ལོའི་《ཉི་མའི་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་རབས》བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔར་སྐྲུན་ཁང་། ཤོག་ངོས་༡༣༨་ན། དཔལ་འཁོར་བཙན་གྱིས "གཅུང་གཉིས་རྒྱལ་ཐབ་ཏུ་བཞག་པ་ན། རྒྱལ་ཐབ་མ་བཞེད་དེ་གཅུང་གཉིས་བགྲོས་ནས་གཡས་ རུ་བཟུང་། གཅེན་གྱིས་གཡོན་རུ་བཟུང་ཞིང་འཐབས་སོ"བཅས་དང་། ཤོག་ངོས་༡༨༧ལས། མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་ཐོག་མར་བགོ་དུས་གཅེན་གཅུང་མ་འཆམ་པའི་སྐོར་བཀོད་ཡོད།

63. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐར་རྒྱས་པ། ཤོག་ངོས་༡༩་ན། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱིས"མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་གྱི་མགོ་ནག་པོ་འབུམ་ཕྲག་གཅིག་གནས་པ་རེ་ཞིག་བདེ་བ་འགྱུར་བའི་ཆེད་དུ་བཙན་པོ་དབུ་ཕྲངས་བསྒྲུངས་ཏེ། … …ཐར་པར་གཤེགས་པ་"བཅས་རབ་བྱུང་སྒྲུབ་པ་ལེགས་ཚུལ་གསུང་།

64. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐར་རྒྱས་པ]ཤོག་ངོས་༡༨་ལ་གཟིགས།

65. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐར་རྒྱས་པ། ཤོག་ངོས་༢༠ན། ལྷ་བླ་མས། "བཙན་པོས་ཇི་ལྟར་མཛད་པའི

དེ་བཞིན་འབངས་མི་སེར་ལ་ཡི་གེ་རྩིས་བཟོ་ལ་སོགས་པ་སྦྱོང་དུ་བཅུག་པ་[66]བཅས་མཛད་རྗེས་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པ་ཏ་ཙང་མང་པོ་ཡོད་ཟུང་། དེ་རིང་འདི་ནས་དུས་ཚོད་ཀྱི་དབང་གིས་གཙོ་བོར་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་མཛད་རྗེས་སྐོར་རོབ་ཙམ་བརྗོད་འདོད།

“གོང་ས་”སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས། ང་ཚོ་བོད་མིར་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་སྟངས་ཤིག་ཡོད་པ་ནི་ལག་པ་བརྡབ་ནས་ཚད་མ་རིག་པའི་ཐ་སྙད་ཀྱིས་རྩོད་སྒྲུབ་བརྡར་ཤ་གཅོད་པ་དེ་ཏ་ཙང་དམིགས་གསལ་ཅན་ཞིག་རེད་འདུག དེ་འདྲའི་

ཁྲིམས་ལ། ད་ལྟའི་མོལ་བའི་བཙན་པོ་མཆེད་ཁུ་དབོན་བཞི་སྐྱེ་བོ་བཞུགས་པ་ལས། ཁྲི་མ་ཀུན་ཐར་པར་གཤེགས། མངའ་ཐུལ་བ་རྣམས་ཀྱི་སྐུ་ལས་སྲས་སུ་འཁྲུངས་ཀྱང་། རེ་རེ་གདུང་ཚབ་ཏུ་བཞག གདུང་ཆད་ན་མར་ཡུལ་དང་སྤུ་ཧྲངས་གཉིས་ཡུལ་ནད་ཆེ་བས། བརྩན་པོ་དགེ་འདུན་གྱི་ནང་ནས་རེ་རེས་གདུང་བསབ། བརྩན་པོ་སྐྱེ་བོ་རྣམས་ཀྱིས་རྩིགས་ལས་འབྱུང་བ་བཞིནདཀོན་ཅོག་མཉན(གཉན)པར་བསྐུར་ཞིང་། བསྟན་པ་ཅི་དར་དུ་བགྱིས། ཁྲིམས་ཡིག་གསར་པ་ལས་འབྱུང་བ་བཞི་ན་མངའ་རིས་མཐའ་མིས་གོང་(མི་འགོང་)བར་བསྲུང་བཞིན། ཕྱོགས་རིས་དགྲ་ངོ་ལོན་པ་གཅིག་བཤམ། བཙན་པོ་སྐྱེ་བོ་ལས་ཆོར་(འཆོར)་འཇིག་པ་བྱུང་ན། བཀའ་ཁྲིམས་ཆེན་པོ་དང་སྦྱར། མངའ་མཛད་མ་མཁྱེན་ན་ཇེ(དང་པོའམ་རེ་ཞིག་གི་དོན།)བདེན་པས་བཅོ་སྐྱེད་མ་བྱུང་ན། དགེ་འདུན་ལས་དགོངས་མཁྱེན་པ་དང་བཞེ། བཙན་པོ་རབ་ཏུ་བྱུང་བ་རྣམས་ཀྱིས་འདུལ་ཁྲིམས་ལ་འབྱུང་བ་ལྟར། དམ་པའི་ཆོས་བཞིན་དུ་སྤྲ་ཡར་ཞིང་བསྟན་པ་དར་བར་བགྱི།” བཅས་བཀོད་པ་ལྟ་བཙན་པོའི་རྒྱུད་པ་ལས་བཙན་པོ་ཁྲི་འཛིན་དང་རབ་བྱུང་གི་ངོ་བོ་ལས་འགན་དང་བཙན་པོ་ཡག་པོ་མ་བྱུང་ན་ཡང་བཞེ་པོ་ཆོག་པ་སོགས་ཏ་ལས་པ་དང་ཡ་མཚན་གྱི་དགོངས་པ་བཞེས་འདུག

66. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐར་རྒྱས་པ། ཤོག་ངོས་༤༩། ལྷ་བླ་མ་ནི་ “འཇིག་རྟེན་སྐྱོང་བའི་ཐབས་མཁས། ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བས་གཞན་དོན་གྱི་ཐབས་འབའ་ཞིག་དགོངས་པའི་མཛད་སྤྱོད། སེམས་ཅན་གྱི་བདེ་སྐྱིད་ཕོ་ནའི་ཐབས་བརྩོན་པ། སྨན་དང་གོ་ཆ་ལ་སོགས་པ་འདིར་དཀོན་པ་རྣམས་ཕྱོགས་གཞན་ནས་འཚོལ་བ། མངའ་རིས་མཐའ་མི་འགོང་བར་(མི་ཞུམ་པ།)བན་སྐྱ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་བསྲུང་བ། སྐྱེ་བོ་མཐའ་དག་གི་འཇིང་སྲང་(ཕོ་གྲུད་སྣ་དགུའི་གྲས་ཞིག)དང་། ཀློག་ཡིག་རྩིས་གསུམ་སློབ་པ། ལུགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་རྣམས་ལ་རྩལ་སྦྱངས་བྱེད། འབངས་ཀྱི་སྐྱེ་བོས་དགེ་བ་ཇི་ལྟར་སྤྱོད་པའི་ཚུལ་ལུགས་ཁྲིམས་སུ་བྱ་བ་དང་། བཅུ་བཞེས་དུས་སྐྱ་སྲུང་ཐུགས་ཀྱི་བརྟེན་བཞེངས་པའི་བཟོ་རིགས་རྣམས་ཀྱང་ལེགས་པར་སྦྱངས་ཤིང་ཕུལ་དུ་ཕྱིན་པ་ལ་བསླབས་”བཅས་གསལ།

ལམ་ལུགས་དེ་ཐླའི་དང་རྒྱ་བརྒྱུད་ནང་ཆོས་ནང་མཐོང་རྒྱུ་མི་འདུག་ཅེས་གསུངས་པ་ལྟར། བོད་བརྒྱུད་ནང་ཆོས་ནས་ཚད་མའམ་གཏན་ཚིགས་རིག་པའི་རིགས་པ་སྒྲུབ་པའི་ལམ་ལུགས་དེས་ནང་ཆོས་རིག་པ་དང་དེང་སང་གི་ཚན་རིག་པའམ་ལྟ་གྲུབ་འདྲ་མིན་ཁག་བར་བགྲོ་གླེང་བྱེད་པ་དང་། འཛམ་གླིང་ཡུལ་གྲུ་འདྲ་མིན་ཁག་གི་མི་ས་ཡ་མང་པོའི་ཡིད་དབང་འཕྲོག་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་ཞིག་ལྡན་པ་དེ་ཐོག་མ་ཉིད་ནས་བོད་ལ་རང་བཞིན་རང་ཤུགས་ཀྱིས་བྱུང་བ་དང་དར་བ་ཞིག་ག་ལ་ཡིན།

སྤྱིར་བཏང་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་དང་དྲ་ལམ་ཁག་ཏུ། ཚད་མ་རིག་པ་བོད་ལ་དར་བའི་སྐོར་བརྗོད་དུས་ཐོག་མར་ལོ་ཙཱ་བ་ངོ་སྤྲོད་ནས་འགོ་འཛུགས་ཤིང་། ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་སྲོང་ལྡེའུ་བཙན་གྱི་སྐབས་སུ་ཛ་དགེ་བའི་བློ་གྲོས་ཀྱིས་ཚད་མ་རྣམ་འགྲེལ་ཐོག་མར་བསྒྱུར་བ་དང་། མཁན་ཆེན་ཞི་བ་འཚོས་ཚད་མའི་འཆད་ཉན་མཛད་པར་གྲགས་ཤིང་། “སྔར་བོད་འདིར་བོན་དར་ཞིང་ཕལ་ཆེར་དེའི་རྗེས་སུ་འཇིག་པའམ། ཆོས་སྒྲུབ་པའི་གེགས་མང་དུ་བྱུང་ཡང་། དུས་དེར་ལོ་པཎ་རྣམས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རིང་ལུགས་མཐའ་དག་དྲི་མ་མེད་པའི་གཏན་ཚིགས་རིག་པས་ཚར་བཅད།”[67] བསྟན་པ་ཕྱི་དར་སྐབས་རྔོག་ལོ་ཙཱ་བས་(༡༠༥༩ནས་༡༡༠༩)ཚད་མ་སྡེ་བདུན་ཆ་ཚང་བོད་སྒྱུར་དང་། གསང་ཕུ་ནེའུ་ཐོག་ཏུ་དཔལ་ནཱ་ལེན་དྲ་ནང་བཞིན་ཚད་མའི་འཆད་ཉན་གྱི་སློལ་ཆེན་པོ་ཐོག་མར་གཞི་བཙུགས། རིག་པའི་དབང་ཕྱུག་ཕྱྭ་པ་ཆོས་ཀྱི་སེངྒེ་སོགས་བྱོན་ཏེ་ཚད་མ་དར་ཁྱབ་ཤུགས་ཆེན་བྱུང་། ས་པཎ་

67. དེབ་ཐེར་དཔྱིད་ཀྱི་རྒྱལ་མོའི་གླུ་དབྱངས། (༡༩༦༧ལོར་ལག་བྲིས་Varanasi)ཤོག་ངོས་༢༦ན། གཞན་ཡང་རྒྱའི་ཧྭ་ཤང་མ་ཧཱ་ཡ་ན་དང་རྒྱ་གར་གྱི་མཁས་པ་ཀ་མ་ལ་ཤཱི་ལ་བར་གྱི་ཆོས་རྩོད་སྐོར་ལ། རྒྱའི་མཁས་པ་མང་པོས་རྒྱ་གར་གྱི་པཎྜི་ཏ་ཚད་མ་རིག་པ་མཁས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་རྒྱལ་བར་ཡིན་ཚུལ་བརྗོད་ཅིང་། རྒྱ་ནག་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་ཞིབ་འཇུག་པ་ཙུའུ་ཅོན་ལིན་གྱིས། 《བོད་ཀྱི་གཏན་ཚིག་རིག་པའི་ལོ་རྒྱུས་མདོར་བསྡུས་》ཅེས་པའི་དེབ་ཏུ་འང་། བོད་མིས་ཚད་མ་རིག་པའི་གཞུང་བརྒྱད་ཅུ་ལྷག་བོད་བསྒྱུར་དང་། དེ་བརྒྱད་ད་ལྟ་ཡང་མཐོང་ཆོས་སུ་ཡོད་ལ། རྒྱ་ནག་ཏུ་ཧྭན་ཙང་གིས་ཕྱི་ལོ་༦༤༧ལོར་ཚད་མའི་གཞུང་གཉིས་ཙམ་རྒྱ་སྒྱུར་བྱས་པ་མ་གཏོགས་གཞན་མེད་པས་ཆོས་རྩོད་སྐབས་ཕམ་ངེས་ཡིན་པ་བརྗོད་དོ། །

གྱིས་ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་ཤཱཀྱ་ཤྲཱི་བསྟེན་ནས་ཚད་མ་རྣམ་འགྲེལ་སླར་ཡང་བསྒྱུར་བཅོས་དང་ཚད་མ་རིག་གཏེར་གྱི་རྩ་འགྲེལ་བོད་མིས་ཐེངས་དང་པོར་བརྩམས་གནང་ནས་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་བ་སོགས་བརྒྱུད་རིམ་ངོ་སྤྲོད་ཙམ་ལས། བསྟན་པ་སྔ་དར་སྐབས་བོད་དུ་གཙོ་བོར་གསང་སྔགས་དར་ཞིང་ཊ་ཅང་རྒྱས་པ་ལ་དུས་རབས་བཅུ་པའི་ནང་ག་རེ་བྱུས་ནས་ཁ་ཕྱོགས་འགྱུར་ཏེ། འདུལ་བས་གསང་སྔགས་ཆོད་འཛིན་དང་ཚད་མ་རིག་པའི་སྐོར་ལ་བདག་འདོད་ཆེན་པོ་ཆགས་པ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་གླེང་སློང་བྱེད་མཁན་ཅུང་དཀོན་ཙང་། ཉེ་རབས་སུ་སློན་བླ་བྲང་དང་ཕོ་བྲང་དུ་ལག་བྲིས་ཀྱི་རྣམ་པའི་ཐོག་ཉར་ནས་ཕྱི་མིས་མཐོང་དཀའ་བའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་ཅིག་དཔར་སྐྲུན་བརྒྱུད་ཚང་མའི་མཐོང་ཆོས་སུ་གྱུར་པ་དང་། ལྷག་པར་ཐོ་ལིང་དཔལ་དཔེ་མེད་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་ཕྱག་བཏབ་པ་ནས་ལོ་ཆིག་སྟོང་འཁོར་བའི་རྗེས་དྲན་གོ་སྒྲིག་ཚོགས་ཆུང་ནས། མངའ་རིས་སྐོར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་ཅིག་ཐོག་མར་དཔར་སྐྲུན་བརྒྱུད་ང་ཚོས་འགྱུར་བ་དེ་དག་གི་རྒྱུ་རྐྱེན་དང་འཕེལ་རིམ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ཐོག་མའི་འགྲེལ་པ་ཞིག་རྒྱག་ཐུབ་ན་སེམས། ཞི་བ་འོད་ཀྱིས། “གསང་སྔགས་སྤྱོད་པའི་ལུགས་ཀུན་ཉམས་པ་དང་། །དཀྱིལ་འཁོར་སྒྲིན་བསྒྲིག་ཚོ་ག་ཉམས་པ་དང་། །དཀྱིལ་འཁོར་ཚོ་ག་པད་མ་སྟོང་ལྡན་དེ། །དེ་བཞིན་སྒྲིན་སྲེག་ཤན་ཏི་ཤུག་ཏི་བྱེད། །གཞན་ཡང་གསང་སྔགས་སྦྲས་དོན་ཀུན་ནུབ་ཅིང་། །སྦྱོར་སྒྲོལ་དང་ནི་ཚོགས་ལ་སོགས་པས་སླད། །འདི་ཡི་དོན་རྣམས་བསྒྲུལ་ཕྱིར་བཀའ་གཉེར་ཏེ། །ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ཁ་ཆེར་བརྫངས། །”[68] ཞེས་གསལ་བ་ལྟར། བསྟན་པ་ཕྱི་དར་སྐབས་“སྔགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་ཉེ་ཚེ་བ་སྟེ། ཐམས་ཅད་སྟོང་པ་ཉིད་དེ་ཅི་ཡང་མ་གྲུབ་ཟེར་ཞིང་སྦྱོར་སྒྲོལ་ཆོས་སུ་སྨྲ་བ་དང་། སྡིག་པ་ལ་ཆོས་ལྟར་སྤྱོད་པའི་”[69] སྔགས་ལོག་དར་བས། འདི་ཡི་དོན་རྣམས་བསྒྲུལ་ཕྱིར། སྟོད་མངའ་རིས་ཀྱི་གུ་གེ་རྒྱལ་པོ་ལྷ་བླ་མས་གསེར་

68. 《ཐོ་ལིང་དཔལ་དཔེ་མེད་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་ཕྱག་བཏབ་ནས་ལོ་ཆིག་སྟོང་འཁོར་བའི་རྗེས་དྲན་དུས་དེབ་》ཤོག་ངོས་༡༨ལས་དྲངས།

69. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐའ་རྒྱས་པ། དོ་རྒྱ་དབང་དྲག་རྡོ་རྗེའི་མཆན་འགྲེལ། ཤོག་ངོས་༧༧ན་གསལ།

མང་པོ་འགྲོ་སོང་བཏང་ནས་བོད་མི་རྒྱ་གར་དུ་སློབ་སྦྱོང་ཆེད་བཏང་བ་དང་། རྒྱ་གར་གྱི་པཎྜི་ཏ་མང་པོ་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་བྱས་ནས་དྲི་མ་མེད་པའི་སྔགས་དང་ཚད་མ་རིག་པ་སོགས་ཀྱི་བཤད་སྒྲུབ་རྒྱུད་སྲོལ་གྱིས། དུས་རབས་བཅུ་གཅིག་ནང་བོད་ཀྱི་སངས་རྒྱས་བསྟན་པའི་འཕེལ་ཕྱོགས་འགྱུར་བ་བཏང་སྟེ། དེང་གི་མཐོང་ཆོས་སུ་ཡོད་པའི་བོད་བརྒྱུད་ནང་ཆོས་ཀྱི་རྨང་གཞི་བཏིང་བ་དང་། དེའི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ནི་སྦྱིན་བདག་གི་རྣམ་པ་ཁོ་ན་མིན་པར་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་དེར་གཙོ་ཁྲིད་དང་སྐུལ་འདེད་གནང་མཁན་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་པ་རྟོགས་ཐུབ།

བསྟན་པ་སྤྱི་དར་གྱི་གསང་སྔགས་དང་ཕྱི་དར་གྱི་ཚད་མ་རིག་པ།

《སྦ་བཞེད་》སོགས་བསྟན་པ་སྤྱི་དར་སྐབས་ཀྱི་ཆོས་འབྱུང་དེབ་ཐེར་ཁག་ལས་བརྗོད་གཞི་གཙོ་བོ་ནི། གསང་སྔགས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་ཚུལ་དང་དེ་ཡང་ཕལ་ཆེར་རྫུ་འཕྲུལ་འདྲ་མིན་གྱི་སྐོར་མང་དག་ཅིག་བརྗོད་པ་ལས་མདོ་གཞུང་གི་བཤད་སྒྲུབ་སྐོར་ཙུང་ཙུང་བ་དང་། ལྷག་པར་ཚད་མ་རིག་པ་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་པཎྜི་ཏ་ཁོ་ནར་ལྡན་པའི་ཡོན་ཏན་ཙམ་ལས་བོད་པའི་ནང་དུ་དར་སྲོལ་བཏང་བའི་སྐོར་ཕལ་ཆེར་མཐོང་བ་དཀོན་ཞིང་། ཐ་ན་མཁན་ཆེན་ཞི་བ་འཚོ་བོད་དུ་ཕེབས་ཏེ་ལོ་བཞི་བཅུ་ཙམ་བཞུགས་ནས་ཆོས་གསུངས་པ་དང་། བསམ་ཡས་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས་པ། སད་མི་བདུན་ལས་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་བཙུགས་པ་སོགས་མཛད་རྗེས་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་ཏུང་། ཐོག་མར་བོད་ལ་ཕེབས་པ་ཡང་གསང་སྔགས་ཀྱི་ནུས་པ་ལ་བསྟུན་དགོས་པ་སྟེ། སྦ་བཞེད་ལས། ཨ་ཙརྱ(མཁན་ཆེན་ཞི་བ་འཚོ་)བོད་ལ་ཕེབས་ནས་བཙན་པོ་ལ་དགེ་བ་བཅུ་སོགས་ཆོས་གསུངས་ཏུང་ཟླ་བ་བཞི་ཙམ་རྗེས་ནས་བོད་ཀྱི་འདྲེ་སྲིན་མ་དགའ་ནས་ཕོ་བྲང་ཆུས་ཁྱེར། དམར་པོ་རིར་ཐོག་བརྒྱབ། མི་ནད་ཕྱོ་ནད་བྱུང་བ་ལ་ཆོས་བྱེད་པའི་ལན་པ་ཡིན་ཚུལ་བསྙད་ནས། བོད་ཀྱི་བཙན་པོས“རེ་ཞིག་མཁན་པོ་སླར་བཞུད་ལ་བལ་ཡུལ་དུ་བཞུགས་ཤིག”སོགས་ཞུ་དགོས་བྱུང་སྟེ། “མཐར་བསྐྲད་པ་ལྟར་བྱས་ཏེ”མཁན་པོ་ཨཱ་ཙ་ར་རྒྱ་གར་དུ་ལོག་བཅུག་པ་དང་། སྐབས་

དེར་མཁན་པོས“རྫུ་འཕྲུལ་ནི་པདྨ་སམྦྷ་ཝ་དང་འགྲན། གཏན་ཚིགས་བདག་དང་ཤཱཀ་སུ་འགྲེད”ཅེས་གསུངས་པ་ལྟར། དེ་རྗེས་བོད་ཀྱི་བཙན་པོས་ཨོ་རྒྱན་གྱི་སློབ་དཔོན་པདྨ་འབྱུང་གནས་སྤྱན་དྲངས་པར། 《དེབ་ཐེར་དཔྱིད་ཀྱི་རྒྱལ་མོའི་གླུ་དབྱངས་》ལས། "སློབ་དཔོན་གྱིས་ཉི་ཟླ་ཐང་ལ་ཕབས་པ། ཆུ་བོ་གྱེན་ལ་ཟློག་པ"སོགས་རྫུ་འཕྲུལ་རབས་དང་རིམ་པ་མང་པོ་བསྟན་ནས། "བོད་ཀྱི་ལྷ་འདྲེ་སྟོབས་པོ་ཆེ་ཕལ་ཆེ་བས་གོ་མཚམས་པར། གསང་བ་གསུམ་གྱི་མཐའ་ཀླས་པའི་ནུས་མཐུས་སྲོག་གི་སྙིང་པོ་བླངས་ནས་དམ་ལ་བཏགས"རྗེས་ད་གཟོད"སླར་མཁན་པོ་གདན་འདྲེན་གྱིས་ཕོ་ཉ་བ་མངགས་ཏེ་ཕེབས"ཞེས་མཁན་པོ་ཐེངས་གཉིས་པ་བོད་དུ་ཕེབས་ཐུབ་པ་བྱུང་ཞིང་། མཁན་པོར"གཏན་ཚིགས་བདག་དང་ཤཱཀ་སུ་འགྲེད"པའི་སྤོབས་པ་དང་ནུས་པ་ལྡན་ཙང་། གསང་སྔགས་དང་རྫུ་འཕྲུལ་གྱིས་ལམ་ཁ་ཕྱེས་ན་མ་གཏོགས་ཡོང་ཐབས་མེད་པ་ལྟ་བུ་མཐོང་ཐུབ་ཅིང་། བསྟན་པ་སྔ་དར་གྱི་ཡོན་ཏན་སྐོར་བརྗོད་དུས་སུ་ཡང་སློབ་དཔོན་ཆེན་པོ་པདྨ་འབྱུང་གནས་ཀྱིས་རྒྱལ་བློན་འབངས་ཁག་ཅིག་ལ་གསང་སྔགས་ཀྱི་ཆོས་མང་པོ་གསུངས་ནས་སློབ་མ་གྲུབ་ཐོབ་རྗེ་འབངས་ཉེར་ལྔ་ཟེར་བ་བྱུང་། རྒྱལ་པོ་ཁྲི་སྲོང་ལྡེ་བཙན་གྱིས་སྔགས་འཆང་ཛྙཱ་ཀིརྟི་དང་། པཎ་ཆེན་བི་མ་ལ་མི་ཏྲ་སོགས་རྒྱ་གར་གྱི་པཎྜི་ཏ་མང་པོས་གསང་སྔགས་ཀྱི་ཆོས་མང་པོ་བོད་སྐད་དུ་བསྒྱུར་ཚུལ་སོགས་ཆོས་འབྱུང་དེབ་ཐེར་ཁག་ཐུན་མོང་གི་བརྗོད་གཞི་ཡིན་པ་ལྟར་བསྟན་པ་སྔ་དར་སྐབས་གསང་སྔགས་གཙོ་བོར་སྤེལ་བ་ཤེས་ཐུབ།

དེ་བཞིན་སྟུབས་སངས་རྒྱས་ཡེ་ཤེས་ཞེས་པས་མཁས་པའི་སྙེ་བོ་མང་པོ་བསྟེན་ཞིང་ནུས་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་བོད་ཡུལ་གྱི་ལྷ་སྲིན་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སྣང་ཕུལ། ལོ་བརྒྱ་དང་བཅུ་གསུམ་ལ་བཞུགས་ནས་གསང་སྔགས་ཀྱི་བསྟན་པ་དར་བར་མཛད་པ་ལ། རྒྱལ་པོ་གླང་དར་མས་སྟུབས་སངས་རྒྱས་ཡེ་ཤེས་བཀུག་ནས་ངས་སངས་རྒྱས་བསྟན་པ་བསྣུབས་ཟིན་པས་ཁྱོད་ལ་ནུས་པ་ཅི་ཡོད་བརྗོད་དུས། སྟུབས་སངས་རྒྱས་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་སྔགས་བཟླས་པའི་ནུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱལ་པོར་འཇིགས་སྐུལ་བྱས་པས་རྒྱལ་པོ་སྐྲག་སྟེ་ཁྱེད་འཁོར་

བཅས་ལ་གནོད་པ་མི་བྱེད་ཟེར་ནས་བཏང་། དེ་ནས་ཁོང་གིས་ཡེར་པར་ཕྱིན་ཏེ་ལྷ་ལུང་དཔལ་རྡོར་ལ་ངས་རྒྱལ་པོ་སྡིག་ཅན་སྒྲག་པར་བྱས་ཡོད་ཀྱི་ཁྱེད་ཀྱིས་དགྲོལ་ཅིག་ཟེར་ནས་བསྐུལ་ཏེ་བཀྲོངས་ཞེས་བཀོད་པ་ལྟར། སྐབས་དེར་མ་ལ་ཆོས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་ནམ་ནུས་པ་སྟོན་དུས་སུ་ཡང་གསོ་བོར་སྔགས་བཟླས་པ་མཐོང་ཐུབ།[70]

སྔྱིར་བཏང་སངས་རྒྱས་བསྟན་པའི་མདོ་སྔགས་གཉིས་ལས་རྒྱུ་མཚན་ཉིད་ཀྱི་ཐེག་པ་ལས་འབྲས་བུ་སྔགས་ཀྱི་ཐེག་པ་ཁྱད་དུ་འཕགས་པར་ངོས་འཛིན་ཞིང་། གསང་སྔགས་ཟེར་བ་ནི་སྣོད་མིན་རྣམས་ཀྱི་སྤྱོད་ཡུལ་མ་ཡིན་པས། གསང་ཞིང་སྦས་པས་འགྲུབ་པའི་ལམ་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་ཞིང་། གསང་སྔགས་ཉམས་ལེན་པ་ཟེར་བ་ནི་ཤེས་རབ་སྟོང་པ་ཉིད་དང་ཐབས་སྙིང་རྗེ་ཆེན་པོ་ཟུང་དུ་འཇུག་པ་སོགས་ཆ་རྐྱེན་ནམ་ཚུ་ཚད་ཏ་ཅང་མཐོན་པོ་དགོས་པ་ཞིག་ཡིན་ཤུང་། གསང་ཞིང་སྦས་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཀྱིས་མི་ཕལ་བ་ཞིག་ལ་གསང་སྔགས་སྐོར་གྱི་ཤེས་བྱ་དབེན་ཞིང་གོ་རྟོགས་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་མེད་པ། དཔེར་ན་རྒྱ་ནག་ཏུ་དུས་རབས་བརྒྱད་པའི་ནང་གསང་སྔགས་ཀྱི་གཞུང་མང་པོ་རྒྱ་བསྒྱུར་བྱས་ཤུང་། མཐར་གོ་རྟོགས་མ་ཐུབ་པར་བཀག་པའམ་ཉམས་པར་གྱུར་པ་དང་། རྒྱ་གར་དུ་ནང་ཆོས་ཉམས་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་སྐོར་དབྱི་སི་ལན་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དམག་གིས་མི་བསད་དགོན་སྲེག་བྱས་པ་ཕུད། (ལྷག་པར་རྒྱ་བརྒྱད་ནང་པའི་མཁས་པས་)གསང་སྔགས་ལོག་པ་སྤྱོད་པ་ཡང་རྐྱེན་རྩ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་ཞིང་། གང་ལྟར་གོ་རྟོགས་མ་ཐུབ་ན་དར་སྤེལ་མི་ཡོང་བར། ལོག་པ་ཤོར་ན་བསྟན་པ་ལ་གནོད་པ་ལྟ་བུར་ངོས་འཛིན་ཞིང་། བོད་དུ་བསྟན་པ་སྔ་དར་དུས་སུ་ཡང་བོད་ཀྱི་བཙན་པོས་ཆོས་གཅང་མ་དགོས་པ་གལ་ཆེར་གཟིགས་ཏེ། "ད་སླན་ཆད་འོ་སྐོལ་བོད་རྗེ་བློན་འབངས་གང་གིས་ཀྱང་ཆོས་བྱ་བ་རྣམས་ཀྱིས་འདི་ལྟར་བྱ་སྟེ། སྤྱིར་བོད་མཐའ་འཁོབ་ཏུ་གྱུར་པ་དང་། རིག་པ་བླུན་ཞིང་རང་དགའ་བ་མང་པས། ཆོས་

70. དེབ་ཐེར་སྔོན་པོ། འགོས་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ་གྱིས་བརྩམས། སྟོད་ཆ། ཤོག་གྲངས་༡༣༧་དང་། 《དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ་》 བཅས་ལ་གཟིགས།

ནི་རྟོགས་པ་དཀའ་ཞིང་ཟབ་པར་གྱུར་པས། རྒྱ་གར་གྱི་མཁས་པ་རབ་ཏུ་བྱུང་བར་གྲགས་པ་རྒྱལ་པོ་སྤྱན་དྲངས་ཏེ་ཡོན་བདག་བྱས། ལོ་ཙྪ་བ་མཁས་པས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་ཆོས་དེ་ལ་འཇུག་པར་བྱའོ། །རྒྱལ་པོས་ཡོན་བདག་མ་བྱས། ལོ་ཙྪ་བ་མཁས་པས་གཏན་ལ་མ་ཕབ་པའི་ཆོས་དེ་ལ་འཇུག་པར་མི་བྱའོ། །ཞེས་བཀའ་ནན་དྲག་ཏུ་བསྩལ་"[71] ཅེས་བརྗོད་ཅིང་། བོད་ཀྱི་བཙན་པོ་དར་མ་ཨུ་དུམ་བཙན་གྱིས་སངས་རྒྱས་བསྟན་པ་བསྣུབས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་ནང་པས་རྒྱལ་པོ་བཀྲོངས་ནས་སྟོབས་ཆེན་བོད་ཀྱི་བཙན་པོ་རྒྱལ་ཁབ་སིལ་བུ་ཆགས་ཏེ་བོད་སྤྱི་ལ་དབང་བའི་གཞུང་ཞིག་མེད་པར། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ཡང་ཉམས་ཏེ། "དུས་དེ་ཙ་ན་དབུས་ན་སྡོམ་པ་དང་བཤད་པའི་གདམ་ངག་གི་བཀའ་ཆད་ནས་གང་ཡང་མེད། གཙུག་ལག་ཁང་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ལྡེ་མིག་ནི་བཙུན་གཟུགས་གཙུག་ཕུད་ཅན། ཤམ་ཐབས་གོང་པ་ཅན་གྱོན་པ་དགྲ་བཅོམ་དུ་མིང་བཏགས་པས་འཛིན། འགའ་རེའི་ལྡེ་མིག་སྔགས་པ་དབུ་སྐྲ་ལྩང་ལོ་བྲེགས་ཏེ་སྤྱོད་པ་འབབ་བོར་སྤྱོད་པའི་གོས་ཕུ་ཐུང་མགོ་ཞབས་བཟློག་(ལྡོག)ནས་བཏགས་པ། འབབ་འཛི་བར་གྲགས་པས་འཛིན།" [72] ཞེས་དང་། དེ་བཞིན་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་ཤམ་ཐབས་སྔོན་པོ་ཅན་ལྷ་བུ་སྔགས་པའམ་རྗོགས་ཆེན་མིང་བཏགས་ཀྱི་བོན་མིན་བན་མིན་གྱི་སྔགས་ལོག་དར་བ་བྱུང་བ་ནི་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱིས་སྔགས་པ་རྣམས་ལ་བཟླངས་པའི་སྲིངས་ཡིག་ལས། "ད་ལྟ་ལས་ཟད་རྒྱལ་པོའི་ཁྲིམས་

71. སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔར་སྐྲུན་ཁང་གི་༡༩༨༧ལོའི་རྒྱ་བོད་ཤན་སྦྱར་གྱི་《སྦ་བཞེད་ཞབས་བཏགས་མ་》དང་། གཞན་བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་ནས་དཔར་སྐྲུན་བྱས་པའི་《ཉི་མའི་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་དང་ཟླ་བའི་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་》ཤོག་གྲངས་༡༣༡་ན། བཙན་པོས་བཀའ་སྩལ་ནས། "སྔར་བསྒྱུར་རྣམས་སྐད་གསར་གྱིས་གཏན་ལ་ཕབ་སྟེ། བཀའ་ཆད་རྣམ་པ་གསུམ་དུ་མཛད་པ་ནི། སྡེ་པ་གཞི་ཐམས་ཅད་ཡོད་སྨྲ་ལས་གཞན་དང་། གསང་སྔགས་ཕྱི་ཀྲི་ཡོག་སྡེ་གསུམ་མ་གཏོགས་ནང་བླ་མེད་རྣམས་མ་བསྒྱུར་ཅིག"ཅེས་པ་དང་། "ཕྱིན་ཆད་ཆོས་བསྒྱུར་བ་རྣམས་ལ། རྒྱལ་པོ་འདིའི་རིང་ལ། པཎྜི་ཏ་འདི་ལྟར་གདན་དྲངས། ལོ་ཙྪ་བ་འདིས་བསྒྱུར་ཞེས་པ······དེ་དག་ཏུ་མ་རྟོགས་པའི་ཆོས་གང་ཡང་མ་བསྒྱུར། སྔར་བོད་ན་ཡོད་པ་ཀུན་ལའམ་སྡེ་སྣོད་གསུམ་དང་མི་མཐུན་པའི་ཆོས་ལ་མི་སྤྱོད་ཞེས་གདམས་སོ།" བཅས་གསལ།

72. སྦ་བཞེད་ཞབས་བཏགས་མ། ཤོག་གྲངས་༢༠༢ ན་གསལ།

ཉམས་པས། །རྫོགས་ཆེན་མིང་བཏགས་ཆོས་ལོག་བོད་དུ་དར། །ལྟ་བ་ཕྱིན་ཅི་ལོག་གི་སར་ཐོགས་པ། །ཆོས་པར་མིང་བཏགས་སྔགས་ལོག་བོད་དུ་དར། །དེ་ཡིས་རྒྱལ་ཁམས་ཕུང་སྟེ་འདི་ལྟར་གྱུར། །གྲོལ་བ་དར་བས་ར་ལུག་ཉལ་ཐག་བཅད། །སྦྱོར་བ་དར་བས་མི་རིགས་འཚོལ་བར་འདྲེས། །སྨན་སྒྲུབ་དར་བས་ནད་པས་གསོ་རྐྱེན་ཆད། །བམ་སྒྲུབ་དར་བས་དུར་སའི་མཆོད་པ་སྟོང་། །མཆོད་སྒྲུབ་དར་བས་མི་ལ་གསོན་གྲོལ་བྱུང་། །སྲིན་པོ་ཤ་ཟ་མཆོད་པ་མི་ནད་ཕྱུགས་ནད་བྱུང་། །མི་བསྒྱུར་དུད་པ་བཏང་བས་ཡུལ་གྱི་ལྷ་ཀླུ་འཕང་། །དེ་ལྟར་སྤྱོད་པ་ཐེག་ཆེན་ཡིན་ནམ་ཅི། །"[73] གསུངས་པ་ལྟར་ཆོས་དད་ཀྱི་ཁྲབ་ཁོངས་སུ་རྟོག་ཟེར་དང་ངན་ཏུལ་ནི་ཆུ་ངན་ཐང་ཤོར་ལྟ་བུ་ཆགས་པར། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེ་འོད་ཀྱིས་"སྔོན་གྱི་རྒྱལ་པོ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཡིས། བཀའ་དང་བསྟུན་ནས་ཆོས་ལོག་འདི་བཀག་སྟེ།" གསུངས་པ་ལྟར། སྙིང་སྟོབས་ཆེན་པོས་སྔགས་ལོག་དེ་རིགས་བཀག་འགོག་དང་བོད་དུ་ནང་ཆོས་གཙང་མ་སྤེལ་ཐབས་གནང་སྟེ། གསེར་མང་པོ་འགྲོ་སོང་བཏང་ནས་བོད་ཀྱི་ཕྲུ་གུ་རྒྱ་གར་དུ་སློབ་སྦྱོང་ལ་བཏང་ནས་སྔགས་དང་ལོ་ཙཱ་སྦྱངས་པ་དང་བསྟུན་རྒྱ་གར་གྱི་པཎྜི་ཏ་མང་པོ་བོད་ལ་གདན་འདྲེན་གྱིས་འདུལ་བ་དང་ཚད་མ་རིག་པ་དར་སྤེལ་ཤུགས་ཆེན་པོ་བཏང་པ་སྟེ། ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱིས་"ད་ལྟ་སངས་རྒྱས་ཉིད་དངོས་སུ་མི་བཞུགས་ཀྱང་། འདུལ་བ་ནི་སངས་རྒྱས་ཉིད་ཀྱིས་དངོས་ལྟར་གསུང་པས། དེའི་ཕྱིར་འདུལ་བ་ལ་ཆེར་མཁས་པ། པཎྜི་ཏ་དྷརྨ་པ་ལ་རྒྱ་གར་ནས་སྤྱན་འདྲེན་པ་ལ་གསེར་མང་པོ་སྐུར་ནས་རྫོངས།" ཞེས་དང་། ཀློ་ན་ཤྲཱི། དྷརྨ་པ་ལ་ལ་གདན་དྲངས་པ་དང་མཉམ་དུ་དྷརྨ་གསུམ་ཕེབས་ཏེ་འདུལ་བ་ཕྱག་ལེན་སྤེལ་བར་བརྒྱུད་པ་ལ་སྟོད་འདུལ་ཟེར་བ་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་དབུས་གཙང་ཕྱོགས་སུ་སྟོད་འདུལ་གྲྭ་ས་རྒྱ་ཆེ་བཙུགས་ཞེས་དང་། ལོ་ཆེན་"བོད་ཡུལ་དུ་ཕྱག་ཕེབས། ལྷ་བླ་མ་

73. 《ཐོ་ལིང་དཔལ་དཔེ་མེད་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་ཕྱག་བཏབ་ནས་ལོ་གཅིག་སྟོང་འཁོར་བའི་རྗེས་དྲན་དུས་དེབ་》ཤོག་ངོས་༧༥་ནས། གཞན་དུས་དེབ་ཀྱི་ཤོག་ངོས་༡༩་ན། ཕོ་བྲང་ཞི་བ་འོད་ཀྱི་བཀའ་ཤོག་ལས་གོང་གསལ་གནུབས་སངས་རྒྱས་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་སྒྲུབ་ཐབས་དང་མན་ངག་སོགས་ཚུད་པའི་གསང་སྔགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་མང་པོ་ཞིག་བཀོད་ནས་དོགས་དཔྱོད་མཛད་པ་དང་མང་པོ་ཞིག་རྫུན་མ་ཡིན་པར་འདོད།

ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱིས་སྦྱིན་བདག་མཛད་ནས། སྔགས་མཚན་ཉིད་ཐམས་ཅད་ལ་བཤད་སྒྲུབ་ཀྱི་གྲྭ་ཆེན་པོ་བཙུགས།"[74] ཞེས་དང་། "སླར་ཡང་པཎྜི་ཏ་ཤྲད་ཧཱ་ཀ་ར་ཝརྨ་དང་། པཎྜི་ཏ་པདྨ་ཀ་ར་གུ་ཏ། བུདྡྷ་ཤྲཱི་ཤཱནྟི། བུདྡྷ་བླ་ལ། ཀ་མ་ལ་གུ་ཏ་ལ་སོགས་པ་མཁས་པ་མང་དུ་སྤྱན་དྲངས། སྔགས་མཚན་ཉིད་ཀྱི་བཤད་གྲྭ་ཆེས་ཆེར་བཙུགས། ལུགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས། སྔོན་བཤད་ཀྱི་གཞུང་། སྔགས་དང་། མཚན་ཉིད་ཀྱི་ཐེག་པའི་ཆོས་སྐོར་མང་དུ་བཙུགས་ཤིང་། བཤད་ཉན་གྱིས་གདན་ལ་ཕབ།"[75] ཞེས་དང་། "དེ་ནས་བླ་ཆེན་པོ་ལྷ་ལྡེ་བཙན་གྱིས། པཎྜི་ཏ་པྲ་ཛྙཱ་ཀ་ར་ཤྲི་མི་ཏྲ་དང་། པཎྜི་ཏ་སུ་ཛྙ་ཤཱིལ་སོགས་མཁས་བཙུན་དུ་མ་གདན་དྲངས་པ་ལས། ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པ་རྒྱས་འབྲིང་ལ་སོགས་པ་བསྒྱུར་ཏོ། །མདོར་ན་པཎྜི་ཏ་བདུན་ཅུ་དོན་ལྔ་ནས་དམ་ཆོས་མང་དུ་བསྒྱུར་ཅིང་གསན་ནོ། །"[76] ཞེས་སྔགས་དང་ཚད་མ་རིག་པ་གཞིར་བཞག་གི་མཚན་ཉིད་བཤད་སྒྲུབ་ཀྱི་གྲྭ་ཆེན་པོ་བཙུགས་པ་ལས་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱིས་སྔགས་ཆོས་གཙང་མ་སྤེལ་བ་དང་ཚད་མ་རིག་པ་དར་སྤེལ་བཏང་བའི་རིགས་ལམ་ནི་གསལ་པོར་མཐོང་ཐུབ་པ་བཞིན། ཇོ་བོ་རྗེ་བོད་དུ་ཕེབས་ནས་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱིས་རིགས་ལམ་འདི་གཞིར་བཟུང་སྟེ་དགེ་འདུན་གྱིས་གསང་སྔགས་ཉམས་ལེན་སྐོར་སོགས་དྲི་བ་བཏུན་ཕུལ་བར། ཇོ་བོ་རྗེ་ཡིས་དྲི་བར་ལན་འདེབས་ཚུལ་དུ་བྱང་ཆུབ་ལམ་གྱི་སྒྲོན་མ་བརྩམས་ནས་རབ་བྱུང་པས་སྔགས་ཀྱི་དབང་བསྐུར་བཞིའི་ནང་ནས་ཐ་མ་གཉིས་དབང་ལེན་མི་རུང་བ་གསུང་པ་ལྟར། དེ་ནས་བཟུང་ཐོག་མར་མདོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ཐོག་བྱང་ཆུབ་སེམས་པའི་རྟོགས་པ་དངོས་སུ་སྐྱེས་པའམ་མ་མཐའ་ཡང་སྐྱེ་ཐིན་ཙམ་སྐྱེས་པ་ཞིག་བྱུང་རྗེས་གཞི་ནས་གསང་སྔགས་ཀྱི་ལམ་ལ་ཞུགས་དགོས་པའི་གོ་རིམ་ཆགས་ཏེ་

---

74. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་ཐར་རྒྱས་པ། ཤོག་ངོས་༡༨་ན་གསལ།

75. ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་ཐར། ཤོག་ངོས་༡༧ན་གསལ།

76. ཐོ་ལིང་དཔལ་དཔེ་མེད་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་ཕྱག་བཏབ་ནས་ལོ་གཅིག་སྟོང་འཁོར་བའི་རྗེས་དྲན་ཚོགས་ཆུང་ནས་དཔར་བསྐྲུན་བྱས་ཤིང་། གུ་གེ་ཕྱི་ཐང་པ་ཚྭ་ན་ཤྲཱིས་མཛད་པའི་ 《ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་འཁྲུངས་རབས་》 ཤོག་ངོས་༢༡-༢༢་བར་གསལ།

བོད་བརྒྱུད་ནང་ཆོས་ཀྱི་དམིགས་གསལ་ཁྱད་ཆོས་ལྔ་བྱུར་ད་བར་བརྒྱུད་འཛིན་བྱས།[77]

སྤྱིར་བཏང་ལྕེ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ནི་གུ་གེའི་རྒྱལ་པོ་ཡིན་པའི་དབང་གིས་བོད་པའི་བུ་ཕྲུག་རྒྱ་གར་དུ་སློབ་སྦྱོང་ལ་བཏང་བ་དང་། རྒྱ་གར་ནས་པཎྜི་ཏ་གདན་འདྲེན་ཞུ་བའི་ནུས་པ་དང་གསེར་སོགས་མཐུན་རྐྱེན་ཆ་ཚང་ལྡན་ཞིང་།[78] བོད་ཀྱི་བསྟན་པ་ཕྱི་དར་སྐབས་དང་ཐོག་བོད་ཕྲུག་རྒྱ་གར་དུ་སློབ་སྦྱོང་ལ་བཏང་བ་དང་པཎྜི་ཏ་མང་པོ་བོད་ལ་གདན་འདྲེན་ཞུ་མཁན་ཡང་ལྕེ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཡིན་པས།[79] ཁོང་གི་དགོངས་ཚུལ་ལམ་སེམས་

77. དོན་དངོས་ཐོག་ཇོ་བོ་རྗེས་བྱང་ཆུབ་ལམ་སྒྲོན་མ་མཛད་སྔོན་ལ། ལྷ་བླ་མས་གནང་བའི་དགེ་འདུན་གྱི་ཁྲིམས་ལས། "ཐོག་མར་བསླབ་པ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཕྱོགས་འདུལ་བ་ལས་འབྱུང་བ་ལྟར། རིན་ཀྱིས་མནོས་ནས་དམ་དུ་བསྲུང་། གསང་སྔགས་ཀྱི་སྣོད་དུ་གྱུར་པ། རྒྱུད་སྡེ་ནས་གནང་བའི་ཡོན་ཏན་རྣམས་དང་ལྡན་ལ། བློ་ཆེས་མཆོག་དུ་བཞོལ་བ་དག་ཡོད་ན། སློབ་དཔོན་གྱིས་ལེགས་པར་རྟགས་དེ། ཅི་སྐད་བཤད་ལ་ཚུལ་ཇི་ན་དུ་ཆོ་ག་དག་པས་དལ་དུ་བཞུག་ཅིང་། སྔགས་ཀྱི་སྒོ་གསུམ་གྱི་དམ་ཚིག་འཐོབས་པ་ལ་སོགས་པ། ཐེག་པ་ལ་རིམས་ཀྱིས་གཞོལ་བ། སྔགས་གཞུང་ཚད་མ་རྣམས་གཙོ་བོར་བྱས་སྟར་ཁྲིད་ཅིང་བཞུག" བཅས་གསུང་ངོ་།། 《ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐར་རྒྱས་པ་》 ཤོག་གྲངས་༣༥ན་གསལ།

78. པཎྜི་ཏ་གདན་འདྲེན་ཞུ་བའི་འགྲོ་སོང་སྐོར། དཔེར་ན། 《སྦྲ་བཞིན་ཞབས་བཏགས་མ་》 ཤོག་གྲངས་༢༠༨-༢༠༧བར་ན། "སྔོན་དེའི་སྲས་ལྷ་བཙུན་པ་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱི་མི་ལ་ཕན་གདགས་པར་བཞེད་ནས། ཕན་གང་ཆེ་བསམས་པས། ཆོས་རྟོགས་ཆོས་ལ་བྱིན་རླབས་མི་འབྱུང་བས་པཎྜིཏ་བཟང་པོ་གཅིག་སྤྱན་དྲངས་ན་ཕན་ཆེ་བར་དགོངས་ནས། དགེ་སློང་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱལ་བ་ལ་སོགས་པའི་མི་ལྔ་ལ་གསེར་སྲང་སུམ་ཙུ་ཙ་གཉིས་བསྐུར་ནས་ཕོ་ཉར་བཏང་ཏེ། ……པཎྜིཏ་རྗེ་པམ་ཀ་ར(ཇོ་བོ་རྗེ)………བོད་དུ་སྤྱན་དྲངས་ཏེ། ………ལོ་གཅིག་ཆོས་ཞུ་བའི་རྟེན་དུ་གསེར་སྲང་དྲུག་བརྒྱ་ཕུལ་ནས།" བཅས་ནས་རོབ་ཙམ་རྟོགས་ཐུབ་པ་དང་། དེ་མིན་གྱི་འགྲོ་སོང་སྐོར་ནི་ 《ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་རྣམ་མཐར་རྒྱས་པ་》 ཤོག་གྲངས་༨ལས། དེ་དག་གི་ཡོན་ཇི་ལྟར་བྱ་བ་ལ་" ཅེས་ནས་ཁག་ཅིག་བགོད་འདུག་པར་དཔྱད་པར་བྱའོ།།

79. བོད་གཞུང་ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ནས་ཕྱི་ལོ་༡༩༨༢ལོར་དཔར་སྐྲུན་བྱས་པའི་ 《དུས་རབས་བདུན་པ་ནས་བཅུ་བདུན་བར་པཎྜི་ཏ་བོད་དུ་རིམ་བྱོན་དང་། བོད་ཀྱི་མཁས་པ་རྒྱ་གར་དུ་རིམ་པས་བྱོན་པའི་མཛད་བརྗོད་རག་བསྡུས་》 མཚན་གཞུང་ལས། བོད་དུ་ཕེབས་པའི་པཎྜིཏ་མང་ཆེ་བ་དུས་རབས་༡༡-༡༢་དང་། དེ་ཡང་མངའ་རིས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་། ཕྱི་དར་སྐབས་བོད་མི་རྒྱ་གར་དུ་སློབ་གཉེར་དུ་ཕེབས་པ་ཡང་མངའ་རིས་ཐོག་མ་ཡིན། དེ་བཞིན་ 《ལོ་ཆེན་གྱི་རྣམ་མཐར་》 ཤོག་གྲངས་༢༩ན། ལོ་ཆེན་ཐེངས་གཉིས་པ་རྒྱ་གར་ནས་བོད་དུ་ལོག་སྟེ་ཐོ་ལིང་དུ་འབྱོར་དུས། ལྷ་བླ་མས "ཁ་ཆེ་ནས་པཎྜིཏ་མང་པོ་སྤྱན་དྲངས་པ་དང་གདན་འཛོམས"བཅས་དང་། ལྷ་བླ་མས་ལོ་ཆེན་ལ་སྤུང་ཁྲུ་དགེ་སློང་ལོ་ཙཱ་སློབ་ཏུ་བཙུག་ནས་སྦྲ་ཚད་མ

བསྐྱེད་དང་དགོངས་བཞེད་ནི་བོད་པའི་སློབ་ཕྲུག་གིས་རྒྱ་གར་ནས་ག་རེ་སློབ་དགོས་མིན་དང་། རྒྱ་གར་ནས་བླ་མའམ་པཎྜི་ཏ་ག་འདྲ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་མིན་སོགས་ལ་ཐད་ཀར་རག་ལས་ཡོད་པ་སྨོས་མེད་ཡིན་ཞིང་། སྐབས་དེར་ལྷ་བླ་མས་བོད་དུ་སྔར་དར་གསང་སྔགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་དེ་ཚོ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཡིན་མིན་ཐེ་ཚོམ་དང་། བོད་དུ་ཆོས་གཙང་མ་སྤེལ་བའི་སེམས་ཤུགས་ཀྱིས་རྒྱ་གར་ནས་གདན་འདྲེན་ཞུས་པ་མང་ཆེ་བ་མདོ་དང་འདུལ་བ། ཚད་མ་རིག་པ་སོགས་ཀྱི་མཁས་དབང་དང་པཎྜིཏ་ཡིན་ཞིང་། བཤད་སྒྲུབ་ཀྱི་ཆོས་སྒྲ་བཙུགས་པ་ཡང་གཙོ་བོར་ནཱ་ལེན་དྲའི་དཔེ་ལྟར་གསང་སྔགས་དང་ཚད་མ་རིག་པ་གཙོ་བོར་འཛིན་པ་བཅས་དགོངས་པ་ཏ་ཙང་གཏིང་ཟབ་པ་དེ་ཚོ་ཚ་བོ་ཕོ་བྲང་བྱང་ཆུབ་འོད་(༩༨༤ནས་༡༠༧༨)་དང་ལྷ་བླ་མ་ཞི་བ་འོད་(༡༠༡༦ནས་༡༡༡༡)གཉིས་ཀྱིས་རྒྱུད་འཛིན་བསྐྱངས་ཤིང་།[80] ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་དགེ་འདུན་གྱིས་འདུལ་བ་གཞིར་བཟུང་དགོས་པ་དང་གསང་སྔགས་སྤྱོད་དུ་གྱུར་མིན་ལེགས་པར་བརྟག་དགོས་པ་བཅས་ཀྱི་དགོངས་པ་དེ་ཁོང་གི་ཚ་བོས་ཇོ་བོ་རྗེ་ལ་ཞུས་ནས་བྱང་ཆུབ་ལམ་སྒྲོན་བརྒྱུད་མདོ་སྔགས་ཀྱི་ཉམས་ལེན་ལམ་རིམ་གཏན་འཁེལ་བ་ལྟ་བུ་དང་། ཚད་མ་རིག་པས་སྔགས་ལོག་ཚར་བཅད་དང་ཆོས་གཙང་མ་སྤེལ་བའི་དམིགས་ཡུལ་དེ་ཡང་ཁོང་གིས་རྒྱ་གར་དུ་བརྫངས་པའི་ལོ་ཆེ་ལོ་ཆུང་དང་ལྷག་པར་ལོ་ཆུང་གི་ཚ་བོ་རྔོག་ལོ་ཙཱ་བས་ཚད་མའི་གཞུང་ཆ་ཚང་བ་བོད་བསྒྱུར་དང་བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱི་ཚ་བོ་མངའ་བདག་རྩེ་ལྡེ་ནས་བདག་རྐྱེན་མཛད་ནས། དཔལ་ནཱ་ལེན་དྲའི་ལམ་ལུགས་ལྟར་གསང་ཕུའི་ཆོས་གྲྭ་ཆེན་པོ་བཙུགས་

མང་པོ་བསྒྱུར་སྐོར་ལྷ་བླ་མ་ཚེ་མཇུག་ཡིན་ཙང་། པཎྜི་ཏ་གདན་འདྲེན་དང་། བོད་ཕྲུག་རྣམས་ལོ་ཙཱ་སྦྱངས་པ། ཚད་མ་སྒྱུར་སྤེལ་གནང་བར་འབད་བཞིན་པ་མཐོང་ཐུབ།

80. བྱང་ཆུབ་འོད་ཀྱི་ཚ་བོ་མངའ་བདག་རྩེ་ལྡེ་ནས་སྔར་སྲོལ་རྒྱུད་འཛིན་གྱིས་པཎྜིཏ་མང་པོ་བོད་ལ་གདན་དྲངས་ཤིང་། རབ་བྱུང་དང་པོའི་མེ་འབྲུག(༡༠༧༦)ལོར་དབུས་གཙང་ཁམས་གསུམ་གྱི་སྡེ་སྣོད་འཛིན་པ་ཕལ་ཆེར་མངའ་རིས་སུ་འདུས་ཏེ། ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐོར་བ་སོགས་ཀྱིས་སྐབས་དེར་མངའ་རིས་ནི་བོད་ནང་གི་ཆོས་ཀྱི་རྟེན་གཞིའམ་ལྟེ་གནས་ལྟ་བུ་དང་བོད་རྒྱུད་ནང་ཆོས་ཀྱི་རྨང་གཞི་འདིང་མཁན་གྱི་ངོ་བོ་ཡང་མཚོན་ཐུབ། དུང་དཀར་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། སྟོད་ཆ། ཤོག་ངོས་༧༥༩་ལ་གཟིགས།

ཏེ་བོད་ཀྱི་ཚད་མ་རིག་པའི་སྲོལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ལྟ་བུ་དང་། དེ་ནས་རིམ་པས་འཕེལ་ཏེ་བོད་བརྒྱུད་ནང་ཆོས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་གཙོ་བོ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་པར།

ཚད་མ་རྣམ་འགྲེལ་གྱི་འགྱུར་བྱང་ལས། བཅོམ་ལྡན་རིགས་གསུམ་མགོན་པོའི་སྤྲུལ་པ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་གདུང་བརྒྱུད། མི་རྗེ་ལྷས་མཛད་པ། བོད་ཀྱི་བཙན་པོ་ཤྲཱཀྲའི་དགེ་སློང་བླ་མ་ཞི་བ་འོད་ཀྱི་ཞལ་སྔ་ནས་དང་། བོད་ཀྱི་ལྷ་བཙན་པོ་དབང་ཕྱུག་དམ་པའི་མངའ་བདག་ཆེན་པོ་ཁྲི་བཀྲ་ཤིས་རྩེ་ལྡེ་བཙན་གྱི་ཞལ་སྔ་ནས། རྒྱལ་པོའི་ཡང་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་འཕྲུལ་གྱི་ལྷ་བཙན་པོ་ཁུ་དབོན་གྱི་བཀས།[81] ཞེས་གསལ་བོར་བཀོད་ཡོད་པ་ལྟར་ལྷ་བླ་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་དང་གུ་གེའི་ཆོས་རྒྱལ་ཁུ་དབོན་སོགས་ནི་བོད་རྒྱུད་ནང་ཆོས་མདོ་སྔགས་ཉམས་ལེན་གྱི་ལམ་རིམ་ངེས་གཏན་དང་ཚད་མ་རིག་པས་རིགས་པ་སྒྲུབ་པ་གཙོས་པའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཁག་ཐོག་མའི་གཞི་འདིང་མཁན་དང་། གཙོ་སྐྱོང་། སྐུལ་འདེབས་དང་དར་སྤེལ་གནང་མཁན་ཡིན་པ་ཡང་རྟོགས་ནུས་སོ། །

81. རྗེས་དྲན་དུས་དེབ། ཤོག་ངོས་༧༥་དང་༢༩ལ་གཟིགས།

སྤི་ཏི་(Spiti) ཞེས་པའི་མིང་ལ་དཔྱད་པ།

གཉན་ཐར།

གཅིག སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་མིང་གི་འཇུག་ཡུལ་ངོས་འཛིན།

སྤྱི་ཏིའམ་སྤི་ཏི་(Spiti)ཞེས་པའི་མིང་འདི་འཇུག་སའི་ཡུལ་ལམ་ས་ཆ་ནི་དེང་དུས་རྒྱ་གར་གྱི་ཧི་མ་ཙལ་(Himachl)མངའ་སྡེའི་ཁོངས་རི་བོ་ཧི་མ་ལ་ཡའི་ནུབ་རྒྱུད། སྟོད་མངའ་རིས་ཀྱི་གངས་ཏི་སེའི་མདུན་ནམ། ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་རི་རྒྱུད་ནས་ཐོན་པའི་གཙང་པོ་གླང་ཆེན་ཁ་འབབ་(Satluj River)ཀྱི་གཡས་དང་། གངས་ཏི་སེའི་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་རི་རྒྱུད་ནས་ཐོན་པའི་གཙང་པོ་སེངྒེ་ཁ་འབབ་(Indus River)ཀྱི་གཡོན་ཏེ། ཁ་འབབ་འདི་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་མཚོ་འཕགས་མི་ཊར་༤༥༩༠ནས་༣༠༥༠ (Hright 3050-4590)འོག་ཏུ་གནས་ཆགས་པའི་ནང་བསྟན་ཆོས་ལུགས་དང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་དར་རྒྱས་ཆེ་བའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན་ལ། གར་ཞ་དང་སྤི་ཏི་གཉིས་ཀྱི་ས་ཆའི་སྤྱིའི་རྒྱ་ཁྱོན་ལ་སྤྱི་ལེ་ཁྲི་གྲུ་བཞི་མ་ ༡༣༨༣༥ ཙམ་ཡོད་ཅིང་། ཡུལ་འདིའི་ནུབ་བྱང་མཚམས་སུ་གར་ཞ་དང་། ལ་དྭགས། སྦལ་ཏི་བཅས་ཡོད་པ་དང་། ཤར་ལྷོའི་མཚམས་སུ་ཁུ་ནུ་དང་། ཆུ་མོ་གདྣའི་མགོ་ཁོངས་སུ་ཡོད་པའི་སྐར་བྱང་དང་ནང་གླིང་སོགས་ཡོད། དེ་བཞིན་བྱང་ཤར་གྱི་ཕྱོགས་ནི་བོད་ཀྱི་སྟོད་མངའ་རིས་སྐར་རྫོང་དང་། གླང་ཆེན་ཁ་འབབ་ཀྱི་འགྲམ་རྒྱུད་དུ་ཆགས་པའི་མཐོ་ལྡིང་དགོན་པ་དང་གུ་གེའམ་རྩ་མདའ་རྫོང་གི་མངའ་ཁོངས་ཀྱི་ཡུལ་སྡེ་ཁག་དང་ལ་མོའི་ཕར་རྒྱབ་ཚུར་རྒྱབ་ཡིན་ཞིང་། ལྷོ་ནུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ལ་མོའི་ཕར་རྒྱབ་ན་ཞུང་ཏིའམ་ཀུ་ལུ་དང་མ་ནཱ་ལི་སོགས་ཡོད། ཡུལ་འདིའི་སྟོད་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་ཀུན་འཛོམས་ལ་ཞེས་པ་དེ་ནས་བཞུར་བའི་ཆུ་ཕྲན་བཅོ་ལྔ་ལྷག་གིས་གྲུབ་པའི་སྤི་ཏི་གཙང་པོ་ཞེས་པ་དེ་ནི་སྤི་ཏིའི་ཡུལ་འདིའི་ལུང་གཞུང་བརྒྱུད་ཁུ་ནུ་སྟོད་ནས་བོད་ཀྱི་ཁ་འབབ་གཙང་པོ་བཞིའི་ནང་ཚན་གླང་ཆེན་ཁ་འབབ་ནང་འདྲེས་འདུག་ལ། སྤི་ཏི་ཡུལ་གྲོང་དག་ནི་སྤི་ཏི་གཙང་པོའི་གཡས་གཡོན་གྱི་

ཚ་རྒྱུད་དུ་ཆགས་ཡོད། ༢༠༠༧ ལོའི་མི་འབོར་གྱི་བསྡོམས་རྩིས་ལྟར་ན་ལོ་དེར་སྤི་ཏི་ལ་མི་འབོར་ ༡༠༤༧༩ ཡོད་འདུག[82] དུས་རབས་བདུན་པའི་ཡར་སྟོན་ལ་ཡུལ་འདིའི་གནས་སྟངས་ཇི་བཞིན་ཤེས་རྒྱུ་ཙུང་དཀའ་ན་ཡང་། ཏ་པོ་དགོན་པའི་ལྡེབས་རིས་སུ་གསལ་བའི་མིའི་མིང་དང་རིགས་རུས་ཀྱི་མིང་ལ་བརྟགས་ནས་གནའ་བོའི་ཞང་ཞུང་གི་རིག་གཞུང་ཁྱབ་ཁོངས་ཡིན་པར་མཁས་པ་ཁ་ཅིག་བཞེད།[83] དུས་རབས་བརྒྱད་པ་ནས་བཅུ་པའི་བར་དུ་བོད་བཙན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱིས་བོད་ཁམས་ཡོངས་སྟོང་སྡེ་དྲུག་ཅུ་རེ་གཅིག་ལ་དབྱེ་ནས་ཡུལ་ལ་དབང་བྱེད་པའི་དུས་སུ་ཞང་ཞུང་སྨད་ཀྱི་སྟོང་སྡེ་ལྔའི་[84]ནང་ཚན་དུ་གཏོགས་པ་ཕྱིས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་དག་ཏུ་གསལ། བོད་སིལ་བུའི་[85]དུས་སྐབས་སུ་བོད་རྒྱལ་དར་མ་འུ་དུམ་བཙན་པོའི་སྲས་མངའ་བདག་འོད་སྲུང་གི་རྒྱུད་པས་སྟོད་མངའ་རིས་སྐོར་གསུམ་ལ་དབང་མཛད་པའི་སྐབས་སྟོད་ཀྱི་མགོན་གསུམ་དུ་གྲགས་པའི་ཆུང་བ་ལྡེ་གཙུག་མགོན་གྱི་མངའ་རིས་སུ་གཏོགས་པ་གསལ་[86]བ་དང་། ལྡེ་གཙུག་མགོན་འདས་རྗེས་སུ་པུ་ཧྲང་གི་འོག་ཏུ་ཚུད་པ་དང་དུས་རབས་བཅུ་པའི་དུས་མཇུག་ལ་ལྷ་བླ་མ་ཡེས་ཤེས་འོད་ཀྱི་མངའ་རིས་སུ་གཏོགས། དེ་རྗེས་ས་དགེ་སོགས་བོད་ཀྱི་ཆོས་རྒྱུད་ཁག་གི་དགོན་མ་ལག་རིམ་པར་

82. ཏ་པོ། དུས་རབས་བཅུ་པ་ནས་ཉི་ཤུ་པའི་བར་གྱི་སྟོ་མོའི་རྒྱ་གར་དང་བོད་ཀྱི་ལྡེབས་རིས་དང་ཡི་གེ་ནུབ་ཧི་མ་ལ་ཡའི་གནའ་བོའི་དགོན་གྲོང་ཞིགཙོམ་པ་པོ། ནྣ་ཧུ་ལ་དགེ་འདུན་བསོད་ནམས། ཏ་པོ་དགོན་གྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་དཔར་སྐྲུན་ཞུས། ཤོག་གྲངས་༣ ན་གསལ།

83. Deborah E. Klimburg-Salter, 1000 years of TaboMonastery,P. 9, 1996

84. ཆོས་འབྱུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན། དཔའ་བོ་གཙུག་ལག་ཕྲེང་བས་མཛད། སྟོད་ཆ། ཝཱ་ར་ཎ་བཛྲ་བིདྱཱ་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༢༠༠༣ཤོག་གྲངས། ༡༩༩༩ན་གསལ། "གུག་གེ་ཅོག་ལ་གཉིས། ཁྲི་གཙང་ཡར་གཙང་གཉིས། ཅི་ཏེ་སྟོང་བུ་ཆུང་སྟེ་ཞང་ཞུང་སྨད་ཀྱི་སྟོང་སྡེ་ལྔ"ཞེས་གསལ་བ་འདིར་ལྡེའུ་ཆོས་འབྱུང་རྒྱས་བ་དང་དག་ཆ་ཅུང་མི་འཐུན་པས་དཔྱད།

85. དུས་རབས་དགུ་བའི་ནང་དུ་གཙན་པོ་འུ་དུམ་བཙན་བཀྲོངས་བ་ནས་དུས་རབས་དུས་རབས་གཅུ་གསུམ་པའི་དཀྱིལ་དུ་ས་སྐྱའི་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་ལ་དབང་བསྒྱུར་མ་བྱས་པའི་བར་ལ་གོ་དགོས།

86. ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། ༡༩༩༧ "ཆུང་བ་ལྡེ་གཙུག་མགོན་ལ། ཟངས་དཀར་སྒོ་གསུམ། སྤི་ཏི། སྤི་ལྕོགས་དང་བཅས་པ་ལ་མངའ་མཛད་"ཞེས་གསལ།

རྒྱས་ཤིང་། མཐར་གུ་གེའི་རྒྱལ་རབས་ཉམས་རྒུད་དུ་སོང་བ་དང་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྟོབས་ཤུགས་རྒྱས་ནས་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་མཇུག་ཙམ་ནས་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་དཀྱིལ་བར་དུ་མངའ་རིས་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དར་རྒུད་འོག་དབང་ལུང་བསྒྱུར་པ་ཞིག་དང་། ༡༩༥༧ ལོར་རྒྱ་གར་རང་བཙན་ཐོབ་ནས་"ཕྱི་ལོ་༡༩༨༨ ཕྱི་ཟླ་ ༡ པའི་ཚེས་ ༢༨ ལ་ཧི་མྰ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ས་མཚམས་མཐོན་པོ་རྣམས་ཧི་མྰ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་ཁོངས་སུ"[87]མ་གྱུར་བར་དུ་པཊ་ཊྭབ་མངའ་སྡེའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་བཅས་སོ། །

གཉིས། སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་མིང་འདི་བོད་ཡིག་གི་ཡིག་ལམ་ནས་གསལ་བའི་དུས་ཚིགས།

 སྤྱིར་བོད་ཡིག་གི་ལམ་ནས་སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་མིང་འདི་གསལ་སྟ་ཤོས་ནི་སྤི་ཏིའི་ཡུལ་དུ་དུས་རབས་བཅུ་གཅིག་པའི་ནང་བཞེངས་པའི་ལྷ་ལུང་གསེར་ཁང་གི་ལྡེབས་རིས་ནས་སྤྱི་ཏི་ཞེས་གསལ་བ་དེ་ཡིན་ལ། བོད་ཡིག་གི་ལོ་རྒྱུས་དང་ཆོས་འབྱུང་སོགས་ཀྱི་རྒྱ་ཆའི་ཁྲོད་ནས་སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་མིང་འདི་ཡིག་ཐོག་ཏུ་འཁོད་སྟ་ཤོས་ནི་དུས་རབས་བཅུ་གཉིས་པའི་ནང་གི་མཁས་པ་ལྡེའུ་མཛད་པའི་《ལྡེའུ་ཆོས་འབྱུང་》དང་། དེ་ནས་རིམ་གྱིས་《ཉང་རལ་ཆོས་འབྱུང་》སོགས་སུ་ཡིག་ཐོག་དང་འབྲི་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཅི་རིགས་ཅིག་གི་ལམ་ནས་བྲིས་པ་གསལ་ན་ཡང་། དུས་རབས་བཅུ་གསུམ་ནས་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་བར་དུ་སྤྱི་ཏི་དང་ལྟོག་གིས་མཚོན་པའི་མིང་གི་འབྲི་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་འདི་དག་གི་ཚིག་དོན་དང་འཇུག་ཡུལ་ལ་དཔྱད་པ་བྱས་ཡོད་པ་དེ་འདྲ་ད་སྟ་ལག་སོན་མ་བྱུང་། དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་རྗེས་ནས་《ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་》ནང་། གཞི་ནས་སྤི་ཏི་དང་སྤི་ལྟོགས་ཞེས་པའི་ཚིག་ཟིན་དང་འཇུག་ཡུལ་ངོས་བཟུང་ནས་དཔྱད་པ་བྱས་འདུག་ལ། དེ་ནས་རིམ་གྱིས་ཕྱི་གླིང་པ་རེ་ཟུང་གིས་ཕྱིའི་སྐད་ཡིག་གི་ལམ་ནས་དེང་དུས་ཀྱི་དཔྱད་ཐབས་བཀོལ་ནས་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་དང་། རེ་ཟུང་གིས་རང་རིགས་གནས་ཅན་པའི་སྐད་ཡིག་གི་ལམ་

87. གཏམ་ཚོགས། བོད་འབྲེལ་ཤེས་ཡོན་གོ་རྟོགས་གོང་སྤེལ་ཆེད། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༡༩༨༧ ལོ། ༧ ཨང་། ༢ སྤྱི་ཏི་ཡུལ་དགོན་གྱི་སྔོན་བྱུང་གི་ལོ་རྒྱུས་རགས་བསྡུས། དཀྱིལ་དགོན་རྫོ་རྗེ་ཚེ་རྟེན། ཤོག༣༧ན་གསལ།

ནས་རྒྱ་ཆ་ཁག་འཚོལ་སྡུད་དང་དབྱེ་ཞིབ་ཀྱིས་ཆེད་རྩོམ་ཁ་ཤས་ཐོན་བཞིན་པ་འདིས་སྤྱི་ཏི་ཞིབ་འཇུག་གི་བྱ་བ་ལ་མཐུན་རྐྱེན་ཧླ་ལྷག་ཏུ་བསྐྲུན་འདུག

གསུམ། "ཙོག"་དང་"སིལ་ཚོག""སྤྱི་ཏི"་སོགས་མིང་གི་འཕེལ་རིམ་ལ་དཔྱད་པ།

ད་སྔ་ལག་སོན་བྱུང་བའི་རྒྱ་ཆ་ཁག་ལ་གཞིགས་ན། "སྤྱི་ཏི"འམ་"སྤི་ཏི"་ཞེས་པའི་མིང་འདི་འབྲི་ཚུལ་ཐད་མིང་གི་གོ་རིམ་མི་འདྲ་བ། ཚིག་དོན་གྱི་འཇུག་ཡུལ་མི་འདྲ་བ། དེ་བཞིན་ཡི་གེའི་ཟུར་ཉམས་པའམ་ཡིག་ནོར་རམ་པར་སྐྱོན་གྱི་རིགས་བཅས་ཡོད་པར་སྣང་སྟེ་གཤམ་གསལ་ལྟར།

"སྤི་ཏི"་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་འདི་བོད་ཡིག་གི་རྒྱ་ཆའི་ཐོག་ཐོན་པའི་ལོ་རྒྱུས་རིང་ཤོས་སམ་སྔ་ཤོས་ནི་ཕལ་ཆེར་སྤྱི་ལོའི་དུས་རབས་བཅུ་གཅིག་ཡས་མས་ཙམ་ལ་བཞེངས་པའི་སྤི་ཏི་ལྷ་ལུང་གསེར་ཁང་གི་སྒོའི་གཡོན་གྱི་ལྡེབས་རིས[88]སུ་"སྤྱི་ཏི"་དང་"ཙོག"[89]་ཅེས་གསལ་བ་དེ་རེད།

88. ཏ་པོ། དུས་རབས་བཅུ་པ་ནས་ཉི་ཤུ་པའི་བར་གྱི་སྔ་མོའི་རྒྱ་གར་དང་བོད་ཀྱི་ལྡེབས་རིས་དང་ཡི་གེ་ནུབ་ཧི་མ་ལ་ཡའི་གནའ་བོའི་དགོན་གྲོང་ཞིག་རྩོམ་པ་པོ། ནྰ་ཧུ་ལ་དགེ་འདུན་བསོད་ནམས། ཏ་པོ་དགོན་གྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་དཔར་བསྐྲུན་ཞུས། ཤོག་གྲངས། ༢༨ན་གསལ།

89. "Laxman S. Thakur, Tibetan Historical Inscriptions from Kinnaur and Lahual-Spit: A survey of Recent Discoveris In PIAT, Graz, vol.II, p. 976- 1997ལྷ་ལུང་གསེར་ལྷ་ཁང་ནི་༡༠༨༢་ནས་༡༡༥༠བར་བཞེངས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་མཁས་དབང་ Laxman Thakur གྱི་རྩོམ་སོག་ནང་དུ་བཤད། ལྡེབས་རིས་ཡིག་བསྐོས་འདིའི་ཐོག་ཕྱི་ལོ་༡༩༢༨ལོར་ H.L. Shuttleworth ནས་ཐུགས་སྣང་བྱུང་བ་དང་འབྲེལ་ཀོ་སིབ་གེར་གན་ནས་ཁོང་གི་ཆེད་བཤུས་གནང་། ལྡེབས་རིས་ཡིག་བསྐོས་སྐོར་ཤ་ཊལ་ཝོརཐ་ཡིས་ཕྱི་ལོ་༡༩༥༩ལོར་རྩོམ་བྲིས་སྤེལ་ཡོད། མཁས་དབང་ཊུ་ཅི་ཡིས་ཕྱི་ལོ་༡༩༣༣ལོར་ལྡེབས་རིས་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་གནང་འདུག་ཀྱང་ད་བར་ལྡེབས་རིས་ཡིག་བསྐོས་པར་དུ་འགོད་མེད།" གོང་འགོད་མཚན་རྟགས་ཨང་རིམ་བརྒྱད་པ་འདི་བཞིན་གཏམ་ཚོགས། བོད་འབྲེལ་ཤེས་ཡོན་གོ་རྟོགས་གོང་སྤེལ་ཆེད། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༢༠༠༧ལོ། ༢༧ཨང་། འགྲོ་བཟང་ཤཱཀྱ།ནས་ཇི་བཞིན་དྲངས་འདུག

“སྤྱི་ཏི”་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་འདི་དེབ་ཐོག་ཏུ་འཁོད་སྟ་ཤོས་ནི་དུས་རབས་བཅུ་གཉིས་པའི་ནང་མཁས་པ་ལྡེའུས་མཛད་པའི་《ལྡེའུ་རྒྱ་བོད་ཀྱི་ཆོས་འབྱུང་》ཞེས་པ་དེ་ཡིན་པ་དང་། དེར་“སྤྱི་ཏི”[90]ཞེས་འཁོད་འདུག་དུས་རབས་བཅུ་གཉིས་པའི་མཁས་པ་ཉང་ཉི་མ་འོད་ཟེར་(༡༡༢༤-༡༡༩༢)་གྱིས་མཛད་པའི་《ཆོས་འབྱུང་མེ་ཏོག་སྙིང་པོ་སྦྲང་རྩིའི་བཅུད་》ནང་། “སིལ་ཚག”[91]ཅེས་འཁོད་འདུག་དུས་རབས་བཅུ་གཉིས་པའི་མཁས་པ་ས་སྐྱ་བསོད་ནམས་རྩེ་མོས་(༡༡༤༢-༡༡༨༢)༡༡༦༧་ལོར་མཛད་པའི་《ཆོས་ལ་འཇུག་པའི་སྒོ་》ཞེས་པའི་ནང་། “ཅོག་ལ་ཡུལ”[92]་ཞེས་འཁོད་འདུག་དུས་རབས་བཅུ་གཉིས་པའི་སྨད་དང་བཅུ་གསུམ་པའི་སྟོད་ཀྱི་མཁས་པ་ས་སྐྱ་པཎྜི་ཏ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་(༡༡༨༢-༡༢༥༡)གྱིས་མཛད་པའི་རྗེ་བཙུན་རིན་པོ་ཆེ་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཚན་(༡༡༤༧-༡༢༡༦)གྱི་རྣམ་ཐར་དུ་“ལྕོག་མ་ཡུལ”[93]་ཞེས་དང་། དུས་རབས་བཅུ་གསུམ་པའི་མཁས་པ་རྗེ་རྒོད་ཚང་པ་མགོན་པོ་རྡོ་རྗེའི་(༡༡༨༩-༡༢༥༨)རྣམ་ཐར་དུ་“པི་ཏེ་པི་ལྕོག[94]”ཅེས་འཁོད་འདུགཡང་རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་ཀུ་མཱ་ར་བཛྲ་དང་ལོ་ཙཱ་བ་དགེ་སློང་ཉི་མ་རྡོ་རྗེའི་མཉམ་“སྤྱིལ་ཅོག”་གི་ཐོ་གར་དགེ་མཛེས་ཀྱིས་དཔལ་འཁོར་ལོ་སྡོམ་པའི་དཀྱིལ་འཁོར་གྱི་ཚོ་ག་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་འཇུག་པ་ཞེས་བྱ་བ་བསྒྱུར་ཅིང་གཏན་ལ་ཕབ་[95]ཅེས་གསལ་བའི་“སྤྱིལ་ཅོག”་ནི་སྤྱི་ཏི་ལ་གོ་དགོས་པ་དང་། རྒྱ་བོད་ཡིག་ཚང་དུ་“ཅི་ཅོག”་དང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་གསེར་ཕྲེང་[96]་དུ་“སྤྱི་ཏི་སྤྱི་ཚག”་ཅེས་གསལ་འདུག

---

90. ལྡེའུ་ཆོས་འབྱུང་རྒྱས་པ། ཤོག༢༥༩་སྟོང་སྡེའི་སྐོར་བཤད་སྐབས་སུ། བོད་དང་སུམ་པའི་སོ་མཚམས་ན། ཞང་ཞུང་སྨད་ཀྱི་སྟོང་སྡེ་ལྔ་ཡོད་དེ། གུག་གེ་གུ་ཅོག་གཉིས། ཁྱིར་རྩང་ཡར་རྩང་གཉིས། སྤྱི་ཏི་སྟོང་བུ་ཆུང་དང་ལྔའོ།
91. ཉང་ཉི་མ་འོད་ཟེར། ཆོས་འབྱུང་མེ་ཏོག་སྙིང་པོ་སྦྲང་རྩིའི་བཅུད། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། ༡༩༨༨
92. ས་སྐྱ་བཀའ་འབུམ། དེབ༢་པ། ས་སྐྱ་བསོད་ནམས་རྩེ་མོའི་བཀའ་འབུམ། Tokyo ༡༩༦༨
93. གསུང་ངག་ལམ་འབྲས་སློབ་བཤད་པོད་ཀ་པ།
94. བཀའ་རྒྱུད་གསེར་ཕྲེང་ཆེན་མོ། གླིགས་བམ་ཀ་པ།
95. སྡེ་དགེ་རྒྱུད་འགྲེལ། པོད་ཞ་པ། ཤོག ༢༡༩
96. ཀ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་བུ། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་གསེར་གྱི་ཕྲེང་བར་གྲགས་པ་ལས་མངའ་རིས་སྟོད་མར་ཡུལ་བདག་པོའི་དེབ་ཐེར་བཞུགས་སོ། །

དུས་རབས་བཅོ་ལྔ་པའི་མཁས་པ་གུ་གེ་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་མཛད་པའི་《གུ་གེ་ཆོས་འབྱུང་》དུ། "པི་ཏི་[97]"ཞེས་དང་། དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པའི་ནང་ལྷ་གིཏྲ་ཀརྨས་མཛད་པའི་《ཇོ་བོ་རིན་པོ་ཆེ་དངུལ་སྐུ་མཆེད་གསུམ་རྟེན་དང་བརྟེན་པ་བཅས་པའི་དཀར་ཆག་རབ་དགའི་གླུ་དབྱངས་》ནང་། "པི་ཏི་པི་སྐྱོགས"" ཞེས་དང་། ཡང་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་(༡༦༥༣-༡༧༠༥)མཛད་པའི་དགེ་ལྡན་ཆོས་འབྱུང་བཻཌཱུརྱ་སེར་པོ་[98]དང་《རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ཆེན་མོའི་རང་རྣམ་དུ་ཀཱུ་ལའི་ཁ་སྐོང་》[99]བཅས་ཀྱི་ནང་དུ། "སྤི་ཏི"" དང་"པི་ཏི"" ཞེས་གསལ་བ་དང་། འདི་ནི་ཕལ་ཆེར་སྤི་ཏི་ཏ་པོ་དགོན་པའི་ཆགས་རབས་དང་གདན་རབས་ཡིག་ཐོག་ཏུ་འཁོད་པ་སྔ་ཤོས་དེ་ཡིན་པར་བཤད། ཡང་དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་ནང་གི་མཁས་པ་སུམ་པ་ཡེ་ཤེས་དཔལ་འབྱོར་(༡༧༠༤-༡༧༨༨)གྱིས་མཛད་པའི་《ཆོས་འབྱུང་དཔག་བསམ་ལྗོན་བཟང་》[100]དང་། ལྕང་སྐྱ་རོལ་པའི་རྡོ་རྗེས་(༡༧༡༧-༡༧༨༦)དགེ་ལྡན་ཁྲི་རིན་པོ་ཆེ་ཨ་ཆི་ཐུ་ནོ་མིན་ཧན་གྱི་རྣམ་ཐར་《མཁའ་སྤྱོད་གྲུབ་པའི་གཏམ་སྙན་ལྷའི་རྔ་བོ་ཆེ》རུ་[101]ཡང་"པི་ཏི"" ཞེས་འཁོད་འདུག

ཡང་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ནང་དུ་ངོར་ཁང་གསར་མཁན་པོ་ངག་དབང་བསོད་ནམས་རྒྱལ་མཚན་(༡༨༣༥-༡༨༩༥)གྱིས་མཛད་པའི་《ལྷར་བཅས་འགྲོ་བའི་མཆོད་སྡོང་རྗེ་བོ་སྐུ་མཆེད་གསུམ་སྟོན་བྱུང་གི་གཏམ་རབས་བརྗོད་པ་བཻཌཱུརྱ་སྟོན་པོའི་པི་ཝང་》[102] ཞེས་

97. གུ་གེ་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་མཛད་པའི་མངའ་རིའི་རྒྱལ་རབས། ༡༩༩༨

98. སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་མཛད་པའི་བཻ་སེར།

99. སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་མཛད་པའི་རྒྱལ་དབང་ལྔ་བའི་རང་རྣམ་དུ་ཀཱུ་ལའི་ཁ་སྐོང་།

100. སུམ་པ་ཡེ་ཤེས་དཔལ་འབྱོར་གྱིས་མཛད་པའི་ཆོས་འབྱུང་དཔག་བསམ་ལྗོན་བཟང་། སྨྲ་རཙ་ཐ། ༡༩༨༥

101. དགེ་ལྡན་ཁྲི་རིན་པོ་ཆེ་ཨ་ཆི་ཐུ་ནོ་མིན་ཧན་གྱི་རྣམ་ཐར་མཁའ་སྤྱོད་གྲུབ་པའི་གཏམ་སྙན་ལྷའི་རྔ་བོ་ཆེ། ལྕང་སྐྱ་རོལ་པའི་རྡོ་རྗེས་མཛད།

102. ངོར་ཁང་གསར་མ་མཁན་པོ་ངག་དབང་བསོད་ནམས་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མཛད་པའི་ལྷར་བཅས་འགྲོ་བའི་མཆོད་སྡོང་རྗེ་བོ་སྐུ་མཆེད་གསུམ་སྟོན་བྱུང་གི་གཏམ་རབས་བརྗོད་པ་བཻཌཱུརྱ་སྟོན་པོའི་པི་ཝང་། བོད་ལྗོངས་མངའ་རིའི་རིག་གཞུང་གཅེས་སྐྱོང་ཁང་། ཛ་རམ་ས་ལ། ༡༩༨༨

པར་"ཏྲི་ཊི"ཞེས་དང་། ཡང་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་སྟོད་ལ་ཐོན་པའི་ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་[103]སུ་"ཏྲི་ཊི"དང་"ཏྲི་ཙོགས"ཞེས་གསལ་བ་དང་། ཡང་དཀའ་ཆེན་བློ་བཟང་བཟོད་པས་མཛད་པའི་རྣམ་ཐར་དད་པའི་རྒྱན་མཆོག་[104]ཅེས་པའི་ནང་དུ་"ཏྲི་ཊི"ཞེས་དང་། དཔོན་སློབ་བསྟན་འཛིན་རྣམ་དག་གིས་མཛད་པའི་《འབེལ་གཏམ་ལུང་གི་སྙིང་པོ》ཡི་[105] ནང་དུ་ཡང་"ཏྲི་ཊི"ཞེས་དང་། དེ་བཞིན་སྒོ་མང་གི་མཁན་ཁྲི་བསྟན་པ་བསྟན་འཛིན་གྱིས་མཛད་པའི་《འཇམ་མགོན་རྒྱལ་བའི་རྒྱལ་ཚབ་གསེར་ཁྲི་རིམ་བྱོན་གྱི་ཁྲི་རབས་ཡོངས་འདུས་ལྷོན་བཟང་》[106] ནང་། "ཏྲི་ཊི"དང་"ཏྲི་ཊི"ཞེས་གསལ་བ་བཅས་འབོད་ཚུལ་དང་འབྲི་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཁག་ཅིག་ཡོད་པ་རྣམས་ལྷ་བདེའི་ཆེད་རེའུ་མིག་ཏུ་བཀོད་པ་གཤམ་གསལ།

1	ཏྲཱི་ཊི།	ལྷ་ལུང་གསེར་ལྷ་ཁང་གི་ལྡེབས་རིས། ལྡེའུ། ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས།
2	ཙོག	མཁས་པ་ལྡེའུ།
3	སིལ་ཚོག	ཉང་རལ་ཉི་མ་འོད་ཟེར།
4	ཙོག་ལ་ཡུལ།	བསོད་ནམས་རྩེ་མོ།
5	ཙོག་ལ་ཡུལ། ཙོག་མ་ཡུལ།	ས་སྐྱ་པན་ཆེན།
6	པི་ཊི།	མངའ་རིའི་རྒྱལ་རབས། བཻ་སེར།
7	ཏྲི་ཊི།	བཻ་སེར། ངོར་ཁང་གསར། སུམ་ཧྲ། དཔལ་ཚུལ།
8	པི་ཊི་པི་སྐྱོགས།	དངུལ་སྐུ་མཆེད་གསུམ།

103. ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས། Antiquities of Indian Tibtet, Vol.II, Calcutta 1926

104. དཀའ་ཆེན་བློ་བཟང་བཟོད་པས་མཛད་པའི་ཁྲི་ཚོགས་ཚུལ་ཁྲིམས་རྣམ་པར་དག་པའི་སྙིང་གི་མཁན་རྒྱུད་རྣམ་ཐར་དད་པའི་རྒྱན་མཆོག

105. དཔོན་སློབ་བསྟན་འཛིན་རྣམ་དག་གིས་མཛད་པའི་འབེལ་གཏམ་ལུང་གི་སྙིང་པོ།

106. སྒོ་མང་གི་མཁན་ཁྲི་བསྟན་པ་བསྟན་འཛིན་གྱིས་མཛད་པའི་འཇམ་མགོན་རྒྱལ་བའི་རྒྱལ་ཚབ་གསེར་ཁྲི་རིམ་བྱོན་གྱི་ཁྲི་རབས་ཡོངས་འདུས་ལྷོན་བཟང་།

9	སྤི་ཏི་སྤི་ལྟོགས།	ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས།
10	སྤྱིལ་ཅོག	བདེ་མཆོག་གི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་མཛད་བྱུང་།
11	སྤི་ཏི་སྤི་ཆོག	རྒྱལ་རབས་གསེར་ཕྲེང་།
12	ཅི་ཅོག	རྒྱ་བོད་ཡིག་ཚང་།

བཞི། "སྤི་ཏི"(Spiti)ཞེས་ཐོགས་པའི་རྒྱུ་མཚན་དང་ཚིག་དོན།

གོང་དུ་ས་བཅད་ཚན་པ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་བཤད་ཟིན་པ་ལྟར། རྒྱ་གར་དང་བོད་ཀྱི་ས་མཚམས་སུ་ཡོད་པའི་སྤི་ཏི་ཞེས་པའི་ཡུལ་འདི་ལ་མིང་འབྲི་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་བཅུ་ལྷག་ཅིག་ཡོད་པ་ཡིག་ལམ་ཁག་ཏུ་གསལ་ན་ཡང་། དེ་དག་རེ་རེ་ལ་ནང་དོན་རེ་རེ་ཡོད་པའི་ངེས་པ་མེད། རེ་ཟུང་ནི་དཔེ་དང་ཡི་གེའི་དག་ཆ་ནོར་བ་ཡིན་པ་ཡང་ར་འཕྲོད་ཐུབ་པ་ཞིག་རེད། དེ་ཡང་གོང་དུ་འཀོད་པའི་རྒྱུ་ཆ་ཁག་ལ་དབྱེ་ཞིབ་ཅིག་བྱས་ན། "སྤི་ཏི"ཞེས་པའི་མིང་འདི་ཡིག་ཐོག་ཏུ་གསལ་བའི་རྒྱུ་ཆ་སྔ་ཤོས་ལྷ་ལུང་གསེར་ལྷ་ཁང་གི་ལྡེབས་རིས་སུ་"སྤྱི་ཏི"དང་"ལྟོག"ཅེས་གསལ་བ་འདི་ནས། ང་ཚོས་ཤེས་ཐུབ་པ་ནི་རྗེས་སོར་རིམ་པར་བྱུང་བའི་མིང་གི་འབྲི་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་རྣམས་སྔ་ཟུར་ཙམ་གྱི་ཁྱད་པར་ལས་དེ་གཉིས་དང་ཡོངས་སུ་ཁ་བྲལ་མེད་པ་དེ་རེད། ལྟོག་ཅེས་པའི་དོན་ནི་སྐབས་དེར་འདི་དང་འདི་ལ་འཇུག་ཅེས་ཤོད་དཀའ་ན་ཡང་། གཙོ་ཆེ་བ་རི་བོའི་ལྟོག་ལྟ་བུ་དང་། ཐད་དང་། ཐོག་ཁེབ་སོགས་མཐོ་ས་ལ་འཇུག་གོ། །ལྷ་ལུང་གསེར་ཁང་གི་ལྡེབས་རིས་ལས་ཅུང་འཕྱི་བར་བྱུང་བའི་ལྡེའུ་ཆོས་འབྱུང་དང་ཉང་རལ་གྱི་ཆོས་འབྱུང་སོགས་སུ་"ཅོག"དང་"སིལ་ཆོག"ཅེས་གསལ་བ་ལས། "སིལ"ཞེས་པ་དེ་ནི་"སྤྱི་ཏི"ཞེས་པའི་སྤྱིའི་མིང་གཞིའི་མགོ་ཅན་སའི་སྒྲ་གསལ་བོར་ཐོན་པར་བྱས་པ་ཞིག་དང་། "ཆོག"ནི་"ཅོག"གི་འབྲི་ཚུལ་གཞན་པ་སྟེ་"ཅོག"དང་"ཆོག"དང་"ལྟོག""ལྟོགས"རྣམས་དོན་གཅིག་ལ་འབྲི་ཚུལ་མི་མཐུན་པར་ཡོད་པ་ནི་གང་སར་མཐོང་ཐུབ་པ་ཞིག་རེད། 《ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་》ནང་།

“སྐི་ཏི་སྐི་ལྡོགས་ཀྱི་དོན་ནི་ཀྱོག་དང་འདྲ་སྟེ”་ཞེས་དང་། “སྐི་ཏི་ནི་ལུང་པ་ཀྱོག་ཀྱོག་ཚང་མ་ཟེར་བའི་དོན་ནོ། །སྐི་ཅོག་ནི་ཚང་མའི་དོན་ནོ། །”[107]ཞེས་གསལ་བ་འདི་ནས། སྤྱིར་“སྐི་ཏི”་ཡོངས་དང་སྐོར་སུ་“ལྡོག”་གི་གོ་བ་ལ་དམིགས་ཀྱིས་གསལ་ཡོད་པར་མཐོང་། མི་ལོ་སྟོང་གི་ལོ་རྒྱུས་ལྡན་པའི་ལྡེབས་རིས་དེར་གསལ་བའི་“སྐྱི་ཏི”་དང་“ལྡོག”་ཅེས་པ་གཉིས་ལས་“སྐྱི་ཏི”་ལ་གོ་བ་དང་གྲུབ་ཚུལ་མ་འདྲ་བ་ག་རེ་ཡོད་ཟེར་ན། ནམ་རྒྱུན་གྱི་གོ་བ་ལྟར་ན། “སྐྱི”་ནི་ཐུན་མོང་དང་མང་པོ་སོགས་ཁྱོན་ཡོངས་ཀྱི་དོན་སྟོན་པའི་མིང་ཞིག་ཡིན་ལ། “ཏི”་ནི་བརྡ་སྙིང་གི་དབང་དུ་བྱས་ན་“ཏི་སེ”་ལྟ་བུ་གངས་རི་ལ་གོ་བ་དང་། ཞང་ཞུང་སྐད་དུ་ཆུ་ལ་ཡང་གོ་བར་བཤད། གྲུབ་ཚུལ་གྱི་ཆ་ནས་“སྐྱི”་ལ་“སྐི”་ཞེས་བྲིས་པ་ནི་ནམ་རྒྱུན་ཁ་སྐད་ལ་ཡ་བཏགས་ཀྱི་སྒྲ་གསལ་པོར་མ་ཐོན་པ་དེ་བཞིན་ཡིག་ཐོག་ཏུ་ཕབ་པ་དང་། “པི”་ཞེས་བྲིས་པ་ནི་མགོ་འདོགས་གཉིས་ཀྱི་སྒྲ་གསལ་པོར་མ་ཐོན་པར་མིང་གཞི་གཅིག་པོ་གསལ་པར་ཐོན་པ་དེ་བཞིན་ཡིག་ཐོག་ཏུ་ཕབ་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། འདི་ཚོ་དང་ཅུང་མི་འདྲ་བ་ཞིག་ནི་རྒྱ་བོད་ཡིག་ཚང་དུ་“ཅེ་ཅོག”་ཞེས་གསལ་བ་དེ་ཡིན་མོད། དེ་ནི་“སྐྱི”་ཞེས་པའི་སྒྲ་དང་ཐག་ཉེ་བའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་དེ་ལྟར་འབྱུང་སྲིད་པ་ཞིག་དང་། རང་ཅག་ལ་མགོ་འདོགས་སོགས་བཀྲལ་ནས་ཀློག་སྲོལ་དེ་ས་ཆ་ཁ་ཤས་ན་དུས་ད་ལྟའང་མངོན་སུམ་མཐོང་ཐོས་སུ་ཡོད་པ་དེ་བཞིན་ཡིན་པར་སྙམ།

མདོར་ན་“སྐྱི་ཏི”་ཞེས་པ་ནི་ཆུ་ལག་མང་པོ་འདུས་པའི་གཙང་པོའམ་ཆུ་ལག་མང་པོ་འདུས་པའི་གཞུང་ཆུ་ཞེས་པའི་དོན་ཏེ། ཀུན་འཛོམས་ལ་མོ་ནས་བཞུར་བའི་ཆུ་ལག་བཅོ་ལྔ་ལྷག་འདུས་པའི་སྐྱི་ཏི་གཙང་པོའི་སྨད་དང་གཤམ་དང་ཆུ་བོ་སོགས་ལ་གོ་བ་དང་། “ལྡོག”་ནི་སྐྱི་ཏི་གཙང་པོའི་བཞུར་རྒྱུན་གྱི་རི་དང་སྟོད་དང་མཐོ་ས་ལ་གོ་བ་ཞིག་ཏུ་སྣང་བས། ཐོག་མར་“སྐྱི་ཏི”་དང་“ལྡོག་ལ”་ཞེས་པ་ས་ཁུལ་བྱེ་བྲག་པ་གཉིས་ཀྱི་མིང་ཡིན་པ་དེ་ལ། དེ་ཡང་མིང་གི་ཐོགས་སྟངས་སམ་འཇུག་ཡུལ་གྱི་ཆ་ནས་“ལྡོག་ལ”་ཞེས་པ་རི་རྒྱུད་དང་

107. ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་འཆི་མེད་གཏེར། ཤོག་གྲངས། ༡༤༢

“སྤྱི་ཏི་”ཞེས་པ་ནི་གཙང་པོ་དང་ལུང་གཞོང་ལ་གོ་ན་“སྤྱིལ་ཅོག་”དང་ཡང་ན་“སྤི་ལྕོགས་”ནི་“སྤྱི་ཏི་”དང་“ལྕོག་”གཉིས་ཀྱི་བསྡུས་མིང་དང་། དེ་ནས་རིམ་གྱིས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འགྱུར་བའི་ཁྲོད་ནས་“ལྕོག་”དེ་མི་སྣང་བར་གྱུར་ནས། “སྤྱི་ཏི་”འམ་“སྤི་ཏི་”ཞེས་པའི་མིང་འདིས་“སྤྱི་ཏི་”དང་“ལྕོག་”གཉིས་ཀྱི་མིང་གི་འཇུག་ཡུལ་དེ་སྤྱི་ཏི་གཙང་པོ་འབབ་ཡུལ་གྱི་སྟོད་བཙུད་ཡོངས་ཀྱི་དོན་གོ་ནུས་པའམ་སྟོན་ནུས་པ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་པ་ཡིན་ནམ་སྙམ་ཞིང་། དེ་ལྟར་ན་《དེབ་དཀར་》དུ། “གཞུང་ཆུ་ལས་ཡུལ་གྱི་མིང་བཏགས་པ། དཔེར་ན་ཀླུ་ཆུ་དང་། རྫ་ཆུ་ལྟ་བུ་”[108]ཞེས་པའི་རིག་ལམ་དང་ཡོངས་སུ་མཐུན་པ་ཞིག་རེད།

ལུང་འདྲེན་དཔེ་ཁུངས།

༡ ཏ་པོ། དུས་རབས་བཅུ་པ་ནས་ཉི་ཤུ་པའི་བར་གྱི་སྨྲ་མོའི་རྒྱ་གར་དང་བོད་ཀྱི་ལྡེབས་རིས་དང་ཡི་གེ་ཧུབ་ཧི་སླ་ལ་ཡའི་གནའ་བོའི་དགོན་གྲོང་ཞིགཙོམ་པ་པོ། ནྟ་ཏུ་ལ་དགེ་འདུན་བསོད་ནམས། ཏ་པོ་དགོན་གྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་དཔར་བསྐྲུན་ཞུས།

༢ Deborah E. Klimburg-Salter, 1000 years of Tabo Monastery, p. 9, 1996

༣ དཔའ་བོ་གཙུག་ལག་ཕྲེང་བས་མཛད་པའི་ཆོས་འབྱུང་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན། སྟོད་ཆ། ཝཱརཎ་བཛྲ་བིདྱཱ་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༢༠༠༣

༤ ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། ༡༩༨༦

༥ གཏམ་ཚོགས། བོད་འབྲེལ་ཤེས་ཡོན་གོ་རྟོགས་གོང་སྤེལ་ཚེད། བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༡༩༨༦ ལོ། ༦ ཨང་།

༦ Laxman S. Thakur, Tibetan Historical Inscriptions from Kinnaur and Lahual-Spit: A survey of Recent Discoveris In PIAT, Graz, vol.II, p. 976- 1997

༧ ལྡེའུ་ཆོས་འབྱུང་རྒྱས་པ། ཤོག ༢༥༩

༨ ཉང་ཉི་མ་འོད་ཟེར། ཆོས་འབྱུང་མེ་ཏོག་སྙིང་པོ་སྦྲང་རྩིའི་བཅུད། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། ༡༩༨༨

༡༠ ས་སྐྱ་བཀའ་འབུམ། དེབ༢་པ། ས་སྐྱ་བསོད་ནམས་རྩེ་མོའི་བཀའ་འབུམ། Tokyo ༡༩༦༨

༡༡ གསུང་ངག་ལམ་འབྲས་སློབ་བཤད། པོད་ཀ་པ།

---

108. མཁས་དབང་དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ། བོད་ཆེན་པོའི་སྲིད་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་རབས་དེབ་ཐེར་དཀར་པོ། བོད་གཞུང་ཤེས་རིག་དཔར་ཁང་། ༢༠༠༦། ཤོག ༡༣

༡༢ བཀའ་རྒྱུད་གསེར་ཕྲེང་ཆེན་མོ། གླིགས་བམ་ཀ་པ།

༡༣ སྡེ་དགེ་རྒྱུད་འགྲེལ། པོད་ཕ་པ། ཤོག ༢༡༩

༡༤ ཀ་ཐོག་རིག་འཛིན་ཚེ་དབང་ནོར་བུ། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་གསེར་གྱི་ཕྲེང་བར་གྲགས་པ་ལས་མངའ་རིས་སྟོད་མར་ཡུལ་བདག་པོའི་དེབ་ཐེར་བཞུགས་སོ། །

༡༥ གུ་གེ་མཁན་ཆེན་ངག་དབང་གྲགས་པས་མཛད་པའི་མངའ་རིའི་རྒྱལ་རབས། ༡༩༩༦

༡༦ སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་མཛད་པའི་བཻ་སེར།

༡༧ སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོས་མཛད་པའི་རྒྱལ་དབང་ལྔ་བའི་རང་རྣམ་དུ་ཀུ་ལའི་ཁ་སྐོང་།

༡༨ སུམ་པ་ཡེ་ཤེས་དཔལ་འབྱོར་གྱིས་མཛད་པའི་ཆོས་འབྱུང་དཔག་བསམ་ལྗོན་བཟང་། སྨ་རཙ་ཐ། ༡༩༦༥

༡༩ དགེ་ལྡན་ཁྲི་རིན་པོ་ཆེ་ཨ་ཆི་ནོ་མིན་ཧན་གྱི་རྣམ་ཐར་མཁའ་སྤྱོད་གྲུབ་པའི་གཏམ་སྙན་ལྷའི་ཟ་བོ་ཆེ། ལྷུང་སྐྱ་རོལ་བའི་རྗོ་རྗེས་མཛད།

༢༠ ངོར་ཁང་གསར་མ་མཁན་པོ་ངག་དབང་བསོད་ནམས་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མཛད་པའི་ལྷར་བཅས་འགྲོ་བའི་མཆོད་སྡོང་རྗེ་བོ་སྐུ་མཆེད་གསུམ་སྔོན་བྱུང་གི་གཏམ་རབས་བརྗོད་པ་བཻཌཱུརྱ་སྔོན་པོའི་པི་ཝང་། བོད་ལྗོངས་མངའ་རིའི་རིག་གཞུང་གཅེས་སྐྱོང་ཁང་། ཧ་རམ་ས་ལ། ༡༩༨༨

༢༡ ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས། Antiquities of Indian Tibtet, Vol.II, Calcutta 1926

༢༢ དཀའ་ཆེན་བློ་བཟང་བཟོད་པས་མཛད་པའི་ཁྲི་ཚོགས་ཚུལ་ཁྲིམས་རྣམ་པར་དག་པའི་གླིང་གི་མཁན་རྒྱུད་རྣམ་ཐར་དད་པའི་རྒྱན་མཆོག

༢༣ དཔོན་སློབ་བསྟན་འཛིན་རྣམ་དག་གིས་མཛད་པའི་འབེལ་གཏམ་ལུང་གི་སྙིང་པོ།

༢༤ སྒོ་མང་གི་མཁན་ཁྲི་བསྟན་པ་བསྟན་འཛིན་གྱིས་མཛད་པའི་འཛམ་མགོན་རྒྱལ་བའི་རྒྱལ་ཚབ་གསེར་ཁྲི་རིམ་བྱོན་གྱི་ཁྲི་རབས་ཡོངས་འདུས་ལྗོན་བཟང་།

༢༥ ལ་དྭགས་རྒྱལ་རབས་འཆི་མེད་གཏེར།

༡༦ མཁས་དབང་དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ། བོད་ཆེན་པོའི་སྲིད་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་རབས་དེབ་ཐེར་དཀར་པོ། བོད་གཞུང་ཤེས་རིག་དཔར་ཁང་། ༢༠༠༦

ཁྲུ་ནུའི་དགེ་བཤེས་མ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྡན་དང་བསྟན་འཛིན་བཟང་མོ་གཉིས་ལགས་སུ་བཅར་འདྲི།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ཁྱེད་གཉིས་ཀྱི་འབྲུངས་ས་དང་ཆོས་སྒོར་ནམ་ཞུགས། དགེ་རྒན་སུ་ལ་བསྟེན་པ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ཞིག་གསུང་རོགས།

དགེ་བཤེས་མ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྡན། གུས་མོ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༥ ཀ་ནམ་ཟེར་བའི་ཁྲུ་ནུའི་གྲོང་གསེབ་ཅིག་ཏུ་སྐྱེས། ངའི་ནང་མི་ཞིང་པ་ཡིན། གུས་མོ་ལོ་དྲུག་རིང་ས་གནས་དེར་རྒྱ་གར་སློབ་གྲྭའི་དམའ་རིམ་འཛིན་གྲྭ་དྲུག་པའི་བར་ཕྱིན། དེའི་རྗེས་སློབ་གྲྭར་མུ་མཐུད་ནས་འགྲོ་འདོད་མ་བྱུང་བས་སློབ་གྲྭ་འགྲོ་མཚམས་བཞག་སྟེ་ལོ་ཤས་རིང་ཕ་མར་ཕྱུག་རོགས་ཞུས་ནས་རང་ཁྱིམ་དུ་བསྡད། རྗེས་སུ་དགུན་དུས་ཤིག་ལ་བཀྲ་ཤིས་ཆོས་གླིང་ཟེར་བའི་ཨ་ནི་དགོན་པར་ཞུགས་ནས་རྒན་ཨུཪྒྱན་ལགས་ཀྱི་དྲུང་ནས་ཡི་གེ་འབྲི་ཀློག་དང་ཆོ་ག་ཕྱག་ལེན་འདོན་ཆོས་སོགས་བློ་འཛིན་བྱས།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ཨ་ནི་དགོན་པ་དེ་སུས་ཕྱག་བཏབ་པ་རེད་དམ།

དགེ་བཤེས་མ་བདེ་ལྡན། མངའ་རིས་དཔོན་མོ་ཨ་རྒམ་ཟེར་བ་ཞིག་གིས་ཕྱག་བཏབ་པ་རེད། གུས་མོ་ཨ་ནི་དགོན་པ་དེར་ཡོད་སྐབས་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོར་ཡོད་པའི་ང་ཚོའི་རྒན་དཀའ་ཆེན་བློ་བཟང་དོན་གྲུབ་ལགས་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༥ ལོར་ང་ཚོ་རྡོ་རྗེ་གདན་དུ་དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་དབང་ཆེན་ཞུ་རུ་ཁྲིད་སོང་། དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་ལེགས་པར་གྲུབ་རྗེས་ཀྱི་ཉིན་ཞིག་ལ། ཁོང་གིས་ང་ཚོར་ད་རེས་“གོང་ས་མཆོག་གིས་དགེ་ཚུལ་བསྒྲུབ་འཆར་འདུག་པས། ཁྱེད་ཅག་གིས་དགེ་ཚུལ་སྒྲུབ་འདོད་ན་གོ་སྐབས་ཏ་ཅང་ཡག་པོ་ཡིན་རབས་དང་། ཆོས་སྒོར་ཞུགས་ནས་ཚེ་འདིར་ཆོས་ལ་བག་ཆགས་ཙམ་ཡིན་ཡང་འཛོག་ཐུབ་ན་བཟང་རབས་ཀྱི་སེམས་ལ་འབབ་པའི་གླང་དོར་ལམ་སྟོན་བཀའ་སློལ་གནང་བ་ལྟར། ང་ཚོས་ཀྱང་འཇིག་རྟེན་ཁྱིམ་པའི་མི་ཚེ་ལ་མགོ་འཁོར་བ་ལས་ཆོས་ཤིག་བྱེད་ཐུབ་ན་དགེ་

མཚན་ཆེ་བར་མཐོང་སྟེ། ལོ་དེར་༸གོང་ས་མཆོག་གི་སྐུ་མདུན་ནས་དངོས་སུ་དགེ་ཚུལ་གྱི་སྡོམ་པ་ཞུས་པའི་སྐལ་བ་བཟང་པོ་དེ་ཐོབ། འོན་ཀྱང་སྐབས་དེར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་མ་ཤེས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་༸གོང་ས་མཆོག་གིས་བཀའ་སློབ་གོ་ཐུབ་ཀྱི་མི་འདུག་ཀྱང་། གནས་མཆོག་རྩ་ཆེན་བྱིན་རླབས་ཀྱི་ཚན་ཁ་ཆེ་ས་རྗེ་རྗེ་གདན་ནས་༸གོང་ས་མཆོག་གི་སྐུ་མདུན་ནས་དུས་དབང་ཐོབ་པ་དང་། སྔོས་སུ་ཁོང་གི་སྐུ་མདུན་ནས་དགེ་ཚུལ་བསྒྲུབས་ཐུབ་པ་དེས་རང་བཞིན་གྱིས་སེམས་ལ་དགའ་ཚོར་བརྗོད་མི་ཤེས་པ་ཞིག་འདུགདེ་ནས་ཕ་ཡུལ་ལ་ལོག་རྗེས་ང་ཚོའི་རྒན་དཀའ་ཆེན་ཁོང་གིས་ལ་དྭགས་སུ་མཚན་ཉིད་སློབ་གྲྭ་ཡག་པོ་ཡོད་པས་དེར་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ན་ལེགས་པའི་ལམ་སྟོན་གནང་བར་མ་ཟད། ལ་དྭགས་མཚན་ཉིད་སློབ་གྲྭའི་སློབ་སྤྱི་ང་ཚོའི་ཕ་ཡུལ་ལ་ཕེབས་ཏེ། ང་ཚོའི་རྒན་ལགས་མཉམ་དུ་བཀའ་མོལ་གནང་རྗེས། ང་ཚོའི་རྒན་ལགས་ཀྱིས་ལ་དྭགས་མཚན་ཉིད་སློབ་གྲྭར་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ནམ་ཡང་ན་དེའི་ཡན་ལག་གྲོང་གསེབ་དེར་བཙུགས་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ཞེས་བཀའ་འདྲི་གནང་སོང་། ང་ཚོས་ཁོང་ལ་ཕ་ཡུལ་དུ་བསྡད་ནས་ནང་མི་དང་ཁ་ཐག་ཉེ་ས་ནས་སློབ་སྦྱོང་ཡག་པོ་བྱེད་ཁག་ཅམ་འདུག་པས། ང་ཚོ་ལ་དྭགས་སུ་འགྲོ་ན་ཡག་ས་རེད་ཅེས་ཞུས་པ་ཡིན། འོན་ཀྱང་ང་ཚོས་གནས་ཚུལ་དེ་ནང་མིར་ལབ་དུས། ལ་དྭགས་ཐག་རིང་པོ་ཡོད་པས། ན་ཚ་དང་དཀའ་ངལ་འདྲ་བྱུང་ན་ཁག་པོ་རེད་ཟེར་ནས་མོས་མཐུན་གནང་མ་སོང་། སྐབས་དེར་ཇ་སར་ང་ཚོའི་སྤྱན་མཆེད་ཨ་ནེ་ཞིག་ཡོད་པས་ཁོང་ལ་རེ་བ་ཞུས་ཏེ་ཇ་སའི་ཉེ་འཁོར་དུ་ཨ་ནེ་དགོན་པ་དེ་འདྲར་ཞུགས་ས་ཡོད་མེད་གཟིགས་རོགས་ཞུས་པ་ཡིན། དེ་དུས་ཇ་སར་བཙུན་མའི་དགོན་པ་རེ་ཟུང་ལས་མེད་པས་དགའ་ལྡན་ཆོས་གླིང་དུ་ས་མིག་མི་འདུག། འོན་ཀྱང་ཕྱི་རྒྱལ་བའི་བཙུན་མ་ཀརྨ་ལེགས་བཤད་མཚོ་མོ་ཞེས་པ་ཞིག་གིས་འཛམ་དབྱངས་ཆོས་གླིང་ཞེས་པའི་བཙུན་དགོན་ཞིག་གསར་འཛུགས་གྱིས་དེ་གར་སློབ་སྦྱོང་བྱ་རྒྱུར་གོ་སྐབས་སྤྲོད་ཀྱིན་འདུག་ཁོང་ལ་རེ་བ་ཞུས་པ་བཞིན་ཞལ་བཞེས་གནང་འདུགས་པས། བསྟན་འཛིན་བཟང་མོ་དང་ང་གཉིས་ ༡༩༨༨ ལོར་འདིར་ཡོང་བ་ཡིན། དང་པོ་ངེད་གཉིས་ལོ་གསུམ་རིང་བོད་ཀྱི་སྐད་དང་བརྡ་སྤྲོད་སོགས་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ནས་

པ་ཡུལ་ལ་ལོག་རྒྱུའི་འཆར་གཞི་ཡིན། འཛམ་དབྱངས་ཆོས་གླིང་བཙུན་དགོན་སྐབས་དེར་ཐར་འདོད་གླིང་གི་སྣང་དེར་རྒྱ་གར་བའི་ཁང་པ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་གཡར་ནས་འདུག། དང་པོ་ང་ཚོའི་དགེ་རྒན་དེ་མཚན་ཉིད་སློབ་གྲྭའི་སློབ་མ་ཞིག་གིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་ཨིན་ཇི་སློབ་ཁྲིད་དབུ་འཛུགས་གནང་སོང་། ཟླ་ཤས་རྗེས་ཐངས་དཀར་ནས་ཨ་ནེ་ཁ་ཤས་བསླེབས། ༡༩༨༩ ལོར་ཁུ་ནུ་དང་། ཐངས་དཀར། སྤི་ཏི་ནས་ཨ་ནེ་ཁ་ཤས་ཡང་བསྐྱར་འབྱོར་སོང་། ལོ་དེར་ང་ཚོས་མཚན་ཉིད་སློབ་ཚན་འགོ་བཙུགས་པ་རེད། ང་ཚོའི་མཚན་ཉིད་རྒན་ཐོག་མ་དེ་རྣམ་གྲྭ་མཁན་རིན་པོ་ཆེ་དགེ་བཤེས་དབང་གྲགས་ལགས་དང་། རྫ་ས་རིགས་སློབ་དཔེ་ཁྲིད་རྒན་དགེ་བཤེས་རྒྱ་མཚོ་ལགས་རྣམ་གཉིས་ཀྱིས་བརྟུས་གྲྭ་བློ་རྟགས་གྲུབ་མཐའ་སོགས་ཁྲིད་གནང་བ་རེད། ཕར་ཕྱིན་ཡང་ག་ལེར་དབུ་འཛུགས་ཐུབ་པ་བྱུང་། ཕྱིས་སུ་རིགས་སློབ་དཔེ་ཁྲིད་རྒན་དགེ་བཤེས་དམ་ཆོས་རྒྱལ་མཚན་ལགས་ནས་ཀྱང་དཔེ་ཁྲིད་གནང་། ང་ཚོས་གཙོ་བོ་གཞུང་ཆེན་བཀའ་པོད་ལྔ་དང་། ཉིན་རེར་སྟ་དགོང་གཉིས་ལ་རྩོད་པ་ཐེངས་རེ་བྱེད་དགོས། དཔེ་ཁྲིད་བྱེད་ས་མཚན་ཉིད་སློབ་གྲྭ་རེད། དེ་མིན་བོད་ཡིག་དང་དབྱིན་ཡིག་སོགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་སློབ་ཚན་ཡང་ཉིན་ལྟར་ཡོད། གཞན་དང་བསྡུར་ན་གང་ཅིའི་ཐད་ནས་ང་ཚོའི་ཁ་སྟབས་ཅུང་སྐྱོ་པོ་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ཡང་། ང་ཚོས་ང་ཚོའི་གནས་བབ་དང་འཚམ་པའི་ཚོགས་དང་ཆོས་ར་གོ་སྒྲིག་ཡོད་པ་ནང་བཞིན་འགྲིམས་པ་དང་། ལོ་ལྟར་གོང་གི་སློབ་ཚན་ཁག་དེང་དུས་ཀྱི་འགྲོ་ལུགས་ལྟར་ལོ་འཁོར་ཡིག་རྒྱུགས་བཏང་། དེ་འདྲ་བྱས་ནས་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་རིང་བཀའ་པོད་ལྔའི་གཞུང་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཏེ་ཡོང་ཡིན། སྐབས་དེར་བཙུན་མ་བཅུ་དྲུག་ལས་མེད། བོད་པ་གཉིས་དང་གཞན་རྣམས་ཏེ་མ་ལ་ཡི་རི་རྒྱུད་ནས་རེད། བཙུན་དགོན་འཛམ་དབྱངས་ཆོས་གླིང་འདི་གསར་འཛུགས་གནང་མཁན་ཕྱི་རྒྱལ་བའི་བཙུན་མ་ཀརྨ་ལེགས་བཤད་མཚོ་མོ་ལགས་རེད།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། རྒན་ལགས་རྣམ་པ་ཚོ་ས་ཆ་ག་བ་ནས་གཏོང་ཀྱི་ཡོད་ན།

དགེ་བཤེས་མ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལྡན། རྒྱན་ལགས་ཐོག་མར་རིགས་ལམ་སློབ་གཉེར་ཁང་དང་ཕྱིས་སུ་འབྲས་སྤུང་བློ་གསལ་གླིང་ནས་གཏོང་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ད་ལྟའི་བར་ཁུ་ནུ་ནས་དགེ་བཤེས་མ་ག་ཚོད་ཐོན་ཡོད་དམ།

དགེ་བཤེས་མ་བདེ་ལྡན། བསྟན་འཛིན་བཟང་མོ་དང་ངེད་གཉིས་ཐོན་དང་པོ་རེད། རྗེས་སུ་ ༢༠༡༩ ལོར་དགེ་བཤེས་མ་གཅིག་ཐོན་ཟིན་པ་དང་། ད་ལྟ་རྒྱུགས་སྤྲོད་གཏོང་བཞིན་པ་ལྔ་ཙམ་ཡོད།

དགེ་བཤེས་མ་བསྟན་འཛིན་བཟང་མོ། མཚམས་འདིར་ང་རང་ངོ་སྤྲོད་མདོར་བསྡུས་ཙམ་ཞུས་ན། རྩ་བའི་བདེ་ལྡན་ངེད་གཉིས་གྲོང་པ་གཅིག་ནས་སྐྱེས་པས་ཆུང་དུས་ནས་མཉམ་འགྲོ་མཉམ་འདུག་བྱས་ཏེ་ད་ལྟའི་བར་ཡོང་བ་རེད། ཡིན་ཡང་སྐྱེས་ཚེས་དང་ཨ་ནེ་བྱེད་པའི་རྒྱུ་རྐྱེན་སོགས་ཁ་ཤས་ཙུང་མི་འདྲ་བ་ཡོད། གུས་མོ་ང་རང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོའི་ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་སྐྱེས། ཀ་ནམ་སྟེ་བར་གསེར་དཔོན་ཞེས་པའི་ཁྱིམ་ཚང་ཞིག་ཏུ་ཕ་ཨཱཛི་སེང་དང་མ་དབང་ཕྱུག་ལྷ་མོ་གཉིས་ནས་ཞིང་པའི་མི་ཚང་ཞིག་ཏུ་ང་སྐྱེས། ཁོང་གཉིས་ད་ལྟའང་སྐུ་འཚོ་བཞུགས་ཡིན་ལ། ང་ལ་ཕུ་ནུ་གསུམ་དང་། སྲིང་མོ་བཞི་བཅས་ང་ཚོར་ཕུ་ནུ་མིང་སྲིང་བདུན་ཡོད། ཁོང་ཚོས་ཆང་ས་བརྒྱབ་སྟེ་རང་རང་ས་ནས་འཁོར་བའི་ལས་ལ་ཞུགས་ནས་ཁོང་ཚོའི་བུ་ཕྲུག་ཚོ་ཡང་མང་ཆེ་བ་སློབ་གྲྭར་འགྲིམ་བཞིན་ཡོད། བསམ་བློ་འཁོར་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་ལ། ངའི་ཕ་མས་ང་སློབ་གྲྭར་མ་བཏང་བར། ཨ་ནེ་དགོན་པར་བསྐྱལ་རྒྱུ་བདམས་ཏེ། ཨ་མས་ང་ལ་འཇིག་རྟེན་པའི་འཚོ་བར་སྙིང་པོ་མེད་པ་མ་ཟད། དཀའ་ངལ་སྣ་ཚོགས་ཚོགས་ཞིག་བརྒྱུད་དགོས་པས། དེ་ལས་ཨ་ནེ་བྱས་ཏེ་དགོན་པར་སོང་ནས་ནང་ཆོས་སྦྱངས་ན་ཡག་པོ་ཡོད་པའི་ཁ་ཏ་སློབ་གསོ་གནང་བས། ཨ་ནེ་བྱས་ཏེ་དགོན་པར་སོང་ནས་ནང་ཆོས་སྦྱོང་འགོ་བཙུགས་པ་ཡིན། གལ་སྲིད་ང་རང་ཆུང་དུས་སློབ་གྲྭར་བཏང་ཡོད་ན། ངས་ཧིན་དི་སྐད་ཡིག་དང་། དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ཡིག་སོགས་རང་

གིས་ནུས་ཚོད་ཀྱིས་གང་འཚམ་སྦྱངས་ཡོད་སྲིད། ངའི་སྲིད་མོ་གཞན་ཞིག་ང་ཚོའི་གྲོང་པའི་བུ་མོ་གཞན་ཁ་ཤས་མཉམ་སློབ་གྲྭར་བཏང་ཡོད།

གཞན་ད་ལྟའི་བར་སློབ་སྦྱོང་བྱས་པའི་བརྒྱུད་རིམ་གོང་ནས་བདེ་ལྡན་ལགས་ཀྱིས་ཞུས་པ་བཞིན་ཚང་མ་གཅིག་པ་རེད། སྤྱིར་ང་རང་ཆུང་དུས་རབ་བྱུང་བྱ་རྒྱུའི་འདུན་པ་དེ་ཙམ་མེད། དེ་ལྟ་ནའང་དེད་ཚང་གི་ཁྱིམ་ཚང་འདིར་མི་རབས་དུ་མར་བཙུན་མ་བྱེད་མཁན་འགའ་ཤས་བྱུང་འདུག ཁོང་ཚོའི་ཤུལ་བཞག་གླིགས་བམ་མམ་དཔེ་ཆས་མཆོན་པའི་མཆོད་རྫས་གང་ཙམ་ཡོད་པ་རྣམས་རྒྱུད་འཛིན་ཆེད་ངའི་དྲིན་ཆེན་ཕ་མས་གུས་མོ་བཙུན་མ་ཞིག་བཟོ་རྒྱུའི་འཆར་གཞི་རེད། དེ་བས་ང་ཆུང་དུས་སློབ་གྲྭར་ཡང་མ་བཏང་བར་རབ་ཏུ་བྱུང་རྒྱུར་བསྐུལ་མ་བྱས་ཏེ། ང་ལོ་བཅུ་གསུམ་ཐོག་ནས་གོང་དུ་བདེ་ལྡན་གྱིས་ཞུས་པའི་ང་ཚོའི་ཕ་ཡུལ་གྱི་བཀྲ་ཤིས་ཆོས་གླིང་ཞེས་པའི་ཨ་ནེ་དགོན་པར་དགུན་དུས་ཟླ་བ་གཉིས་རིང་འབྲི་ཀློག་སྦྱོང་དུ་བཏང་། དབྱར་སྟོན་སོགས་དུས་མང་ཆེ་བར་ཕ་མ་མཉམ་དུ་ཞིང་ལས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

དེ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༥ ལོར་ང་ཚོ་གནས་མཆོག་རྡོ་རྗེ་གདན་ལ་ ༧གོང་ས་མཆོག་གི་དྲུང་ནས་དུས་དབང་དང་དགེ་ཚུལ་གྱི་སྡོམ་པ་ཞུས་པ་སོགས་གོང་ནས་ཞུས་པ་བཞིན་རེད། ངའི་བསམ་པར་ལུས་ལ་དྲུར་སྨིག་གི་ན་བཟའ་གྱོན་ནས་ཅིག་མ་བྱས་ན་ཡག་པོ་མི་འདུག་སྙམ་སོང་། འོན་ཀྱང་ཁུ་ནུ་ལུང་པར་ཞལ་འདོན་དང་ཚོ་ག་དེ་འདྲ་མ་གཏོགས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་གཙོ་བོ་གཞུང་ཆེན་ལ་སློབ་གཉེར་བྱ་རྒྱུས་མཆོན་དེང་དུས་ཤེས་ཡོན་སྦྱོང་བའི་གོ་སྐབས་མེད་པ་དང་། ༧གོང་ས་མཆོག་གིས་གསུང་ཆོས་གནང་བ་སོགས་ཀྱང་གོ་ཐུབ་ཀྱི་མི་འདུག དེ་བས་ལོ་གསུམ་རིང་ཕྱི་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་དུ་འགྲོ་རྒྱུ་ཐག་བཅད་དེ། གོང་ནས་ཞུས་པ་བཞིན་ཧ་སར་ཡོང་བ་དེ་ལྟར་རེད། འདིར་བསླེབས་ནས་བོད་ཡིག་དང་རིགས་ལམ་སོགས་རང་ཚོད་ཀྱིས་ཧུར་ཐག་གིས་སྦྱངས་ནས་ག་ལེར་སྤྱི་ནོར་ ༧གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་ཐུ་ཆེའི་གསུང་ཆོས་དང་གལ་ཆེའི་ལམ་སྟོན་བཀའ་

སློབ་སོགས་རིམ་གྱིས་གོ་ཐུབ་པ་བྱུང་། ཕྱིས་སུ་༸གོང་ས་མཆོག་ལ་ཐུགས་དགོངས་ཞབ་མོ་དེ་སྔོན་མ་ནས་ཡོད་པའི་སྲོལ་གྱིས་བཙུན་མ་ཚོས་གཞུང་ཆེན་སློབ་གཉེར་བྱས་ཏེ་དགེས་བཤེས་མ་གཏོང་དགོས་པ། གདན་ས་གསུམ་ནང་བཞིན་གཞུང་ཆེན་སློབ་གཉེར་བྱེད་ཀྱི་མེད་པའི་རིས་མེད་དགོན་སྡེ་ཁག་ནས་ཀྱང་། རྒྱ་བོད་ཀྱི་མཁས་པའི་གཞུང་ཆེན་ཁག་ལ་ཐོས་བསམ་སློབ་གཉེར་དང་། རིགས་ལམ་སྦྱོང་དགོས་པའི་བཀའ་སློབ་ལན་གཅིག་མིན་པར་སྐབས་དེ་དུས་གསུང་ཆོས་ནམ་ཡོད་ལ་བཀའ་སློབ་དེ་ནན་མོ་གནང་བ་དང་། ལྷག་དོན་ཆོས་རིག་ལས་ཁུངས་གཙོས་འབྲེལ་ཡོད་ཚོར་ལམ་སྟོན་ཡང་གནང་བ་སོགས་ལ་བརྟེན། དཔེ་ཆ་ལྔ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བཟང་པོ་ཞིག་རག་རྒྱུར་ཐེ་ཚོམ་མི་འདུག་པས་གོ་སྐབས་དེ་རྩ་ཆེན་པོར་བརྩིས་ནས། ངེད་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་མའི་འཆར་གཞི་འདི་ནས་ལོ་གསུམ་ཙམ་རིང་བོད་སྐད་བོད་ཡིག་སྦྱངས་ཏེ་ཕྱིར་ཕ་ཡུལ་ཁུ་ནུར་ལོག་རྒྱུའི་བསམ་བློར་འགྱུར་པ་ཐེབས། དེ་ནས་རིམ་པས་མཚན་ཉིད་ཀྱི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་རྣམ་གྱིས་དུས་དང་རྣམ་པ་ཀུན་ཏུ་བཀའ་སློབ་ལམ་སྟོན་ཡང་ནས་ཡང་དུ་གནང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་ང་ཚོའི་མི་ཚེ་ལ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཕྱིན། འོན་ཀྱང་དེའི་སྐབས་དགོན་པའི་ལས་ཀ་དང་སློབ་སྦྱོང་གཉིས་ཀ་བྱེད་དགོས་སྟབས་དང་པོ་དཀའ་ངལ་ལ་ཐུང་མྱོང་སོང་། མ་ཟད་སོ་སོའི་ཤེས་ཚད་སོགས་ཞན་པས་དགེ་བཤེས་མ་གཏོང་བའི་ལམ་དུ་འགྲོ་ཐུབ་ཀྱི་རེད་བསམ་མ་སོང་། ཡིན་ཡང་ང་ཚོ་ཕལ་བའི་མིའི་སེམས་སུ་འཆར་མི་སྲིད་པ། གལ་སྲིད་ཤར་ཡང་དེའི་ཁོར་ཡུག་མེད་ས་འདིར་༸གོང་ས་མཆོག་གི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ཐབས་མཁས་ཀྱི་མཛད་པ་བཙུན་མ་ཚོས་དགེ་བཤེས་མ་གཏོང་སའི་གསར་གཏོད་ཀྱི་ལམ་པོ་ཆེ་དང་། འབྲེལ་ཡོད་ཁག་ཡོངས་ནས་འདི་ལྟ་བུའི་གོ་སྐབས་བཟང་པོ་ཞིག་བསྐྲུན་དུས། གོ་སྐབས་བཟང་པོ་འདི་འདྲ་དམ་འཛིན་མ་བྱས་ན་ལས་བསོད་དེ་སྐམ་འགྲོ་གི་རེད་བསམ་སོང་། གོ་སྐབས་རྩ་ཆེན་པོ་དེ་ཀྱི་ལམ་ནང་བཞིན་རེད་སོང་།

རྩ་བའི་བླ་མ་༸སྐྱབས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ་དང་ཁོང་གི་བྱིན་རླབས། དེ་བཞིན་སོ་སོའི་

སྔོན་གྱི་ལས་དང་སྨོན་ལམ་གྱི་བག་ཆགས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་རེད་བསམ། མ་ཟད་དགེ་བཤེས་མའི་ལག་ཁྲིར་ལས་ལྷག་པ་ནི་གཙོ་བོ་སོ་སོའི་སེམས་རྒྱུད་ལ་འགྱུར་བ་ཞིག་གཏོང་མ་ཐུབ་ན་ཆོས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་ག་ཚོད་ཡོད་ཀྱང་ཕན་ཐོགས་མི་འདུག། སྤྱིར་བཏང་དེང་དུས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སྦྱོང་བའི་དགོས་པ་གཙོ་བོ་སོ་སོའི་འཚོ་ཐབས་ཆེད་དུ་རེད། འོན་ཀྱང་ནང་ཆོས་སྦྱོང་རྒྱུ་དེ་གཙོ་བོ་སེམས་རྒྱུད་འདུལ་ཐབས་དེ་ཡིན་དུས། དགེ་བཤེས་མ་ཐོན་པ་དགའ་པོ་བྱུང་ཡང་། ང་རང་དགེ་བཤེས་མ་བཏང་ཚར་རྗེས་༧གོང་ས་མཆོག་གི་ཐུགས་བཞེད་དང་རང་གི་བསམ་དོན་བཞིན་གང་ཡང་བྱེད་ཐུབ་མ་སོང་བས། མ་འོངས་པར་ནུས་པ་ཐོན་པ་ཞིག་བྱེད་རྒྱུར་འབད་བརྩོན་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། དགེ་བཤེས་མའི་ལག་ཁྲིར་དེ་ཡང་༧གོང་ས་མཆོག་གི་ཕྱག་ནས་ཞུ་རྒྱུའི་སྐལ་བཟང་བྱུང་།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ཨ་ནི་ཁྱེད་དགེ་བཤེས་མ་ཐོན་ཚར་བའི་རྗེས་ལ་དཔེ་ཁྲིད་གནང་གི་ཡོད་དམ།

དགེ་བཤེས་མ་གཉིས། ད་ལྟའི་བར་དཔེ་ཁྲིད་བྱེད་རྒྱུ་མ་བྱུང་། ཡིན་ནའང་སྔོན་འགྲོའི་འཛིན་གྲྭར་བོད་ཡིག་བསླབས་པ་ཡིན། ད་ལྟ་དེད་གཉིས་ལོ་གསུམ་རིང་དགོན་པའི་འཛིན་སྐྱོང་སྡེ་ཚན་ནང་ཡོད།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། དབྱིན་ཇི་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་དམ།

དགེ་བཤེས་མ་གཉིས། ཧ་ག་ཙམ་ཤེས་ཀྱི་ཡོད།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ཁྱེད་རང་གཉིས་ཨ་ནི་མ་བྱས་སྔོན་ལ། ཕུ་ནུ་ལ་ཨ་ནི་ག་ཚོ་ཡོད་དམ། ཁྱེད་གཉིས་དགེ་བཤེས་མ་བཏང་ཚར་བའི་རྗེས་སུ། ཨ་ནི་བྱས་ནས་དགེ་བཤེས་མ་གཏོང་བའི་གོ་སྐབས་འདུག་བསམས་ནས་ཨ་ནི་བྱེད་མཁན་མང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་དམ།

དགེ་བཤེས་མ་གཉིས། ངེད་གཉིས་ཨ་ནི་མ་བྱུས་སྔོན་ལ་ཨ་ནི་མང་པོ་རང་མི་འདུག། ཕྱིས་སུ་བཙུན་མ་ཚོར་ནང་ཆོས་སློབ་གཉེར་བྱ་རྒྱུ་ཡོད་པ་མཐོང་ནས་བར་སྐབས་ཤིག་ནས་རྒྱ་གར་འབྲིང་རིམ་འཛིན་གྲྭ་ཐོན་པ་མང་པོ་ཞིག་ཨ་ནི་བྱུས་ནས་གཞུང་ཆེན་བཀའ་པོད་ལྔ་སོགས་ལ་སློབ་གཉེར་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཁུ་ནུ་ས་གནས་རང་ལ་བཙུན་དགོན་གཉིས་དང་གཞན་ཡང་ཕྱི་ལོག་བཙུན་དགོན་ཁག་ལ་སློབ་གཉེར་བྱེད་མཁན་མང་པོ་ཡོད། མ་འོངས་པར་དགེ་བཤེས་མ་གཏོང་མཁན་མང་པོ་ཡོང་གི་རེད་བསམ་གྱི་འདུག

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ད་ལྟ་ཁུ་ནུར་ནང་པ་དང་ཧིན་རྡེ་འདྲེས་མ་དེའི་གནས་སྟངས་ག་འདྲ་ཡོད་དམ།

དགེ་བཤེས་མ་གཉིས། ཁུ་ནུ་སྟོད་སྨད་གཉིས་ལས་སྟོད་ཁུལ་དུ་ད་ལྟའང་ནང་པ་གཙང་མ་རང་ཡིན། ཁུ་ནུ་སྨད་ཕྱོགས་སུ་སྔོན་མར་བསྐོར་ན་དེང་སང་འདྲེས་ལྷད་ཀྱི་རྣམ་པ་དེ་རིན་པོ་ཆེ་རྣམ་པ་དང་ནང་པའི་དགེ་སློང་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཚོས་ནང་ཆོས་ངོ་སྤྲོད་ཀྱིས་མཚོན་ཆོས་ཕྱོགས་བྱེད་སྒོ་སྣ་མང་སྤེལ་བས་ཅུང་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་རྣམ་པ་མཐོང་གི་འདུག

མཐའ་དོན་འདིར་ངེད་གཉིས་ཀྱིས་ངེས་པར་ཞུ་དགོས་པ་ཞིག་ལ། རང་ཅག་རྣམས་ཀྱི་འདི་ཕྱི་གཉིས་ཀྱི་སྐྱབས་གནས་རྩ་གསུམ་ཀུན་འདུས་ཀྱི་བླ་མ་སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་ཇད་བྱུང་མཛད་པ། ཧ་ཅང་སྙིད་དགའ་བའི་དགེ་བཤེས་མའི་ལམ་སྲོལ་གསར་གཏོད་ཆེན་མོ་དང་། དེའི་ལམ་སྟོན་བཀའ་སློབ་ཕྱག་བསྟར་གནང་མཁན་སྐབས་ཀྱི་ཆོས་རིག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་འབྲེལ་ཡོད་སྐུ་ངོ་དང་ལས་བྱེད་རྣམ་པ། བཙུན་མའི་ལས་འཆར། བཀའ་དྲིན་མཚུངས་མེད་ཉིན་ལྟར་དཔེ་ཁྲིད་གནང་མཁན་གྱི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་རྣམ་པ་བཅས། འདིར་དངོས་སུ་མིང་འབོད་པ་དང་མ་འབོད་པའི་འབྲེལ་ཡོད་རྣམ་པ་ཁྱེད་ཅག་གི་བླ་མེད་བཀའ་དྲིན་ཟབ་མོ་དྲན་བཞིན། སྒོ་གསུམ་གུས་པ་ཆེན་པོས་ཁ་ཞེ་གཉིས་མེད་ཀྱིས་བཀའ་དྲིན་ཧ་ཅང་ཆེ་ཞེས་ལན་བརྒྱར་ཞུ་བཞིན། དགེ་བའི་རྩ་བ་འདིའི་མཐུ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་སྐུ་ཚེ་སྲིད་

མཐར་བརྟན་ཅིང་། རང་ཅག་རྣམས་ལ་མ་མཐུད་དེ་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐོར་ཏེ་འཁོར་བའི་དེད་དཔོན་མཛད་པ་དང་། ཁྱེད་ཅག་འབྲེལ་ཡོད་ཡོངས་ཀྱི་ཚེ་འདིའི་ཆོས་ལྡན་གྱི་རླབས་ཆེན་བྱ་གཞག་མཐའ་དག་གེགས་མེད་ལྷུན་གྲུབ་ཡོང་བ་དང་། མི་རིང་བར་ཟླུང་འཛུག་གདོང་མའི་རྒྱལ་ས་ཁ་སྐྱོར་ཡན་ལག་བདུན་ལྡན་གྱི་གོ་འཕང་ལ་སྨྱུར་དུ་རག་པའི་སྨོན་འདུན་ཞུགས་དྲགས་དང་བཅས་གུས་པ་ཆེན་པོས།

The life and achievements of Reverend Babu Tharchin,the Tibetan scholar from Kinnaur

Françoise WANG-TOUTAIN
Senior Researcher, Centre National de la Recherche Scientifique (France)
Scientific Director of the Library of Tibetan Studies in Collège de France, Paris

Numerous excellent contributions have already been published about the fascinating life of the eminent Babu Tharchin. I will try here to give a succinct yet comprehensive presentation of the different facets that made up the rich and complex personality of this Indo-Tibetan born in Kinnaur in April 1890.

Tharchin was born in a poor family and brought up by his mother who found both a job and a shelter in the Moravian Mission in Poo, which was founded in 1865 and was one of the main Christian mission stations in the Himalayan regions.

The Moravian missions had already produced outstanding researchers in the local culture (Jäschke 1817-1883; Francke 1870-1930). They placed solid emphasis upon education and learning in the classical Tibetan language so that Tibetan children of the mission schools could get a better than average formation. Tharchin thus received education in Tibetan in the fields of geography, history and of course Christian faith. He also learned Urdu. He was noticed by his teachers as a promising youth.

He stayed in Kinnaur until 1906. That year, he went with the head of the mission and his family to Kotgarha, a village in the Simla Hill, a popular summer resort of the Western Himalaya. During this stay

he made an important encounter with Sundar Singh (1889-1929), a young Sikh converted to Christianism. Although both were almost the same age, Sundar Singh had already engaged in evangelistic activities: preaching and showing the famous "magic lanterns" (projector with slides) of the Life of the Christ. But this stay was also an occasionfor the young Tharchin to discover "modern civilization" (notably the trains which first terrified him). Upon his return to Poo he plunged for one year into Biblical and theological disciplines.

But Tharchin was already fascinated by Tibet. In order to get the necessary money to go there to study, he went back to Simla in 1908 to work as a coolie on the Hindustan-Tibet road. Shortly after his arrival, he met again Sundar Singh, who invited him to stay in Saint Thomas Church. Immersed in Christian spirituality, Tharchin would then serve Sundar Singh and follow him in the hills of Simlaas an interpreter. The young Tibetan was experiencing for the first time the important role he could play as a go-between for people of different culture and language, a role that would become fundamental in his whole life.

Thanks to Sundar Singh, Tharchin was also introduced to another Christian converted Sikh, Daud Singh, who among various businesses held a shop of mechanical and manufacturing works and who himself was an accomplished technician. The young Tibetan stayed with him and his family in Delhi for almost one year. Recalling this time, he wrote: "I learned the art of bookbinding from him without any fees being charged. The knowledge of this art helped me when later I began to publish my own books on my own printing press. Even the smattering of bicycle mechanics I acquired from him sometimes served me later in good stead". Besides helping Daud Singh in his

business, Tharchin also had some small jobs to gather money to go to Tibet to study. But affected by malaria, he went back to Simla. After convalescence, he worked as an interpreter and then as a houseboy before returning to his native village of Poo. This was to be his last visit there.

In 1910, Daud Singh invited him to come back to Delhi and Tharchin accepted with great enthusiasm. The young Tibetan was curious of everything and working for this businessman in Delhi gave him many opportunities to learn practical skills. Furthermore, Daud Singh was participating in the preparations of the Delhi Durbar to be held in 1911 for the coronation of King George V. Although from afar, Tharchin witnessed the celebrations and must have been very impressed. During his whole life, he had a kind of natural respect for the British royalty. Later, he devoted several articles of his newspaper to the royal family. However, one may note that Tharchin could not yet speak English.

While in Delhi, the young man applied for an apprenticeship position in the printing press of the Scandinavian Alliance Tibetan mission in Ghoom. Tharchin seemed to have been interested by printing work since a young age and he was eager to learn the profession. But when he arrived in Ghoom in January 1912, the mission had already stopped the printing job and offered him to teach Tibetan and Hindi (a language which he himself had learned a few months before). Ghoom, not far from Darjeeling, was an important place in the field of education and so Tharchin's move to this place was a turning event. Tharchin, now 21 years old, had become a teacher. In parallel, he also engaged in preaching activities. In 1914, he notably accompanied Sundar Singh, the "Christian sadhu" in Kalimpong and Sikkhim.

As soon as he arrived in GhoomTharchin started learning English. He also compiled a manual of Tibetan, The Tibetan Second Book, that was published in 1916. It was his first publication. Later, several revised editions would be of great use when Tibetan refugees came to India in the 1960's.

In 1917, in order to improve his academic qualifications, Tharchin was sent to Kalimpong to the Scottish Universities Mission Institution (SUMI) headed by Dr. Sutherland, a man who was deeply involved with the Calcutta University Commission for the development of education. Chosen as an interpreter, Tharchin made several trips to Sikkhim and Bhutan with the academic delegations and met the royal families and high government officials. The young Tibetan thus began to develop a network of relationships that was to play an important role later.

In 1919, Tharchinregistered for Calcutta University Matric examination. He was enthusiastic about learning about modern sciences yet, in 1921, he chose to leave Kalimpong before the actual examination because an opportunity he had dreamt for so many years had arisen: he was asked to go to Tibet. He would accompany the wife of David MacDonald, the British Trade Agent to Yatung. From there, Tharchin proceeded to Gyantse where he founded the first primary school of the British Indian model.

Despite his missionary environment, Tharchin never despised the religious customs of Tibetans and one of his main aspirations was to gain a deeper knowledge of Tibetan language and culture. So, he took advantage of his two years stay in Gyantse to discuss and learn with the monks of Pelkor Chode. Besides, he participated in festive gatherings and taught Hindi to Tibetan officials thus widening his

contact network. In 1923, he headed with great excitement to Lhasa. He stayed in the Doring House near the Jokhang and visited all the sacred places. He also established many contacts in the Tibetan high society, finally falling in love with a young Tibetan aristocrat: Karma Dechen. They both came back to Kalimpong in 1924, accompanied by Tibetan officials for whom Tharchin served as an interpreter in India.

Soon after, he joined the Mission of the Church of Scotland in Kalimpong. But his main project was the creation of the famous "Mirror" in 1925. Many studies have been dedicated to this influential Tibetan newspaper that was to be published until 1963. The main objective was not to propagate Christianism but to educate Tibetans and disseminate knowledge among them. Tharchin himself possessed a high level of curiosity about technical matters, modern histories but he also knew about merchant interests. One page was dedicated to Christian matter. The editorial choice of the newspaper varied over the years. The first issues contained news of local events and of the outside world, articles on Tibetan grammar, poetry, geography and history, on domestic hygiene, and on regional and transnational trade. When the fear of Chinese Communists became more concrete, the newspaper became more political and emphasis was placed on sustaining the cultural and religious legacy of Tibet as a nation state.

After India's independence, Tharchin annually gave important place to the celebrations of this event but he also looked for Indian support to defend the independence of Tibet. Seeking to bring the two countries closer, he focused on Buddhism. In fact, Tharchin was really open-minded and despite his deep personal Christian faith, he had a sincere interest and knowledge of Buddhism which he saw as the foundation of Tibetan culture. At the end of his life, he

wrote: "Tibetans are deeply rooted and grounded in the teaching and traditions of their original faith - Buddhism. The Buddhist philosophy, its way of life and thought patterns are deeply ingrained in the Tibetan temperament". Actually, a close examination of the Mirror shows that news and illustrations about Buddhism are much more numerous than those concerning Christianity. Tharchin had close relationship with eminent Buddhist masters who would come to visit him in his printing press. He was especially fortunate to have personal encounters with H. H. The Thirteen and The Fourteen Dalai Lama who both gave him support in his printing work.

Tharchin enjoyed a position of influence with fellow townsmen and he had vivid intellectual exchange with people of diverse background. As Kalimpong was a multicultural, multi religious cosmopolitan hill station, he knew about all intellectual trends and had close relations with Tibetan literati like Amdo GedunChophel (1903-1951). As a scholar in Tibetan language, Tharchin was also looked for by celebrated foreign Tibetologist of the time, like Georges Roerich, Hisao Kimura, Jacques Bacot, to name but a few. All of them greatly beneficiated from his knowledge of Tibetan. He was a useful contact for Western travelers and colonial officials. It must be noted that the five times he went to Tibet (1921, 1927, 1931, 1937 and 1940), he accompanied western people as an interpreter and guide.

He had close contacts with British political officers and in 1942, he received subsides from the British government to use his newspaper as a tool for dissemination of news and information during the war. In 1946, because of some dissensions surrounding the printing of the Mirror, Tharchin resigned from the Mission and decided to create a privately-owned Tibetan printing establishment. With the help of the

new Indian government he acquired a new machine and inaugurated in 1948 the Tibet Mirror Press which would be of vital importance for the Tibetan nation.

Tharchin was a pioneer in several fields. The creation of this newspaper was the beginning of secular writing in Tibetan, it was the early days of Tibetan journalism. Tharchin was a staunch advocate of Tibetan independence and the spokesman for Tibet's freedom. He also played a leading role in the modernization of Tibetan language and in the development of Tibetan education. In 1959, he was part of H. H. The Dalai Lama Committee for education in Mussoorie and he intensified the printing of school books and dictionaries which he mostly gave away for free to refugees though he himself was faced with a shortage of funds. Actually, given the financial difficulties he had to deal with during decades in order to maintain publication activities, we may say that Tharchin had really embarked in a life of philanthropic adventure to help Tibet retains its language and identity. Leaving this world in 1976, he who had lived in a turbulent and eventful time, had truly made his life meaningful.

नेगी रिन्पोछे तनज़िन ग्यलछ़न

उनसे सम्बद्ध ऐतिहासिक तिथियों का क्रमवार विवरण

डॉ. रमेशचन्द्र नेगी
(सहा. प्रोफेसर / कार्यकारी प्रधान सम्पादक)
केन्द्रीय उच्च तिब्बती शिक्षा-संस्थान सारनाथ, वाराणसी

या सर्वज्ञतया नयत्युपशमं शान्तैषिणः श्रावकान्
या मार्गज्ञतया जगद्धितकृतां लोकार्थसम्पादिका ।
सर्वाकारमिदं वदन्ति मुनयो विश्वं यया संगस्तास्
तस्यै श्रावकबोधिसत्त्वगणिनो बुद्धस्य मात्रै नमः ।।

तेषां शरीराणि नमस्करोमि
यत्रोदितं तद्वरचित्तरत्नम् ।
यत्रापकरोऽपि सुखानुबन्धी
सुखाकरांस्तान् शरणं प्रयामि ।।

सारे गुणों के आकर (कोश) स्वरूप प्रज्ञापारमिता रूपी माता, जो 1. श्रावक-आर्य, 2. प्रत्येकबुद्ध-आर्य, 3. बोधिसत्त्व-आर्य तथा 4. बुद्ध-आर्य रूपी नाना प्रकार के बोधियों को प्रदान करने वाली हैं और यही एक मात्र सारे प्राणियों का अन्तिम लक्ष्य भी है। यही प्रज्ञापारमिता सारे बुद्धों का सार है।

वर्तमान तक की सद्धर्म की परम्परा जिसे वज्रयानियों ने गुरु-परम्परा का नाम दिया है, उस जीवित परम्परा का वाहक कल्याणमित्र या गुरु ही हैं और यहाँ इस संक्षिप्त शोध-प्रबन्ध में 20वीं शताब्दी के ऐसे ही महान् गुरु बोधिसत्त्व नेगी रिन्पोछे तनज़िन ग्यलछ़न (खुनु रिनपोछे) के जीवनी को संक्षिप्त रूप में प्रस्तुत करने का अल्प प्रयास किया जा रहा है।

बोधिसत्त्व अर्थात् बोधि के प्रति अर्थवान्, उसके प्रति तत्पर, सारे सत्त्वों को अपने प्राणों से भी अधिक प्रेम एवं करुणा रखने वाले तथा साथ ही उन समस्त सत्त्वों के सांसारिक दुःखों को मूलतः मुक्त करने के लिये सदा प्रयत्नशील बोधिसत्त्वों का लोक में उदय सदा वास्तविक शान्ति का कारण बनता है, जो कि सारे प्राणियों का एकमात्र ध्येय है।

शाक्यमुनि बुद्ध के जन्म के बाद इस आर्यदेश भारत में सद्धर्म की परम्परा पुनर्स्थापित हुई और तत्पश्चात् असंख्य प्राणियों ने बुद्ध के द्वारा उपदेशित इस धर्म का आचरण कर, वे सारे प्राणी सदा-सदा के लिये

दुःख-मुक्त होकर निर्वाण को प्राप्त किये। बोधिसत्त्व की ये चर्यायें मानव-समाज की शान्ति के लिये सदा आदर्श स्थापित करती हैं और बुद्धों का उदय सारे लोकों के प्रति शान्तिमय वातावरण स्थापित करता है।

12वीं शती का उत्तरार्द्ध अथवा 13वीं शती के प्रारम्भ से भारत में बौद्धधर्म ऊपरी रूप से समाप्त होना शुरु हुआ तथा 19वीं शती के पूर्वार्ध तक इस देश से सद्धर्म लगभग समाप्त-सा हो गया, जिसके कारण यह महान् देश अधोगति की ओर चला गया और यहाँ विदेशी सत्ता काम करने लगी, जो यहाँ की संस्कृति एवं सभ्यता के लिये अत्यन्त घातक सिद्ध हुई। यदि सद्धर्म का पालन करने वाले लोग किसी देश में नहीं रहें तो वहाँ की स्थिति क्या होती है? इसे हम भारत के 13वीं शती से लेकर 19वीं शती के उत्तरार्द्ध की अवस्था से स्पष्ट जान सकते हैं। अतः यदि मानव-समाज का विकास तथा उत्तरोत्तर उन्नति एवं शान्ति चाहते हैं तो सद्धर्म का जीवित रहना अत्यन्त अनिवार्य हो जाता है।

इसके 7-8 शती के बाद लगभग 19वीं शती के अन्तिम दशक के पश्चात् भारत में सद्धर्म के पुनर्जागरण का सूर्योदय पुनः प्रारम्भ होने लगा, जिसे हम डॉ. बाबा साहब भीमराव अम्बेडकर 1891 ई., पण्डित राहुल सांकृत्यायन 1893 ई. एवं नेगी रिनपोछे तनज़िन ग्यलछ़न 1895 ई., आदि के जन्म से जोड़ कर देख सकते हैं।

1890 ई. के बाद के काल को वर्तमान बौद्धधर्म के पुनर्जागरण का सन्धिकाल कहा जा सकता है, क्योंकि जो भी इस काल के बौद्धधर्म के महान् कल्याणित्र लोग उत्पन्न हुये, वे इसी सन् के बाद उत्पन्न हुये हैं, जिन्हें आज की बौद्ध-परम्परा के लोग आसानी से पहचान सकते हैं। अतः सम्पूर्ण विश्व के कल्याण हेतु जिन महान् विभूतियों ने इस काल में जन्म लिया, उनमें एक हैं, उत्तर भारत, हिमाचल प्रदेश, वर्तमान किन्नौर के महान् गुरु-जिन्हें लोग नेगी रिनपोछे या खुनु रिनपोछे तनज़िन ग्यलछ़न के नाम से जानते हैं, यहाँ इस अवसर पर उनका स्मरण किया जा रहा है, जो कि सदैव मानव समाज में एक सच्चे बोधिसत्त्व की याद दिलाते रहेंगे।

वर्तमान हिमाचल प्रदेश का किन्नौर जिला, जहाँ नेगी रिनपोछे तनज़िन ग्यलछ़न ने जन्म लिया-प्राचीन वाङ्मयों में किन्नरदेश के नाम से उद्धृत किया गया है, जो उस समय काफी विस्तृत भाग में फैला हुआ था। इतिहास में खश तथा किरात-आदि इसी किन्नरदेश के निवासी रहे हैं। यदि होता किन्नर नरेश मैं...इस कविता की पंक्तियाँ हमने अपने बचपन के पाठ्यक्रम में पढा है, जो हमारे इतिहास का स्मरण करता है।

लेकिन वर्तमान में निर्धारित हिमाचल का जो किन्नौर जिला है, वह आबादी और क्षेत्रफल आदि की दृष्टि से बहुत ही छोटा हो गया है, सीमित हो गया है। यहाँ की वर्तमान जनसंख्या एक लाख से भी कम है। ऐसा होने पर भी यह किन्नौर अपने प्राचीन इतिहास की दृष्टि से बहुत ही समृद्ध रहा है, जिस पर वर्तमान तद्-वंशज लोगों को गर्व करना चाहिये एवं अपने अतीत के इतिहास को शोध-कार्य का विषय भी बनाना चाहिये।

किन्नौर में कई घाटियाँ हैं और इनमें ग्याबुङ घाटी अथवा गोन्जुल घाटी भी एक है। इस घाटी में लगभग तीन-चार ही गाँव हैं, जिनमें ग्याबुङ और सुन्नम गाँव जनसंख्या की दृष्टि से कुछ बडे हैं। इसी सुन्नम गाँव के नेगी घराने में नेगी रिन्पोछे तनज़िन ग्यलछ़न का जन्म सन् 1895 ई. में हुआ। वर्तमान तक लिखे गये नेगी रिनपोछे की जीवनी में विद्वानों ने इनके जन्म का सन् 1894 ई. लिखा है, लेकिन गेशे रिग्ज़िन तनपा जो इसी क्षेत्र के बहुत बड़े विद्वान् एवं साधक थे, उन्होंने रिनपोछे जी के उत्पन्न होने के सन् को 1895 ई. ही माना है, अतः यह सन् वास्तविक रूप से सही है।

आपके पिता का नाम कलनपुर एवं माता का नाम नोरकिदबन्ठिन कहा गया है। बन्ठिन वास्तव में एक विशेषण है, जो महिलाओं के लिये आदर हेतु प्रयुक्त होता है। इसे हम सुन्दरी अनुवाद कर सकते हैं। इनके मामा लामा रसवीर दास, रोपा गाँव के तत्कालीन वज्राचार्य अर्थात् गाँव के प्रधान गुरु थे। इनका घराना ठोलपा कहा गया है, जिसे उच्च घराना माना गया है।

1901 ई. से 1909 ई. अर्थात् 7 से 15 वर्ष की आयु तक रिन्पोछे प्राथमिक अध्ययन के लिये अपने मामा जी के पास ही रहे तथा भोटी की प्राथमिक पुस्तक, जिसे क-पे कहा जाता है इसके अध्ययन सहित मञ्जु-श्रीनामसंगीति, एकविंशति तारा-स्तुति, बुद्ध-स्तुति आदि महत्त्वपूर्ण पाठ-ग्रन्थों को कण्ठस्थ करने में लगे रहे। क्योंकि आपके पिता तिब्बत जा चुके थे तो निश्चित रूप से धर्म सम्बन्धित सामान्य जानकारी आपको अपने पिता से प्राप्त हुई ही होगी।

तत्पश्चात् आगे की पढाई के लिये रिन्पोछे को लिप्पा (जंग्राम घाटी का एक गाँव) भेजा गया, जहाँ निश्चित रूप से आपने पूर्वयोग एवं महामुद्रा सम्बन्धित ध्यान-भावना को सीखते हुये मार्गक्रम का भी अध्ययन किया। यहाँ आप 1909-1912 ई. पर्यन्त रहे तथा तत्कालीन वहाँ के महान् गुरु सोनम ग्यलछ़न तथा जङछुब ग्यलछ़न से पूर्वयोग-साधना, बोधिपथप्रदीप तथा महामुद्रा-आदि का अध्ययन किया।

सद्धर्म में आगे बढने के लिये पूर्वयोग-साधना (ङोन्-डो) आदि पूर्व कथित साधनायें अर्थात् मार्गक्रम का अध्ययन एवं भावना एक मुमुक्षु साधक के लिये आवश्यक ही नहीं अनिवार्य है। 15वें वर्ष से 18वें वर्ष का तीन या साढे तीन साल का अध्ययन नेगी रिन्पोछे के लिये मील का पत्थर साबित हुआ और इन दो महान् गुरुओं की अनुकम्पा से आगे के अध्ययन हेतु भोटदेश जाने की ललक उनमें असह्य हो गई।

मोक्ष का ध्येय वैराग्य के विना पूरा नहीं होता। अपने पूर्वजन्मों के संस्कार और वर्तमान गुरुओं की कृपा से उनमें वैराग्य जाग उठा और उन्होंने सन् 1913 ई. के उत्तरार्ध में गृहत्याग करने का कठोर निर्णय ले लिया। इसमें माँ की सहमति तो अवश्य ही रही होगी, ऐसा लगता है। वैसे उन्होंने गृहत्याग के बारे में किसी से स्पष्ट रूप से नहीं कहा और बहुत ही अल्प धन के साथ वे स्पिति से होते हुये रायसन, कुल्लु पहुँचे।

क्योंकि इनके पिता का व्यापारी कारोबार भी था, अतः यहाँ किन्हीं लोगों के पास जो ऋण दिया गया था, कुछ लोगों को ब्याज माफी का वचन देकर रिन्पोछे ने वे रूपये ले लिये और घर के लिये एक माफीनामा-पत्र भेज दिया कि मैने अमुक-अमुक लोगों से ऋण ले लिया है और उन्हें ब्याज-माफी के लिय वचन दिया है। यह रूपये उनकी आगे की यात्रा के लिये अनिवार्य थे, क्योंकि धन के विना यात्रायें बहुत सरल नहीं होती।

इसके बाद वे रायसन से पठानकोट होते हुये सिक्किम पहुँचे तथा वहाँ रुमतेगविहार में 1913-1916 अर्थात् 19-22 वर्ष की आयु पर्यन्त साढे तीन साल तक भोटी भाषा-आदि का अध्ययन करते हुये बिताया। यहाँ पर इन्होंने गुरु उर्ग्यन तनज़िन से भोटी भाषा सहित संस्कृत के सारस्वत तथा चान्द्र व्याकरण और बोधिचर्यावतार-आदि का अध्ययन किया। गुरु उर्ग्यन तनज़िन भोटी भाषा के महान् विद्वान् थे और इन्होंने अपना अध्ययन तिब्बत से ही प्राप्त किया था।

1916 ई. में आपने सिक्किम से तिब्बत की यात्रा प्रारम्भ की और पैदल ही टशी ल्हुनपो विहार पहुँचे। यहाँ पर रिन्पोछे 1916-1922 ई. 22 से 28 वर्ष की आयु तक लगभग 6 वर्ष रहे और बीच-बीच में ल्हासा की भी यात्रा होती रही। टशी ल्हुनपो में रहते हुये तत्कालीन पण्छेन रिन्पोछे के गुरु गुगे योङ्ज़िन से श्रामणेर की भी दीक्षा ली तथा साथ ही काछेन पल्-ज़ङ् के सान्निध्य में रहकर आचार्य धर्मकीर्ति द्वारा रचित प्रमाणवार्तिक आदि महत्त्व-पूर्ण ग्रन्थों का अध्ययन भी किया।

इसी प्रकार तिब्बत में खुनु रिन्पोछे का सबसे ज्यादा निवास खम्स प्रान्त में रहा, जहाँ पर आप 1922 ई. से 1937 ई. तक अर्थात् 28 से 43 वर्ष की आयु तक रहे। यह लगभग 15 वर्षो का सबसे लम्बा निवास रहा और ज्ञान एवं आगम-आदि की दृष्टि से बहुत ही श्रमसाध्य एवं फलदायी रहा।

खम्स प्रान्त में रहते हुये कथोग सितु छोस्-की ग्या-छो के सान्निध्य में रहकर इन्होंने सम्पूर्ण कञ्जुर का तीन (3) बार आगम प्राप्त किया और गुरु को बदले में व्याकरण का अध्यापन किया। तेरह (13) महाग्रन्थों (शुङ्-छेन् चु-सुम्) का अध्ययन आपने खन्पो शन्-गाह् से किया और उन्हें भी बदले में व्याकरण का अध्यापन किया।

कालचक्र विमलप्रभा का अध्ययन डरु जम्-यङ्स ङ्गस-पा से किया और जम्-यङ्स खेन्-च्ने छोस्-की लो-डोस्, तत्कालीन जम्-गोन् कोङ्टुल रिन्पोछे एवं लामा दम्-छोस् से काह्ग्युद ङ्गसज़ोद-आदि कर्ग्युद परम्परा को प्राप्त किया। यहीं पर रहते हुये तेर्-ग्यल् नामक गुरु से आयुर्वेद-तन्त्र एवं ज्योतिष-शास्त्र का भी अध्ययन किया।

कथोग खन्पो ङग्-वङ् पल्-ज़ङ् से आपने गुह्य महामुद्रा सम्बन्धी निर्देश एवं बोधिपथप्रदीप को प्राप्त किया। गे-लेग्स तन्दर नामक गुरु से मार्गक्रम की चार व्याख्यायें तथा चक्रसंवर के गुह्यार्थ को प्राप्त किया। ऐसे ही कुन्-खेन् लोङ्-छेन् रब्-जम्-पा के सात कोश, ञिङ्-थिग् यब्-शी निर्देश-संग्रह, गुह्य-गर्भतन्त्रकी टीका तथा येशे लामा आदि का अध्ययन आपने ज़ोग्स-छेन खन्पो ल्ह-ग्यल् से किया।

आपका अन्य नाम छुल्-ठिम्स ग्याछो कहा गया है। नेगी रिन्पोछे जी ने ल्हासा में वैद्य आसेङ् से आयुर्वेदतन्त्र का भी अध्ययन किया तथा खम्स क्षेत्र में ही ज़ोङ्सर खेन्त्से छोस्-की लो-डोस् से वज्रयानीय तन्त्र ग्रन्थों का अध्ययन किया।

आपने पल्-पुङ्स तायी सितु पद्मा वङ्छुग से द्वग्पो काग्युद से सम्बन्धित ग्रन्थ तारा-साधना तथा द्वग्पो का चतुर्धर्म, बेरी खेन्त्से रिन्पोछे से डिगुङ् काग्युद से सम्बद्ध उपदेश, खेन्पो सम्-तन से यमंतक, खेन्पो वोन्तो खेन्-रब् से गम्पोपा का मोक्षालंकार, कथोग सितु रिन्पोछे छोस्-की ग्याछो से बोधिसत्त्वसंवर का आगम, लामा कल्-ज़ङ् वङ्-छुग से विशेषस्तव तथा मूलापत्ति का आगम, लामा जम्-यङ्स ग्यल्-छन् से मुनि-विधि-अधिष्ठान-निधि-कोश, लामा जङ्-छुब् ग्यल्-छन् से कुन्-खेन् पद्माकरपो की महामुद्रा-टिप्पणी, ज़ोङ्-सर लो-डोस् रिन्पोछे से द्वग्पो मोक्षालंकार की व्याख्या परम्परा, लामा उर्ग्यन तन्-ज़िन से बोधिचर्यावतार की व्याख्या परम्परा, खन्पो शन्-फन् से मध्यमका-वतार की व्याख्या परम्परा, खन्पो ल्हगोङ् से जिनपुत्र के सैंतीस अभ्यास, गुरु उर्ग्यन तन्-ज़िन से ही बुद्ध-धर्म-गण (सङस-ग्यस् छोस्-छोग्स-मा) की टीका परम्परा, कंग्युर रिन्पोछे से भद्रचर्याप्रणिधान तथा वज्रच्छेदिका की आगम परम्परा, गुरु दम्-छोस् से कर्मापा रङ्जुङ् दोर्जे द्वारा रचित महामुद्रा प्रणिधान का आगम, कलकत्ता के पण्डित हरि-पा से संस्कृत अमरकोश की अध्ययन परम्परा तथा वाराणसी के पण्डित देव-नारायण त्रिपाठी से पाणिनी व्याकरण की व्याख्या परम्परा को भी प्राप्त किया।

1937-1940 ई. पर्यन्त 43-46 वर्ष की आयु तक ल्हासा में अध्ययन करते हुये अध्यापन का कार्य भी किया। 1940 ई. 46 वर्ष की आयु में आप स्वदेश कलकत्ता पहुँचे तथा पण्डित हरि-पा से संस्कृत भाषा में प्राप्त अमर-कोश का अध्ययन किया। ऐसे ही 1940 ई. में ही आप वाराणसी पहुँचे तथा 1940-1945 ई. 46-51 वर्ष की आयु पर्यन्त वाराणसी में पाणिनी व्याकरण का अध्ययन करते हुये बिताया। यहाँ आप टेकरा मठ में रुके। इसके अनन्तर 1945-1952 ई. 51-58 वर्ष की आयु पर्यन्त आपने अपने जन्म क्षेत्र किन्नौर में धर्म प्रचार करते हुये बिताया।

किन्नौर से आप 1952 ई. में वाराणसी लौटे तथा 1956 ई. में शायद यहीं पर परमपावन 14वें दलाई लामा तथा परमपावन पण्छेन लामा जी से मिले, जो भारत सरकार के निमन्त्रण पर 2500वीं बुद्ध जयन्ती समारोह में सम्मिलित होने के लिये यहाँ पधारे थे।

सन् 1959 ई. में आप परमपावन दलाई लामा जी के निमन्त्रण पर मसूरी में विशेष अध्यापन कार्य के लिये पधारे और यहाँ पर सन् 1965 ई. तक रहे। सन् 1967 ई. में बोधगया में परमपावन दलाई लामा जी को बोधिचर्यावतार का आगम एवं व्याख्यान प्रदान किया, जो बाद में परमपावन दलाई लामा जी के जीवन का एक महत्त्वपूर्ण पडाव साबित हुआ।

ऐसे ही सन् 1973 ई. में आप सिक्किम राजपरिवार के निमन्त्रण पर यहाँ पर आये तथा यहाँ पर पूह, किन्नौर के थरछिन बाबु से भी मिले। थरछिन बाबु ने ही भोटी में सबसे पहले अखबार निकाला था,

जो वास्तव में ऐति-हासिक ही है। सन् 1975 ई. में नेपाल महायान बौद्ध संघ के निमन्त्रण पर आप नेपाल गये तथा यहाँ पर लामा ज़ोद्-पा रिन्पोछे सहित उनके अंग्रेज शिष्यों को आचार्य दीपङ्करश्रीज्ञान विरचित बोधिपथप्रदीप तथा योन्-तन् शिर्-ग्युर्-मा पर विशेष व्याख्यान दिया।

सन् 1976 ई. में नेगी रिन्पोछे, रिवालसर, मण्डी पधारे तथा यहाँ पर विनेयजनों के आग्रह पर महामुद्रा-आदि विशेष विषयों पर प्रवचन दिये। सन् 1976 ई. के उत्तरार्ध में नेगी रिन्पोछे, रिवालसर से कुल्लु-मनाली होते हुये लाहुल (गरशा) पहुँचे। यहाँ पर आपने अनेक महत्त्वपूर्ण ग्रन्थों पर व्याख्यान दिये और अन्त में गम्पोपा सोद्-नम्स रिन्छेन द्वारा मार्गक्रम पर रचित मोक्षालंकार को पढाना प्रारम्भ किया।

मोक्षालंकार नामक यह ग्रन्थ मार्गक्रम का एक अपूर्व ग्रन्थ है, जिसे भट्टारक मि-ला रस्-पा के साक्षात् शिष्य गम्पोपा सोद्-नम्स रिन्-छेन् द्वारा लिखा गया है। उन्होंने कहा था कि भविष्य के मेरे शिष्य जो मेरा दर्शन करना चाहते हों तो इस ग्रन्थ का अवलोकन अवश्य करें। इस प्रकार के महत्त्वपूर्ण ग्रन्थ को पढाते हुये जब वे इस ग्रन्थ के प्रज्ञापारमिता निर्देश नामक 17वें परिच्छेद पर पहुँचे तो वे उस दिन विना भोजन किये ही जब तक वह अध्याय समाप्त नहीं हुआ, लगातार पढाते गये। शायद उनको मालूम हो चुका था कि अब उनका धर्मधातु में प्रवेश शीघ्रातिशीघ्र होने वाला है। 20 फरवरी सन् 1977 ई. को 82 वर्ष की आयु में इस प्रकार के महत्त्वपूर्ण विषय को पढाते हुये आपने इस संसार से विदा ली और इस प्रकार रिन्पोछे आगे आने वाले शिष्यों के लिये एक आदर्श छोड़ गये।

यदा च द्रष्टुकामः स्यां प्रष्टुकामश्च किञ्चन ।
तमेव नाथं पश्येयं मञ्जुनाथमविघ्नतः ।।
दशदिग्व्योमपर्यन्तसर्वसत्त्वार्थसाधने ।
यथा चरति मञ्जुश्रीः सैव चर्या भवेन्मम ।।
आकाशस्य स्थितिर्यावद् यावच्च जगतः स्थितिः ।
तावन्मम स्थिर्भूयाज्जगद्दुःखानि निघ्नतः ।।
यत्किञ्चिद् जगतो दुःखं तत् सर्वं मयि पच्यताम् ।
बोधिसत्त्वशुभैः सर्वजगत् सुखितमस्तु च ।।
जगद्दुःखैकभैषज्यं सर्वसम्पत्सुखाकरम् ।
लाभसत्कारसहितं चिरं तिष्ठतु शासनम् ।।
।। भवतु सर्वमङ्गलम् ।।

बुशहररियासतऔरतिब्बतकेबीचऐतिहासिकसम्बन्ध

भगत सिंह किन्नर

आज मैं, बुशहर के 123वें राजा वीरभद्र सिंह जी के जीवन से संबंधित इतिहास तथा बुशहर रियासत का तिब्बत के साथ एतिहासिक संबंध के बारे में कुछ एतिहासिक बातें संक्षेप में प्रस्तुत करना चाहूंगा।

बुशहर राज्य पश्चिम उत्तर हिमालय के सीमावर्ती क्षेत्र में स्थित हैं। इस राज्य का लगभग पांच हजार साल पुराना इतिहास रहा है। महाभारत युद्ध के पश्चात इस राज्य की स्थापना हुई थी। उस समय तिब्बत एक स्वतंत्र देश था। बुशहर का पहला राजा, सोहलितपुर का राजा था जिसको राजा बाणासुर से भी कहते है। राजा बाणासुर ने लगभग सैकड़ों वर्षो तक तिब्बत स्थित मानसरोवर, तिब्बत स्थित कैलाश पर्वत के सन्धिय में कठोर तपस्या करके भगवान शिव से वरदान प्राप्त किया था। वह शिव का बहुत परम उपासक एवं बहुत बड़ा भक्त था। वैसे वह असुर जाती से संबंध रखता है लेकिन भगवान शिव का अनन्य भक्त होने के कारण उसको अनेक सिधियां प्राप्त हुई थी।

इतिहास में बताया है कि बाणासुर ने ही तिब्बत में मानसरोवर अर्थात लंगछेन खबब जिसको हम सतलुज कहते है, सतलुत नदी को मोड़ करके इस देव भूमि की तरफ प्रवाहित किया था। इसमें भी राजा भगीरथ की कहानी है, जैसे कि राजा भगीरथ ने गंगा को स्वर्ग से मोड करके पृथ्वी पर लाया था। ऐसे हमारे प्राचीन वैदिक सहित्य में इतिहास मिलता है। उसी तरीके से बाणासुर ने तिब्बत से सतलुज नदी को मोड़ करके लाया था। आगे आगे बाणासुर और पीछे पीछे सतलुज नदी चलती रही।

वर्तमान में हम जिसको सरहान कहते है, वह उस समय बुशहर राज्य की प्राचीन राजधानी रही है। सराहन जिसका पूरा वैदिक नाम शोलितपुर था, तो शोलितपुर में वह अपनी राजधानी बनाई थी। और उसके आगे सतलुज नदी आगे बहती गई। कालांतर में बाणासुर के साथ भगवान श्री कृष्ण का युद्ध करने का वर्णन मिलता है क्योंकि जो बाणासुर की पुत्री थी वह अनिरुद्ध के साथ उसका विवाह हुआ था।

इसी बाद को लेकर देवताओं और असुरों के बीच में आपसी मतभेद रहा है। उस दृष्टि से इनके बीच में स्वाभाविक रूप से युद्ध हुआ होगा। युद्ध में बाणासुर पराजित हुआ और अनिरुद्ध का पुत्र प्रद्युम्न बुशहर रियासत का पहला राजा बना। प्रद्युमान के बाद 123 पीढ़ी में राजा वीरभद्र सिंह जी हुए।

राजा वीरभद्र सिंह जी एक उत्तम शिखर पर प्रतिष्ठित रूप से राजनेता रहा है। राजनेता के साथ साथ वह इस देव भूमि के देवी, देवताओं और विशेषकर तिब्बत के साथ बहुत अच्छा संबंध रहा है। वैसे भी तिब्बत और बुशहर रियासत के बीच बहुत अच्छा और प्रगढ़ संबंध रहे है।

राजा कैरी सिंह का इतिहास में बहुत वर्णन आता है, बहुत ज्यादा उनके बारे में बताया जाता है। वह 1639 से 1656 तक बुशहर रियासत के राजा रहे। कैरी सिंह के समय में ही गुगे राज्य (तिब्बत) के

साथ बुशहर का संबंध स्थापित हुआ था। दरअसल तिब्बत में 10वीं शताब्दी के अंतरल में लांग धरमा का शासन आया और लांग धरमा के शासन काल के बाद तिब्बत छिन भिन्न हो गया और अनेक टुकरों में बाढ़ गया था। उसी कालखंढ में पुश्चिम तिब्बत में गुगे राज्य की स्थापना हुई। गुगे राज्य असल में बुशहर रियासत के सीमांत किन्नौर के साथ लगती है। अगर हम पुराने इतिहास को गहराई से ढूंढ के देखें तो गुगे रियासत का हमारे किन्नौर के सीमांत क्षेत्रों में भी प्रभाव रहा है।

यहां लम्बे समय तक गुगे शासकों के द्वारा कर वसूलने की प्रथा भी रही है। यहां से गुगे के लिए टैक्स जाता था। राजा कैरी सिंह के समय में गुगे के साथ एक समझौता हुआ था, ताम्रपत्र पर लिखा हुआ वह समझौता आज तो दुर्भाग्य से हमारे यहां उपलब्ध नहीं हैं। इस पत्र को पुरातत्व सर्वेक्षण वाले ले गये या कौन ले गये इसका कोई पता नही है। उस समझौता में यह लिखा है कि जब तक कैलाश पर्वत पर बर्फ रहेगा, जब तक काला कौआ सफेद नहीं होगा, जब तक झील मानसरोवर में पानी रहेगा तब तक गुगे रियासत और बुशहर रियासत के बीच मजबूत संबंध स्थापित रहेगा। दोनों राज्यों के बीच व्यापार, सांस्कृतिक और धार्मिक आदान-प्रदान का बिना किसी रोक टोक और खुशहाल के साथ संबंध स्थापित रहेगा। इस तरह के संधी राजा कैरी सिंह के समय गुगे की राजा के साथ हुई थी।

किन्नौर के रामपुर में लवी का मेला है, यह लवी मेला राजा कैरी सिंह के शासन काल बाद शुरू हुआ था। इस लवी मेला का भी लगभग पांच सौ साल पुराना इतिहास है। तिब्बत के साथ बुशहर लोगों का व्यापारिक संबंध, धार्मिक संबंध बहुत प्रगढ़ रहा है। ऊपरी किन्नौर के यहां से बहुत सारे व्यापारी, बहुत सारे बौद्ध लामा भिक्षु तिब्बत में जाते थे। तिब्बत से बौद्ध ज्ञान अध्ययन करके आते थे। इस प्रकार से सांस्कृतिक, धार्मिक और व्यापारिक दृष्टि से तिब्बत और बुशहर राज्य का एतिहासिक संबंध रहा है।

यह संबंध राजा वीरभद्र सिंह जी के समय तक भी रहा है। हालांकि राजा वीरभद्र सिंह जी भारत आजाद होने के बाद, राजा के तौर पर उनकी ताजपोशी और राजतीलक हुई थी। भारत आज़ाद हुआ था और भारत में लोकतंत्र की स्थापना हुई। इस प्रकार देश में राजाओं का शासन समाप्त हुआ। फिर भी वह राजा के रूप में प्रतिष्ठित रहे है। बाद में राजा वीरभद्र सिंह जी यहां से बहुत बार सांसद रहे थे।

राजा कैरी सिंह को सम्राट और छात्रापति के उपाधि दिल्ली के मुगलों की शासक द्वारा दी गई थी। राजा कैरी सिंह को जबरदस्त और कुशल प्रशासक के तौर पर इतिहास में याद किया जाता है।

राजा वीरभद्र सिंह जी का जन्म 23 जून 1934 को सरहान में हुआ था। उन्होंने दिल्ली के सेंट स्टीफान कॉलेज से अपने शिक्षा बैचलर ऑफ आर्ट्स और मास्टर ऑफ आर्ट्स की पढ़ाई की थी। उन्होंने प्रथम लोकसभा चुनाव 1962 में लडा था। उस समय वह देश के सबसे युवा सांसद के रूप में इस क्षेत्र से निर्वाचित हुआ था। यह बहुत गर्व की बात है कि एक युवा सांसद के रूप में उन्हें तत्कालीन प्रधानमंत्री नेहरू जी ने संयुक्त राष्ट्र की बैठक में भारत के प्रतिनिधि की तौर पर भाग लेने के लिए सुअवसर दिया

था। वह काफी लम्बे समय के लिए राष्ट्रपति के अधिकारिक सहयोग ए.डी.सी के रूप में भी रहे थे।

1967, 1972 और 1977 में भी लोकसभा के चुनाव जीता। उन्हें इंदिरा गांधी के मंत्रिमंडल में नागरिक उड्डयन तथा उद्योग मंत्रालय का राज्य मंत्री की उत्तरदायित्व दिया था। इस प्रकार उन्होंने देश और जनता के सेवा में अनेक कार्य किया है।

उन्होंने 1983 में प्रदेश की राजनीति में लौटे और प्रदेश विधान सभा में चुनावी जीत हासिल हुआ। 1985, 1990, 1993 और 2003 में विधान सभा चुनाव जीते। हमारे लिए सौभाग्य की बात था कि इस पहाड़ी प्रदेश से एक योग्य इंसान जो राजवंश से संबंधित लेकिन उन्हें जनता बहुत ज्यादा प्यार और लगाव करता था। वह अपने जनता के लिए हितेषी के रूप में काम करते थे। उन्हें इस पहाड़ी राज्य के छह बार मुख्यमंत्री बनने का सौभाग्य प्राप्त हुआ है। भारत वर्ष में वह दूसरे ऐसे महान शक्स है जिनको छह बार मुख्यमंत्री के रूप में काम करने का सुअवसर मिला।

उन्होंने अंतिम काल तक अपनी जनता की सेवा के लिए तत्पर रहे। बुशहर के साथ, तिब्बत के साथ और लवी मेला, सभी चीजों को बडे व्यवस्थित ढंग से हमेशा एक अच्छे संबंधों के आधार पर स्थापित रखने में राजा वीरभद्र सिंह जी के बडी भूमिका रहे है।

राजा वीरभद्र सिंह जी का बौद्ध धर्म के प्रति बहुत उदार विचार था। वह बौद्ध धर्म के उपासक थे। राजा वीरभद्र सिंह जी के कार्यकाल के समय रामपुर में धर्म चक्र परिसर का निर्माण हुआ था। उन्होंने इस धर्म चक्र परिसर का उद्घाटन और लोकार्पण के लिए विशेषकर परम पावन दलाई लामा जी को आमंत्रित किया था।

तिब्बत के साथ विशेषकर 16वी शताब्दी के बाद बहुत अच्छा संबंध रहा है। आज के समय परिस्थितियां बदल गई है। चीन द्वारा तिब्बत पर अवैध रूप से अतिक्रमण करने के बाद बुशहर और तिब्बत के बीच व्यापार और अन्य सभी संबंध समाप्त हो गए है। लेकिन प्राचीन इतिहास का आपसी संबंध रहा है खास करके गुगे राज्य के साथ बहुत एतिहासिक रहा है।

एक कहावत यह भी है कि किन्नौर के आखिरी हंगरांग घाटी के अंदर पंद्राह गांव है, गुगे के राजा ने बुशहर राजा कैरी सिंह को उपहार के तौर पर पंद्रह गांव उनको दिया था। ऐसा भी हमारे यहां लोग कथाओं में वर्णन और हमारे बुजुर्ग बताते है कि गुगे राजा ने बुशहर राजा को इनाम के तौर पर पंद्रह गांव दिया है।

एक एतिहासिक बात यह भी है कि किन्नौर के अंदर सकिलो करके एक जगह है, गांव है। इस गांव में खालसुवंश है, इस वंश ने कैरी सिंह का गुगे राज्य के साथ संबंध स्थापित होने के बाद यहां से राजदूत के तौर पर सकिलो के निवासी खलसु को राजदूत के तौर पर हर तीन वर्ष में वह गुगे भेजते थे। यह सबी भारत आज़ाद होने से पूर्व 1947 तक हुआ करता था। उस समय बुशहर के राजा जेतुंग बहुत सारे

उपहार के लिए वस्तुएं गुगे राजा को भेजते थे, उसी प्रकार गुगे के राजा तिब्बत के अंदर मूल्यावन चीजें को बुशहर राजा को उपहार के तौर पर भेजते थे। ऐसा कुछ आदान-प्रदान होता था।

यहां के सतानिया भाषा में तो लो सुम फोन्यक ལོ་གསུམ་ཕོ་ཉ་ कहते है। लो सुम फोन्यक के तौर पर सकिलो निवासी, खालसुवंश के बुजुर्गों को भी बीच में काम करने का मौका मिला। वैसे किन्नौर एक बहुत बहुल क्षेत्र है यहां के परम्परा, यहां के बौद्ध दर्शन, यहां के धार्मिक परम्पराएं वह तिब्बत से आई हुई परम्परा हैं और तिब्बत हमारा गुरू देश है।

इस दृष्टि से तिब्बत का बुशहर के साथ प्राचीन एतिहासिक संबंध चाहे वे बुशहर राजाओं के माध्यम से, हमारे बड़े बड़े अवतारित लामाओं के माध्यम से हो, वह बहुत मधुर संबंध रहा है। बुशहर के शासकों ने तिब्बत के बौद्ध गुरूओं का बहुत सम्मान किया है। जब भी वह भारत के इस सीमावर्ती क्षेत्रों मे आते थे, तो उन्हें एक सम्मानित अतिथि के तौर पर सम्मान करते थे। रामपुर में उनके लिए सारा प्रबंध या व्यवस्था होती थी, सरहान में उनके लिए व्यवस्था होती थी, उनके पूजा पाठ, उनके आने जाने का प्रबंध यहां के राजा के माध्यम से होता था।

यह एक अच्छा प्रमाण है। राजा वीरभद्र सिंह जी के राजवंश, बुशहर रियासत जिसका इतिहास में कृष्ण वंश से भी जाने जाते है। बुशहर और तिब्बत का एतिहासिक संबंध बहुत मजबूत रहा है। आज यह हमारे लिए एक शोक की अवसर है, एक ऐसा व्यक्ति जिनका पांच हजार साल पुराना इतिहास है जिनके राजवंश का बडे अच्छे योग्य शासकों का बुशहर राज्य के लिए रहा है।

राजा वीरभद्र सिंह जी 123वें राजा थे। वह बहुत प्रतिमा के धनी थे, बडे कुशाल प्रशासक थे, अच्छे राजनेता थे और उनका धार्मिक और विशेषकर बौद्ध धर्म के बौद्ध मठों के विकास में, उत्थान में, हमारे यहां के तिब्बती परम्परा और बौद्ध शोली के विकास में उनका बड़ा योगदान और सहयोग इस प्रदेश एवं किन्नौर को मिला है। हम सब उनके ऋणी हैं।

वह आज हमारे बीच में नहीं हैं, हम ईश्वर से प्रार्थना करते है कि उनका जल्द ही पुनर्जन्म हो। फिर दोबारा इस लोग में आये, ऐसे व्यक्ति का हमारे इस प्रदेश में मार्गदर्शन और सानिध्य मिले। इसी प्रार्थना के साथ धन्यवाद।

भोट-संस्कृत कोशकार

प्रो. जीता सेन नेगी का व्यक्तित्व एवं कृतित्व

डॉ.विश्वप्रकाश त्रिपाठी
शोध-सहायक, कोश-विभाग
केन्द्रीय उच्च तिब्बती शिक्षा-संस्थान सारनाथ, वाराणसी

भारत के उत्तरी भाग में अवस्थित हिमाचल प्रदेश जिसका एक बड़ा भूभाग तिब्बत के ङ-रिस् प्रान्त से लगा हुआ है, अपने भौगोलिक विशिष्टता एवं सौन्दर्य के साथ ही अपनी संमृद्ध सांस्कृतिक परम्परा के कारण भारत देश में अपना विशिष्ट स्थान रखता है। पौराणिक किन्नौरों की भूमि किन्नौर हिमाचल प्रदेश के उत्तर पूर्व में स्थित एक जिला है। ऊँचे-ऊँचे पहाड़ों और हरे-भरे पेड़ों से घिरा यह क्षेत्र ऊपरी, मध्य और निचले किन्नौर के भागों में बंटा हुआ है। इसी किन्नौर के ऊपरी क्षेत्र के ग्याबुङ घाटी नयनाभिराम प्राकृतिक दृश्यों,सेब एवं खुबानी आदि के दूर-दूर तक विस्तरित बगीचों के साथ ही विशिष्ट विद्वानों से भी भरी रही है।

यह घाटी प्रसिद्ध बौद्ध विद्वान् तथा साधक खुनु रिन्पोछे तनज़िन ग्यलछ़न की जन्मभूमि के साथ ही गेशे रिग्ज़िन तनपा जैसे मनीषियों की भी प्रसूता रही है, जिन्होंने भारत के साथ-साथ तिब्बत के जिज्ञासुओं की ज्ञान पिपासा को अपनी विद्वत्ता से शान्त किया तथा बौद्ध-दर्शन तथा संस्कृति के संरक्षण तथा संवर्धन में अपना अविस्मरणीय योगदान दिया।

उसी ग्याबुङ घाटी के ही ग्याबुङ गाँव के एक साधारण परिवार में 20 जून 1948 ई.सन् को प्रो. जीता सेन नेगी का जन्म हुआ। इनकी माता का नाम श्रीमती छिमेद ज़ङ्मो तथा पिता का नाम श्री देवाचन्द नेगी था इनका घराना तह्ला कहा गया है।

प्रो.जीता सेन नेगी जी ने अपनी कक्षा एक से लेकर कक्षा पाँच तक की प्रारम्भिक शिक्षा राजकीय प्राथमिक पाठशाला ग्याबुङ गाँव में ही प्राप्त की तथा कक्षा छः से लेकर कक्षा सात तक की शिक्षा राजकीय पूर्वमाध्यमिक विद्यालय कानम, किन्नौर से प्राप्त की। इसके पश्चात् पदम राजकीय वरिष्ठ माध्यमिक विद्यालय रामपुर, शिमला से आठवीं की परीक्षा उत्तीर्ण करने के उपरान्त वे आगे की शिक्षा प्राप्त करने के लिये देश की राजधानी दिल्ली चले गये और वहाँ स्थित लेह शिक्षा संस्थान में प्रवेश लिया तथा वहाँ से सन् 1968 में पूर्व मध्यमा,1970 में उत्तरमध्यमा, तथा 1972ई. सन् में शास्त्री की परीक्षा उत्तीर्ण कर वह वाराणसी चले आये तथा यहाँ सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय से ई. सन् 1975 में आचार्य की उपाधि प्राप्त की।

इसके अतिरिक्त नेगी जी ने ईसवी सन् 1976 में सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी से ही

चीनी भाषा में द्विवर्षीय डिप्लोमा भी किया।

अपनी इस शैक्षणिक यात्रा की अवधि में प्रो. जीता सेन नेगी जी ने कक्षा एक से लेकर शास्त्री पर्यन्त चौदह (14) वर्षों तक हिन्दी भाषा, कक्षा चार(4) से लेकर शास्त्री पर्यन्त दस (10) वर्षों तक अंग्रेजी, पूर्वमध्यमा से लेकर शास्त्री तथा आचार्य में नव (9) वर्षों तक संस्कृत, पूर्वमध्यमा से शास्त्री तक तिब्बती भाषा का ज्ञान प्राप्त किया। इसके अतिरिक्त कक्षा छः (6) से कक्षा आठ (8)तक उर्दू भाषा पढ़ने के साथ ही उन्होंने चीनी भाषा में दो (2) वर्ष के डिप्लोमा के साथ व्यक्तिगत रूप से पालि भाषा का भी अध्ययन किया था। इस प्रकार उन्हें अपनी मातृभाषा किन्नौरी को लेकर कुल आठ (8) भाषाओं का ज्ञान प्राप्त था जो उनकी प्रतिभा एवं अध्ययनशीलता का परिचायक है।

आचार्य परीक्षा उत्तीर्ण करने के पश्चात्प्रो.जीता सेन नेगी ने सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी के ही बौद्धदर्शन विभाग से धर्मकीर्ति के सन्तानान्तरसिद्धि की समीक्षा विषय पर पाँच (5) वर्ष तक शोधकार्य किया, जिसके लिये उन्हें विश्वविद्यालय अनुदान आयोग,नई दिल्ली से फेलोशिप की प्राप्ति भी हुई। इसी अवधि में नेगी जी ने सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय के बौद्धदर्शन विभाग के शास्त्री तथा आचार्य के विद्यार्थियों को बौद्ध दर्शन पढ़ाने का कार्य भी किया।

प्रो. जीता सेन नेगी का स्थान शब्द कोश के क्षेत्र में अत्यन्त ही महत्वपूर्ण है। विशेष रूप से तिब्बती-संस्कृत कोश के निर्माण में नेगी जी की गणना आधुनिक काल के विशिष्ट कोशकारों में होती है। केन्द्रीय उच्च तिब्बती शिक्षा संस्थान, सारनाथ वाराणसी से प्रकाशित 16 भाग में उपलब्ध विशाल भोट-संस्कृत कोश नामक द्विभाषी कोश तिब्बती से संस्कृत भाषा का अब तक का सबसे बड़ा कोश है, जिसकी प्रामाणिकता तथा स्वीकार्यता भारत में ही नहीं अपितु विश्व के विद्वानों तथा विद्या व्यसनियों के बीच में है।

यह कोश इस समय उपलब्ध भोट-संस्कृत कोशों से बहुत ही विशिष्ट है। इसमें मूल प्रविष्टि के संस्कृत शब्द पर्याय के साथ-साथ उनके उदाहरण के लिये संस्कृत तथा भोटी के मूल ग्रन्थों के उद्धरणों को संदर्भ के साथ दिया गया है, जिस कारण से अध्येताओं को किसी भी प्रकार के सन्देह की संभावना नहीं रह जाती है। इस कोश का निर्माण मुख्य रूप से पुनरुद्धार कार्य को ध्यान में रख कर किया गया है तथा संस्कृत और भोट ग्रन्थों के अनुवाद, सम्पादन, उच्चस्तरीय अध्ययन एवं शोध-कार्य के लिये भी इसका प्रयोग किया जा रहा है।

जैसा की सर्वविदित है कि बौद्धधर्म तथा दर्शन का भारत की संस्कृति तथा सभ्यता में प्रमुख स्थान रहा है। गौतम बुद्ध के उपदेशों पर सहस्राधिक ग्रन्थों की रचना कई भाषाओं में की गई। संस्कृत भी उनमें से एक है, जिस माध्यम में कई शताब्दियों तक भारतीय विद्वानों ने जनसामान्य को सरलता से समझने से लेकर अपनी बुद्धि का दम्भ भरने वाले विद्वानों के अहंकार का मानमर्दन करने वाले क्लिष्ट ग्रन्थों को लिखा।

विश्व में बौद्धधर्म के प्रचार-प्रसार के साथ ही उनके सिद्धान्तों को समझने के लिए धर्म तथा दर्शन के ग्रन्थों के अध्ययन की भी आवश्यकता होने लगी, अतः संस्कृत भाषा से अन्य भाषाओं में बौद्ध ग्रन्थों के अनुवाद किये गये। सातवीं शताब्दी में बौद्धधर्म के तिब्बत देश में प्रचलित होने के पश्चात् वहाँ के विद्वानों ने भी भारतीय विद्वानों के साथ बैठ कर सहस्राधिक बौद्ध तथा बौद्धेतर धर्म, दर्शन, तन्त्र के साथ-साथ आयुर्वेद, व्याकरण, काव्यशास्त्र, कोश, ज्यौतिष इत्यादि अन्य विषयों में निबद्ध ग्रन्थों का अत्यन्त ही प्रामाणिक अनुवाद किया जिसके फलस्वरूप संस्कृत भाषा में निबद्ध ज्ञान की संपत्ति तिब्बत देश में सुरक्षित हो गई।

मध्यकाल के बर्बर आततायियों के आक्रमण के कारण भारतीय ज्ञान परम्परा छिन्न-भिन्न हो गई जिससे भारतभूमि पर पल्लवित व पुष्पित होने वाली ज्ञान की लता प्रायः सूख गई। स्वतन्त्रता प्राप्ति के अनन्तर भारतीय विद्वानों ने बौद्ध साहित्य को पुनः विकसित करने का संकल्प लिया तथा उसके लिये तिब्बती भाषा में उपलब्ध ग्रन्थों का पुनः संस्कृत भाषा में परिवर्तन अत्यन्त आवश्यक था, जिसके लिये तिब्बती से संस्कृत भाषा के विभिन्न विषयक कोशों का होना अपरिहार्य था।

केन्द्रीय उच्च तिब्बती शिक्षा संस्थान, सारनाथ वाराणसी के तत्कालीन निदेशक श्रद्धेय सम्दोङ् रिम्पोछे तथा प्रो.जगन्नाथ उपाध्याय जैसे लब्धप्रतिष्ठ विद्वानों ने संस्थान में कोश-अनुभाग की स्थापना की तथा डॉ.कपिला वात्स्यायन, प्रो. टी.आर.वी. मूर्ति, प्रो. शान्ति भिक्षु शास्त्री, प्रो. रामशङ्कर त्रिपाठी, प्रो. सुनीति कुमार पाठक, प्रो. विश्वनाथ भट्टाचार्य, डॉ. श्री नारायण मिश्र, प्रो. विश्वदेव मुखर्जी, प्रो. कामेश्वर नाथ मिश्र, तथा प्रो. सेम्पा दोर्जे प्रभृति अपने-अपने क्षेत्र के दिग्गज विद्वानों के संरक्षण में कोश-योजना की परामर्शदात्री समिति का गठन कर प्रो.जीता सेन नेगी की मेधा एवं प्रतिभा को पहचानते हुए कोश रचना के गुरुतर कार्य का नेतृत्व इनके हाँथों में सौंप दिया।

सन्1982 ईसवी से अनुबन्ध के आधार पर व्यक्तिगत रूप से कार्य का प्रारम्भ करने के बाद जीता सेन नेगी 1 जून सन् 1987ई. को केन्द्रीय उच्च तिब्बती शिक्षा संस्थान ,सारनाथ के शोध विभाग के अन्तर्गत कोश अनुभाग में सम्पादक के पद पर नियुक्त हुये तथा 1996 ई. सन् में प्रधान सम्पादक (प्रोफेसर) बन गये।

दुर्भाग्य से 30 सितम्बर सन् 2009ई. को यकृत के रोग ग्रस्त हो जाने के कारण मात्र 61वर्ष की आयु में ही प्रधान संम्पादक के पद पर कार्यरत रहते हुये वाराणसी के काशीहिन्दू विश्वविद्यालयमें स्थितसर सुन्दरलाल अस्पताल में ही उनका देहान्त हो गया, जिसके कारण कोश निर्माण के संस्थान की परियोजना के साथ ही सम्पूर्ण विद्वत् समाज की अपूरणीय क्षति हुई।

कार्य के प्रति पूर्ण समर्पण, निष्ठा तथा कर्तव्यपरायणता के मूर्त रूप नेगी जी अपने जीवन के अन्तिम श्वास तक कोश रचना में लगे रहे। इस अवधि में पूर्वोक्त सोलह(16)खण्डों में प्रकाशित सात हज़ार पाँच सौ पन्चानबे (7595) पृष्ठों में निबद्ध तिरासी हज़ार छः सौ इक्यावन (83,651) प्रविष्टिवाले

भोट-संस्कृत-कोश के साथ ही उन्होंने धर्मसंग्रह-कोश तथा भोट-संस्कृत-ग्रन्थनिदर्शिका नामक कोशों की भी रचना की तथा आयुर्विज्ञान-कोश एवं भोट-ज्यौतिष-कोश के निर्माण का कार्य प्रारम्भ किया जिसका सम्पादन उनकी असामयिक मृत्यु हो जाने के कारण कोश विभाग के वर्तमान प्रधान सम्पादक डॉ.रमेश चन्द्र नेगी ने किया है तथा वह शीघ्र ही विद्वज्जनों के समक्ष ग्रन्थ रूप में प्रस्तुत हो जायेगा।

भारत के सीमान्त प्रान्त हिमाचल प्रदेश के दुर्गम किन्नौर जनपद में पैदा होने वाले प्रो.जीता सेन नेगी अपनी मातृभाषा किन्नौरी के साथ ही संस्कृत, हिन्दी, अंग्रेजी, तिब्बती, पालि, चीनी, तथा उर्दू भाषा के भी ज्ञाता थे तथा कोश निर्माण का विशेषज्ञ होने के साथ ही वह बौद्ध न्याय, विज्ञानवाद,सौत्रान्तिक दर्शन तथा बौद्ध तन्त्र में भी उनकी अच्छी गति थी। उन्होंने आचार्य धर्मकीर्ति विरचित प्रमाणशास्त्र के संस्कृत भाषा में अनुपलब्ध सन्तानान्तरसिद्धि नामक ग्रन्थ का श्री विनीतदेवकृतसन्तानान्तरसिद्धि टीका के साथ पुनरुद्धार तथा संपादन के साथ ही न्यायबिन्दु की विनीतदेवकृत टीका का तिब्बती से संस्कृत में पुनरुद्धार का कार्य किया।

नेगी जी आधुनिक तकनीकि के संसाधनों का प्रयोग करने वाले विद्वान् थे उन्होंने कागज़ के छोटे-छोटे टुकड़ों पर प्रविष्टि शब्दों के संग्रह के स्थान पर कोश निर्माण के लिये कम्प्यूटर का प्रयोग करना प्रारम्भ किया जिससे कोश का कार्य अत्यन्त सरलता एवं शुद्धता के साथ सम्पन्न होने लगा। यद्यपि नेगी जी पारम्परिक पद्धति से शास्त्रीय विषयों के विद्यार्थी रहे थे तथापि कम्प्यूटर संचालन, फॉन्टोग्राफी,डाटा बेस के लिये एल्गोरिथम तैयार करने आदि में भी उनकी अच्छी गति थी।

प्रो. जीता सेन नेगी समाज के अन्य क्षेत्रों में भी अपना सक्रिय योगदान देते थे। वे अपनी जन्मभूमि किन्नौर की संस्कृति के संरक्षण के लिये युवाओं को प्रोत्साहित करने के लिये स्थापित बौद्ध युवा संघ, किन्नौर के संस्थापक सदस्य तथा प्रथम अध्यक्ष थे। इसके अतिरिक्त वह केन्द्र सरकार द्वारा सहायता प्राप्त लदाख के सांस्कृतिक सर्वेक्षण दल के भी सदस्य थे ।

भोटी से संस्कृत के अनुवादक प्रो.जीता सेन नेगी के कोश की सहायता से तिब्बती में उपलब्ध भारतीय विद्वानों के ग्रन्थ के अनुवाद के साथ ही तिब्बत के विद्वानों की रचनाओं का अनुवाद भी संस्कृत तथा हिन्दी इत्यादि भाषाओं में कर रहे हैं । कोश के निर्माण में अपने अप्रतिम योगदान के कारण नेगी जी का नाम निश्चित रूप से चिरकाल तक अविस्मरणीय रहेगा।

अध्येषणा :

निर्मल मुनि-शासन की अमृत-श्री से सम्पन्न।
अनेक सन्तों के चरणों को सादर त्रिद्वारों से
शिरोभूषण-सा सेवन करने वाले,
तन्-ज़िन ग्यल्छ़न् के चरणों की

अध्येषणा करता हूँ ।। 1 ।।
शब्द, प्रमाण आदि विद्याओं के स्थान
शिक्षात्रय दिखाने वाले परम शास्त्र
विद्याधर पिटकों में विश्रुत
श्री तन्-जिन् ग्यल्-छ़न् के चरणों की
अध्येषणा करता हूँ ।। 2 ।।
अद्भुत् मुद्रा, सम्पन्नता, मध्यमक, मार्गफल,
शमकारी, कालचक्र-आदि के उपदेश सार,
सतत प्रयोग एवं भक्तियोग से चित्त तल भरे हुये
श्री तन्-जिन् ग्यल्-छ़न् के चरणों की
अध्येषणा करता हूँ ।। 3 ।।